

INNEHÅLL

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektionens protokoll 07.06.2016

Protokollets pärmblad	1
1 § Sammanträdets laglighet och beslutförhet	3
2 § Val av protokolljusterare och justering av protokollet	4
3 § Godkännande av sammanträdets arbetsordning	5
4 § De sakkunnigas redogörelser och aktuella ärenden	6
5 § Läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda fr.o.m. 1.8.2016	7
- : Läroplan för förskoleundervisningen i Vanda fr.o.m. 1.8.2016	8
6 § Godkännande av läroplanen för svenskspråkig gymnasieutbildning i Vanda fr.o.m. 1.8.2016	84
- : Läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda från och med 1.8.2016/allmän del	86
- : Läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda från och med 1.8.2016/ämnesdel	131
7 § Godkännande av läroplanen för de svenskspråkiga musikklasserna i årskurs 3-6 i Vanda	342
- : Läroplanen för de svenskspråkiga musikklasserna i årskurs 3-6 i Vanda	343
8 § Följande sammanträde	346
9 § Anmälningssärenden	347
10 § Övriga ärenden	348
Anvisning 1. Anvisningar för rättelseyrkande	349
Anvisning 2. Förbud att framställa rättelseyrkande	350

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion

Tid 7.6.2016, kl. 17:00 – 18:30

Plats Bildningsverket, Stationsvägen 6 A, 01300 Vanda (Herbariet)

Deltagare

Medlemmar	Närvarande	Personliga ersättare	Närvarande
Haga Carita, ordförande	x	Sieviläinen Marianne	
Friberg—Välimäki Monica, vice ordförande	-	Cedercreutz-Pesonen Madeleine	
Markelin Hans	x	Kumlin Stig	
Ek Michael	x	Sundqvist Per-Olof	
Träskman Carl-Georg	x	Kangas Ros-Britt	
Kojo Nina	-	Kojo Klaus	x
Stadsstyrelsens representant		Ersättare för stadsstyrelsens representant	
Rehnström Kristian	-	Kotila Pirkko	
Övriga deltagare			
Lindström Berndt-Johan, direktör för det svenskspråkiga resultatområdet, föredragande	x		
Lindfors-Lietzén Benita, förvaltningssekreterare, protokollförare	x		
Eriksson-Pulkkinen Mia planerare	§§1-4, kl. 17.00- 17:25		
Blomstedt Johanna, rektor	§§ 1-4, kl. 17:00 – 18:04		

Sammanträdets laglighet och beslutsförhet

Konstaterades

Underskrifter

Ordförande Carita Haga

Protokollförare Benita Lindfors-Lietzén

Protokolljustering

Tid och plats 10.6.2016, Bildningsväsendets information, Stationsvägen 6 A, 01300
Vanda

Michael Ek

Hans Markelin

Paragraferna (§:t), godkändes och justerades på sammanträdet.

Protokollet är framlagt till påseende

Tid och plats 15.6.2016, kl. 8.15 - 16.00, Registraturen, Stationsvägen 7, 01300 Vanda
(Dickursby)

1 § Sammanträdet laglighet och beslutförhet

Kallelse till sammanträde skall sändas, om möjligt, tre dagar före sammanträdet (Vanda stads förvaltningsstadga 2 §). Kallelse till sammanträdet och meddelande om att föredragningslistan med dokument har publicerats på extranätet har sänts 3.6.2016 till sektionens medlemmar och personliga ersättare, till stadsstyrelsens representant och stadsstyrelsens personliga ersättare.

Ett kommunalt organ med undantag av fullmäktige är beslutfört då över hälften av medlemmarna är närvarande (KommunalL 58 § 2 moment).

Planerare Mia Eriksson-Pulkkinen har kallats till sammanträdet för att presentera ärendet nr 5 om läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda och **rektor Johanna Blomstedt** för att presentera ärendet nr 6 om läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda.

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 1

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Beslutar

- a) konstatera närvarande medlemmar och övriga deltagare på sammanträdet
- b) berättiga följande till sammanträdet kallade sakkunniga att närvara under behandlingen av det ärende som de presenterar och bevilja yttranderätt: planerare Mia Eriksson-Pulkkinen och rektor Johanna Blomstedt
- c) konstatera sammanträdet lagligt sammankallat och beslutfört
- d) anteckna ändringar i sammanträdet sammansättning i denna paragraf.

Beslut:

Förslaget godkändes.

2 §

Val av protokolljusterare och justering av protokollet

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 2

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Beslutar att

- a) välja till protokolljusterare Monica Friberg-Välimäki och Hans Markelin.
- b) protokollet justeras senast fredagen den 10 juni 2016.

Beslut:

Beslutade att

- a) välja till protokolljusterare Michael Ek och Hans Markelin.
- b) protokollet justeras senast fredagen den 10 juni 2016.

3 §

Godkännande av sammanträdets arbetsordning

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 3

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion godkänner föredragningslistan som arbetsordning för sammanträdet.

Beslut:

Förslaget godkändes.

4 § **De sakkunnigas redogörelser och aktuella ärenden**

1345/00.02.02.00/2015

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 4

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Antecknas för kännedom följande sakkunnigas redogörelser:

- a) Planerare Mia Eriksson-Pulkinens redogörelse för läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen fr.o.m. 1.8.2016
- b) Rektor Johanna Blomstedts redogörelse för läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda f.o.m. 1.8.2016.

Beslut:

Förslaget godkändes.

5 §

**Läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda fr.o.m.
1.8.2016**

VD/5463/12.00.01.02/2016

Enligt statsrådets beslut ska kommunerna från början av höstterminen 2016 övergå till undervisning enligt den nya läroplanen, vilket innebär att de lokala läroplanerna ska vara klara och godkända före 1.8.2016. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de nationella läroplansgrunderna för förskoleundervisningen. Läroplansgrunderna fastställer de mål och det innehåll som styr verksamheten i förskolorna. I läroplanen beskrivs många viktiga aspekter som anknyter till barnens växande och lärande, t.ex. utnyttjandet av informations- och kommunikationsteknik, multilitteracitet, lärmiljöer samt mångsidiga kompetenser. Allt grundar sig dock på synen på lärande: barnen är aktiva och utvecklas och lär sig i samverkan med andra barn, lärare och övriga vuxna i varierande lärmiljöer.

Läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda är kommunal, dvs. den är gemensam för alla förskolor. Den har utarbetats i samarbete med det finskspråkiga resultatområdet för småbarnspedagogik i Vanda. Arbetet har koordinerats av en grupp bestående av daghemsföreståndare, förskollärare och sakkunniga från såväl den svenskspråkiga som den finskspråkiga förskoleundervisningen. Barnen, vårdnadshavarna, förskolelärarna och övriga intresserade har kunnat kommentera läroplansutkastet. Hösten 2014 grundades också en kommunal styrgrupp för läroplansarbetet, som har tagit ställning till läroplansprocessen.

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 5**Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:**

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion beslutar att

- a) godkänna läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda fr.o.m. 1.8.2016
- b) godkänna att tekniska, språk- och utseendemässiga korrigeringar som inte inverkar på sakinnehållet kan göras i det ovan nämnda dokumentet
- c) läroplanen tas i bruk 1.8.2016

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilaga: Läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda

Verkställighet: Det svenskspråkiga resultatområdet
Utdrag: förskolornaAnvisning för
ändringssökande: UndervisningsnämndenInformation:
Direktör Berndt-Johan Lindström, (09) 8392 2859, fornamn.efternamn[at]vantaa.fi

Läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning¹, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomföras. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning som fastställer målen för förskoleundervisningen².

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet³. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller hänvisningar till lagstiftningen. Syftet med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan läroplansgrunderna och lagstiftningen. Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för växande och lärande i stället för stöd för lärande och skolgång, och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård.

1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för förskoleundervisningen och för att utveckla den⁴. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik

¹Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 14 § 2 mom. och Statsrådets förordning (422/2012) 13 §

² Statsrådets förordning (422/2012)

³ Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (477/2003)

⁴Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 15 § 1 mom.

- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen

- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- plan för likabehandling enligt lagen om likabehandling⁶
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturförskolan samt övriga planer och beslut som anordnaren av förskoleundervisning gjort angående utbildning, barn och familjer.

Anordnaren av förskoleundervisning ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk⁷. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller så att planen innehåller gemensamma delar och enhetsspecifika delar på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning beslutar. Flera anordnare av förskoleundervisning kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Anordnaren av förskoleundervisning ska dessutom utgående från läroplanen sammanställa en årlig plan och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den⁸. I planen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet under det aktuella året.

Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att förskolepersonalen och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet⁹. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som sköter uppgifter inom kommunens social- och hälsovård¹⁰. För att trygga en enhetlig lärtid för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inläring¹¹. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som anordnaren av förskoleundervisning fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande¹² ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen.

⁵ Barnskyddslag (417/2007) 12 §; Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 12 §

⁶ Lag om likabehandling (21/2004), 4 §

⁷ Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom. (628/1998)

⁸ Förordning om grundläggande utbildning 9 § (852/1998)

⁹ Lag om grundläggande utbildning 47 a (1267/2013); FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

¹⁰ Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

¹¹ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

¹² Lag om grundläggande utbildning 16 a § och 17 a § (642/2010)

Anordnaren av förskoleundervisning har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande¹³. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som anordnaren av förskoleundervisning och förskoleenheterna ger kan även resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer. 5

¹³ Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom. (1296/2013)

Läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda

Läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda grundar sig på grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen utgav 2014. Förskoleundervisningens läroplan bildar en helhet med planen för småbarnspedagogik, som utarbetas tillsammans med småbarnspedagogikens personal. Enheternas planer granskas av direktören för det svenskspråkiga resultatområdet samt chefen för småbarnsfostran och godkänns av undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion.

Läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda består av två delar: de riksomfattande grunderna för förskoleundervisningen som Utbildningsstyrelsen skapat samt lokala delar, som finns i blåa rutor.

Läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda har utarbetats i samarbete med det finska resultatområdet för småbarnspedagogik. Den svenska versionen är inte identisk med den finska, eftersom vissa strukturer inom de båda resultatområdena avviker från varandra.

Utarbetandet av läroplanen för förskoleundervisningen i Vanda

Läroplanen för

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Anordnaren av förskoleundervisning kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

1.3 Centrala beslut i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen och den årliga plan¹⁴ som preciserar läroplanen utarbetas på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämmer i enlighet med de mål och principer som beskrivs i detta kapitel. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut gällande läroplanens innehåll till förskoleenheterna och ge dem anvisningar om detta. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor i kapitlet som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Vid beredningen av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning fastställa och i läroplanen beskriva

- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns
- om den lokala läroplanen utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter, helt eller delvis separat för varje enhet, regionalt, eller om man väljer en annan lösning
- hur strukturen i läroplanen ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur läroplanen publiceras
- hur personalen i förskolan, barnen och vårdnadshavarna deltar i uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen
- hur samarbetet i anknytning till läroplansarbetet genomförs med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom social- och hälsovårdsväsendet samt andra eventuella samarbetsparter
- hur lokala särdrag, olika sätt att ordna förskoleundervisningen, utvecklingsmål och planer som gäller barnen beaktas vid beredningen av läroplanen
- hur vårdnadshavarna och intressentgrupperna informeras om läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen
- hur läroplanen utarbetas, uppföljs och utvecklas.

Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade,

experimentera och att lära¹⁴ sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i månsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en logiskt framskridande helhet som lägger grund för ett livslångt lärande. Förskoleundervisningens centrala uppdrag är att främja barnets förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Undervisningen ska utgå från barnet. Undervisningens uppdrag är att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd för växande och lärande, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter.

2.1 Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås¹⁵. Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar¹⁶. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen¹⁷ samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person¹⁸. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling¹⁹, jämställdhetslagen²⁰, Europakonventionen om mänskliga rättigheter²¹ och FN:s konvention om barnets rättigheter²².

¹⁴ Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 9 §

¹⁵ Lag om grundläggande utbildning 26 a § 4 mom. (1040/2014)

¹⁶ Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 4 §

¹⁷ Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

¹⁸ Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom.

¹⁹ Lag om likabehandling (21/2004)

²⁰ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

²¹ Europakonventionen om mänskliga rättigheter, Fördrag (63/1999)

²² FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen²³. Om detta bestäms närmare i kapitel 4.4.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet²⁴. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning²⁵.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår²⁶ och ska ges under minst 700 timmar²⁷. För barn som omfattas av förlängd läroplikt beskrivs alternativen i kapitel 5.5. Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken²⁸.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet²⁹. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria³⁰. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad³¹.

23 Lag om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

24 Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 2 §

25 Statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

26 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 9 § 2 mom.

27 Lag om grundläggande utbildning (852/1998) 3 § 2 mom.

28 Lag om grundläggande utbildning 6 § 1 mom. (1288/1999) och Lag om barndagvård 11 b (1290/1999)

29 Lag om grundläggande utbildning 3 § 3 mom. (628/1998)

30 Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003) och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 9 § 4 mom.

31 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 31 § 2 mom.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö³². Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Trygghets- och säkerhetsfrågor beskrivs närmare i kapitlen 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritets skydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning³³ användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa förskoletjänsterna av en offentlig eller privat serviceproducent³⁴. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

Anordnande av förskoleundervisning i Vanda

Svenskspråkig förskoleundervisning i Vanda anordnas av det svenskspråkiga resultatområdet. Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion beslutar om principerna för anordnandet av förskoleundervisning, elevantagningsområden, grunderna för elevantagning samt var förskoleundervisning anordnas. Undervisningsnämnden beslutar om grunderna för skolskjuts samt arbets- och lovtider.

Undervisning som förbereder för grundläggande utbildning anordnas inte på svenska i Vanda.

1.3 Förskoleundervisningens uppdrag under lärstigen

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärstigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i kapitel 3.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskoleenheterna och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning³⁵ som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter

³² Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom. (1267/2013)

³³ Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 och 36 a § (477/2003 och 1267/2013)

³⁴ Lag om grundläggande utbildning 4 § 1 mom. och 7 § 5 mom. (628/1998)

³⁵ Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för växande och lärande samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsöversgripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. En plan för barnets lärande ska alltid utarbetas ifall barnet får intensifierat stöd. För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP)³⁶ utarbetas.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker.

När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet³⁷. Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringsätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden i Vanda

I Vanda utarbetas en plan för barnets lärande i förskolan för alla förskolebarn. I planen ingår barnets egna åsikter och självvärdering, vårdnadshavarnas beskrivning om barnet och en beskrivning av barnets styrkor samt hur hen fungerar i olika situationer i förskolegemenskapen. Det ställs inga egentliga inlärningsmål för barnet, utan istället innehåller planen gemensamma överenskommelser om det som barnet övar och lär sig under förskoleåret. I planen kan också ingå en plan för intensifierat stöd eller en individuell plan för ordnandet av undervisningen.

Förskoleläraren, rektorn eller skolföreståndaren och vårdnadshavarna ansvarar gemensamt för att barnet deltar regelbundet i förskoleundervisningen.

³⁶ Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (628/1998)

³⁷ Lag om grundläggande utbildning 35 § (1040/2014)

Värdegrunden i förskoleundervisningen i Vanda

Förskoleundervisningen i Vanda grundar sig på stadens värderingar, dvs. innovativitet, hållbar utveckling och samhällsgemenskap.

Innovativiteten syns i förskolepersonalens positiva inställning till utvecklingsarbete och i viljan att vidarutveckla det egna kunnandet. Annorlunda tänkande, lösningar och personligheter accepteras. Förskoleundervisningen präglas av en positiv och uppmuntrande atmosfär, där både barn och vuxna får föra fram sina egna tankar och idéer. Inom förskoleundervisningen vågar och vill man experimentera, försöka - och också misslyckas.

Begreppet hållbar utveckling betyder verksamhet som är hållbar ur en kulturell, social, ekologisk och ekonomisk synvinkel. Den kulturella aspekten innebär att barnen får bekanta sig med kulturutbudet i Vanda och erbjuds mångsidiga kulturupplevelser. För barnen är bestående och trygga människorelationer samt en bra gruppanda i förskoleundervisningen tecken på socialt hållbar utveckling. De ekologiska och ekonomiska sidorna lyfts fram i en mångsidig miljö- och konsumentfostran.

Samhällsgemenskap i förskolegruppens verksamhet innebär en

1.2 Värdegrunden

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera att barn är olika, att de betar sig och lär sig på olika sätt. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska sporras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Förskolepersonalen ska bemöta olika familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning³⁸.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling³⁹. Undervisningen ska präglas av religiös pluralism samt vara partipolitiskt och konfessionellt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

2.4 Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också

barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens. Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

Synen på lärande inom förskoleundervisningen i Vanda

Lärande sker både i grupp och individuellt. Att lära sig i grupp är viktigt: barnen lär sig från vuxna och andra barn. Barnen kan också undervisa vuxna i många situationer. Lärprocessen gynnas speciellt då barnet är i växelverkan med andra. Det är oerhört viktigt att skapa en positiv gruppanda; olika metoder för gruppbildning används under hela förskoleåret, men speciellt viktiga är de under de första månaderna. Barnens individuella drag, inlärningssätt och -mål ska också beaktas utöver det kollektiva lärandet.

Lärandet är en övergripande process som sker i alla förskolesituationer: också vardagliga situationer utnyttjas som lärsituationer i förskolan.

Barnet lär sig först när det känner sig tryggt: då kan det våga ta steget utanför sin bekvämlighetszon, där lärandet tar plats. En bra gruppanda bidrar till en trygg lärmiljö, där det är trevligt att öva sig, men också våga göra fel.

Lekens betydelse betonas i förskoleundervisningen i Vanda. För ett barn i förskoleåldern är leken det mest kännetecknande handlings sättet och lärandet sker mest effektivt genom lek.-

I Vanda utnyttjas tyngdpunktsområden inom förskoleundervisningen. Syftet med tyngdpunkterna är att stärka personalens professionella kunskaper. Tyngdpunktsarbetet innebär att hela personalen som arbetar inom förskoleundervisningen koncentrerar sig på att vidareutveckla och stärka ett visst tema under flera verksamhetsperioder. Utvecklingsarbetet syns i förskoleundervisningens grupper t.ex. genom att leken uppskattas och utnyttjas som ett redskap för lärandet.

2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på

principen i statsrådets förordning om att se undervisningen som en helhet⁴⁰. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Förmåga att tänka och lära sig inom förskoleundervisningen i Vanda

Målen för detta kompetensområde är ökad kännedom om den egna lärprocessen, glädje i inläringen, utveckling av självförtroende när det gäller de egna kunskaperna och färdigheterna samt övning i självvärdering. Kännedomen om den egna lärprocessen utvecklas genom mångsidiga praktiska arbetssätt. Bland arbetssätten betonas par- och grupparbete, kooperativt lärande, lek samt att kunna beskriva lärprocessen. Barnen uppmuntras också att hjälpa och stödja varandra och lärarna erbjuder positiva lärupplevelser som uppmuntrar barnen att lita på sig själva. Barnen börjar öva självvärdering i förskolan. Självvärdering stödjer motivationen och grundar sig på en öppen växelverkan mellan barnen och läraren.

Inom förskoleundervisningen sker uppföljningen och utvärderingen av förmågan att tänka och lära sig under höstens utvecklingssamtal och vårens överföring av information till den grundläggande utbildningen.

Förskoleundervisningens personal utvärderar hur målen för den mångsidiga kompetensen uppnåtts i samband med annan utvärdering av verksamheten.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god

⁴⁰ Statsrådets förordning (422/2012) och UKM:s premoria 28.6.2012

kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen provar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Multilitteracitet inom förskoleundervisningen i Vanda

I förskoleundervisningen betonas berättande, sagoläsning och -tolkning. Barnen får också öva grundläggande läsfärdighet och bekanta sig med skriven text och numror. De får märka att det finns olika slags symbolsystem: stora och små bokstäver, siffror, bilder och texter som skrivits på olika sätt.

Barnen utforskar tillsammans olika miljöer och får leta efter olika slags meddelanden. De begrundar hurdana meddelanden kan hittas i miljön och hur människorna kan kommunicera med varandra. De bekantar sig med produktion, tolkning, utvärdering och bearbetning av meddelanden bl.a. genom lek, konst och IT.

Barnen övar multilitteracitet i nära växelverkan med andra barn och pedagoger. Huvudvikten ligger på att

tolka olika sociala situationer och att komma överens med andra. Under förskoleåret övar barnen att tolka och läsa människors miner och gester samt att lösa problem som uppstår i olika situationer. De diskuterar och funderar tillsammans hur viktigt det är att kunna läsa olika situationer och meddelanden för att kunna komma överens med andra människor.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens. Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Digital kompetens inom förskole- och nybörjarundervisningen i Vanda

Under förskoleåret får alla barn bekanta sig med användningen av IKT. I förskoleundervisningen betonas barnens egen aktivitet, lek och spelmässighet som en del av medieförhållanden. Lärmiljön stödjer utvecklingen av IKT-färdigheter. I pedagogiken betonas vikten av att arbeta tillsammans och pröva på nya saker. Användningen av IKT i undervisningen stödjer barnens aktiva roll och fördjupar inlärnigen. Förskolebarnen och pedagogerna bekantar sig tillsammans med användningen av ny teknologi. Personer med varierande kunskapsnivåer stödjer varandra i inlärnigen.

I Vanda är utgångspunkten för IKT-kunskaper i förskoleundervisningen att erbjuda alla Vandabarn lika möjligheter att använda IKT under förskoleåret. Målet för undervisningen i IKT är att erbjuda färdigheter som hjälper barnet att aktivt kunna agera i framtidens samhälle. I förskoleundervisningen utnyttjas digitala resurser som en del av pedagogiken.

Förskoleundervisningen följer småbarnspedagogikens plan för pedagogiskt utnyttjande av IKT.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv⁴¹. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet

⁴¹ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barmens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

Påverkardagen i Vanda

Under förskoleåret får barnen lära sig att berätta sina egna åsikter och delta i beslutsfattandet i den egna närmiljön, men också att låta andra människor deltar och uttrycker sina åsikter.

I Vanda stöds barnens delaktighet och påverkan på kommunnivå genom det årliga evenemanget Påverkardagen. Dagens mål är att ge barn och ungdomar möjligheten att delta i beslutsfattandet och diskussionen som berör den egna livsmiljön samt att uppmuntra dem att påverka i ärenden som gäller dem. Under Påverkardagen får barn och ungdomar utarbeta initiativ och diskutera med beslutsfattarna kring ärenden som berör årets tema. Förskolebarnen kan delta i Påverkardagen genom Mini Påverkareverksamhet. Mini Påverkarna gör sina röster hörda genom att utföra olika slags uppgifter som anknyter till årets tema.

3. Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspelet inom förskolegemenskapen. Utvecklandet av verksamhetskulturen styrs av lagarna om förskoleundervisning och av de värden, den syn på lärande och de mål för förskoleundervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen och i de lokala planerna. Verksamhetskulturen formas också av ledningsstrukturer och praxis, av personalens yrkeskompetens och av de lokaler, redskap och material som finns att tillgå. Verksamhetskulturen i förskolan återspeglas i kommunikationen, atmosfären och de pedagogiska metoderna och den inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet i förskolan.

3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringsätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringsätten. Anordnaren av förskoleundervisning och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Verksamheten ska utvecklas i en riktning som stödjer inkludering och kulturell mångfald. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för växande och lärande som de behöver. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja utvecklingen av öppen kommunikation och kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Gemensam förskoleundervisning för alla i Vanda

Staden strävar efter att erbjuda barnet en förskoleplats på så ändamålsenligt avstånd från hemmet som möjligt samt erbjuda där de stödåtgärder som barnet behöver.

Utgångspunkten för förskoleundervisningen är jämlikhet mellan flickor och pojkar. Frågor kring rättvisa och jämlikhet kan behandlas på ett naturligt sätt i vardagen. Det är viktigt att förskolepersonalen är medveten om sina egna förhandsuppfattningar beträffande kön och kultur och begrundar hur de inverkar på hur de bemöter barnen. En köns- och kultursensitiv pedagog visar barnen att de alla accepteras sådana de är. Medvetenhet om de egna normbaserade tankesätten samt hur den vuxna använder makt i olika situationer leder till ett mer sensitivt sätt att bemöta barnen. Barnet ska få leka olika slags lekar, oberoende av kön eller kultur, och det har också rätt till individuella intressen. Pedagogteamet bär ansvaret för att skapa en tolerant atmosfär.

Varje familjs och barns familjekultur beaktas i förskoleundervisningen. Pedagogen bemöter barnen enligt dess behov, personlighet och familjekultur, så att barnet känner sig jämlikt och jämställt oberoende av sitt kön, sin sociala eller kulturella bakgrund eller sitt etniska ursprung. I förskoleundervisningen beaktas vårdnadshavarnas och barnens delaktighet i ärenden som anknyter till jämställdhet och jämlikhet. Vandas plan för jämlikhet och jämställdhet från år 2016 utnyttjas i utvärderingen av hur jämställdhetsärenden genomförs i förskoleundervisningen.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

Välbefinnande och en trygg vardag inom förskoleundervisningen i Vanda

I arbetet för välbefinnande betonas förebyggande verksamhet. Pedagogerna har i uppgift att försöka förutse sådana risker och problem som stiger fram i barngrupper i anknytning till barnens välbefinnande och trygghet. Arbetet för välbefinnande omfattar fostringsgemenskap, en uppväxtmiljö som är trygg och främjar lärande, stöd för barnets växande, utveckling och lärande samt samarbete som stödjer välbefinnandearbetet. Välbefinnandearbetet består av gemensamt och individuellt arbete. I det dagliga arbetet bidrar alla pedagoger till hur väl enheten lyckas med välbefinnandearbetet. Skolans rektor eller föreståndare och daghemsföreståndaren ansvarar tillsammans för välbefinnandearbetet. Förskolegemenskapens välbefinnande och trygghet stöds också av förskolans elevvård. (beskrivs detaljerat i kapitel 6).

Enligt 13 § lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § svarar utbildningsanordnaren för att det utarbetas en plan för hur barnen ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier. I planen definieras vad som avses med mobbning och i den ingår enhetvisa verksamhetsmodeller för att förebygga, ta itu med och vidarearbeta med mobbningssituationer. Förskolans plan ingår i skolans plan.

Fostrande samtal i den mening som avses i 35 a § lag om grundläggande utbildning (1998/628) används inte i förskoleundervisningen. I stället för fostrande samtal diskuterar barnet och personalen situationen under samma dag. Syftet med diskussionen är att få barnet att förstå att dess handlingar får konsekvenser. Genom gemensamt tankearbete försöker pedagogen och barnet finna orsaker till det skedda och utarbeta fungerande lösningsmodeller. Vårdnadshavarna meddelas vid behov om det skedda under samma dag.

Disciplinära åtgärder som beskrivs i 36 § lag om grundläggande utbildning (1998/628) används i förskoleundervisningen på ett åldersmässigt sätt som lämpar sig för barnets utvecklingsnivå. Kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid används inte i förskoleundervisningen som disciplinära åtgärder. Ett barn som avsevärt stör förskoleundervisningen eller betar sig aggressivt kan avlägsnas från

förskolerummet. Barnet lämnas inte utan övervakning, utan någon av personalen stannar kvar med det. Situationen diskuteras med barnet. Vårdnadshavarna meddelas om dylika situationer under samma dag och de erbjuds en tid för personlig diskussion. Det finns separata personalanvisningar om fasthållande och avlägsnande av barnet samt granskande och omhändertagande av föremål.

Mål för utvecklandet av verksamhetskulturen samt praxis för utvärderingen i Vanda

Utvecklandet och upprätthållandet av verksamhetskulturen förutsätter att hela arbetsgemenskapen deltar i gemensamma pedagogiska diskussioner samt utarbetar strukturer som stödjer dem. På enhetsnivå ansvarar rektorn eller skolföreståndaren för utvecklandet och utvärderingen av förskoleundervisningens verksamhetskultur, på teamnivå är det förskollärarens uppgift. Förskolegruppens verksamhetskultur beskrivs och utvärderas i teamavtalet som utarbetas varje höst och utvärderas varje vår. Mål som anknyter till utvecklandet av verksamhetskulturen antecknas och utvärderas två gånger om året. Verksamhetskulturen utvärderas och utvecklas bl.a. med hjälp av Vandas meny för allmänt stöd så att den stödjer växande och lärande. Menyn för allmänt stöd beskrivs närmare i kapitel 5.

På stadsnivå utvecklas verksamhetskulturen genom personalfortbildning och förskolepersonalens förtrogenhet med läroplanen.

3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i kapitel 4 beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma⁴². De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

42 Statsrådets förordning 4 § (422/2012)

Lärmiljöer i förskoleundervisningen i Vanda

Extra uppmärksamhet fästs vid utvecklingen av den psykiska och sociala lärmiljön under hela förskoleåret. I början av förskoleåret är gruppbildning samt att skapa en lugn, trygg och rofylld atmosfär det viktigaste. Olika språk och kulturer syns både i den fysiska och psykiska lärmiljön. Förskoleundervisningens elevvård stödjer uppbyggandet av den psykiska och sociala lärmiljön. Olika material och metoder kan utnyttjas i det gemensamma elevvårdsarbetet.

Förskoleundervisningens lärmiljöer byggs upp så att de lockar barnen att lära sig, att själv ta reda på saker och få insikter. Barnen får vara delaktiga i planeringen av lärmiljöerna. Förskolepersonalen ser till att lokalerna används ändamålsenligt och kan varieras samt att de befintliga lokalerna och materialen utnyttjas kreativt. Bilder och illustrationer används för att hjälpa barnen att strukturera verksamheten och hur förskoledagen fortlöper. Alla tillgängliga utrymmen utnyttjas maximalt och en flexibelt stabil dagsrytm stödjer verksamheten.

I Vanda utnyttjas förskoleundervisningens lärmiljöer mångsidigt och även lokaler och miljöer utanför själva förskolan utnyttjas aktivt. Biblioteks-, kultur- och idrottsservicens tjänster utnyttjas i mån av möjlighet. Under förskoleåret blir biblioteket en bekant lärmiljö för alla barn. Motionsrutter, idrottsplan och övriga närmotionsställen är också lärmiljöer.

I Vanda har det satsats på informations- och kommunikationsteknologi som en del av lärmiljön. IKT utnyttjas i förskolegrupperna på ett pedagogiskt och systematiskt sätt, som en del av inläring och verksamhet. Kollaborativ verksamhet, dokumentering, informationssökning samt stöd för barnens uttrycksförmåga, lek och kreativitet är hörnstenarna för användningen av IKT. Spelmässighet utnyttjas i lärandet på ett pedagogiskt motiverat sätt, till exempel genom användning av applikationer som stödjer spelmässighet samt högklassiga lärspele.

Förskoleundervisningens lärmiljöer utvecklas och utvärderas under personalens teammöten. Gruppens psykiska lärmiljö beskrivs och utvärderas i teamavtalet. Barngruppens centrala mål utarbetas varje år och samtidigt beaktas utvecklingen och utvärderingen av lärmiljön. Kvaliteten av lärmiljön utvärderas bl.a. med hjälp av Vandas meny för allmänt stöd.

3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av anordnaren av förskoleundervisning.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen

inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmetoderna vara enhetliga.

Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.⁴³

Samarbete inom förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda uppstår ett naturligt samarbete mellan förskolorna och den grundläggande utbildningens lägre klasser, eftersom förskolorna är rent fysiskt belägna i skolorna. Förskolorna och skolorna samarbetar minst två gånger per läsår, antingen genom att ordna projekt eller verksamhetshelheter, där både personalen, barnen och eleverna samarbetar. Projekten och/eller verksamhetshelheterna samplaneras på hösten och utvärderas på våren. Dessutom bekantar sig klasslärarna med förskoleundervisningens läroplan och förskolelärarna med den grundläggande utbildningens läroplan.

Praxis för stöd för växande och lärande bildar en enhetlig helhet från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen, eftersom trestegsmodellen för stöd för växande och lärande används redan inom småbarnspedagogiken.

Det är viktigt att servicekedjorna löper obrutet för att barnet ska få det stöd för sitt välmående som det behöver. Förskoleundervisningens personal ska känna till samarbetsparternas arbetsfördelning och kunna hänvisa barnet och familjen till rätt part så att barnet och familjen får den service de behöver.

Familjerådgivningen erbjuder samarbetsparterna sakkunnigtjänster i ärenden som anknyter till barns och ungdomarnas psykiska utveckling samt familjernas välmående. Barnets vårdnadshavare kan söka sig till familjerådgivningen på grund av frågor som gäller barnets växande och utveckling samt för att få hjälp med att lösa konfliktsituationer inom familjen.

Småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen har en tydlig verksamhetsmodell och strukturer för samarbetet med barnskyddet. Dessutom samarbetar småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen med rehabiliteringstjänsterna, t.ex. barnens terapijänster, och övriga undersökande parter.

Samarbetet med externa parter genomförs alltid i enlighet med sekretess- och informationsöverföringsanvisningar. Ett öppet samarbete med parter som deltar i behandlingen av barnets ärenden är ytterst viktigt för en smidig behandling av ärenden. Tillståndsärenden som anknyter till informationsöverföring och samarbete diskuteras med vårdnadshavarna i fostringsgemenskapens anda.

43 Lag om grundläggande utbildning 47 a § (1267/2013)

Samarbetet med personalen inom social- och hälsovården i ärenden som gäller elevvården beskrivs i kapitel 6.

Det mångprofessionella samarbetet inom elevvården samt växandet och lärandet beskrivs i kapitel 5.

Samarbete med vårdnadshavarna

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens växande och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt växande och lärande. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete med vårdnadshavarna i Vanda

Med fostringsgemenskap avses att vårdnadshavarna och personalen förbinder sig vid den gemensamma fostringsuppgiften.

Vårdnadshavaren bör i förväg ges information om förskoleundervisningens innehåll och ordnandet av den, stödformerna för växande och lärande samt elevvårdstjänster. Information om allmänna ärenden som berör alla förskolebarn fås från Vanda stads internetsida samt från förskolans personal.

Information om förskolegruppens ärenden kan ges muntligt, per det elektroniska systemet Wilma eller t.ex. per e-post. Känslig information eller personliga uppgifter om ett enskilt barn skickas aldrig elektroniskt.

Ärenden som berör ett enskilt barn behandlas i första hand i personliga diskussioner. Under förskoleåret bör vårdnadshavaren ges tillräckligt mycket och tillräckligt ofta information om barnets förskoleundervisning och dess genomförande. För varje barn utarbetas en Plan för barnets lärande i

förskolan i samarbete med barnet och vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna deltar i planeringen av barnets eventuella stöd och genomförandet av stödet utvärderas regelbundet med dem. Stöd för växande och lärande beskrivs närmare i kapitel 5.

När barnet lämnar förskoleundervisningen och börjar skolan diskuterar förskolepersonalen med vårdnadshavarna vilken information om barnets lärande och utveckling ska överföras till skolan. Vårdnadshavarna ger sitt samtycke till överföringen genom att underteckna en informationsöverföringsblankett. Själva informationsöverföringen beskrivs i följande kapitel.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Anordnaren av förskoleundervisning ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande och lärande. Information som är nödvändig för anordnande av stöd för lärande och elevvård överförs när barnet övergår från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar⁴⁴. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets växande och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

Samarbete vid övergångarna i Vanda

Samarbete vid övergången från daghem till förskola

På vårvintern fylls i en DagNy-informationsöverföringsblankett för alla blivande förskolebarn. Vårdnadshavarna görs förtrogna med blankettens innehåll och ger sitt skriftliga samtycke till att informationen genomförs genom att underteckna blanketten.

Konsulterande specialbarnträdgårdsläraren sammankallar ett DagNy-möte vid alla enheter. Mötet hålls på förskolorna i april före nybörjardagen. I mötet deltar rektor, daghemsföreståndare, förskollärare, ansvariga barnskötare inom kompletterande dagvård, konsulterande specialbarnträdgårdslärare, samt övriga sakkunniga. DagNy-blanketten ifylls för alla barn och går igenom med vårdnadshavarna, men på DagNy-

44 Lag om grundläggande utbildning 40–41 § (642/2010)

mötet tas upp endast sådan information som är väsentlig för ordandet av verksamheten.

I maj får de blivande förskolebarnen bekanta sig med förskolan under nybörjardagen. Det ordnas ett separat informationsmöte för vårdnadshavarna.

I början av höstterminen ordnar förskolorna enhetsvisa infomöten, där de informerar om förskoleundervisningens uppgift och allmänna mål enligt läroplanen, allmänna mål för fostran, utveckling och lärande i förskolan, inlärningsynen, pedagogiska miljön, arbetsmetoder, språk och interaktion, stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen, fostringsgemenskap i förskoleundervisningen samt kompletterande dagvård.

Samarbete vid övergången från förskola till skola

Blanketten Överföring av information från förskola till skola används i överföringen av information från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen. Under förskoleåret observerar förskolelärarna barnen med hjälp av en enhetlig observationsmodell. Läraren antecknar sina observationer om barnets kunskaper och färdigheter, styrkor och behov för stöd på blanketten Överföring av information från förskola till skola. I samband med barnets utvecklingssamtal i förskolan, före informationsöverföringsmötet, går förskoleläraren igenom blanketten med vårdnadshavarna. Samtidigt diskuteras eventuella mer omfattande behov för informationsöverföring och vårdnadshavarna undertecknar informationsöverföringsblanketten.

Informationsöverföringen mellan förskolan och skolan genomförs av respektive personal efter att eleverna har fått sitt närskolebeslut. Rektorn eller skolföreståndaren ansvarar för att informationsöverföringen genomförs för alla barn som börjar skolan i Vanda. Informationsöverföringsblanketten ges till rektorn eller föreståndaren.

En mer omfattande överföring av information görs om det konstateras att det finns fler frågor som bör lösas i samband med övergången till skolan än normalt. I dylika fall ordnas det ett möte antingen under förskolevåren eller under första klassens hösttermin. I mötet deltar vårdnadshavarna, skolans representant och förskoleläraren. Under mötet diskuteras hur barnets lärande bäst kan stödjas och vad det lönar sig att beakta när skolan har börjat. Det väsentliga är att överföra information om verksamhetssätt som har fungerat särskilt väl i förskoleundervisningen.

Information som överförts på våren utnyttjas i skolornas gruppbildning och planering av undervisning. På hösten har klassläraren nytta av informationen när hen planerar undervisning och fostran (t.ex. stödundervisning) samt när hen träffar vårdnadshavarna. Informationen utnyttjas också i planeringen av specialundervisning på deltid.

På hösten ordnar skolorna ett utvärderingsmöte av informationsöverföringen, där förskolans och skolans personal utvärderar vårens process och kan ännu komplettera informationen om skolnybörjarna som är nödvändig för ordnandet av undervisningen. Rektorn eller skolföreståndaren svarar för sammankallandet av mötet. Den gemensamma utvärderingens syfte är att ge förskolans och skolans personal respons om sitt arbete och hjälpa dem att utvecklas professionellt. Förskoleläraren kan vid behov bjudas in till möten kring enskilda elevers ärenden (Individuell plan för hur undervisningen ordnas, plan för lärande) för att komplettera planerna med information och erfarenheter som hen samlat under förskoleåret.

4 Principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen ska följa de allmänna målen för förskoleundervisningen och målen för verksamhetskulturen som beskrivs i tidigare kapitel.

4.1 Mångsidiga arbetssätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetssätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens (kap. 2.5) och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetssätt.

Arbetssätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärtid. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetssätt i grupper, parvis och självständigt. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetssätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetssätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetssätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetssätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetssätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

Mångsidiga arbetssätt i förskoleundervisningen i Vanda

I förskoleundervisningen i Vanda betonas lek och lekfulla metoder. Leken ges rum och möjligheter genom att gruppens verksamhet och struktur planeras så att den stödjer leken. Med hjälp av olika metoder inom narrativ inlärning kan barnen erbjudas betydelsefulla lärhelheter. Integration av undervisning sker också

naturligt med hjälp av lekfulla arbetssätt. Barnens lek observeras aktivt och verksamheten planeras på basen av observationerna.

Motion och en aktiv livsstil spelar en stor roll i barnets helshetsutveckling. För mycket stillasittande och -varande arbete bör undvikas vid valet av arbetssätt. Barnet lär sig genom motion, lek, aktivitet och forskande. Varje förskoledag bör innehålla lärmoment som genomförs genom motion och rörelse.

Förskolepersonalens egna intressen och specialkunskaper utnyttjas i planeringen och genomförandet av verksamheten.

I förskoleundervisningen arbetar barnen ofta i smågrupper, men grupperna är sällan bestående. Under förskoleåret får barnen öva på att arbeta i många olika slags grupper av olika storlek, både i stora grupper och självständigt.

I Vanda utnyttjas informations- och kommunikationsteknik pedagogiskt i undervisningen och som stöd i leken. I varje förskolegrupp finns det pekplattor och personalen har fått utbildning i hur dessa används pedagogiskt. Förutom pekplattor kan förskolegrupperna utnyttja bl.a. digikameror, videokameror, datakanoner och datorer.

Förskoleundervisningen får inte enbart gå ut på att arbeta med arbetsböcker. Lärarhandledningarna är ett ypperligt stöd för arbetet, men förskoleundervisningens verksamhet och arbetssätt bör byggas upp kring annan verksamhet än att fylla i böcker.

Respons från barn och vårdnadshavare beaktas i valet av arbetssätt och utvärderingen av dem. Barnens respons samlas in aktivt i förskolegrupperna med hjälp av olika metoder. Förskolepersonalen utvärderar sina arbetssätt varje vecka under teammötet, i samband med utvärderingen av förskoleundervisningens verksamhetsplan samt under utvecklingssamtalen.

4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen⁴⁵. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evalueringsslutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig.⁴⁶ För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Förskoleläraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

⁴⁵ Lag om grundläggande utbildning 22 § 2 mom. (628/1998); Förordning om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (852/1998)

⁴⁶ Statsrådets förordning 5 § (422/2012)

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden⁴⁷. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn⁴⁸.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering⁴⁹. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Vid överföringen av information kan dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och den eventuella planen för lärande eller IP som utarbetats i förskolan utnyttjas. Anordnaren av förskoleundervisning bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttagas.

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas ges barnen ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen⁵⁰. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

Utvärdering som stöd för undervisning och lärande i Vanda

Utvärderingen utnyttjas i planeringen och utvecklingen av förskolegruppens verksamhet så att den stödjer

47 Lag om grundläggande utbildning 22 § 1 mom. (628/1998)

48 Förordning om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (852/1998)

49 Lag om grundläggande utbildning 22 § 1 mom. (628/1998)

50 Lag om grundläggande utbildning 22 § 2 mom. (628/1998)

varje barns växande, utveckling och lärande. Utvärderingen består av observation av det enskilda barnet och gruppen, dokumentering och utformande av utvärderingssatsatser samt utnyttjande av insamlad uppföljningsinformation. På basen av dessa styr förskolläraren undervisningen, formar lärmiljöer samt planerar barnens eventuella stöd. Fostrarnas självvärdering utgör också en del av utvärderingsprocessen, Vid behov ändras undervisningen så att den bättre stödjer barnens lärande.

Observation av barnet i förskoleåldern-blanketten används i observationen av hela barngruppens färdigheter och verksamhet inom olika delområden. Med hjälp av blanketten fås information både om enskilda barn och om hela gruppens verksamhet. Förskolans personal utvärderar och planerar gruppens verksamhet med hjälp av informationen och kan identifiera barn som behöver stöd inom vissa delområden i sitt lärande och sin utveckling.

Diskussionerna som förs i samband med ifyllandet av planen för barnets lärande i förskolan samt informationsöverföringen från förskola till skola utgör en viktig del av förskolepersonalens och vårdnadshavarnas gemensamma utvärdering. Vårdnadshavarens observationer av barnets lärande är värdefulla och de bör skrivas in i planen för barnets lärande i förskolan. Vårdnadshavarnas observationer och respons bör utnyttjas pedagogiskt som en del av planeringen av barnets förskoleundervisning.

Föräldraevenemang kan utnyttjas som forum för gemensam planering och utvärdering. Kundenkäternas resultat kan också utnyttjas i planeringen av barngruppens verksamhet.

Varje förskoledag kan förskolepersonalen tillsammans med barnet berätta till vårdnadshavaren om dagens händelser och därigenom utvärdera verksamheten. Detta stödjer barnets uppfattning om sitt eget lärande och utveckling, synliggör lärandet för barnet samt lär hen självvärdering.

Förskolebarnet utarbetar på hösten ett självvärderingsflygplan, där de utvärderar sina egna kunskaper och färdigheter med hjälp av färgkoder. Flygplanet är en bilaga till planen för barnets lärande i förskolan. Den vuxna handleder situationen genom att diskutera, men tar inte del i självutvärderingen. Självvärderingen görs om på våren och då jämför pedagogen och barnet tillsammans hur barnets kunskaper och färdigheter har utvecklats.

Hela lärprocessen, inte endast slutresultatet, utvärderas med barnen. Hela gruppens verksamhet utvärderas också, och dessutom synliggörs lärprocessen, kollektivt lärande samt barnens möjligheter att påverka styrningen av sin egen inläring. Utvärderingen strävar efter positiv realism.

I Vanda genomförs informationsöveringen som gäller utvärdering i samband med informationsöverföringen från förskola till skola, som beskrivs i kapitel 3.3. När barnet byter förskola överförs information som gäller utvärdering i första hand med vårdnadshavarnas samtycke. Information som är nödvändig för ordnandet av undervisningen får överföras utan vårdnadshavarnas tillstånd (lag om grundläggande utbildning 40 §).

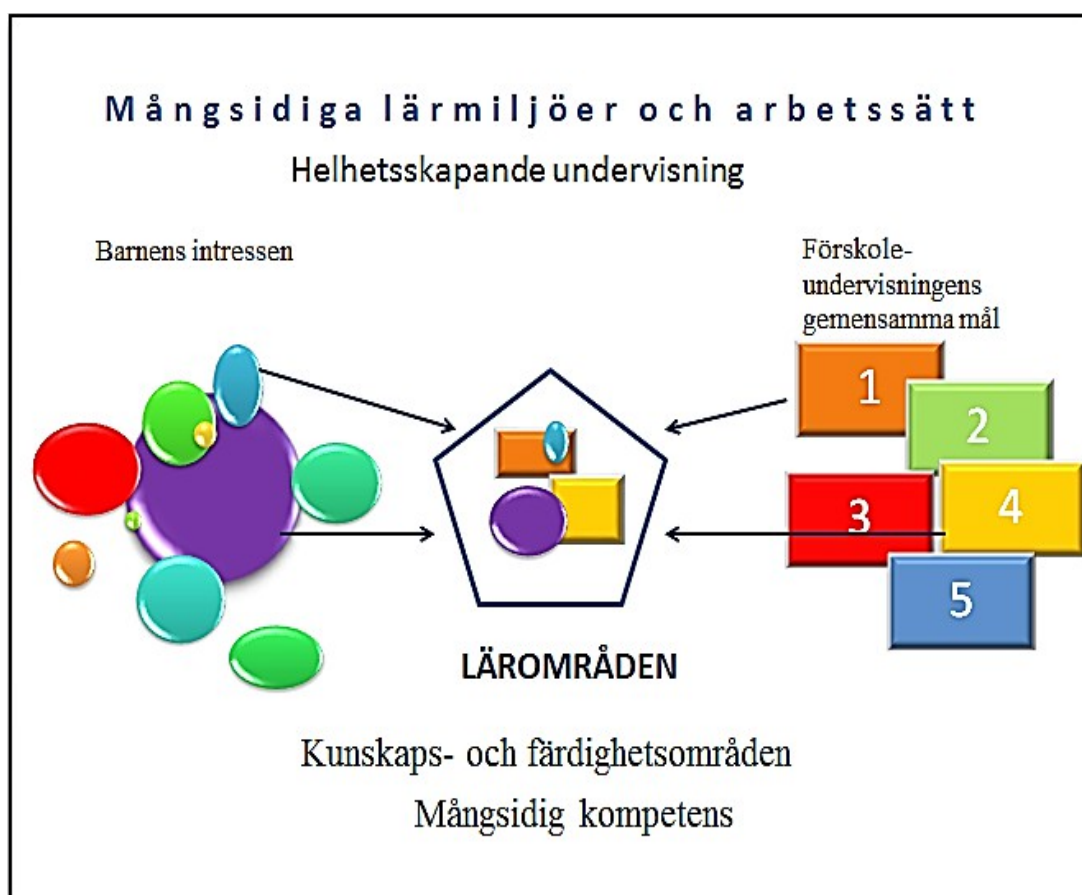
Barn som deltagit i förskoleundervisning får ett intyg över deltagande som utarbetats av Vanda stad enligt de grunder som utbildningsstyrelsen godkänt 22.12.2014.

4.3 Gemensamma mål för undervisningen förverkligas genom lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Figur 1. Att skapa lärområden

Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika

sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet
I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förnimmelser, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.
Detaljerade mål
Den musikaliska verksamheten i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.
I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att slöjda och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får prova på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.
Utvecklingen av barnens visuella tänkande och visuella uttryck ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.
Barnen ska uppmuntras att uttrycka sig muntligt och kroppsligt med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket

och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

Samarbete med kulturtjänsterna i Vanda

Målet med kulturfostran i förskoleundervisningen är att barnet bekantar sig med kulturutbudet i Vanda och får mångsidiga kulturupplevelser. I kulturfostran inom förskole- och nybörjarundervisningen betonas lekfulla och aktiva arbetssätt samt föreställande konstformer.

Kulturtjänsterna i Vanda kan utnyttjas som stöd för förskoleundervisningen när förskolegrupperna bekantar sig med kulturen och olika uttrycksformer. Kulturtjänsterna erbjuder många besöksmål, där barnen får kulturupplevelser och får också själva skapa. Kulturtjänsternas utbud för barn i förskoleåldern finns i en broschyr som utkommer två gånger om året.

Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjas i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjas med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iakttä, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finska/samiska/teckenspråk** ska stödjas på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

Samarbete med stadsbiblioteket

Under förskoleåret får barnen bekanta sig med hur biblioteket fungerar samt hur den kan utnyttjas som lärmiljö. Vandabiblioteken erbjuder förskolegrupperna olika tjänster; vidare information fås från biblioteken. Förskolegrupperna kan bl.a. beställa sagostunder för grupper och be bibliotekspersonalen att sammanställa materialpaket kring vissa teman som intresserar förskolegruppen. Biblioteket stödjer förskoleundervisningen i undervisningen av mediekunskaper och multilitteracitet. Biblioteksbussens tjänster kan också utnyttjas. Det är önskvärt att barnen gör bibliotekets sagodiplom under förskoleåret.

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Ämnet behandlas ur ett **historiskt och samhälleligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet
Målet är att stärka barnens intresse för samhällelig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.
Detaljerade mål
Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett historiskt perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.
Barnens intresse för samhällsfrågor ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.
Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam etisk fostran . Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor

och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Jag och vår gemenskap i förskoleundervisningen i Vanda

Den kulturella och åskådningsmässiga mångfalden syns i förskoleundervisningen i Vanda. Då barnen ställer frågor om olika åskådningar, religioner och kulturer behandlas dessa naturligt i samband med förskoleundervisningen. Barnet åskådningsmässiga och kulturella identitet stöds genom funderingar kring livsfrågor samt genom att hen får bekanta sig med olika festtraditioner. Detta stärker barnens färdigheter att förstå mångfaldet i samhället och hjälper dem att uppskatta alla familjers traditioner och seder. Förskoleundervisningen kan samarbeta i åskådningsfostran med närområdets olika religiösa och åskådningsamfund.

Förskolegruppen bekantar sig under förskoleåret med språk och kulturer som finns representerade i gruppen. Barnen kan bekanta sig med några vanliga fraser och ordspråk på dessa språk. Familjernas kultursakkunskap utnyttjas i planeringen och genomförandet av undervisningen. Genom böcker och muntliga berättelser får barnen bekanta sig med olika länders folksagor och olika versioner av dem. I biblioteken finns både böcker och annat material om många olika slags kulturer samt också barnböcker på många olika språk.

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iakta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt

lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iaktta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp

av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.

Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Utvärdering av och stöd för matematiska färdigheter i förskoleundervisningen i Vanda

Matematiken förutsätter ett stort antal olika kunskaper och färdigheter, som utvecklas stegvis genom barnets egen forskning och lärande samt genom undervisning och övningar som anknyter till den. I förskoleundervisningen i Vanda betonas vardagsmatematiken. Förskoleundervisningens arbetssätt, till exempel spel, vardagliga situationer och regellekar innehåller många olika moment där barnen övar och använder matematiska färdigheter.

För den senare matematikinlärnings skull är det viktigt att göra observationer kring de matematiska färdigheterna och utveckla dem. Speciellt under förskoleårets höst är det viktigt att observera vilka kunskaper och färdigheter vissa enskilda barn har samt kommer de att kunna utveckla dem när de får övning.

Miljöfostran i förskoleundervisningen i Vanda

Naturen är en lättillgänglig lärmiljö i förskoleundervisningen i Vanda. Så gott som alla förskolegrupper har en närskog på promenadavstånd. Målet med miljöfostran är att stärka barnets naturförhållande. I naturen får barnen upplevelser tillsammans med andra, men skogen erbjuder också en lugnande miljö.

Bildningsväsendet i Vanda har ett miljöprogram som genomförs till tillämpade delar i förskoleundervisningen. Personalen diskuterar tillsammans med barnen hur var och en kan skydda naturen genom vardagliga små val och rimlig konsumtion. Barnen deltar i sorteringen av sopor och får följa med energi- och vattenkonsumtionen. Förskolorna kan delta i Vanda stads EkoTeko-tävlingar, där förskolebarnen får verka som aktiva deltagare.

Förskolegrupperna samarbetar med naturskolan i Vanda. Naturskolans verksamhet stödjer förskolornas arbete kring miljöfostran. Naturskolan erbjuder förskoleundervisningen fadderklassverksamhet, enskilda naturundervisningsdagar samt kurser som är avsedda för pedagoger. Största delen av naturskolans undervisning sker utomhus. Metoder som används är aktiva och praktiska och innehållen är sektorsövergripande.

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig denna uppgift ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av motion och börja förstå sambandet mellan motion, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna inlärningsförutsättningar. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av motion och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handledd motion ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spöras att motionera också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till

uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

Motion i förskoleundervisningen i Vanda

Att röra på sig och motionera kommer av naturen för barnen. Barnen uttrycker sig själva genom att motionera och utvecklar sina motoriska färdigheter i samband med leken. Motionen ska innebära något positivt för barnen. De känslomässiga upplevelsorna som motionen erbjuder kan ge människan livslångt motionsglädje. Motionen stärker effektivt barnets självkänsla, men kan också försvaga den ifall glädjen inte utnyttjas rätt. I förskoleundervisningens idrott, gymnastik och motion ska man medvetet sträva efter att låta bli att tävla och jämföra prestationer.

Idrottsservicen i Vanda hjälper förskoleundervisningen att erbjuda en aktiv och mångsidig förskoledag. Idrottsservicen lånar ut idrottsredskap åt grupper. Simhallar, idrottshallar, närmotionsställen och friluftsruttor fungerar också som lärmiljöer.

Förskolebarnen deltar i simundervisningen under förskoleåret. Beroende på avståndet till simhallen kan resorna ske per fot, med allmänna trafikmedel eller med en abbonerad buss. Förskolepersonalen ansvarar för barnen under hela simturen, också i omklädningsrummen. För simundervisningen svarar en utbildad simlärare.

4.4 Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska

beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk.⁵¹ Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Det särskilda målet för förskoleundervisningen för **romska barn** är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska ska främjas inom de olika delområdena av språkkunskap utgående från barnens behov och förutsättningar, både genom ledd verksamhet och i förskolans vardag. Separat undervisning i svenska/finska som andraspråk och undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Barn med invandrarbakgrund kan delta antingen i förskoleundervisning eller i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen eller i bådaddera.

Språk- och kulturmedvetenhet i förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda är målet för den språk- och kulturmedvetna förskoleundervisningen att stödja varje barns språkliga och kulturella identitet samt handleda dem att respektera olika språk, kulturer, religioner och åskådningar. Detta stärker barnens färdigheter att förstå mångfalden i samhället samt att verka som en medlem i

⁵¹ Lag om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

samhället.

Tills vidare ordnas ingen svenska som andra språk (S2)-undervisning inom det svenskspråkiga resultatområdet i Vanda.

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbad på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbad på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbad på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbadsläraren ska konsekvent använda enbart språkbadsspråket. Barnen ska spöras att använda språkbadsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbad i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och den framtida språkbadsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken

mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

Förskoleundervisning på två språk i Vanda

Förskoleundervisning på två språk ordnas inte inom det svenskspråkiga resultatområdet i Vanda.

5. Stöd för barnets växande och lärande

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används den i förskoleundervisningen lämpligare termen stöd för växande och lärande i stället för termen stöd för lärande och skolgång som används i lagen om grundläggande utbildning. Stödet för växande och lärande och elevvården som beskrivs i kapitel 6 ska bilda en helhet. I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

5.1 Principerna för stöd

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår⁵². Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov. Det är viktigt att i förskolan se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig

52 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också utnyttjar andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande.

Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen. Undervisningsanordnarna ska skapa och utveckla smidiga informationsrutiner.

Stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen i Vanda

Trestegsstödet i förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda inleds trestegsstödet för växande och lärande redan inom småbarnspedagogiken. Stödet bildar en kontinuerlig helhet från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen.

Bedömningen av behovet för stöd

I Vanda används Vandas meny för allmänt stöd samt gruppobservationsblanketten Observation av barn i förskoleundervisningen för bedömning av lämpliga verksamhetssätt, undervisningsarrangemang och lärmiljöer. Förskoleundervisningens fostrarteam kan utnyttja dem för att utveckla sin arbetspraxis så att de bäst motsvarar behoven hos barn som är i behov av stöd. Menyn för allmänt stöd är ett pedagogiskt redskap som används i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet behöver. Den utmanar fostrarteamen att utvärdera sin egen verksamhet, identifiera förändringsbehov och finna nya sätt att utveckla verksamheten. Med hjälp av menyn för allmänt stöd diskuterar fostrarteamet möjligheten att erbjuda barnet stöd i ett så tidigt skede som möjligt i ett

förebyggande syfte. I utvärderingen, planeringen och genomförandet av stödet utnyttjas observationer om barnet, resultat från hälsokontroller och eventuella övriga undersökningar samt barnens tidigare utarbetade plan för småbarnsfostran.

Utgångspunkter för ordnandet av stöd

Förskoleundervisningen går ut på helhetsskapande undervisning. Det stöd som barnet behöver för växande och lärande integreras i undervisningens gemensamma mål och lärhelheter. Syftet med integreringen är att erbjuda varje barn en möjlighet för lärande som motsvarar hens förutsättningar. Lek, aktiva och praktiska arbetssätt samt informations- och kommunikationsteknologi utnyttjas i ordnandet av stöd för växande och lärande.

Barnet får olika pedagogiska stödåtgärder beroende på vilket slags stöd barnet behöver och i vilken omfattning. Pedagogiska metoder används flexibelt enligt barnets behov i alla stödsleden. Med pedagogiska stödåtgärder avses till exempel smågruppsverksamhet, differentiering, dags- och veckostrukturer, beaktande av olika lärstilar i undervisningen samt utnyttjande av kommunikationssätt som stödjer och ersätter tal.

Arbete i flexibla smågrupper samt illustrerade dags- och veckostrukturer gynnar alla barn. Särskild uppmärksamhet fästs vid hinderfri kommunikation. Kommunikationssätt som stödjer och ersätter tal, till exempel miner, gester, bilder, tecken och ritande, kan utnyttjas för att underlätta kommunikationen. Syftet med hinderfri kommunikation är att ge barnen jämlika möjligheter att delta, ge rum för barnens olika behov samt hjälpa dem att bli sedda och hörda. Alla sinnen utnyttjas mångsidigt i förskoleundervisningen genom att olika lärstilar tas med i undervisningen. Barnen bekantar sig med olika saker genom att se, höra, röra på sig och beröra.

Utgångspunkten för differentiering i förskoleundervisningen är varje barns styrkor och intressen samt olika sätt att lära sig. Genom differentiering kan barnen uppleva känslan av att lyckas och ges lämpliga utmaningar. Undervisningen differentieras enligt mål, innehåll och metoder så att den lämpar sig för varje barns utvecklingsnivå, behov och intressen.

Stödet för barnet ordnas inklusivt i den egna förskolan. Hela fostrarteamet deltar i stödåtgärderna under förskolelärarens pedagogiska handledning. Under förskoledagen är det rektorn eller skolföreståndaren som ansvarar för att barnet får det stöd hen behöver. Konsulterande specialbarntädgårdsläraren handleder och konsulterar fostrarteamet.

Barnets placering i förskolegruppen

Förskoleundervisningen ordnas i skolorna. I första hand placeras barnen i förskolegrupperna, men barn med särskilt stöd kan av vägande orsak också placeras i daghem.

Ifall vårdnadshavarna inte ger sitt samtycke till att information överförs då barnet övergår från förskola till skola kan sådan information som är nödvändig för ordnandet av undervisning ändå överföras (lag om grundläggande utbildning 40§). Förskolläraren ansvarar för överförandet av informationen: hen bedömer vilken information är nödvändig för ordnandet av undervisningen. Förskolläraren informerar vårdnadshavarna om vilken information som överförs och på vilka grunder. Ifall vårdnadshavarna fortfarande motsätter sig informationsöverföringen kontaktar rektorn eller skolföreståndaren direktören för det svenskspråkiga resultatområdet, som för saken vidare.

Bedömning av skolmognad

Om det råder tvivel om barnets skolmognad skriver förskolläraren med vårdnadshavarnas samtycke en beskrivning av barnet, som skickas till skolpsykologen. Skolpsykologen gör en psykologisk skolmognadsundersökning av barnet i februari-mars och efter undersökningen ordnas ett gemensamt möte mellan vårdnadshavarna, skolpsykologen, förskoleläraren och den konsulterande specialbarnträdgårdsläraren. Under mötet kommer deltagarna överens om när barnet ska börja skolan. Överenskommelsen antecknas i barnets plan för lärande.

5.2 Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov⁵³. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Det är bra att informera alla vårdnadshavare om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt.

Det är viktigt att förskolepersonalen kontaktar vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har problem i utvecklingen eller lärandet eller barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Det är bra att föräldrarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se kapitel 6 Elevvård).

Samarbete med vårdnadshavarna under stödet i förskoleundervisningen i Vanda

Under stödet understryks vikten av samarbetet med vårdnadshavarna. Förskolelärarna bär ansvaret för samarbetet. Vårdnadshavarna och personalen har sina egna roller som kompletterar varandra när det gäller barnets växande, utveckling och lärande.

Förskoleundervisningen bildar tillsammans med hemmet en viktig miljö för barnets växande och lärande.

Undervisning och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att barnet får sådan undervisning, handledning och stöd som lämpar sig för barnets utvecklingsnivå och behov. Samarbetet grundar sig på öppen och jämlik växelverkan.

Samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolepersonalen utgör grunden för en lyckad lärostig. Växelverkan med vårdnadshavarna ökar fostrarteamets barnkännedom och underlättar planeringen och genomförandet av undervisningen. Samarbetet ger vårdnadshavarna information om det egna barnets växande och lärande samt om olika stödalternativ.

Vårdnadshavarna har olika förväntningar och behov beträffande samarbetet. Ett lyckat samarbete kräver en tydlig och välfungerande kommunikationskultur, som består av ömsesidig respekt, tillit, öppenhet och villighet att höra den andra parten. I detta sammanhang avses med kommunikationskultur de samarbetsformer och -kanaler, genom vilka information delas och tas emot. Personalen och vårdnadshavarna kommer överens om vilka kommunikationskanaler utnyttjas. Familjerna får uttrycka sina önskemål beträffande kommunikation

5.3 Allmänt stöd

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att utvärdera behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all fostran och undervisning. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan förskolelärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Inom det allmänna stödet möts barnets behov av stöd till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. En plan för barnets lärande kan användas i samband med allmänt stöd.

Allmänt stöd inom förskoleundervisningen i Vanda

Då vårdnadshavarna eller förskoleundervisningens fostrarteam upptäcker barnets behov av stöd för växande och lärande läggs allmänt stöd in. Barnens behov av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande. Då stödformerna definieras bör det tas hänsyn till det enskilda barnets sätt att lära sig och till barnets kulturella bakgrund.

Menyn för allmänt stöd samt Observation av barnet i förskolan utnyttjas i planeringen, genomförandet och utvärderingen av allmänt stöd. Fostrarteamet kommer tillsammans med vårdnadshavarna, och om möjligt även med barnet, överens om det allmänna stödet, dess innehåll och hur det ska genomföras. Barnets behov av stöd samt stödformer som används antecknas i planen för barnets lärande i förskolan.

Den konsulterande specialbarntädgårdsläraren och specialläraren konsulterar och handleder fostrarteamet då allmänt stöd ges. Hon eller han handleder fostrarteamet att hitta och genomföra lämpliga pedagogiska metoder och verktyg för varje enskilt barn. Den konsulterande specialbarntädgårdsläraren konsulterar fostrarteamet medan specialläraren även handleder och arbetar med barnet.

5.4 Intensifierat stöd

Ett barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för barnets lärande⁵⁴. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta även flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn till deras åsikter. Under den tid barnet får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

Intensifierat stöd inom förskoleundervisningen i Vanda

Då det allmänna stödet inte är tillräckligt, påbörjas åtgärderna för att ordna intensifierat stöd åt barnet. Målet med det intensifierade stödet är att ett barn som är i behov av regelbundet stöd ska ha möjlighet att fullbördigt delta i förskoleundervisningen.

Innan påbörjandet av intensifierat stöd hörs alltid vårdnadshavaren och om möjligt även barnet. Barnets behov av intensifierat stöd utvärderas tillsammans med vårdnadshavaren och tillsammans kommer fostrarna och vårdnadshavarna överens om hur stödet ordnas. Förskolläraren ansvarar för att barnets behov av intensifierat stöd förs fram då det allmänna stödet inte räcker. Inledandet av intensifierat stöd utgår alltid från en pedagogisk bedömning. Daghemsföreståndare och rektor ansvarar tillsammans för att en pedagogisk bedömning utarbetas för de barn som anses ha behov av intensifierat stöd. Förskolläraren utarbetar tillsammans med det övriga

54 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

fostrarteamet en skriftlig pedagogisk bedömning.

Daghemsföreståndare eller rektor sänder ovan nämnda dokument till konsulterande specialbarnträdgårdsläraren. Påbörjande och ordnande av intensifierat stöd samt behovet av strukturella stödåtgärder behandlas av en grupp som består av förskoleläraren, den konsulterande specialbarnträdgårdsläraren, chefen för småbarnsfostran samt direktören för det svenskspråkiga resultatområdet.

De pedagogiska stödåtgärderna tas i bruk omedelbart då det upptäcks ett behov för dem. Strukturella stödåtgärder, så som förminskning av gruppstorlek eller assistenttjänster, tas i bruk då direktören för det svenskspråkiga resultatområdet har godkänt dem. Ifall det i utvärderingen av planen för barnets lärande i förskolan konstateras att det inte längre finns behov för strukturella stödåtgärder, bör förändringen föras vidare till ovannämnda grupp och barnet övergår till allmänt stöd.

Pedagogisk bedömning

Inledningen av intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det allmänna stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets intressen, barnets styrkor, inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av barnets behov av intensifierat stöd.

Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Läraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftliga pedagogiska bedömningen. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården.⁵⁵ Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

Pedagogisk bedömning inom förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda har man utarbetat en blankett "Pedagogisk bedömning" för att uppgöra den pedagogiska bedömningen. Rektorn eller skolföreståndaren ansvarar för att en pedagogisk bedömning utarbetas för de barn som anses ha behov av intensifierat stöd.

55 Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 1288/2013, 16 a §

Förskolläraren utarbetar tillsammans med det övriga fostrarteamet en skriftlig pedagogisk bedömning. Förskolläraren kan vid behov be om hjälp av andra sakkunniga bl.a. konsulterande specialbarnträdgårdsläraren och specialläraren för utarbetandet av den pedagogiska bedömningen. Vid utarbetandet av den pedagogiska bedömningen används möjligen tidigare ifyllda planer; barnets individuella plan i småbarnsfostran och planen för barnets lärande i förskolan. Som stöd för den pedagogiska bedömningen används den observation av förskolebarnet som gjorts i början av förskoleundervisningsåret samt menyn för allmänt stöd.

Förskolläraren konsulterar personalen inom förskoleundervisningens elevvård, dvs. kuratorn, psykologen eller rådgivningens hälsovårdare då han eller hon utarbetar den pedagogiska bedömningen och skriver in konsultationens resultat i bedömningen.

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande ⁵⁶. Planen för barnets lärande baserar sig på en godkänd läroplan och beskriver målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som barnet behöver.

Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål. Den plan för barnets lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det ⁵⁷. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för barnets lärande som utarbetas inom det intensifierade stödet ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- barnets mål i anslutning till lärande, arbets- och kommunikationsfärdigheter

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning på deltid som ges till barnet
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer

⁵⁶ Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 1288/2013, 16 a §

⁵⁷ Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

- tolknings- och biträdestjänster enligt lagen om grundläggande utbildning som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, stöd som vårdnadshavaren erbjuder
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för barnets lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- granskning av planen för barnets lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Planen för barnets lärande ska inte beskriva barnets personliga egenskaper.

Plan för lärande under intensifierat stöd inom förskoleundervisningen i Vanda

En plan för barnets lärande i förskolan utarbetas för alla barn som deltar i förskoleundervisning i Vanda. För de barn som får intensifierat stöd utarbetas en "plan för intensifierat stöd", som kompletterar planen för barnets lärande. Den pedagogiska bedömningen, barnets plan för småbarnsfostran samt övriga sakkunnigutlåtanden utnyttjas med vårdnadshavarens samtyck i utarbetandet av planen för lärande inom intensifierat stöd.

Daghemsföreståndare och rektor ansvarar tillsammans för att planen för barnets lärande i förskolan utarbetas för alla barn som deltar i förskoleundervisningen. Planen utarbetas av förskolläraren i samarbete med gruppens övriga fostrare. Förskoleundervisningens elevvårdsgrupp och vid behov andra sakkunniga som deltar i barnets vård, fostran och undervisning, deltar i utarbetandet av planen för de barn som får intensifierat stöd.

Planen för barnets lärande i förskolan utarbetas alltid i samarbete med barnets vårdnadshavare. Fostrarna och vårdnadshavarna kommer tillsammans överens om de pedagogiska lösningar, med vars hjälp barnet stöds. Vårdnadshavarna deltar även alltid i uppföljningen och utvärderingen av planens genomförande. Barnet deltar en del av tiden i samtalet där förskolläraren, den ansvariga barnskötaren inom den kompletterande dagvården och vårdnadshavarna utarbetar planen för barnets lärande i förskoleundervisningen.

Genomförandet av planen för barnets lärande i förskolan uppföljs kontinuerligt och bör utvärderas tillsammans med vårdnadshavarna under förskoleundervisningsårets vårtermin. För de barn som får intensifierat stöd bör planen utvärderas tillsammans med vårdnadshavarna två gånger under förskoleundervisningsåret, vid årsskiftet och under vårterminen. Barnet deltar i utvärderingen av planen under vårterminen. Planen för barnets lärande i förskolan och därtill hörande plan för intensifierat stöd överförs med vårdnadshavarnas tillstånd till skolan vid förskoleundervisningsårets slut.

Ifall vårdnadshavarna inte ger sitt samtycke till informationsöverföringen bör sådan information som är nödvändig för ordnandet av undervisningen ändå överföras till skolan (lag om grundläggande utbildning

40§). Förskoleläraren svarar för överförandet av informationen. Hon eller han bedömer vilken information är nödvändig för ordnandet av undervisningen. Förskoleläraren berättar åt vårdnadshavarna vilken information som överförs och på vilka grunder. Ifall vårdnadshavarna fortfarande motsätter sig överförandet av informationen kontakter rektorn eller skolförståndaren direktören för det svenskspråkiga resultatområdet samt bildningsväsendets jurist. Förskolläraren överför informationen till den grundläggande utbildningen efter att ha fått tillstånd av juristen.

5.5 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis ett handikapp eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets inlärningsförutsättningar. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning⁵⁸. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd.

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap.

Utöver de pedagogiska lösningar i specialundervisningen som stödjer lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Särskilt stöd inom förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda ges särskilt stöd endast åt de barn som har ett beslut om förlängd läroplikt. Strukturella stödåtgärder kan vid behov erbjudas redan under intensifierat stöd.

Barnets behov av stöd utvärderas tillsammans med vårdnadshavaren och fostrarna och vårdnadshavarna

⁵⁸Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 mom. (642/2010)

kommer tillsammans överens om ordnandet av stödet. Det särskilda stödets funktion i förskoleundervisningen är att erbjuda individuellt planerat och genomfört stöd för växande och lärande.

Barn i behov av särskilt stöd placeras i allmänna förskolegrupper. Förskolläraren ansvarar för genomförandet av det särskilda stödet med stöd av den konsulterande specialbarntädgårdsläraren och specialläraren. Då ett barn i behov av särskilt stöd medverkar i den åldersenliga gruppen bör detta genomföras utgående från barnets egna förutsättningar. Genomförandet bör utvärderas under förskoleåret och justeras enligt barnets behov.

Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning göra en pedagogisk utredning om barnet⁵⁹. Anordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram en skriftlig utredning

- om barnets framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning
- om det intensifierade stöd som barnet fått, och om barnets helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör anordnaren av förskoleundervisning en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.⁶⁰

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur barnets lärande framskrider
- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det intensifierade stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets styrkor och intressen, barnets inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. -

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Pedagogisk utredning inom förskoleundervisningen i Vanda

Inom förskoleundervisningen i Vanda utarbetas en pedagogisk utredning för alla barn som föreslås få

⁵⁹ Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010) och Förvaltningslag 34, 35 och 36 § (434/2003)

⁶⁰ Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010)

särskilt stöd. I Vanda används blanketten "Pedagogisk utredning" för utarbetandet av utredningen.

Den konsulterande specialbarträdgårdsläraren ansvarar för utarbetandet av den pedagogiska utredningen. Utarbetandet av utredningen förutsätter att den konsulterande specialbarträdgårdsläraren har tillgång till en utredning om barnets framsteg inom lärandet som förskoleläraren utarbetat. Den konsulterande specialbarträdgårdsläraren konsulterar personalen inom förskoleundervisningens elevvård (kurator och/eller psykolog och/eller rådgivningens hälsovårdare) då han eller hon utarbetar den pedagogiska utredningen och antecknar konsultationens resultat i den pedagogiska utredningen.

Den konsulterande specialbarträdgårdsläraren skickar den pedagogiska utredningen till direktören för det svenskspråkiga resultatområdet för att han eller hon ska kunna fatta ett beslut om särskilt stöd. Då behovet för strukturella stödåtgärder ändras behandlar direktören för det svenskspråkiga resultatområdet, chefen för småbarnsfostran samt den konsulterande specialbarträdgårdsläraren tillsammans förslaget till stödåtgärder som rektorn eller skolföreståndaren och daghemsföreståndaren utarbetat tillsammans.

Pedagogisk utredning vid övergången till den grundläggande utbildningen

Den pedagogiska utredningen som utarbetats för barn som har förlängd läroplikt uppdateras under förskoleundervisningens vår och skickas via konsulterande specialbarträdgårdsläraren till direktören för det svenskspråkiga resultatområdet.

Från intensifierat till särskilt stöd vid övergången till den grundläggande utbildningen

För barn som erhållit intensifierat stöd inom förskoleundervisningen och som övergår till särskilt stöd inom den grundläggande utbildningen utarbetas en pedagogisk utredning inom den grundläggande utbildningen. I utarbetandet utnyttjas dokumenten Barnets plan för lärande inom förskoleundervisningen och Observation av barn i förskoleundervisningen.

Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste anordnaren av förskoleundervisning fatta ett skriftligt beslut⁶¹. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning höra barnet och vårdnadshavaren⁶². Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen⁶³. Beslutet om särskilt stöd ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen⁶⁴. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom

61 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

62 Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom.

63 Förvaltningslag (434/2003)

64 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär⁶⁵. Ett beslut ska alltid motiveras⁶⁶. Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.⁶⁷ Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår därefter till intensifierat stöd. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskoletid.

Beslut om särskilt stöd inom förskoleundervisningen i Vanda

Före det fattas ett beslut om särskilt stöd ska vårdnadshavarna och, om möjligt, barnet höras. Rektorn ansvarar för att vårdnadshavarna hörs.

Direktören för det svenskspråkiga resultatområdet fattar ett skriftligt beslut om särskilt stöd. De strukturella stödåtgärderna som barnet behöver definieras av förskoleläraren, den konsulterande specialbarntädgårdsläraren, chefen för småbarnsfostran samt direktören för det svenskspråkiga resultatområdet.

Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd.⁶⁸ IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hur stöd barnet behöver.

65 Lag om grundläggande utbildning 42 § 2 mom. (642/2010)

66 Förvaltningslag 45 § 1 mom.

67 Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010)

68 Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

IP utarbetas alltid i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Barnets lärare ska utarbeta planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den individuella plan för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- mål som anknyter till barnets lärande, arbetsfärdigheter och utveckling, såsom kunskapsmässiga, sociala, motoriska, språkliga och emotionella mål

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning som barnet erbjuds
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten
- en beskrivning av hur barnets transport till och från förskolan ordnas och vem som ansvarar för den samt av den handledda verksamheten och övervakningen som ordnas när barnet väntar på transport

Uppföljning och utvärdering av stödet

- bedömning av barnets välbefinnande och lärande som helhet i samråd med barnet och vårdnadshavaren
- uppföljning av hur målen i IP nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- granskning av IP samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information.

IP ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår⁶⁹. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för barnets lärande och barnet övergår till intensifierat stöd.

⁶⁹ Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

Individuell plan för hur undervisningen ordnas (IP) inom förskoleundervisningen i Vanda

För ett barn som deltar i förskoleundervisningen, och för vilket fattats beslut om särskilt stöd, utarbetas förutom planen för barnets lärande i förskolan även en individuell plan för hur undervisningen ordnas (IP). Den pedagogiska bedömningen, barnets plan för småbarnsfostran samt övriga sakkunnigutlåtanden utnyttjas med vårdnadshavarnas samtycke i utarbetandet av IP:n. Daghemsföreståndare och rektor ansvarar tillsammans för att det utarbetas en individuell plan för hur undervisningen ordnas (IP) för de barn som har fått beslut om särskilt stöd.

För att planen utarbetas, följs upp och utvärderas ansvarar förskolläraren tillsammans med konsulterande specialbarntädgårdsläraren/specialläraren. Den individuella planen för hur undervisningen ordnas (IP) utarbetas alltid i samarbete med barnets vårdnadshavare. Vårdnadshavaren deltar i uppföljandet och genomförandet av den individuella planen. Barnet deltar i mån av möjlighet.

Genomförandet av den individuella planen för hur undervisningen ordnas utvärderas regelbundet, minst två gånger under förskoleåret. Vårdnadshavarna deltar i utvärderingen och utgående från den justeras planen enligt barnets behov.

Planen för barnets lärande i förskolan för barn med behov av särskilt stöd och därtill hörande IP överförs med vårdnadshavarnas tillstånd till skolan vid förskoleundervisningsårets slut. Ifall vårdnadshavarna inte ger sitt samtycke till informationsöverföringen bör sådan information som är nödvändig för ordnandet av undervisningen ändå överföras till skolan (lag om grundläggande utbildning 40§). Förskoleläraren svarar för överförandet av informationen. Hon eller han bedömer vilken information är nödvändig för ordnandet av undervisningen. Förskoleläraren berättar åt vårdnadshavarna vilken information som överförs och på vilka grunder. Ifall vårdnadshavarna fortfarande motsätter sig överförandet av informationen kontaktar rektorn eller skolföreståndaren direktören för det svenskspråkiga resultatområdet samt bildningsväsendets jurist. Förskolläraren överför informationen till den grundläggande utbildningen efter att ha fått tillstånd av juristen.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av handikapp eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning⁷⁰. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år.⁷¹ Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

70 Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom. (628/1998)

71 Lag om grundläggande utbildning 9 § 2 mom. (628/1998)

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt⁷². Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan för hur undervisningen ordnas ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar.⁷³ Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs⁷⁴, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

Förlängd läroplikt inom förskoleundervisningen i Vanda

I Vanda bereds beslutet om förlängd läroplikt i samarbete mellan småbarnspedagogiken och grundläggande utbildningen. Den konsulterande specialbarntädgårdsläraren och specialläraren utarbetar beredningstexten och beslutet om förlängd läroplikt fattas av direktören för det svenskspråkiga resultatområdet.

Barn med förlängd läroplikt placeras i regel i allmänna förskolegrupper i Vanda. En elev med förlängd läroplikt kan delta högst två år i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningen kan inledas då barnet är fem år. I sådana fall beslutar vårdnadshavarna om barnet deltar i förskoleundervisningen som femåring, året innan läroplikten börjar. För en sexåring med förlängd läroplikt utgör förskoleundervisningen redan läroplikt och deltagande i förskoleundervisningen är obligatoriskt. Om barnet inte fått förskoleundervisning som femåring har hon eller han möjlighet att delta ett andra år i förskoleundervisningen som sjuåring. Detta förutsätter beslut om att inleda skolgången ett år senare. För alla sjuåringars del utvärderas si-

72 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning (RP 86/1997).

73 Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010) och 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

74 Lag om grundläggande utbildning 27 §

tuationen i samråd med vårdnadshavarna, förskolläraren och konsulterande specialbarträdgårdsläraren/specialläraren.

5.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen⁷⁵. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

Specialundervisning på deltid inom förskoleundervisningen i Vanda

Specialundervisning på deltid kan vid behov erbjudas redan under allmänt stöd. För ett barn som är i behov av särskilt stöd ordnas förskoleundervisning samt till den hörande specialundervisning vid den förskoleundervisningsplats barnet är hänvisat till. Förskoleundervisningsplatsen för ett barn som har beslut om särskilt stöd är i regel närskolans förskoleundervisningsgrupp.

Daghemsföreståndaren och rektorn ansvarar tillsammans för ordnandet av specialundervisningen. Förskolläraren ansvarar för förskoleundervisningens innehållsmässiga genomförande i samarbete med den konsulterande specialbarträdgårdsläraren och specialläraren.

Specialundervisningen planeras och genomförs utgående från barnets individuella behov. Ordnandet av och innehållet i specialundervisningen beskrivs i barnets plan för lärande. Om ordnandet och genomförandet av specialundervisning överenskommes tillsammans med barnet och vårdnadshavarna.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen⁷⁶. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika

⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 16 § 2 mom. (642/2010)

⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov ~~också~~ använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Biträdets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som personalen vid den egna förskoleenheten saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel inlärnings- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Anordnaren av förskoleundervisning beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdspersonalen bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fås av barnet och vårdnadshavarna och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen i Vanda

Om ett barn på grund av sina specialbehov behöver hjälpmedel för att kunna delta i förskoleundervisningen utarbetar rektorn i samarbete med den konsulterande specialbarntädgårdsläraren en fritt formad ansökning till direktören för det svenskspråkiga resultatområdet. Ett sakkunnigutlåtande över behovet av hjälpmedel bifogas till ansökningen. Hjälpmedel används systematiskt och nyttan samt användningen av dem utvärderas i barnets pedagogiska dokumentet. Nödvändiga hjälpmedel anskaffas antingen av skolan eller med en separat ansökan centralt. Beslutet över anskaffningen av hjälpmedel fattas av direktören för det svenskspråkiga resultatområdet.

Ibland kan barnets stödbehov förutsätta sådant specialkunnande som förskolepersonalen inte har. Då kan förskolan beställa tjänster till exempel från Valteri center för lärande och kompetens Skilla. Exempel på dylika tjänster är handledningsbesök och konsultationer till förskolegruppen. Anskaffningen av tjänsterna betalas av det svenskspråkiga resultatområdet.

6. Elevvård

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används begreppen elevvård, barn och förskola eller förskoleenhet i stället för de i lagen om elev- och studerandevård använda begreppen elevhälsa, studerande och läroanstalt. För utbildningsanordnare används begreppet anordnare av förskoleundervisning⁷⁷.

I takt med att barnens uppväxtmiljö och verksamhetsmiljön i förskolan förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av förskolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med förskoleundervisningens uppdrag att skapa gynnsamma förutsättningar för barnets växande, utveckling och lärande. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa⁷⁸.

Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen⁷⁹. Elevvården i förskoleundervisningen gäller också barn som omfattas av förlängd läroplikt. Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela förskolan. Utöver det har barnen också rätt till individuell elevvård.⁸⁰ Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och respekt för barnet och vårdnadshavaren samt på att man stödjer deras delaktighet.

77 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 1 § 3 mom.

78 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

79 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 9 § 4 mom.

80 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 3 § 1 och 2 mom.

Elevvården i förskoleundervisningen och planerna som anknyter till den regleras i lagen om elev- och studerandevård. I detta kapitel beskrivs de centrala principerna för elevvården och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Kapitlet innehåller även anvisningar om den lokala läroplanen och elevvårdsplanen för den enskilda enheten. Stödet för barnets växande och lärande som ingår i förskoleundervisningen beskrivs i kapitel 5⁸¹.

Elevvårdsarbete i förskoleundervisningen i Vanda

Målet med förskoleundervisningens elevvård är att stödja barnets fysiska, psykiska och sociala utveckling samt erbjuda en hälsosam uppväxt- och inlärningsmiljö. Det centrala i förskoleundervisningens elevvårdsarbete är att erbjuda barnet en kontinuerlig lärtig från småbarnsfostran till grundläggande utbildning.

Elevvården har både en individuell och kollektiv dimension. I förskoleundervisningens elevvårdsarbete ingår:

- förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela förskolan
- individuell elevvård, som inbegriper rådgivningens hälsovårdstjänster samt psykolog- och kuratorstjänster samt vid behov de tjänster som en expertgrupp som sammankallats för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp kan erbjuda

Elevvårdsarbetet i förskolan kan således ses ut två olika perspektiv: dels ska alla barnen uppleva förskolan som en trygg och trivsamt arbetsmiljö, där alla känner samhörighet med sin grupp; dels ska även det enskilda barnets behov tas i beaktande.

6.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården

Elevvården ska ordnas genom yrkesövergripande samarbete mellan undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att elevvården bildar en fungerande och sammanhängande helhet⁸². Elevvården ska genomföras i samarbete med barnet och barnets vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder och förutsättningar.⁸³ Upptäcks problem i förskolan eller i anknytning till barnens välbefinnande försöker man hitta en lösning i samarbete med vårdnadshavarna.

Elevvården i förskoleundervisningen angår alla som arbetar i förskolan och de som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Förskolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i förskolan.⁸⁴ Till elevvårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänster samt hälsovårdstjänster som enligt hälso- och

81 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 6 §

82 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 9 § 1 mom.

83 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 18 § 1 mom.

84 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 4 § 1 och 2 mom.

sjukvårdslagen ordnas som rådgivningsbyråtjänster för åldersgruppen⁸⁵. Arbetsuppgifterna berör såväl barnet och barnets uppväxtmiljöer som samarbetet. Tjänsterna ska vara lätt tillgängliga⁸⁶. Tjänsterna ska ordnas inom lagstadgad tid⁸⁷.

Barnets vårdnadshavare ska informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver⁸⁸. Barnets och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. Att personalen inom olika yrkesgrupper konsulterar varandra är en viktig arbetsmetod inom elevvården.

Målen, uppgifterna och principerna för genomförandet av elevvården ska utgöra en sammanhängande kontinuitet som sträcker sig från förskoleundervisningen till utbildningen på andra stadiet. Kommunikationen mellan förskoleundervisningen och den övriga småbarnspedagogiken och med den grundläggande utbildningen är viktig när man funderar över elevvården som helhet. Enhetliga förfaringssätt stödjer barnets hälsa, välbefinnande och lärande i de olika utvecklingsstadierna. Samarbetsstrukturerna, -formerna och -rutinerna för den yrkesövergripande elevvården ska utvecklas i förskolegemenskapen och med olika samarbetsparter. Utvecklingsarbetet förutsätter systematisk utvärdering av elevvården⁸⁹.

Elevvårdsgrupper

Anordnaren av förskoleundervisning ska tillsätta en styrgrupp för elevvården och elevvårdsgrupper för de olika enheterna. Ärenden som gäller ett enskilt barn ska behandlas i en expertgrupp som tillsätts från fall till fall. Alla tre grupper ska ha sina egna uppgifter och en sammansättning som bestäms utgående från uppgifterna.⁹⁰ Alla elevvårdsgrupper ska vara yrkesövergripande, vilket innebär att gruppen utöver undervisningspersonal också ska ha medlemmar som företrädar hälsovårds- samt psykolog- och kuratorstjänster riktade till åldersgruppen i enlighet med vad ärendet som behandlas förutsätter.

Styrgruppen ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den enskilda anordnarens elevvård. Styrgruppens uppgifter kan också skötas av någon annan för ändamålet lämplig grupp. Två eller flera anordnare av förskoleundervisning kan också ha en gemensam styrgrupp. Samma grupp kan också

85 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 3 § 3 mom. och Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) 15 §

86 Riksdagens kulturutskotts betänkande 14/2013 rd

87 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 15 § och 17 §

88 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 11 § 1 - 2 mom.

89 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 25 §

90 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 14 § 1–4 mom.

vara gemensam för flera utbildningsformer och det är då befogat att använda benämningen styrgrupp för elevhälsa.

Förskoleenhetens elevvårdsgrupp ansvarar för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av elevvården i förskolan. Ifall förskoleundervisningen ordnas i anslutning till skolan, kan skolans elevvårdsgrupp också fungera som elevvårdsgrupp för förskoleundervisningen. Gruppen ska ledas av en person som utses av den som anordnar förskoleundervisningen. Anordnaren av förskoleundervisning ska tillsammans med de sektorer som producerar elevvårdstjänster bestämma om gruppens sammansättning, uppgifter och förfaringssätt. Elevvårdsgruppen kan vid behov höra experter. Gruppens viktigaste uppgift är att främja välbefinnande och säkerhet i skolan och att genomföra och utveckla övrig gemensam elevvård.

En expertgrupp ska sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp. Gruppen sammankallas av den person i förskolepersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till⁹¹. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. För att utse experter till medlemmar i gruppen eller för att andra samarbetsparter eller närstående till barnet ska få delta i arbetet i gruppen förutsätts vårdnadshavarens samtycke.

Yrkesövergripande samarbete inom elevvården i Vanda

Elevvården i Vanda ordnas i yrkesövergripande samarbete och sker över sektorgränserna. Elevvårdens främsta mål är tidigt stöd och ingripande. Vilka metoder som anlitas samt hur intensivt arbete krävs avgörs från fall till fall.

Elevvårdsarbetet utgår alltid ur samarbetet med vårdnadshavarna och barnet. Elevvårdsarbetet präglas av tillit samt av respekt gentemot barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavaren bör informeras om elevvårdsarbetet och dess verksamhetsformer både i början av och under förskoleåret.

Elevvårdsgrupperna inom förskoleundervisningen i Vanda

Elevvårdsgruppshelheten i Vanda består av styrgruppen för elevvård, förskoleenheternas elevvårdsgrupper samt yrkesövergripande expertgrupper som sammankallas vid behov.

Styrgruppen för elevvård

I Vanda används begreppet styrgrupp för elevhälsa, eftersom den är gemensam för flera utbildningsformer.

91 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elev- och studerandevård 67/2013

Styrgruppen består av representanter för social- och hälsovårdsväsendet och de olika utbildningsformerna. Direktören för det svenskspråkiga resultatområdet representerar de svenskspråkiga förskolorna i gruppen.

Elevvårdsgruppen inom förskoleundervisningen

I Vanda finns en gemensam elevvårdsgrupp för alla förskolor. Till den yrkesövergripande elevvårdsgruppen hör tre daghemsföreståndare, tre skolföreståndare/rektorer, minst tre förskollärare, konsulterande specialbarntädgårdsläraren, en representant för den privata dagvården, psykologen, kuratorn, rådgivningens representant samt en representant för vårdnadshavarna. Ordförandeskapet går mellan enheterna så att varje rektor eller skolföreståndare samt varje daghemsföreståndare ansvarar turvis för ordförandeskapet för ett år åt gången. Elevvårdsgruppen har som uppgift att planera, utveckla, genomföra och utvärdera elevvårdsarbetet i förskolan. Gruppen behandlar inte enskilda barns eller elevers ärenden. Elevvårdsgruppen kan vid behov höra experter. Gruppen sammanträder 1-2 gånger per termin.

Yrkesövergripande expertgrupp

En expertgrupp sammankallas alltid för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp. Gruppen sammankallas av den person i förskolepersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. Expertgruppen utser en ansvarsperson inom gruppen. Behandlingen av ett enskilt barns ärende i en expertgrupp dokumenteras i en elevvårdsjournal.

6.2 Gemensam elevvård

Elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen i förskolan. Till den gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i förskolan och förskolegrupperna. Dessutom ska man se till att förskolemiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder.⁹² Gemensamma förfaringssätt ska utvecklas i samarbete med småbarnspedagogiken, rådgivningen och övriga kommunala myndigheter och aktörer som främjar barnens välbefinnande.

Att barnen och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Den gemensamma elevvården ska skapa förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen kommunikation i förskolan. Förfaringssätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer⁹³. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Utgångspunkten i förskoleundervisningen är att garantera barnens och personalens säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Anordnaren av förskoleundervisning ska som en del av elevvårdsplanen för förskoleenheten utarbeta en plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier. Om det förekommit trakasserier, mobbning eller våld i förskolan eller på väg till eller från förskolan, ska förskoleläraren, daghemsföreståndaren eller rektor informera vårdnadshavarna till de inblandade barnen.⁹⁴

92 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 4 § 1 mom.

93 Lag om grundläggande utbildning (1287/2013) 29 § 1 mom. (1267/2013)

Omsorg om byggnaden, undervisningslokaler och läromedel bidrar till en hälsosam och trygg miljö. Till främjande av trygghet hör också de förfaringssätt som gäller transporterna till och från förskolan, datasäkerheten och att förebygga olyckor. Ifall förskoleundervisningen ordnas i anslutning till skolan, ska man vid undersökningar av skolmiljön och välbefinnandet även ta förskolan i beaktande⁹⁵.

Gemensam elevvård inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda

Den gemensamma elevvården inom förskoleundervisningen omfattar både verksamhetskulturen och de åtgärder som främjar barnens inläring, välmående, hälsa, socialt ansvar, växelverkan och delaktighet samt en sund, trygg och hinderlös lärmiljö. Den gemensamma elevvården utvecklas i samarbete mellan personalen inom förskoleundervisningen, barn, vårdnadshavare och yrkes- och sektorsövergripande samarbetsparter.

Det gemensamma elevvårdsarbetet arbetar för en positiv växelverkan i förskoleundervisningsgruppen och -samfundet. Verksamheten fokuserar på samvaro, lek och aktivt deltagande. Hela förskolegemenskapen arbetar för en miljö där alla mår väl, känner sig jämlikt behandlade och inte utsätts för mobbning. Det gemensamma elevvårdsarbetet stödjer gruppbildning och -dynamik samt ser till att alla barn tas med i gruppen. Utbytet och växelverkan mellan olika kulturer utgör en värdefull del av förskoleundervisningen.

Eftersom den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda ordnas i anslutning till skolan deltar förskolegemenskapen i skolans verksamhet. Förskolan beaktas naturligtvis vid undersökningar av skolmiljön och välbefinnandet, men frågor som gäller hälsa och trygghet tas också upp i förskolans vardag, t.ex. i måltidssituationer eller under uteleken.

Det gemensamma elevvårdsarbetet främjar barnens inlärningsfärdigheter på gruppnivå. Information som erhållits med hjälp av DagNy-blanketten och blanketten "Observation av barn i förskoleundervisningen" utnyttjas i detta arbete.

Det gemensamma elevvårdsarbetet bidrar till en fungerande dags- och veckorytm samt struktur, som görs upp tillsammans med barnen. De olika delmomenten bildar en balanserad helhet och även långvariga lekar ges tillräckligt med tid. En regelbunden dagsrytm skapar trygghet och bidrar till en lugnare arbetsmiljö.

Uppmärksamhet fästs också vid barnens upplevelser om förskolepersonalens sätt att bemöta dem. Barnens delaktighet är en viktig tyngdpunkt inom förskoleundervisningen och varje medlem i förskolegemenskapen uppmuntras att konstruktivt föra fram sina åsikter samt att ta ansvar för sin egen verksamhet och sina val.

Vårdnadshavarna deltar i planeringen och utvärderingen av det gemensamma elevvårdsarbetet genom föräldrakvällar och -kommittéer, servicedesign och olika evenemang. Vårdnadshavarnas representanter deltar i det gemensamma elevvårdsarbetet.

94 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § 2 mom. och Lag om grundläggande utbildning 29 § 3 och 7 mom. (1267/2013)

95 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) 16 § 2 mom. och Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 12 §

6.3 Individuell elevvård

Med individuell elevvård avses

- de hälsovårdstjänster som enligt hälso- och sjukvårdslagen ordnas som rådgivningsbyråttjänster för åldersgruppen,
- psykolog- och kuratorstjänster inom elevvården, och
- yrkesövergripande elevvård som gäller ett enskilt barn.⁹⁶

Målet med den individuella elevvården är att följa upp och främja barnets välbefinnande och lärande samt barnets växande, utveckling och hälsa som helhet. Elevvården i förskolan har stor betydelse för att kunna garantera tidigt stöd och förebygga problem. Barnens individuella förutsättningar, resurser och behov ska beaktas både när elevvårdsstödet planeras och i förskolans vardag.

Individuell elevvård i förskoleundervisningen förutsätter alltid vårdnadshavarens samtycke⁹⁷. Det är viktigt att stödja vårdnadshavarnas delaktighet och ta hänsyn till deras åsikter i fråga om individuell elevvård. Barnets delaktighet, egna önskemål och åsikter om åtgärder och lösningar som gäller honom eller henne ska beaktas enligt barnets ålder, utvecklingsnivå och förutsättningar⁹⁸. Kommunikationen ska vara öppen och präglas av respekt och förtroende. Elevvårdsarbetet ska ordnas så att barnet upplever situationen som rofylld och får sin röst hörd. Bestämmelser om sekretess och överlämnande av uppgifter ska följas i arbetet.

Också när det gäller stöd för ett enskilt barn ska behandlingen av ett ärende i en expertgrupp och gruppens sammansättning grunda sig på vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av vårdnadshavaren får behövliga samarbetsparter inom elevvården eller närstående till barnet delta i behandlingen av ärendet.⁹⁹ Medlemmarna i gruppen har dessutom rätt att be behövliga experter om råd i barnets ärende¹⁰⁰.

Behandlingen av ett enskilt barns ärende i en expertgrupp ska dokumenteras i en elevvårdsjournal. Den ansvariga i gruppen ska i elevvårdsjournalen anteckna de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra den individuella elevvården. Anteckningarna kan också göras av andra medlemmar i expertgruppen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form. Enligt lagen om elev- och studerandevård ska journalen innehålla följande uppgifter¹⁰¹

- barnets namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt vårdnadshavarens eller någon annan laglig företrädares namn och kontaktinformation
- datum för dokumenteringen samt vem som gjort den och hans eller hennes yrkes- eller tjänsteställning
- vem som deltagit i mötet och deras ställning
- vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet

96 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 5 § 1 mom.

97 Riksdagens kulturutskotts betänkande 14/2013 rd

98 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 18 § 1 mom.

99 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 19 § 1 och 2 mom.

100 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 19 § 3 mom. och Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 26 § 3 mom.

101 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 5 § 2 mom. och 20 § 1, 3 och 4 mom.

- vilka åtgärder som vidtagits medan barnets situation har utretts, såsom utvärderingar, undersökningar och utredningar
- vilka åtgärder som vidtagits, såsom samarbete med olika parter samt tidigare och nuvarande stödåtgärder
- uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten och planen för verkställande av besluten
- vem som ansvarar för verkställandet och uppföljningen.

Om uppgifter i en elevvårdsjournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut, till vem och på vilka grunder.¹⁰²

Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda barn ska införas i ett elevvårdsregister. Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ifrågavarande register. Uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller ett enskilt barn eller någon annan enskild person är sekretessbelagda.¹⁰³

Hälsovårdspersonalen och psykologerna ska på föreskrivet sätt anteckna det individuella elevvårdsarbetet i en patientjournal och övriga journalhandlingar. Kuratorerna inom elevvården ska anteckna klientuppgifterna i en klientjournal.¹⁰⁴

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell elevvård för ett barn rätt att av varandra få och till varandra och den myndighet som ansvarar för elevvården lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att den individuella elevvården ska kunna ordnas och genomföras¹⁰⁵. De har också rätt att få och till varandra och till barnets lärare, rektor eller daghemsföreståndare och den som anordnar förskoleundervisningen lämna ut information som är nödvändig för att barnets förskoleundervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt¹⁰⁶. Den som lämnar ut information måste till exempel överväga om det handlar om information som är nödvändig för att garantera barnets eller de övriga barnens säkerhet. Informationen kan till exempel gälla en sjukdom som barnet har som måste beaktas i undervisningssituationerna. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information är det, med tanke på samarbetet och förtroendet, alltid bäst att i första hand be om vårdnadshavarens samtycke för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Om ett barn övergår till undervisning som ordnas av någon annan, ska den tidigare anordnaren av förskoleundervisning begära samtycke av barnets vårdnadshavare till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevvårdens klientregister som behövs för elevvårdens kontinuitet får överlämnas till den nya anordnaren av förskoleundervisning¹⁰⁷. Däremot ska uppgifter som är nödvändiga med tanke på undervisningen, trots

102 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 20 § 5 mom.

103 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 21 § 1 och 22 § 1 mom.

104 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 20 § 2 mom., Lag om patientens ställning och rättigheter (785/1992) 12 § och Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000)

105 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 23 § 2 mom.

106 Lag om grundläggande utbildning 40 § 2 mom. (1288/2013)

107 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 23 § 3 mom.

sekretessbestämmelserna och utan dröjsmål, överlämnas till den nya anordnaren av förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Motsvarande uppgifter kan också ges på den nya anordnarens begäran.¹⁰⁸

Individuell elevvård inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda

Den individuella elevvården följer upp och främjar barnets helhetsmässiga välbefinnande och lärande, växande och utveckling i samarbete med barnet och vårdnadshavarna. Elevvårdsarbetet präglas av tillit samt av respekt gentemot barnet och vårdnadshavarna. Barnets åsikter och önskemål reds ut i ärenden som gäller honom eller henne och delaktigheten stöds och förstärks.

Barnet som deltar i förskoleundervisningen har rätt till rådgivningens hälsovårdar-, psykolog- och kuratorstjänster. Dessa tjänster är frivilliga för familjerna. Barnet och hans eller hennes vårdnadshavare erbjuds möjlighet till diskussion senast den sjunde arbetsdagen inom förskoleundervisningen efter att vårdnadshavaren har bett om detta. I brådskande fall ordnas diskussionen samma dag eller senast följande arbetsdag inom förskoleundervisningen. Dessutom kan en expertgrupp för behandlingen av ett ärende som gäller ett enskilt barn vid behov sammankallas med vårdnadshavarens samtycke.

Förskolebarnens hälsovårdstjänster ordnas av social- och hälsovårdsväsendet i rådgivningsbyråer. Hälsovårdarna arbetar enligt egenvårdarprincipen, vilket innebär att samma hälsovårdare har hand om barnet från fosterstadiet till skollåldern. Förskolebarnen går igenom en 6-årskontroll i rådgivningen och samtidigt utarbetas en sammanfattning av barnets utveckling under rådgivningsklienttiden. Familjerna har tillgång till rådgivningens centraliserade telefonrådgivning ifall de behöver råd och anvisningar i hälsofrågor. I brådskande fall kan familjerna vända sig till hälsocentralernas dagpolikliniker.

Psykolog- och kuratorstjänsterna ordnas via social- och hälsovårdsväsendet. Tidigare kundförhållanden fortsätter i huvudsak där de ursprungligen uppstått. Skolmognadstest genomförs inom befintliga strukturer.

Elevvårdsarbetet inom förskoleundervisningen är en del av stödhelheten för lärande och nära anknutet till trestegsstödet för växande och lärande. Trestegsstödets former övervägs ofta samtidigt med stödåtgärderna som ingår i den individuella elevvården. Barnet kan ha behov av:

- 1) endast stöd för växande och lärande (t.ex. vid inlärningssvårigheter)
- 2) endast individuell elevvård (t.ex. en svår familjesituation som inverkar på barnets välmående)
- 3) både stöd för växande och lärande (t.ex. vid inlärningssvårigheter) och individuell elevvård (t.ex. vid vårdnadshavarens allvarliga sjukdom)

6.4 Elevvårdsplaner

108 Lag om grundläggande utbildning 40 § 4 mom. (1288/2013)

I förskoleundervisningen ska läroplanen också till den del den berör elevvården göras upp i samråd med de myndigheter som sköter uppgifter inom den kommunala social- och hälsovården¹⁰⁹. Beredningsarbetet ska ske i samarbete med vårdnadshavarna och vid behov också med andra myndigheter och samarbetspartner.

På lokal nivå består elevvårdsplanen av tre olika planer som tillsammans styr planeringen och genomförandet av elevvården. Planerna ska utarbetas genom yrkesövergripande samarbete. Planerna är

- en välfärdsplan för barn och unga i kommunen, där uppgifter om elevvården antecknas¹¹⁰
- en beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen¹¹¹
- en enhetsspecifik elevvårdsplan¹¹².

Avsnittet om elevvård i den lokala läroplanen och de enhetsspecifika elevvårdsplanerna ska utarbetas utgående från välfärdsplanen för barn och unga och övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande, hälsa och trygghet i kommunen.

6.5 Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av en enhetsspecifik elevvårdsplan

Beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen

Läroplanen ska beskriva de lokala målen och tillvägagångssätten inom elevvården i förskoleundervisningen. Sambandet med välfärdsplanen för barn och unga ska beskrivas i läroplanen, liksom de riktlinjer som styr arbetet med de enhetsspecifika elevvårdsplanerna. Det är ändamålsenligt om riktlinjerna för elevvårdsplanerna innehåller en grundstruktur och en del av de ärenden som ingår i planerna. På det viset kan man säkerställa att planerna är tillräckligt enhetliga vid alla enheter. De gemensamma delarna ska preciseras och kompletteras per enhet.

Enhetsspecifik elevvårdsplan¹¹³

Anordnaren av förskoleundervisning svarar för att det för varje enhet utarbetas en plan för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen ska utarbetas i samråd med förskolepersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Elevvårdsplanen kan också vara gemensam för två eller flera förskoleenheter. Planen ska ses över

109 Lag om grundläggande utbildning (1287/2013) 15 § 2 mom. (477/2003)

110 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 12 § och Barnskyddslag (417/2007) 12 § 1 mom.

111 Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (477/2003)

112 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 §

113 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 §

inom ett år efter att kommunens välfärdsplan för barn och unga har setts över. Välfärdsplanen för barn och unga ska godkännas i varje kommuns kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år¹¹⁴.

I samband med att elevvårdsplanen utarbetas, ska man komma överens om hur förskolepersonalen, barnen och vårdnadshavarna och, till de delar det behövs, samarbetsparterna ska göras förtroga med planen. Samtidigt avtalas om hur ovannämnda parter ska informeras om planen.

Den enhetsspecifika elevvårdsplanen ska innehålla följande punkter:

1. Det totala behovet av elevvård och vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga¹¹⁵

För att garantera en jämlik tillgång till tjänster och att verksamheten inriktas på ett ändamålsenligt sätt uppges i elevvårdsplanen en uppskattning av det totala behovet av elevvård vid förskoleenheten och vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga. Det totala behovet av elevvård och omfattningen av de tillgängliga elevvårdstjänsterna anges enligt vad de är när planen bereds. Ifall behovet förändras, kan uppskattningen justeras.

Uppskattningen av det totala behovet av elevvård stöder fördelningen av förskolans tillgängliga resurser mellan gemensam och individuell elevvård och elevvårdssamarbetet. Uppskattningen ska ta hänsyn till den arbetsinsats som förutsätts av förskolepersonalen och experter inom elevvården för att följa upp, utveckla och genomföra elevvården. Uppföljningsinformation om barnens hälsa och välbefinnande och deras levnadsförhållanden ska mångsidigt utnyttjas. Behoven i förskolan och förskolemiljön, bostadsområdets särdrag samt antalet barn som behöver intensifierat eller särskilt stöd i förskolan ska också beaktas. I uppskattningen ska man också beakta information som man fått av barnen och vårdnadshavarna samt förskole- och elevvårdspersonalen.

Elevvårdsplanen ska innehålla en uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga inom förskoleundervisningen, nämligen rådgivningsbyråttjänster avsedda för åldersgruppen samt psykolog- och kuratorstjänster. Dessutom ska planen beskriva

- hur elevvårdstjänsterna ordnas och vilken arbets- och ansvarsfördelning de förutsätter, det yrkesövergripande samarbete som behövs för att genomföra tjänsterna
- hur elevvårdstjänsterna fördelas mellan individuell elevvård, gemensam elevvård, elevvårdssamarbete samt utveckling och uppföljning av elevvården.

2. Gemensam elevvård och tillvägagångssätt¹¹⁶

I elevvårdsplanen ska den gemensamma elevvården beskrivas som helhet, närmare bestämt

- hur den gemensamma elevvården ordnas och hur man i genomförandet främjar hälsa, trygghet och välbefinnande i förskolan och förskolemiljön.

Dessutom ska elevvårdsplanen beskriva

- den enhetsspecifika elevvårdsgruppens sammansättning och praxis
- elevvårdens samarbete med övrig småbarnspedagogik och med den grundläggande utbildningen, i synnerhet vid övergångarna till och från förskoleundervisningen

114 Barnskyddslag 417/2007, 12 § 1 mom.

115 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § 2 mom.

116 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § 2 mom. 2 punkten

- samarbetet med utomstående parter som främjar barns och ungas välbefinnande för att utveckla den gemensamma elevvården
- hur olyckor förebyggs, hur första hjälpen är ordnad och hur barnen hänvisas till vård
- anvisningar om väntetider och säkerhet i samband med förskoletransporter
- en plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier
- hur man agerar vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer.

I det följande definieras innehållet i de två sistnämnda planerna närmare:

a. Plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier¹¹⁷

En plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier ska utarbetas. Den ska ta hänsyn både till barnens inbördes samspel och samspelet mellan barnen och de vuxna i förskolan. Planen ska beskriva

- hur man förebygger och ingriper vid mobbning, våld och trakasserier
- hur ovannämnda frågor beaktas på enhets-, grupp- och individnivå
- hur individuellt stöd, behövlig vård, övriga åtgärder och uppföljning i efterhand ordnas, både för förövaren och för den som utsatts
- samarbetet med vårdnadshavarna
- samarbetet med de myndigheter som behövs
- hur personalen, barnen, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtroga med och informeras om planen
- hur planen uppdateras, följs upp och utvärderas.

b. Verksamhet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer

I elevvårdsplanen ska verksamheten vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer beskrivas. Krisplanen ska beredas i samarbete med de myndigheter som behövs och med hänsyn till övriga anvisningar som gäller kriser, hotfulla eller farliga situationer, exempelvis räddningsplan¹¹⁸. Planen ska beskriva

- krisförebyggande och krisförberedande arbete samt hantering av akuta krissituationer
- principerna för ledningen, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen i krissituationer och i krisförberedande arbete
- principerna för information och kommunikation, intern och extern och mellan förskolan och anordnaren av förskoleundervisning
- hur psykosocialt stöd och eftervård ordnas
- hur personalen, barnen, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtroga med och informeras om planen
- hur beredskapsövning genomförs
- hur planen utvärderas och uppdateras.

3. *Ordandet av individuell elevvård*¹¹⁹

117 Lag om elev- och studerandevård 1(1287/2013) 3 § 2 mom. och Lag om grundläggande utbildning 29 § 3 mom. (1267/2013)

118 Räddningslag (379/2011) 15 § och Statsrådets förordning om räddningsväsendet (407/2011) 1 § och 2 §

119 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § 2 mom.

I elevvårdsplanen ska den individuella elevvården beskrivas som helhet, närmare bestämt

- hur den individuella elevvården ordnas för att följa upp och främja barnets utveckling, välbefinnande och lärande samt hur man förverkligar individuella stödåtgärder.

Dessutom ska elevvårdsplanen beskriva

- samarbetet i samband med intensifierat och särskilt stöd och sjukhusundervisning
- hur vård, specialdiet eller medicinering som barnets sjukdom kräver ordnas i förskoleundervisningen
- elevvårdstöd som ges i förskolan vid svårigheter som beror på barnets livssituation, till exempel våld inom familjen eller den närmaste kretsen, missbruksproblem eller mentala problem
- hur expertgruppen sammankallas och samtycke inhämtas samt gruppens enhetliga rutiner för behandling av ett enskilt barns ärende
- hur elevvårdsjournaler utarbetas och förvaras
- samarbetet med utomstående tjänsteleverantörer och samarbetspartner, såsom familjerådgivningen, barnskyddet och specialistsjukvården.

4. *Ordandet av samarbete mellan elevvården, barnen och vårdnadshavarna*¹²⁰

Elevvården ska genomföras i samarbete med barnen och vårdnadshavarna. Elevvårdsplanen ska beskriva på vilka sätt barnens och vårdnadshavarnas delaktighet främjas och samarbetet organiseras inom elevvården i förskoleundervisningen. Planen ska beskriva

- hur barnet och vårdnadshavaren tar del i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den gemensamma och individuella elevvården
- hur vårdnadshavare och samarbetspartner informeras om principerna och rutinerna för den gemensamma och individuella elevvården.

5. *Genomförande och uppföljning av elevvårdsplanen*¹²¹

Anordnaren av förskoleundervisning ska följa upp genomförandet av elevvårdsplanen¹²².

Elevvårdsplanen ska beskriva genom vilka åtgärder planen genomförs och följs upp¹²³. Hit hör vem som ansvarar för uppföljningen i förskoleundervisningen, vad som följs upp, med vilka metoder informationen samlas in och hur ofta uppföljningen sker. Dessutom ska man beskriva hur informationen behandlas och utnyttjas för att utveckla elevvården i förskoleundervisningen och hur barnen, vårdnadshavarna och nödvändiga samarbetspartner informeras om de mest centrala resultaten.

Genomförandet och uppföljningen av elevvårdsplanen är en del av anordnarens egenkontroll. Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar i samarbete med undervisningsväsendet och de myndigheter som ansvarar för elevvårdstjänsterna inom social- och hälsovårdsväsendet för att egenkontroll av elevvården genomförs¹²⁴.

120 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § 2 mom.

121 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § 2 mom.

122 Lag om elev- och studerandevård(1287/2013) 13 § 4 mom.

123 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elev- och studerandevård 67/2013

124 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 26 § 1 mom.

Dokument som styr elevvårdsarbetet inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda

Elevvårdsarbetet och främjandet av trygghet och säkerhet inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda består av följande sex helheter:

1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan
2. Valfärdsplanen för barn och unga (HYVIS i Vanda)
3. Läroplanen för svenskspråkig förskoleundervisning i Vanda/elevvård och främjande av trygghet och säkerhet
4. Den enhetsspecifika elevvårdsplanen
5. Dokument som anknyter till förskoleenhetens trygghet och säkerhet
6. Förskoleundervisningens verksamhetsplan

Plan	Innehåll	Utarbetas av
1. De nationella grunderna för förskoleundervisningens läroplan	Riksomfattande styrdokument	Utbildningsstyrelsen
2. Valfärdsplanen för barn och unga (HYVIS i Vanda)	Beskrivning av de ärenden som förutsätts i lagen om elev- och studerandevård samt i läroplansgrunderna	En stadsomfattande arbetsgrupp
3. Läroplanen för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Vanda	Den kommunala läroplanens innehåll och riktlinjer, som gäller alla förskoleenheter. Innehållen konkretiseras med anvisningar	Det svenskspråkiga resultatområdet
4. Den enhetsvisa elevvårdsplanen	Enhetsvisa ärenden som inte har beskrivits och fastslagits på stadsnivå	Gemensamma elevvårdsgruppen
5. Dokument som anknyter till förskoleenhetens trygghet och säkerhet	• Tillvägagångssätt i kriser, hot- och farosituationer • plan för att skydda barnet från mobbning och trakasseri • hur olyckor förebyggs, hur första hjälpen är ordnad och hur barnen hänvisas till vård	Förskoleenheten
6. Förskoleundervisningens verksamhetsplan	Skrivs in varje verksamhetsår	Förskoleenheten

Utarbetande av den enhetsspecifika elevvårdsplanen

Den enhetsspecifika elevvårdsplanen utarbetas årligen på gemensamt botten i gemensamma

elevvårdsgruppen. Verksamhetsårets plan utarbetas på hösten, granskas efter årsskiftet och utvärderas före utgången av verksamhetsåret.

7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning¹²⁵. I tillståndet kan anordnaren av förskoleundervisning beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande läroplansgrunder för förskole- undervisningen utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning¹²⁶.

7.1 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala läroplanen för förskoleundervisningen kan vara gemensam för anordnarens samtliga förskoleenheter, specifik för varje enhet, eller en kombination av dessa i enlighet med anordnarens beslut. En lokal läroplan för förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip kan ha en speciell utformning inom ramen för tillståndet att ordna undervisning och statsrådets förordning¹²⁷. Den lokala läroplanen kan inte stå i konflikt med lagstiftning gällande förskoleundervisning eller med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Utöver det som tidigare fastställs i läroplansgrunderna ska anordnaren av förskoleundervisning i sin läroplan fastställa och beskriva

- vilka är de aspekter som bygger på en viss världsåskådning som kompletterar förskoleundervisningens värdegrund och hur syns de i förskolans verksamhetskultur, i arbetssätten och i prioriteringar av innehållet i lärområdena
- vilka är de pedagogiska principer och lösningar som bygger på en viss pedagogik och hur syns de i förskolans verksamhetskultur, i arbetssätten och i prioriteringar av innehållet i lärområdena.

125 Lag om grundläggande utbildning 7 § (628/1998)

126 Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

127 Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

Förskoleundervisning som baserar på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip i Vanda

Det ordnas ingen dylik förskoleundervisning på svenska i Vanda.

6 § **Godkännande av läroplanen för svenskspråkig gymnasieutbildning i Vanda fr.o.m. 1.8.2016**

VD/5451/12.00.01.02/2016

Läroplanssystemet för gymnasieutbildningen omfattar:

- gymnasielagen (629/1998) och -förordningen (810/1998)
- statsrådets förordning om de allmänna riksomfattande målen för och timfördelningen i den utbildning som avses i gymnasielagen (942/2014)
- Utbildningsstyrelsens föreskrift om grunderna för gymnasiets läroplan
- den läroplan som utbildningsanordnaren godkänner
- den årliga plan som avses i 3 § i gymnasieförordningen (810/1998).

Alla som ordnar gymnasieutbildning för unga ska göra upp en läroplan för gymnasiet utgående från utbildningsstyrelsens grunder för gymnasiets läroplan, om inte annat följer av utbildningstillståndet som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet. Om tillståndet att ordna gymnasieutbildning innefattar en särskild utbildningsuppgift, ska bestämmelserna angående den beaktas då läroplanen utarbetas. Läroplanen ska beskriva gymnasiets undervisning och fostran. Utgående från läroplanen ska utbildningsanordnaren utarbeta en plan för hur undervisningen i praktiken ska ordnas under läsåret. Den studerande ska göra upp sitt studieprogram med stöd av gymnasiets läroplan och årsplanen.

När läroplanen görs upp ska man beakta undervisningsutbudet i andra skolor, gymnasiets verksamhetsfält, regionala styrkor och specialresurser. Gymnasieortens eller -regionens natur och miljö, historia, språkförhållanden samt näringsliv och kulturliv ger läroplanen en lokal prägel. Praktiskt samarbete med sakkunniga på olika områden fördjupar studierna och gör dem mer livsnära. I samband med att läroplanen görs upp ska också de mål och innehåll som föreskrivs i grunderna för läroplanen uppdateras.

Innan läroplanen för gymnasiet tas i bruk ska utbildningsanordnaren godkänna den separat för undervisningen på svenska, finska och samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk.

Den studerandes möjlighet att slutföra de studier som ingår i gymnasiets lärokurs inom tre år bör tryggas genom flexibla studier och genom att erbjuda det stöd för lärande och studier som behövs. Läroplanen ska göras upp så att den studerande har möjlighet att göra individuella val och också utnyttja undervisning som ordnas av andra utbildningsanordnare.

När läroplanen görs upp bör man sträva efter lösningar som utvecklar verksamhetskulturen i gymnasiet, stödjer de studerandes välbefinnande, ork och delaktighet, sporrar till flexibel och effektiv användning av resurser samt bidrar till mångsidig kommunikation både inom gymnasiet och med det omgivande samhället.

Läroplanens innehåll

Gymnasiets läroplan för unga ska innehålla följande delar:

- verksamhetsidé och värdeprioriteringar
- av utbildningsanordnaren godkänd timfördelning för gymnasiet
- språkprogram
- verksamhetskulturen i huvuddrag
- studiemiljöer och studiemetoder
- principer för självständiga studier
- temaområden
- läroämnets uppdrag samt allmänna mål för undervisningen och bedömningen inom läroämnet
- mål och centralt innehåll för varje kurs
- samarbetet mellan hem och läroanstalt
- samarbetet med yrkesläroanstalter och samarbetet med andra gymnasier
- samarbetet med universitet, yrkeshögskolor och övriga läroinrättningar och instanser
- plan för användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen

- handledningsplan
- undervisningen för studerande som behöver stöd för lärande och studier
- undervisningen för olika språk- och kulturgrupper
- studerandevården
- bedömningen av den studerandes lärande
- den kontinuerliga utvecklingen och utvärderingen av verksamheten.

Gymnasiets läroplan ska beskriva målen för och det centrala innehållet i alla kurser som ingår i den.

Om gymnasiet ordnar undervisning på främmande språk, distansundervisning eller möjlighet att avlägga gymnasiediplom eller kurser i konststudier, ska detta beskrivas i läroplanen.

Läroplanen i Vanda har utarbetats i samarbete med den finskspråkiga gymnasieutbildningen och personalen på Helsinge gymnasium och bildningsväsendet har ingått i gemensamma arbetsgrupper på stadsnivå med den finskspråkiga personalen och de finskspråkiga gymnasierna i Vanda.

Läroplanstexten har utarbetats i ett elektroniskt verktyg som gavs ut av utbildningsstyrelsen. Eftersom det förekommer vissa tekniska fel i verktyget kan det förekomma en del utseendemässiga fel som t.ex. teckenfel i läroplanstexten. Tekniska korrigeringar åtgärdas snarast möjligt.

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 6

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Undervisningsnämnden svenskspråkiga sektion beslutar att

- a) godkänna läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda fr.o.m. 1.8.2016
- b) godkänna att tekniska, språk- och utseendemässiga korrigeringar som inte inverkar på sakinnehållet kan göras i det ovan nämnda dokumentet.
- c) läroplanen tas i bruk från 1.8.2016.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilagor: Läroplanen för svenskspråkig gymnasieutbildning i Vanda fr.o.m. 1.8.2016 / Allmän del
Läroplanen för svenskspråkig gymnasieutbildning i Vanda fr.o.m. 1.8.2016 / Ämnesdel

Verkställighet: Det svenskspråkiga resultatområdet
Utdrag: Helsinge gymnasium

Anvisning för
ändringssökande: Undervisningsnämnden

Information:
Berndt-Johan Lindström, (09) 8392 2859, fornamn.efternamn(at)vantaa.fi

Läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda

Namn	Läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda
Kommun	Vanda
Skola	Helsinge gymnasium
Träder i kraft	

Innehållsförteckning

1. Inledning.	1
2. Gymnasieutbildningens uppdrag och värdegrund.	2
2.1. Gymnasieutbildningens uppdrag.	2
2.2. Värdegrunden.	2
3. Undervisningen.	5
3.1. Synen på lärande.	5
3.2. Studiemiljöer och studiemetoder.	5
3.3. Verksamhetskulturen.	7
3.3.1. En lärande organisation.	7
3.3.2. Delaktighet och gemenskap.	8
3.3.3. Välbefinnande och en hållbar framtid.	8
3.3.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet.	9
3.4. Studiernas uppbyggnad.	9
3.4.1. Timfördelningen.	9
3.4.2. Språkprogram.	11
4. Stöd och handledning för de studerande.	12
4.1. Handledning.	12
4.2. Stöd för lärande och studier.	14
4.3. Studerandevård.	15
4.4. Samarbetet mellan hem och läroanstalt.	18
4.5. Särskilda frågor angående språk och kultur.	19
4.6. Principer för självständiga studier.	20
5. Samarbetet med läroanstalter och övriga parter.	21
5.1. Samarbetet med yrkesläroanstalter och samarbetet med andra gymnasier.	21
5.2. Samarbetet med universitet, yrkeshögskolor och övriga läroinrättningar och instanser.	21
6. Plan för användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen.	22
7. Bedömningen av den studerandes lärande.	25
7.1. Syftet med bedömningen.	25
7.2. Kursbedömningen.	25
7.3. Siffervitsord och prestationsanteckningar.	26
7.4. Självständigt genomförd kurs.	26
7.5. Bedömningen av kurser i muntlig språkfärdighet.	27

7.6. Framsteg i studierna.	27
7.7. Erkännande av kunnande och tillgodoräkande av studier.	28
7.8. Bedömningen av en ämneslärokurs.	30
7.9. Fullgörande av gymnasiets hela lärokurs.	31
7.10. Betyg och betygsanteckningar.	32
8. Den kontinuerliga utvecklingen och utvärderingen av verksamheten.	35
9. Övriga planer.	36
10. oppimistavoitteet-ja-opetuksen-keskeiset-sisallot.	37
10.1. Allmänna mål för undervisningen.	37
10.2. Temaområden.	38
10.3. Modersmål och litteratur.	45
10.3.1. Svenska och litteratur.	46
10.4. Det andra inhemska språket, svenska (ruotsi).	46
10.5. Det andra inhemska språket, finska.	48
10.6. Främmande språk.	51
10.6.1. A-lärokurs.	54
10.6.2. B2-lärokurs.	55
10.6.3. B3-lärokurs.	55
10.7. Matematik.	59
10.7.1. Matematik, lång lärokurs.	65
10.7.2. Matematik, kort lärokurs.	66
10.7.3. Gemensam studiehelhet i matematik.	69
10.8. Biologi.	69
10.9. Geografi.	75
10.10. Fysik.	80
10.11. Kemi.	86
10.12. Filosofi.	91
10.13. Psykologi.	94
10.14. Historia.	98
10.15. Samhällslära.	106
10.16. Religion.	110
10.17. Livsåskådningskunskap.	111
10.18. Hälsokunskap.	115
10.19. Gymnastik.	119
10.20. Musik.	121
10.21. Bildkonst.	125
10.22. Studiehandledning.	129
10.23. Temastudier.	131

1. Inledning

Utbildningsstyrelsen fastställde den 27.10.2015 grunderna för gymnasiets läroplan för gymnasieutbildning för ungdomar. Gymnasieutbildningsanordnaren ska göra upp och godkänna en läroplan för gymnasiet i enlighet med läroplansgrunderna. Uppgörandet av läroplanen baserar sig förutom på läroplansgrunderna även på gymnasielagen (629/1998) och -förordningen (810/1998) samt statsrådets förordning om de allmänna riksomfattande målen för och timfördelningen i den utbildning som avses i gymnasielagen (942/2014). Den nya läroplanen som har gjorts upp i enlighet med läroplansgrunderna ska tas i bruk för de studerande som inleder studier i gymnasiet 1.8.2016 och därefter ska läroplansgrunderna tas i bruk en årskurs åt gången.

Denna läroplan för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda är uppgjord i enlighet med läroplansgrunderna under våren 2016. Lärarna och rektorerna vid gymnasierna i Vanda samt bildningsväsendets personal har ansvarat för uppgörandet av läroplanen. Under läroplansprocessens olika faser har även studerandenas och deras vårdnadshavares åsikter hörts.

Synvinklar för förnyelsen av läroplanen har varit bland annat:

- studier som utvecklar mångsidiga kompetenser
- förnyelse av gymnasiepedagogiken och bredare kontakt med det omgivande samhället
- stödjande av den studerandes förmåga att lära sig att lära
- mångsidiga bedömningsmetoder
- mångsidiga studiemiljöer och användning av undervisningsteknologi
- utvecklande av den studerandes förutsättningar för fortsatta studier och arbetslivskunskap
- främjande av en kollaborativ verksamhetskultur som baserar sig på delaktighet
- stärkande av den studerandes handledning som baserar sig på flera parter delaktighet och ansvar.

I läroplanen för den svenskspråkiga gymnasieutbildningen i Vanda fastställs stadens linjedragningar för anordnande av gymnasieutbildning samt gemensamma verksamhetsprinciper för gymnasierna i Vanda gällande verksamhetskultur, förverkligandet av undervisning, handledning och stöd till den studerande, bedömning av den studerande, inlärningsmål och undervisningens centrala innehåll. I läroplanen är den kommunvisa texten skriven med rak stil, och läroplansgrundernas text är markerad med kursiv stil. På basen av denna läroplan uppgörs gymnasiernas skolvisa läroplaner under läsåret 2016-2017.

2. Gymnasieutbildningens uppdrag och värdegrund

2.1. Gymnasieutbildningens uppdrag

Gymnasieutbildningens uppdrag är att ge en bred allmänbildning. Med allmänbildning i gymnasieutbildningen avses värderingar, kunskaper, färdigheter, attityder och vilja med vars hjälp en kritiskt och självständigt tänkande individ kan samverka med andra och handla på ett ansvarsfullt, empatiskt och framgångsrikt sätt. Under gymnasietiden vidareutvecklar den studerande viktiga kunskaper om människan, olika kulturer, naturen och samhället. Undervisningen ska hjälpa den studerande att förstå komplexa beroendeförhållanden i livet och i världen och att analysera omfattande företeelser.

Gymnasieutbildningen har som uppdrag att undervisa och fostra. Under gymnasietiden formar den studerande sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning och finner sin plats i världen. Samtidigt utvecklar den studerande sin förståelse för historien och en beredskap inför framtiden. Gymnasieutbildningen ska fördjupa den studerandes intresse för vetenskapens och konstens värld samt utveckla färdigheter för arbete och arbetsliv.

Gymnasieutbildningen bygger på den grundläggande utbildningens lärokurs. Den ger de allmänna förutsättningarna för fortsatta studier vid universitet, yrkeshögskolor och för sådan yrkesutbildning som bygger på gymnasiet lärokurs. Kunskaperna och färdigheterna som inhämtats i gymnasiet påvisas genom avgångsbetyget från gymnasiet, studentexamensbetyget, gymnasiediplom och övriga prestationer. Gymnasieutbildningen ska vägleda den studerande att göra upp framtidsplaner och sporra till livslångt lärande.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Gymnasierna i Vanda erbjuder en högklassig gymnasieutbildning som ger de studerande en bred allmänbildning. Gymnasiegemenskapen stöder den studerandes utveckling till en balanserad, ansvarskännande och bildad medborgare som har en förmåga att verka i ett föränderligt samhälle samt förutsättningar för ett livslångt lärande. Från gymnasierna i Vanda utexamineras studerande som har goda förutsättningar att fortsätta sina studier och förverkliga sina mål både i livet och i framtida arbetsuppgifter.

Gymnasierna i Vanda har stor dragningskraft och är internationella, mångkulturella och innovativa läroanstalter som ständigt utvecklar sin verksamhet. Studierna sker i moderna och trygga inlärningsmiljöer där bl.a. informations- och kommunikationsteknik utnyttjas på ett mångsidigt sätt. I gymnasierna i Vanda deltar de studerande aktivt i utvecklingen av gymnasieverksamheten, och hela gymnasiegemenskapen engagerar sig i främjandet av de studerandes välmående. I gymnasierna finns en inspirerande och uppmuntrande verksamhetskultur där varje studerande har möjlighet att hitta sina egna styrkor och det som hen är intresserad av.

2.2. Värdegrunden

I grunderna för gymnasiet läroplan bygger värdegrunden på den finländska bildningstraditionen, enligt vilken samhället och kulturen utvecklas och förnyas genom utbildning och lärande. Bildning innebär att kunna utveckla en omdömesförmåga på basis av kunskap, etisk reflektion och genom att sätta sig in i en annan människas situation, både individuellt och i grupp. Bildning innebär även förmåga och vilja att på ett etiskt, empatiskt och konstruktivt sätt hantera konflikter mellan ideal och verklighet. Bildning kommer till uttryck i omsorg, tolerans, en mångsidig uppfattning om verkligheten samt i en vilja att arbeta för positiva förändringar. Bildningsidealet i gymnasiet är en strävan efter sanning, mänsklighet och rättvisa. Gymnasieundervisningen ska utveckla den

studerandes kunskap om olika värden genom att behandla motsättningar mellan offentligt uttalade värderingar och verkligheten.

Undervisningen ska utgå från människolivets okränkbarhet och respekt för liv och de mänskliga rättigheterna. Den studerande ska under gymnasietiden bilda sig en klar uppfattning om vilka värderingar, centrala grundläggande normer och människorättsnormer som ligger till grund för de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt på vilka sätt dessa rättigheter främjas. Gymnasieundervisningen ska bygga på de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter.

Gymnasieundervisningen ska främja jämlikhet och likabehandling samt välbefinnande och demokrati. Undervisningen ska vara religiöst och partipolitiskt obunden och icke-konfessionell och får inte användas i kommersiellt syfte. Gymnasieundervisningen ska sporra den studerande att reflektera över olika möjligheter, alternativ och missförhållanden i det finländska samhället och i den globala utvecklingen. All verksamhet i gymnasiet ska präglas av delaktighet, aktivitet och gemenskap.

Gymnasieundervisningen ska lyfta fram nödvändigheten av en hållbar livsstil och ekosocial bildning samt bygga en kunskapsgrund för en ekonomi som gynnar miljön och främjar medborgarnas välbefinnande. Den studerande ska förstå betydelsen av sina egna handlingar och det globala ansvarets betydelse då det gäller att säkra en hållbar användning av naturresurser, för att motverka klimatförändringen och för att bevara den biologiska mångfalden. Gymnasieundervisningen ska uppmuntra till internationellt samarbete och världsmedborgarskap i enlighet med FN:s utvecklingsmål.

Varje gymnasium är en gemenskap, där människor med olika språklig, ideologisk och religiös bakgrund har möjlighet att upptäcka gemensamma värderingar och principer för ett gott liv. I gymnasiet ska de studerande uppmuntras att bry sig om och ta hand om varandra samt lära sig att samarbeta. Kreativitet, initiativförmåga, ärlighet och uthållighet ska värdesättas. Den mänskliga och kulturella mångfalden ska ses som en rikedom och källa till kreativitet. Gymnasieutbildningen ska värna kulturarvet samt förmedla och utvärdera kunskap om kulturarvet i ett nutidsperspektiv.

Värdegrunden ska konkretiseras i läroplanen i frågor som är väsentliga för det egna gymnasiet. Värdegrunden ska genomsyra gymnasiets verksamhetskultur, undervisningen i alla läroämnen och organiseringen av arbetet. Värdegrunden i gymnasiet konkretiseras och förtydligas i de temaområden som beskrivs i dessa grunder för gymnasiets läroplan. Temaområdena är samtidigt etiska ställningstaganden i aktuella frågor som är centrala för utbildning och fostran.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Värderingarna inom gymnasieutbildningen i Vanda grundar sig på värderingarna i läroplansgrunderna och på Vanda stads värderingar innovativitet, hållbar utveckling och samarbete. Värderingarna syns i gymnasieutbildningen bl.a. på följande sätt:

Innovativitet

- genom mod och vilja att pröva nya verksamhetssätt
- genom en fördomsfri utveckling av verksamheten
- genom en verksamhetskultur som främjar idéer, kreativitet och företagsamhet
- genom en uppmuntrande och trygg atmosfär
- genom att man tillåter misslyckanden och lär sig av sina misstag

Hållbar utveckling

- genom innehåll som fostrar till en global, samhällelig, social och ekonomisk ansvarsfullhet
- genom en utveckling och tillämpning av kunskap och färdigheter som behövs för en hållbar livsstil
- genom en insikt om och respekt för det egna kulturarvet och olika kulturer
- genom kritiskt tänkande och sökande efter alternativa verksamhetssätt
- genom ansvarsfulla val och hållbar konsumtion med respekt för miljön
- genom likvärdighet och ett jämlikt och rättvist bemötande

Samarbete

- genom en verksamhetskultur som uppmuntrar till en aktiv och ansvarsfull samhällelig verksamhet
- genom en växelverkan där allas åsikter tas i beaktande och rättvisa lösningar görs
- genom att skapa och upprätthålla en god gruppanda
- genom en ömsesidig omsorg
- genom en insikt om och respekt för olikheter
- genom att ta ansvar för sig själv och gemenskapen
- genom ett samarbete med intressentgrupper

3. Undervisningen

3.1. Synen på lärande

Grunderna för läroplanen bygger på en syn på lärande, där lärandet är ett resultat av den studerandes aktiva, målinriktade och självstyrda arbete. Under lärprocessen tolkar, analyserar och utvärderar den studerande olika slag av information, bygger ny kunskap och fördjupar därmed sin kompetens utgående från sina tidigare erfarenheter och kunskaper.Handledning och konstruktiv respons stärker självförtroendet och hjälper den studerande att utveckla sitt tänkande och arbeta på ett ändamålsenligt sätt.

Lärandet sker genom kommunikation med andra studerande, lärare och sakkunniga samt i olika grupper och miljöer. Lärandet är mångfasetterat och knutet till den aktivitet, den situation och den kultur där det försiggår. I gymnasiet ska de studerande handledas att upptäcka samband mellan begrepp, vetenskapsområden och kunskaper och att tillämpa det de tidigare lärt sig, i föränderliga situationer. En studerande som är medveten om sina lärprocesser kan bedöma och utveckla sina studiefärdigheter och sitt tänkande. Samtidigt utvecklas även färdigheter som förutsätts för livslångt lärande. Framgångar i studierna och andra positiva erfarenheter främjar lärandet och sporrar de studerande att fördjupa sina kunskaper.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I gymnasierna i Vanda främjas utvecklingen av följande kompetenser:

- självreglering och att lära sig att lära
- globalt medborgarskap
- samarbete
- kreativitet
- kommunikation och växelverkan
- kritiskt tänkande

3.2. Studiemiljöer och studiemetoder

Studiemiljöerna och -metoderna i gymnasiet ska utformas utgående från synen på lärande och målen för undervisningen. Också de studerandes förutsättningar, intressen, åsikter och individuella behov ska utgöra grunden för valet och utvecklandet av studiemiljöer och -metoder.

Eftersom lärandet är mångfasetterat och knutet till tidigare inhämtade kunskaper, ska mångsidiga undervisnings-, handlednings- och studiemetoder tillämpas i gymnasiet. Vid valet av metoder bör de begreppsliga och metodiska kunskaper som förutsätts i olika läroämnen beaktas. Studiemetoder som bygger på undersökning, experiment och problemlösning främjar förmågan att lära sig och utvecklar ett kritiskt och kreativt tänkande. Genom arbetsmetodiska lösningar kan man stödja de studerande att utveckla förmåga att behärska helheter och kunskaper inom ämnesövergripande områden.

Målet med undervisnings- och studiemetoderna i gymnasiet är att de studerande ska arbeta aktivt och utveckla samarbetsfärdigheter. De studerande ska vägledas att planera sina studier, utvärdera sina arbetsfärdigheter och sin arbetsteknik och att ta ansvar för sitt lärande. De ska också handledas att använda digitala verktyg på ett mångsidigt sätt. Vid valet av studiemetoder och i handledningen av arbetet ska man dessutom sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Meningsfulla lärupplevelser förbinder och motiverar till studier. De studerande ska ges möjligheter att arbeta med uppgifter, i vilka kunskaper och färdigheter kopplas ihop dels med deras egna erfarenheter, dels med olika företeelser i omgivningen och samhället. De studerande ska uppmuntras att lösa problembaserade och tillräckligt utmanande uppgifter, upptäcka problem och att ställa frågor och söka svar.

Studiemiljöerna i gymnasiet ska vara trygga och hälsosamma för de studerande. Målet är att studiemiljöerna ska vara mångsidiga, att de ska främja studiemotivationen och bidra till att studierna blir meningsfulla. Genom att utveckla studiemiljöerna ska man utöver självständigt arbete även stödja interaktivt och kollaborativt lärande. I lösningar som gäller studiemiljöerna är det skäl att beakta att lärandet sker i varierande situationer och på många olika platser. Den byggda miljön och naturen ska utnyttjas i studierna så att kreativt tänkande och forskningsbaserade studier är möjliga. Studiemiljöerna ska vidgas till sammanhang utanför läroanstalten bland annat med hjälp av digitala verktyg och arbetssätt. De studiemiljöer som universitet, yrkeshögskolor och andra läroanstalter, bibliotek, idrotts- och naturcenter, konst- och kulturinstitutioner, arbetslivet och företag samt andra parter erbjuder ska utnyttjas på ett mångsidigt sätt.

De studerande ska handledas att använda digitala studiemiljöer, studiematerial och verktyg för att söka och utvärdera information i olika former och för att producera och dela ny kunskap. De studerande ska själva ansvara för anskaffningen av läromedel, material och arbetsredskap, ifall dessa inte erbjuds av utbildningsanordnaren.

De studerandes individuella studiegång, lärtigar och förmåga att studera på nätet ska stödjas genom att de studerande erbjuds möjligheter att genomföra studier också som distansstudier. En kurs som genomförs som distansstudier ska bestå av självständiga studier handledda av läraren samt mångsidig användning av datanät och annan informations- och kommunikationsteknik. Inom distansundervisningen ska man sträva efter att också använda kollaborativa arbetssätt. En gymnasiekurs kan också ordnas som flerformsundervisning, så att kursen förutom distansundervisning och #studier på nätet även innehåller närundervisning och -handledning.

När studierna genomförs som självständiga studier är det viktigt att beakta den studerandes förutsättningar att genomföra studierna utan att delta i undervisning. Man ska också beakta den studerandes behov av handledning och stöd.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Gymnasierna i Vanda är studiemiljöer där växelverkan, samhörighet och självständigt arbete stödjer varandra. Växelverkan mellan naturen och den bebyggda miljön beaktas under studierna och verksamheten strävar efter att följa principerna för hållbar utveckling. Användningen av teknologi möjliggör att studiemiljön utvidgas utanför läroanstaltens väggar. Gymnasierna i Vanda utnyttjar närmiljöns berikande möjligheter för lärmiljöerna, t.ex. biblioteks-, idrotts- och kulturservicen, den omgivande naturen, företagssamarbetet samt gymnasienätet i Vanda. Även samarbetet med övriga vetenskaps- och konstinstitutioner, medborgarsamhället, arbetslivet samt övriga parter stödjer utvecklandet av mångsidiga lärmiljöer. Ett av målen för gymnasierna i Vanda är att utveckla samarbetet med universitet och yrkeshögskolor. I studierna betonas mångsidig informationssökning, -utvärdering, -produktion och -förmedling, som genomförs även genom att utnyttja digitala lärmiljöer.

I gymnasiestudierna betonas tillägnandet av framtidens kompetenser, t.ex. att lära sig att lära, kritiskt tänkande samt kreativitet. De studerande vägleds att planera sina egna studier samt att utvärdera sina arbetsfärdigheter och sin studieteknik, speciellt i början av gymnasiestudierna. När gymnasiestudierna fortskrider stärker de studerande sina kunskaper och färdigheter. De studerande övar och stärker sina kunskaper i informations- och kommunikationsteknologi som en del av studierna i alla läroämnen. Utgångspunkten för alla uppgifter som ges åt de studerande borde vara de studerandes egna erfarenheter samt företeelser i omgivningen och samhället. Lösningarna förutsätter ofta kombinationer av kunskaper och färdigheter från flera olika läroämnen. I Vanda erbjuder gymnasierna de studerande möjligheter att delta i olika slags evenemang som främjar innovationsfärdigheter.

I gymnasierna i Vanda kan den studerande flexibelt välja mellan olika studieformer som utnyttjar informations- och kommunikationsteknologi, såsom distansstudier, där den handledda gymnasiekursen avläggs helt självständigt via datanät, samt delvis eller helt självständigt avlagda kurser via nätet. Den studerande kan utnyttja flexibla studieformer eller studera självständigt. Genom dessa studieformer kan den studerande utveckla sina färdigheter för fortsatta studier. Då

den studerande avlägger en kurs självständigt utarbetas en skriftlig plan tillsammans med den studerande. I planen beskrivs hur den studerande handleds samt hur framstegen följs upp under kursen.

3.3. Verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen är en tolkning av vad gymnasiets uppdrag att undervisa och fostra innebär i praktiken. Den ska genomsyra läroanstaltens hela verksamhet och allas sätt att bemöta varandra. Gymnasiet är en egen utbildningsform och varje gymnasium har sin egen verksamhetskultur. De olika delarna av läroplanen konkretiseras i verksamhetskulturen. Verksamhetskulturen innehåller både medvetna och omedvetna faktorer som återspeglas i läroanstaltens verksamhet.

I grunderna för läroplanen betonas en verksamhetskultur som främjar hållbart välbefinnande och delaktighet och som är öppen för olika former av kommunikation och förändringar i världen. Verksamhetskulturen ska utvecklas i samarbete mellan hela personalen, de studerande, vårdnadshavarna och läroanstaltens samarbetsparter. Principerna för utvecklandet och utvärderingen av verksamhetskulturen och eventuella lokala prioriteringar ska beskrivas i läroplanen.

I grunderna för läroplanen är utgångspunkten att följande teman ska styra utvecklandet av verksamhetskulturen.

3.3.1. En lärande organisation

En läroanstalt är en lärande gemenskap som ska främja alla sina medlemmars lärande och stimulera till målinriktat arbete. För att bygga upp en lärande gemenskap förutsätts dialog och pedagogiskt ledarskap. Arbetssätt som stärker det kollaborativa och individuella lärandet ska systematiskt utvecklas. Genom tematiska arbetssätt kan man skapa förutsättningar för helhetsskapande undervisning. Arbetet ska utgå från de studerande och stärka deras initiativförmåga, utveckling och lärande. En positiv inställning till lärande lägger grund för framtida färdigheter och livslångt lärande. En lärande organisation skapar rutiner för kommunikationen både inom läroanstalten och med det omgivande samhället. Det förutsätter samarbete med hemmen, andra skolor och utbildningsstadier samt med arbets- och företagslivet. Digitaliseringen möjliggör kollaborativt lärande och kunskapsskapande samt användning av olika slag av studie- och kunskapsmiljöer. De studerande ska handledas att agera också i en nätverksbaserad och globaliserad värld.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Förutsättningarna för att fungera som lärande organisationer stärks av gymnasiernas verksamhetskulturer. Organisationerna består av de studerande, lärarna, studiehandledarna, personalen inom studerandevården, rektorn, vice rektorn, gymnasiesekreterarna samt övrig personal. Gymnasiernas verksamhet utgår från de studerande och de studerande deltar i läroanstaltens forum för beslutsfattande.

Utöver det interna samarbetet samt samarbetet mellan hem och läroanstalt bildar gymnasierna nätverk med andra läroanstalter, arbets- och företagslivet, medborgarsamhället, internationella aktörer samt övriga parter. Gymnasierna i Vanda utvecklar alumni-verksamheten. Det utarbetas ett program för arbetslivsmotsvarighet, som utvärderas och utvecklas regelbundet.

Det kommer också att skapas ett program för genomförandet av digitalisering. Programmet kommer att utvärderas och utvecklas regelbundet.

3.3.2. Delaktighet och gemenskap

Delaktighet och demokratisk verksamhet ger de studerande förutsättningar att växa till aktiva medborgare. Utbildningsanordnaren ska främja alla studerandes delaktighet och ge dem mångsidiga möjligheter att delta i beslutsfattandet och i utvecklandet av arbetssätten vid läroanstalten. De studerande ska uppmuntras att uttrycka sin åsikt, vara med och besluta om gemensamma frågor och att agera ansvarsfullt i olika grupper och i samhället. De ska även uppmuntras att vara aktiva och att delta i till exempel studerandekårs- och tutorverksamhet. Läroanstalten ska systematiskt, i samarbete med olika samarbetsparter, utveckla handlingssätt som skapar delaktighet och gemenskap. I undervisningen ska man använda kollaborativa arbetssätt och stödja de studerande att utveckla sociala relationer i gruppen. Betydelsen av kollaborativa arbetssätt och grupphandledning ska betonas i början av gymnasiestudierna.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Gymnasierna i Vanda främjar de studerandes mognande till aktiva medborgare genom att betona de studerandes delaktighet i mångsidiga forum. Alla studerande uppmuntras till delaktighet. Gymnasierna stödjer och uppmuntrar de studerande att delta i både interna och externa kanaler för påverkan, både i närområdet och på riksnivå. Studerandekårerna i gymnasierna i Vanda samarbetar aktivt. Gymnasierna betonar vikten av grupphandledning i formandet av de studerandes sociala relationer. Grupphandledningen och tutorverksamheten stödjer de studerandes gruppbildning samt utvecklingen av de studerandes gymnasiekunskaper och självstyrning. Gymnasiernas grupphandledning utvärderas och utvecklas regelbundet.

3.3.3. Välbefinnande och en hållbar framtid

I en lärande gemenskap främjas en hållbar livsstil och förutsättningarna för en bra framtid. De studerande ska uppmuntras att arbeta för en rättvis och hållbar framtid. Ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön ska återspeglas i vardagens val och rutiner. Arbets- och tillvägagångssätten ska stödja den studerandes och gruppens välbefinnande och skapa en rofylld och trygg atmosfär. Kommunikationen i gruppen ska präglas av öppenhet, omsorg och ömsesidig respekt. Dessa aspekter ska beaktas i läroanstaltens hela verksamhet och styra allas arbete. Handledning och studerandevård är hela läroanstaltens gemensamma uppgift. De studerande ska ha möjlighet till lagenlig handledning och stöd med hänsyn till deras individuella och särskilda behov. Jämlikhet och likvärdighet ska främjas i arbetet. Mobbning, trakasserier, våld, rasism eller diskriminering ska inte accepteras, utan förebyggas och tas itu med. De studerande ska uppmuntras att tillägna sig en aktiv livsstil som främjar hälsa, välbefinnande och lärande. Måltiden är en del av en verksamhetskultur som främjar de studerandes välbefinnande.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Öppenhet, omsorg och ömsesidig respekt är verksamhetsprinciper som syns i all verksamhet och växelverkan i läroanstalterna. De studerande, lärarna och personalen inom studerandevården utvecklar tillsammans gymnasiernas verksamhetskultur, som främjar jämlikhet och likvärdighet. I gymnasierna i Vanda tolereras inte mobbning, trakasserier, våld, rasism eller diskriminering. Enligt de gemensamma riktlinjerna för studerandevården i Vanda utarbetar gymnasierna varje läsår läroanstaltvisa verksamhetsplaner för studerandevården. De studerande deltar i utarbetandet och utvärderingen av planen.

Som en del av verksamhetsplanen utarbetar läroanstalterna en plan för hållbar utveckling, som följer målen i bildningsväsendets miljöprogram. Planen främjar en hållbar livsstil och förutsättningarna för en hållbar framtid. I gymnasierna ordnas det temaevenemang, vars mål är att uppmuntra de studerande att tillägna sig en aktiv livsstil som främjar hälsa, välbefinnande och lärande. De studerande deltar i planeringen och genomförandet av temaevenemang. De studerande och personalen i läroanstalten utvecklar måltiden och arrangemangen kring den tillsammans med företaget som producerar måltidstjänsten.

3.3.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Kulturell och språklig mångfald ska värdesättas i gymnasiet. Olika språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. Läroanstalten ska dra nytta av landets kulturarv, national- och minoritetsspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Det är viktigt att förstå språkens centrala betydelse för lärande och kommunikation samt för identitetsskapande och integrering i samhället. Varje läroämne har sitt eget sätt att använda språket, sitt eget begreppssystem och textbruk, som öppnar olika perspektiv på samma företeelse. I ett språkmedvetet gymnasium utvecklar den studerande flerspråkighet, vilket innebär kunskaper om och i språkbruket inom olika vetenskapsområden, inom modersmålet och dess språkliga varianter såsom dialekter, samt inom övriga språk på varierande nivå. I gymnasiet är varje lärare också språklärare i sitt ämne.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Gymnasierna i Vanda är mångkulturella samfund, där olika språk och kulturer möts på ett naturligt sätt. De studerandes individuella bakgrunder och utgångspunkter beaktas i undervisningsarrangemangen och studiehandledningen. För studerande som talar ett främmande språk som modersmål erbjuds undervisning i svenska som andraspråk samt i mån av möjlighet även undervisning i eget modersmål. Gymnasierna utvecklar sin verksamhet så att de studerande har möjlighet att bekanta sig med olika språk och kulturer som en del av studierna i gymnasiet. Valet av studiematerial stödjer också detta mål.

3.4. Studiernas uppbyggnad

I gymnasieutbildningen för unga omfattar gymnasiets lärokurs minst 75 kurser. I enlighet med [statsrådets förordning](#) om de allmänna riksomfattande målen för och timfördelningen i den utbildning som avses i gymnasielagen (942/2014) består gymnasiestudierna av obligatoriska, fördjupade och tillämpade kurser. De fördjupade kurserna är valfria för den studerande och huvudsakligen fortsättningskurser som direkt hänger samman med de obligatoriska kurserna. De nationella fördjupade kurserna är de kurser som avses i [statsrådets förordning \(942/2014\)](#) som erbjuds som fördjupade studier och för vilka Utbildningsstyrelsen fastställt läroplansgrunder. Av dessa kurser ska den studerande välja minst tio i sitt studieprogram. Utöver de nationella fördjupade kurserna kan gymnasiet ytterligare ha lokala fördjupade kurser i sin läroplan.

De tillämpade kurserna är metodkurser, av samma eller någon annan utbildningsanordnare ordnade yrkesinriktade studier, integrerade kurser som innehåller stoff från olika ämnen, eller andra studier som lämpar sig för gymnasiet. De tillämpade kurserna omfattar nationella tillämpade kurser och lokala tillämpade kurser som ingår i gymnasiets läroplan. De nationella tillämpade kurserna utgörs av gymnasiediplom som utbildningsanordnaren erbjuder i olika ämnen och ämnesgrupper enligt de nationella läroplansgrunderna, och av de konstkurser, för vilka Utbildningsstyrelsen har fastställt nationella läroplansgrunder i kapitlet Ämnesövergripande konstkurser.

I gymnasiets läroplan bestäms i vilken ordning kurserna ska avläggas.

3.4.1. Timfördelningen

Läroämne	Obligatoriska kurser	Fördjupade kurser
Modersmål och litteratur	6	3
A-språk	6	2
B-språk	5	2
Övriga språk		8+8
Matematik		
Gemensam kurshelhet	1	
kort lärokurs	5	2
lång lärokurs	9	3
Miljö och naturvetenskaper		
Biologi	2	3
Geografi	1	3
Fysik	1	6
Kemi	1	4
Humanistisksamhällsvetenskapliga ämnen		
Filosofi	2	2
Psykologi	1	4
Histori	3	3
Samhällslära	3	1
Religion/ livsåskådningskunskap	2	4
Hälsokunskap	1	2
Konst- och färdighetsämnen	5	
Gymnastik och idrott	2	3
Musik	1 - 2	2
Bildkonst	1 - 2	2
Studiehandledning	2	
Temastudier		3
Kurser i gymnasiet sammanlagt minst 75	Obligatoriska sammanlagt 47 - 51	Fördjupade minst 10

Förutom de obligatoriska och fördjupade kurserna enligt timfördelningen erbjuds det i gymnasierna i Vanda skolvisa tillämpade kurser. Kursernas mål och centrala innehåll beskrivs

i gymnasiernas skolverksamhetsplan. I Vanda erbjuds inga kommunala eller skolverksamhetsplaner för fördjupade kurser.

3.4.2. Språkprogram

Gymnasieutbildningen i Vanda

Språkutbudet i gymnasierna i Vanda varierar från gymnasium till gymnasium. I det svenskspråkiga gymnasiet i Vanda undervisas som A-språk finska och engelska. Som B2-språk kan den studerande välja tyska eller franska och som B3-språk tyska, franska, spanska eller kinesiska. De två första kurserna i B3-kinesiska erbjuds vid det egna gymnasiet, de högre kurserna erbjuds vid Vaskivuoren lukio.

Språkundervisningen ordnas så att studerandenas behov tas i beaktande. Undervisningen kan förverkligas som gruppundervisning, en kombination av gruppundervisning och självstudier eller som självstudier. Gymnasierna i Vanda samarbetar kring anordnandet av språkundervisning.

4. Stöd och handledning för de studerande

4.1. Handledning

Handledningen i gymnasiet ska bilda en helhet som stödjer den studerande i olika skeden av gymnasiestudierna och utvecklar hens förmåga att göra val och fatta beslut om sin utbildning och framtid. Handledningen ska stödja de studerandes välbefinnande, fostran och utveckling, erbjuda verktyg för bättre självkännedom och självreglering och uppmuntra till aktivt medborgarskap. Gemenskapen mellan de studerande samt deras delaktighet och initiativförmåga bör upprätthållas och vidareutvecklas under gymnasietiden. Handledningen ska främja jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förebygga marginalisering. Man ska följa med hur studierna fortlöper och stödja de studerande att gå vidare i sina studier. Studierna och de studerandes välbefinnande ska följas upp och stödjas i samarbete med vårdnadshavarna och studerandevårdspersonalen.

Handledningen ska vara ett gemensamt arbete för hela gymnasiets personal och ska ledas på ett målinriktat sätt. Studiehandledaren bär huvudansvaret för hur handledningen ordnas i praktiken och för planeringen och genomförandet av handledningen som helhet. Grupphandledaren fungerar som närmaste handledare för sin studerandegrupp. Ämnesläraren handleder den studerande i studietekniken i sitt eget ämne, hjälper den studerande att utveckla sin förmåga att lära sig lära och stödjer förutsättningarna för fortsatta studier och kunskapen om arbetslivet vad det egna ämnet beträffar. Den studerande ska vara aktiv och delaktig i handledningen. Varje studerande ska respekteras som individ med rätt till handledning. Handledningen kan ordnas som kursformad undervisning, individuellt och i smågrupper, som kamrathandledning eller som en kombination av dessa.

Den studerande ska under gymnasietiden få handledning som stöd för sina studier och val. Handledningen ska hjälpa den studerande att förstå hur olika val under gymnasietiden påverkar karriärmöjligheterna och möjligheterna till fortsatta studier. Den studerandes studiestrategier och förmåga att utvärdera sina färdigheter ska utvecklas. Den studerande ska få hjälp med att ge akt på sina styrkor och utvecklingsbehov som lärande individ och att välja lämpliga studiemetoder. Den studerande ska få lära sig att planera och göra egna val och att ta ansvar för sina val. Målet är att den studerande ska inse betydelsen av ett livslångt lärande. Handledningen ska på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt lyfta fram olika alternativ angående fortsatta studier och karriärplanering som stödjer den studerandes egna planer och val, och den studerande ska vägledas att söka information om alternativen. Som stöd för gymnasiestudierna och övergången till fortsatta studier och arbetslivet ska den studerande utarbeta en individuell plan som innehåller en studieplan, en plan för studentexamen samt en plan för fortsatta studier och yrkeskarriär. Den studerande ska uppdatera sina planer med stöd av handledarna vid läroanstalten.

Handledningen är särskilt viktig vid etappmålen och övergångsskedena i utbildningen. Läroanstalten ska informera eleverna, vårdnadshavarna, studiehandledarna och lärarna i den grundläggande utbildningen om gymnasieutbildningen och ge dem möjligheter att bekanta sig med undervisningen i gymnasiet. Då nya studerande inleder sina studier vid gymnasiet ska de informeras om läroanstaltens verksamhet och gymnasiestudierna. De studerande ska under gymnasietiden ges möjlighet att bekanta sig med både arbetslivet och framtida studieplatser. Övergången till fortsatta studier ska uppmärksammas i slutskedet av gymnasieutbildningen.

Den studerande ska informeras om vilka uppgifter olika personer har inom handledningen samt i vilka frågor och hur den studerande kan få hjälp av dem. Som en del av läroplanen ska man utarbeta en handledningsplan som hjälp för utvecklandet av det gemensamma handledningsarbetet vid läroanstalten. Handledningsplanen ska beskriva handledningsverksamheten och målen för den, uppgifts- och arbetsfördelningen bland gymnasiets hela personal i fråga om handledning, handledningen i samband med utbildningens övergångsskeden samt hur samarbetet som gäller handledning ordnas med centrala samarbetsparter, såsom framtida studieplatser, arbetslivet och andra externa aktörer.

Handledningsplanen ska också beskriva samarbetet med vårdnadshavarna i anslutning till handledning.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I gymnasierna i Vanda erhåller alla studerande professionell och planerad handledning. Gymnasiets handledning är en helhet som planeras och förverkligas av de studerande, studiehandledarna, ämneslärarna, grupphandledarna, studerandevårdspersonalen, rektorn samt vårdnadshavarna. I organiseringen av handledningen tas i beaktande att Vanda är en mångkulturell stad.

Handledningens mål är att stärka den studerandes egen aktivitet, delaktighet och ansvarstagande. De studerande i Vanda uppmuntras att se inläringen som en övergripande, livslång process som sker även utanför den egna skolan. Målet är att den studerande deltar och agerar aktivt i sitt samfund och i de val som berör en själv.

Handledningen av de studerande påbörjas genast i början av studierna och upprätthålls under hela gymnasietiden. Övergången från den grundläggande utbildningen till gymnasiet stöds genom ett aktivt samarbete och informationsöverföring. Undervisningspersonalen, studiehandledarna och rektor förmedlar information om gymnasiestudiernas innehåll och målsättningar åt personalen inom den grundläggande utbildningen, eleverna och vårdnadshavarna. Som stöd under övergången från den grundläggande utbildningen till gymnasiet används huvudstadsregionens gemensamma blankett för överföring av information från grundskolan till fortsatta studier.

I förverkligandet av handledningen beaktas de studerandes olika behov under olika skeden i studierna. Med hjälp av handledningen mognar ungdomarna som gymnasiestuderande och lär sig att:

- känna till gymnasiestudiernas struktur och betydelsen av valet av olika ämnen
- utveckla sin förmåga att lära sig att lära
- ta ansvar för framskridandet i studierna
- utveckla sin självutvärdering och reflektera över sitt eget lärande
- stärka sitt eget ansvarstagande och sin egen aktivitet
- göra en plan för fortsatta studier och karriär.

Studiehandledaren har det huvudsakliga ansvaret för planeringen, utvecklandet, förverkligandet och utvärderingen av handledningen tillsammans med den övriga personalen. Alla parter gemensamma uppgift är att stöda utvecklandet av de studerandes beredskap för fortsatta studier, arbetsliv och karriär. Under gymnasietiden uppgör studeranden en personlig studieplan som uppföljs och uppdateras årligen.

Grupphandledaren, ämnesläraren och studiehandledaren följer upp framskridandet i studierna. Om studeranden har svårigheter med sina studier, skall hen erbjudas handledning och stöd. Grupphandledaren är den egna gruppens närmaste stödperson och handledare, som strävar till att främja gruppens förutsättningar för inläring och välmående. Grupphandledaren följer upp de studerandes studieframgång under varje period och informerar vid behov vårdnadshavarna om studiernas framskridande. Ämneslärarnas uppgift är bland annat att stärka utvecklandet av de studerandes förmåga att lära sig att lära och att förmedla information om fortsatta studiemöjligheter och arbetslivets behov som berör det egna ämnet. I gymnasiets studerandevårdsplan beskrivs också de olika personalgruppernas uppgifter i handledningen och stödjandet av de studerande.

De studerandes övergång från gymnasiet till fortsatta studier stöds genom samarbete med högskolorna. Under gymnasiestudierna ordnas möjligheter att bekanta sig med olika alternativ för fortsatta studier och att besöka olika läroanstalter. Karriärplaneringen stöds genom att bjuda in representanter för olika yrkesgrupper till gymnasiet och genom att besöka olika företag och organisationer. Samarbetet med arbetslivet beskrivs mer noggrant i den gemensamma planen för arbetslivsmotsvarighet för gymnasierna i Vanda.

Ett gott samarbete med vårdnadshavarna stöder de studerandes välmående, studier och studieförutsättningar i allmänhet. Vårdnadshavarna informeras om gymnasiestudiernas innehåll,

struktur och betydelse. Vårdnadshavarna bereds möjligheter att träffa gymnasiets personal och diskutera de här frågorna. Grupphandledarnas roll är central när det gäller upprätthållandet av kontakten mellan gymnasiet och vårdnadshavarna.

I gymnasierna i Vanda uppgörs som en del av verksamhetsplanen en handledningsplan, som uppdateras årligen. Handledningsplanen innehåller:

- konkreta mål för handledningen
- arbetsfördelningen mellan olika parter
- handledningen i övergångsskeden och överlåtandet av information
- samarbetet mellan olika samarbetspartner, såsom framtida studieplatser, arbetslivet och andra externa aktörer
- samarbetet med vårdnadshavarna
- informationsplan
- tillvägagångssätt för utvärderingen av handledningsverksamheten.

4.2. Stöd för lärande och studier

Syftet med stöd för lärande och studier är att stödja den studerande under gymnasiestudierna. Stödet ska ordnas med beaktande av de studerandes olika utgångslägen, styrkor och utvecklingsbehov. Stöd för lärande och studier innebär dels att man finner lösningar för hela gemenskapen och för studiemiljön, dels att man möter de studerandes individuella behov. Det är viktigt att lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks i ett tidigt skede. Varje studerande ska ha möjlighet att lyckas i sitt lärande utifrån sina egna förutsättningar, att utvecklas som lärande individ och att växa och utvecklas som människa. Man ska fästa uppmärksamhet vid den studerandes studieförutsättningar, utvecklingen av förmågan att lära sig lära samt den studerandes möjlighet att ta ansvar för sina studier och planera, genomföra och utvärdera studierna. De studerande och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd och vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja den studerandes målinriktade lärande.

En studerande kan tillfälligt ha blivit efter i studierna eller behöva stöd på grund av till exempel språkliga, matematiska, motoriska eller uppmärksamhetsrelaterade svårigheter. Behovet av stöd kan också hänga ihop med sociala svårigheter, mentala problem eller problem i den aktuella livssituationen. Utgångspunkten vid bedömningen av stödbehovet är samarbete och kommunikation med den studerande och i mån av möjlighet även med vårdnadshavarna. Konstaterandet av behovet av stöd kan enligt [40 § i lagen om grundläggande utbildning \(628/1998, ändrad genom lag 1288/2013\)](#) grunda sig på information från den grundläggande utbildningen, den studerandes egna, lärarnas eller den övriga personalens observationer eller olika bedömningar. Stödet ska planeras utgående från den information om den studerandes stödbehov som finns att tillgå och det stöd som den studerande eventuellt fått tidigare. Stödåtgärderna ska planeras och sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt.

Man ska granska arbetssätten, undervisningsarrangemangen och studiemiljöerna i gymnasiet och hur de lämpar sig för den studerande och sträva efter att finna lösningar som stödjer den studerande i studierna. Läraren ska planera stödåtgärderna tillsammans med den studerande och samarbeta med övriga eventuella sakkunniga. Det är varje lärares uppgift att ge uppmuntrande respons och handleda en studerande som behöver stöd för att stärka självförtroendet, förmågan att bedöma sig själv, att lära sig lära och att planera sin framtid. Den studerandes behov av specialarrangemang i studentexamensproven ska bedömas utgående från det stöd hen behövt och fått under gymnasietiden. Den studerande ska få hjälp med att skaffa nödvändiga utlåtagen. Dessutom ska man komma överens om det samarbete som behövs för att den studerande ska kunna testa och öva specialarrangemangen.

Stödformerna kan bestå av differentiering av undervisningen och andra pedagogiska lösningar, utnyttjande av kursvalsmöjligheter, mångsidig studiehandledning och stöd av grupphandledaren. Man ska sträva efter att ordna undervisningssituationerna och proven med beaktande av den

studerandes individuella behov. Studierna för en studerande kan enligt [13 § i gymnasielagen \(629/1998, ändrad genom lag 478/2003\)](#) delvis ordnas på annat sätt än vad som föreskrivs i gymnasielagen och i förordningen och i gymnasiets läroplan. De stödåtgärder och det stöd som behövs i olika läroämnen kan enligt överenskommelse skrivas in i den studerandes individuella studieplan. Den studerande ska vid behov hänvisas att ansöka om tjänster som avses i [29 § 2 mom. i gymnasielagen](#). Utöver stöd för lärande och studier kan den studerande också få individuell studerandevård.

Läroplanen ska fastställa hur de studerandes behov av stödåtgärder avgörs och hur stödet planeras och ordnas.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I Vanda följer vi principer för tidigt ingripande och positiv uppmuntran. Planerandet av stödet för den studerande inleds på basen av blanketten för överföring av information från grundskola till fortsatta studier, som den studerande lämnar in vid inskrivningen. Information om de stödformer för inläring som varit i bruk tidigare samt om möjliga utlåenden förmedlas till de parter som enligt studerandevårdslagen och gymnasielagen får ta del av denna information.

Den studerandes eventuella läs- och skrivsvårigheter utreds i samband med ett lästest som ordnas under det första studieåret. De studerande informeras om lästestet och ges möjlighet att delta i det. Specialläraren tolkar testresultatet och utreder varje enskild studerandes eventuella behov av stödformer. Specialläraren gör i så fall i samarbete med den studerande upp en individuell plan för särskilt stöd (IP).

Ämneslärarna får i samband med kurserna information om studerandens behov av särskilt stöd, som kan bero på läs- och skrivsvårigheter eller andra orsaker. Ämnesläraren planerar tillsammans med studeranden hur stödet förverkligas t.ex. med individuella lösningar. Ämnesläraren följer upp studerandens utveckling och ger studeranden positiv, konstruktiv feedback samt uppmuntrar studeranden till kontinuerlig självutvärdering. Särskilda stödformer kan t.ex. vara arbete i ämnesvisa smågrupper, stödundervisning, studiecirkel samt möjlighet till mångsidiga sätt att visa kunskaper. Den studerande planerar tillsammans med rektor och speciallärare en eventuell ansökan om specialarrangemang under studentskrivningarna.

Målet med gymnasiestudierna är att stödja den studerande till att ta ansvar för sina egna studier. I ämnesstudierna samt inom studiehandledningen övar de studerande olika strategier för att lära sig att lära och att identifiera sin individuella inlärningsstil. Varje ämneslärare ser till att det i kurserna ingår övning av det specifika ämnets studiemetoder. Ämnesläraren är också språklärare i sitt ämne.

Det är på hela arbetsgemenskapens ansvar att värna om en positiv verksamhetskultur som baserar sig på delaktighet samt kontinuerlig uppföljning av de studerandes studier och välmående. Möjliga orosmoment förs vidare i enlighet med den gemensamma studerandevårdsplanen för gymnasier i Vanda.

4.3. Studerandevård

Målet med studerandevården i gymnasiet är att främja de studerandes lärande, hälsa och välbefinnande och värna om hela läroanstaltens välbefinnande och en sund och trygg studiemiljö. Studerandevården ska bestå av både gemensam och individuell studerandevård. [\[Lag om elev- och studerandevård \(1287/2013\) 2 § och 3 §.\]](#)

Studerandevården i gymnasiet ska omfatta studerandevård i enlighet med den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt samt studerandevårdstjänster bestående av psykolog- och kuratorstjänster samt studerandehälsovårdstjänster. Den kommun där läroanstalten är belägen ansvarar i första hand för att tillhandahålla studerandevårdstjänsterna. En privat eller statlig utbildningsanordnare kan besluta om att erbjuda dessa tjänster helt eller delvis i egen regi och på egen bekostnad. Den studerande har rätt att avgiftsfritt få sådan studerandevård som förutsätts för

att hen ska kunna delta i utbildningen, med undantag av sjukvårdstjänster för studerande som fyllt 18 år. De studerande och deras vårdnadshavare ska informeras om den studerandevård som de studerande har tillgång till och den studerande ska hänvisas att söka de studerandevårdstjänster som hen behöver. [Lag om elev- och studerandevård 3 § och 9 § (ändrad genom lag 1409/2014) och 11 §.]

Studerandevården ska ordnas genom sektorsövergripande samarbete med undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att den bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Studerandevården ska genomföras i samarbete med de studerande och deras vårdnadshavare och vid behov med andra samarbetsparter. Alla studerande ska ges möjlighet att delta i planeringen och utvecklandet av studerandevården. Studerandevården är en uppgift som hör till alla som arbetar vid läroanstalten och alla som ansvarar för studerandevårdstjänsterna. Läroanstaltens personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i studiegemenskapen. [Lag om elev- och studerandevård 3 § och 4 §, gymnasielag 629/1998, 27 § (1268/2013).]

Centrala principer för studerandevården

I föreliggande grunder för gymnasiets läroplan fastställs de centrala principerna för studerandevården och målen för den studerandevård som hör till undervisningsväsendet. Grunderna innehåller också anvisningar om läroplanen och läroanstaltens studerandevårdsplan [gymnasielag 10 §, 29 a § (ändrad genom lag 1289/2013), lag om elev- och studerandevård 13 §].

Gemensam studerandevård

Studerandevården ska främst vara förebyggande gemensam studerandevård. Studerandevården ska ingå i läroanstaltens verksamhetskultur och omfatta åtgärder som främjar de studerandes delaktighet, lärande, välbefinnande, hälsa och sociala ansvarstagande. Det är också viktigt att främja och följa upp välbefinnandet i studiegemenskapen och värna om en sund, trygg och tillgänglig studiemiljö. (Lag om elev- och studerandevård 4 §.)

Utgångspunkt för planeringen och utvecklandet av den gemensamma studerandevården är den studerandes delaktighet, positiv kommunikation och att stödja den unga vuxna att bli självständig. Alla studerande ska ha möjlighet att vara med och utveckla den gemensamma studerandevården och uttrycka sin åsikt i frågor som gäller de studerande och hela studiegemenskapen [gymnasielag 27 § (ändrad genom lag 1268/2013), lag om elev- och studerandevård 18 §]. Vårdnadshavarnas möjlighet att delta i samarbetet ska främjas. Vårdnadshavarna ska uppmuntras att vara med och utveckla den gemensamma studerandevården samt stärka samarbetet och välbefinnandet vid gymnasiet. Man ska även samarbeta med myndigheter och aktörer som främjar de ungas välbefinnande, hälsa och trygghet i kommunen.

Den studerande har rätt till en trygg studiemiljö [gymnasielag 21 § (ändrad genom lag 1268/2013)]. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Undervisningen ska ordnas så att de studerandes och personalens säkerhet garanteras i alla situationer. Det är också viktigt att de studerande deltar i främjandet av trygghet i studiegemenskapen för att stödja välbefinnandet och ändamålsenliga tillvägagångssätt i situationer där säkerheten är hotad. Främjandet av trygghet och välbefinnande ska ingå i läroanstaltens verksamhetskultur och beaktas i hela verksamheten.

Individuell studerandevård

Med individuell studerandevård avses studerandevårdstjänster som tillhandahålls en enskild studerande, nämligen studerandehälsovårdstjänster, psykolog- och kuratorstjänster inom studerandevården samt yrkesövergripande individuell studerandevård som gäller en enskild studerande och genomförs av en yrkesövergripande expertgrupp. (Lag om elev- och studerandevård 5 §.)

Syftet med den individuella studerandevården är att främja den studerandes välbefinnande, hälsa och studieförmåga och att identifiera individuella behov i anslutning till dem eller till den studerandes livssituation. Målet är också att i ett tidigt skede förebygga problem och tillhandahålla det stöd som behövs.

Individuell studerandevård ska genomföras i samverkan med den studerande och med dennas samtycke. I fråga om åtgärder och avgöranden som gäller den studerande själv ska den studerandes egna önskemål och åsikter beaktas. Utgångspunkten är förtroendefull kommunikation som präglas av respekt för den studerande och hans åsikter samt den studerandes integritet i frågor som gäller studerandevården. Den studerande och vårdnadshavarna ska informeras om den enskilda studerandes rättigheter i studerandevården och om vad lagen föreskriver om förfaringssätten och behandlingen av uppgifter i ärendet. ([Lag om elev- och studerandevård 11 § och 18 §.](#))

Studerandevårdsgrupper i yrkesövergripande arbete

Verksamheten i de yrkesövergripande studerandevårdsgrupperna är en del av studerandevården. Studerandevårdsgrupperna utgörs av 1) en styrgrupp för studerandevården, 2) en studerandevårdsgrupp för läroanstalten och 3) en yrkesövergripande expertgrupp som tillsätts från fall till fall. ([Lag om elev- och studerandevård 14 §.](#))

Utbildningsanordnaren tillsätter styrgruppen för studerandevården och studerandevårdsgruppen för läroanstalten. Ärenden som gäller en enskild studerande behandlas i en expertgrupp som tillsätts från fall till fall. Alla studerandevårdsgrupper ska vara yrkesövergripande, vilket innebär att en grupp ska bestå av företrädare för undervisningspersonalen, studerandehälsovården samt psykolog- och kuratorstjänsterna. Alla tre grupper har sina egna uppgifter och en sammansättning som bestäms utgående från uppgifterna.

Styrgruppen för studerandevården ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklandet, styrningen och utvärderingen av utbildningsanordnarens studerandevård. Styrgruppens uppgifter kan också skötas av någon annan för ändamålet lämplig grupp. Två eller flera utbildningsanordnare kan också ha en gemensam styrgrupp. Samma grupp kan även vara gemensam för flera utbildningsformer.

Läroanstaltens studerandevårdsgrupp ska ansvara för planeringen, utvecklandet, genomförandet och utvärderingen av studerandevården vid läroanstalten. Gruppen leds av en person som utses av utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren ska tillsammans med de sektorer som producerar studerandevårdstjänster bestämma om gruppens sammansättning och förfaringssätt i anslutning till uppgifterna. Studerandevårdsgruppen kan vid behov höra experter. Gruppens centrala uppgift är att främja hälsa, välbefinnande och trygghet vid läroanstalten och att genomföra och utveckla övrig gemensam studerandevård.

För att utreda behovet av stöd och ordna studerandevårdstjänster för en enskild studerande eller en viss grupp av studerande sammankallas en yrkesövergripande expertgrupp. Gruppen sammankallas av den person i undervisningspersonalen eller studerandevården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Expertgruppens sammansättning avgörs från fall till fall och beror på ärendet som behandlas och vilken kompetens det förutsätter. Experter får utnämnas till medlemmar i gruppen endast med samtycke av den studerande eller, om han eller hon undantagsvis inte har förutsättningar att bedöma vad samtycket innebär, med samtycke av vårdnadshavaren. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. Med specifikt skriftligt samtycke av den studerande får också andra samarbetsparter inom studerandevården eller den studerandes närstående delta i behandlingen av ett ärende som gäller den studerande ([lag om elev- och studerandevård 19 §](#)).

Uppgörandet av planer inom studerandevården

På lokal nivå styrs planeringen och genomförandet av studerandevården av tre olika planer. Planerna är 1) välfärdsplan för barn och unga, där uppgifter om studerandevården ingår, 2) beskrivning av studerandevården i läroplanen, och 3) studerandevårdsplan för läroanstalten. [[Lag om elev- och studerandevård 12 och 13 §](#), [barnskyddslag 417/ 2007, 12 § \(ändrad genom lag 1292/2013\)](#), [gymnasielag 10 § \(ändrad genom lag 478/2003\)](#), [hälso- och sjukvårdslag \(1326/2013\) 17 §.](#)]

Välfärdsplanen för barn och unga är en plan som en eller flera kommuner gemensamt utarbetar för att främja barns och ungas välbefinnande och för att ordna och utveckla barnskyddet. Planen ska

godkännas i varje kommuns kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år. [\[Barnskyddslag 12 § \(ändrad genom lag 1292/2013\)\]](#)

Avsnittet om studerandevård i läroplanen och läroanstalternas studerandevårdsplaner ska utarbetas utgående från välfärdsplanen för barn och unga och övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande, hälsa och trygghet i kommunen.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Upprätthållaren av utbildningen ansvarar för studerandevårdens allmänna planering, utveckling, styrning och utvärdering genom den mångprofessionella kommunala styrgruppen. I Vanda ingår i den här styrgruppen direktören för ungdoms- och vuxenutbildningen, svenskspråkiga resultatombudets direktör, en gymnasieinspektör, yrkesläroverkets Varas rektor, ungdoms- och vuxenutbildningens utvecklingschef, överläkaren för förebyggande hälsovård, servicechefen för förebyggande hälsovård, avdelningssjuksköterskan för studerandevården, chefen för psykosociala tjänster och chefen för kuratorstjänsterna.

Den gemensamma studerandevården är en del av gymnasiets verksamhetskultur och det arbete som främjar de studerandes delaktighet, inlärning, välmående och hälsa. Den individuella studerandevården innebär de tjänster som erbjuds en enskild studerande: studerandehälsovård, psykolog- och kuratorstjänster samt mångprofessionell studerandevård.

I varje gymnasium i Vanda fungerar en gemensam mångprofessionell studerandevårdsgrupp som sammanträder regelbundet. Gruppens uppgift är att ansvara för planeringen, utvecklingen, förverkligandet och utvärderingen av studerandevården. Gruppens centrala uppgifter är att främja den egna gymnasiegemenskapens hälsa, välmående och säkerhet. Gruppen leds av rektor.

Då det uppstår behov för individuell studerandevård sammankallas en expertgrupp för att uppskatta behovet och för att arrangera behövliga tjänster. Expertgruppen sammankallas av den person i undervisningspersonalen eller studerandevårdspersonalen till vars uppgift det enligt arbetsuppgifter hör.

En studerandevårdsplan för gymnasieutbildningen i Vanda har uppgjorts för att kunna förverkliga, utvärdera och utveckla studerandevården. Planen styr och drar upp riktlinjer för gymnasiets studerandevårdsarbete. I studerandevårdsplanen beskrivs helhetsbehovet av studerandevård och de studerandevårdstjänster som finns tillgängliga samt principerna och tillvägagångssätten i den gemensamma och den enskilda studerandevården. Studerandevårdsplanen preciseras i studerandevårdens verksamhetsplan som uppgörs läsårsvis.

4.4. Samarbetet mellan hem och läroanstalt

Gymnasieutbildningen för ungdomar ska genomföras i samarbete med hemmen ([gymnasielag 629/1998, 2 §](#)). Utgångspunkten för samarbetet är öppen och jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Samarbetet ska stödja den studerandes förutsättningar för lärande, sunda utveckling och välbefinnande. Avsikten är också att främja de studerandes, vårdnadshavarnas och hemmens delaktighet samt gemenskapen, välbefinnandet och tryggheten vid läroanstalten. Samarbetet med vårdnadshavarna och hemmen ska ingå i gymnasiets verksamhetskultur och fortgå under den studerandes hela gymnasietid.

Samarbetet ska vara mångsidigt och samarbetsformerna ska systematiskt utvecklas. Vårdnadshavarna ska informeras om gymnasiet som utbildningsform och om gymnasiets praxis och uppmuntras att delta i samarbetet och utvecklandet av verksamheten. Tillsammans med den studerande ska man följa med hur arbetet och studierna framskrider och informera vårdnadshavarna om situationen. De studerande och vårdnadshavarna ska också ges information om handledningen, studerandevården och stödet för lärande och studier.

Samarbetet ska utgå från den studerandes individuella förutsättningar och behov. I samarbetet ska man beakta den unga vuxnas och myndiga studerandens integritet och ansvar. Också olika typer av familjer och deras specifika behov ska tas i beaktande i samarbetet. Att utnyttja

vårdnadshavarnas kompetens i samarbetet stärker verksamhetskulturen. Samarbetet är särskilt viktigt vid utbildningens övergångsskeden, i planeringen av studierna och när det visar sig att en studerande eventuellt behöver stöd.

Ansvar för att utveckla samarbetet samt för att skapa förutsättningar och former för samarbetet ligger hos utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren ska i läroplanen fastställa hur samarbetet mellan hem och läroanstalt genomförs. Utbildningsanordnaren ska regelbundet utreda de studerandes och deras vårdnadshavares åsikter om läroanstaltens och utbildningsanordnarens verksamhet ([gymnasielag 629/1998, 27 §](#)). De delar av läroplanen som berör samarbetet mellan hem och läroanstalt ska göras upp i samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Samarbetet med hemmen baserar sig på ömsesidig respekt och öppen dialog. I gymnasiernas verksamhetsplan beskrivs samarbetsformerna mellan hemmet och läroanstalten samt på vilka sätt man stödjer vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetsformer är t.ex. föräldrakvällar, gemensamma fester, samarbetsdagar och föräldraförening. Då man planerar samarbetet med hemmen tar man i beaktande familjernas mångfald och olika språkliga och kulturella bakgrunder. De studerandes och vårdnadshavarnas åsikter om läroanstaltens och utbildningsanordnarens verksamhet utreds regelbundet. När gymnasierna utför enkäter om sin verksamhet, informeras vårdnadshavarna om resultatet och de ges möjlighet att delta i utvecklingen av verksamheten. Vårdnadshavarnas yrkeskunnande utnyttjas vid lämpliga tillfällen som en del av gymnasiet verksamhet.

Gymnasierna ser till att vårdnadshavarna erhåller grundläggande information om gymnasiestudier, studerandevård, studiehandledning och olika stödformer. Gymnasiet och vårdnadshavarna har ett gemensamt ansvar för uppföljningen av den studerandes studier. I den gemensamma studerandevårdsplanen för gymnasierna i Vanda beskrivs mer detaljerat samarbetet mellan vårdnadshavare och ämneslärare, grupphandledare, studiehandledare samt studerandevårdspersonal. Grupphandledaren har huvudansvar för kontakten till vårdnadshavarna t.ex. via Wilma. Målet är att samarbetet fortsätter även efter att den studerande blivit myndig.

4.5. Särskilda frågor angående språk och kultur

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som beskrivs i grunderna för gymnasiet läroplan. De studerandes språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i gymnasieundervisningen. Varje studerandes språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. De studerande ska handledas att förstå och respektera vars och ens grundlagsenliga rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. De studerande ska vägledas att bli medvetna om sina språkliga och kulturella rättigheter i olika situationer.

Målet är att vägleda de studerande att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka de studerandes språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. Flerspråkiga undervisningssituationer kan ingå i gymnasieutbildningen.

I gymnasieutbildningen är läroanstaltens undervisningsspråk antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen enligt [6 § 1 mom. i gymnasielagen](#) meddelas på något annat språk i de fall då den studerande har ett annat modersmål än de ovan nämnda. I så fall ska man anteckna i läroplanen i vilka ämnen, i vilken utsträckning och på vilka sätt språket i fråga används i undervisningen eller i studierna.

Studerande med övriga språk som modersmål

I undervisningen av studerande som har ett övrigt språk som modersmål ska de gemensamma målen och principerna som beskrivs i grunderna för läroplanen och gymnasiet läroplan följas

med hänsyn till de studerandes bakgrund och utgångsläge, såsom deras kunskaper i svenska/finska, deras modersmål, deras kännedom om den finländska gymnasieutbildningen och finländsk studiekultur samt deras tidigare skolgång. Undervisningen och studierna i gymnasiet ska stödja de studerandes kunskaper i undervisningsspråket, deras flerspråkiga identitet, uppskattning för den egna språkliga och kulturella bakgrunden samt deras utveckling till aktiva och balanserade medlemmar i ett kulturellt mångskiftande samhälle.

En studerande med ett övrigt språk som modersmål kan undervisas i modersmål och litteratur enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur. Lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur är ändamålsenlig, om den studerande har bristfälliga grundläggande kunskaper i svenska eller finska inom något delområde av språkkunskapen. Den studerandes eget modersmål kan undervisas som undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Det egna modersmålet kan också enligt 8 § i gymnasielagen undervisas enligt lärokursen modersmål och litteratur. Utbildningsanordnaren beslutar hur undervisningen i svenska eller finska som andraspråk och litteratur, undervisningen på det egna språket och undervisningen i det egna modersmålet ordnas, och när det är ändamålsenligt att ordna undervisningen i samarbete mellan flera läroanstalter.

Studerande med ett övrigt språk som modersmål ska informeras om sina studiemöjligheter och olika stödåtgärder i gymnasiet samt om sina rättigheter i studentexamen.

Ifall den studerande har genomfört gymnasiekurser inom utbildning som förbereder invandrare och personer med ett övrigt språk som modersmål för gymnasieutbildning, kan de räknas till godo i gymnasiestudierna.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I gymnasieundervisningen i Vanda följs de grunder för gymnasieutbildningen som Utbildningsstyrelsen har utfärdat. I mån av möjlighet erbjuds de studerande även undervisning i eget modersmål och egen religion.

4.6. Principer för självständiga studier

Gymnasieutbildningen i Vanda

De studerande kan avlägga kurser på egen hand. Detta stödjer utveckling av den studerandes färdigheter för fortsatta studier. En skriftlig plan för självständiga studier görs upp tillsammans med den studerande. I planen beskrivs vilken slags handledning den studerande får under den självständiga kursen samt hur hens framsteg i självständiga studier följs upp.

Ifall den studerande får underkänt vitsord i en självständigt avlagd kurs ska hen avlägga kursen genom att delta i undervisning eller stödundervisning. Övriga anvisningar kring självständiga studier beskrivs i de gymnasievisa läroplanerna.

5. Samarbetet med läroanstalter och övriga parter

5.1. Samarbetet med yrkesläroanstalter och samarbetet med andra gymnasier

Gymnasierna i Vanda samarbetar med yrkesläroanstalter och andra gymnasier både inom Vanda och i närregionen. Gymnasierna i Vanda är även aktivt med i olika nationella och internationella gymnasienätverk. Digitaliseringens möjligheter utnyttjas i samarbetet.

5.2. Samarbetet med universitet, yrkeshögskolor och övriga läroinrättningar och instanser

Samarbetet med universitet och yrkeshögskolor

Gymnasierna i Vanda utvecklar samarbetet med universitet och yrkeshögskolor. De studerande kan avlägga vissa kurser i yrkeshögskolor och universitet redan under gymnasietiden. Sommaruniversitets och det öppna universitetets utbud kan också utnyttjas som en del av gymnasiestudierna.

Samarbete med övriga läroinrättningar, arbetslivet och övriga instanser

Gymnasierna i Vanda samarbetar med olika parter och instanser enligt sina egna läroanstaltsvisa mål. Dessa samarbetsparter är t.ex. församlingarna, polisen, museer, bilskolor och idrottsföreningar. Gymnasierna samarbetar bl.a. med musik- och dansinstitut samt övriga konstläroanstalter t.ex. genom att genomföra gemensamma projekt. Målen och innehållen för verksamheten skrivs in i den gymnasievisa läroplanen och/eller verksamhetsplanen.

Under år 2014 skapades det välfungerande strukturer för samarbetet mellan den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen i Vanda. Det utarbetas ett arbetslivsmotsvarighetsprogram för gymnasierna i Vanda, som utvärderas och utvecklas regelbundet.

Gymnasierna i Vanda är aktiva internationella aktörer, som deltar i projekt och är medlemmar i många internationella nätverk. Varje gymnasium har ett program för internationalism, som det uppdaterar årligen.

6. Plan för användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen

Informations- och kommunikationsteknologi i de nationella läroplansgrunderna

Läroplanens allmänna del

I grunderna för gymnasiet läroplan nämns IKT i många olika sammanhang:

- Synen på lärande: *“...Lärandet sker genom kommunikation med andra studerande, lärare och sakkunniga samt i olika grupper och miljöer. Lärandet är mångfasetterat och knutet till den aktivitet, den situation och den kultur där det försiggår. I gymnasiet ska de studerande handledas att upptäcka samband mellan begrepp, vetenskapsområden och kunskaper och att tillämpa det de tidigare lärt sig, i föränderliga situationer.”*
- Studiemiljöer och studiemetoder: *“De ska också handledas att använda digitala verktyg på ett mångsidigt sätt...Studiemiljöerna ska vidgas till sammanhang utanför läroanstalten bland annat med hjälp av digitala verktyg och arbetssätt. De studerande ska handledas att använda digitala studiemiljöer, studiematerial och verktyg för att söka och utvärdera information i olika former och för att producera och dela ny kunskap. De studerande ska själva ansvara för anskaffningen av läromedel, material och arbetsredskap, ifall dessa inte erbjuds av utbildningsanordnaren. De studerandes individuella studiegång, lärtigast och förmåga att studera på nätet ska stödjas genom att de studerande erbjuds möjligheter att genomföra studier också som distansstudier.”*
- Verksamhetskulturen: *“...Digitaliseringen möjliggör kollaborativt lärande och kunskapsskapande samt användning av olika slag av studie- och kunskapsmiljöer...”*
- Allmänna mål för undervisningen: *“...Undervisningen ska vägleda den studerande att utveckla sin digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för informationsteknologi samt att använda digitala verktyg på ett ändamålsenligt, ansvarsfullt och tryggt sätt i både individuellt och kollaborativt arbete...”*

Läroplanens ämnesvisa del

- Modersmål och litteratur: *“...Studiemiljöerna ska vara mångsidiga och innefatta bland annat webbmiljöer, bibliotek, kulturinstitutioner och mångsidiga metoder och det som behandlas inom ämnet ska vara meningsskapande och bidra till de studerandes lust att lära. Texter ska skapas och tolkas både individuellt och tillsammans med andra, även digitalt, och delas med andra studerande”*
- Finska och främmande språk: *“...Digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av studiemiljön.”*
- Matematik: *“De studerande tränas i användningen av datorprogram som stöd för inläring och utforskning av matematik och som hjälpmedel vid problemlösning. I matematikstudierna används bland annat dynamiska och symboliska matematikprogram, statistikprogram, kalkylprogram och textbehandlingsprogram. Dessutom används digitala informationskällor i den mån det är möjligt. Det är också viktigt att bedöma hur nyttiga hjälpmedlen är och vad som begränsar deras användning...Vid bedömningen ska läraren fästa uppmärksamhet på räknefärdigheterna, på valet av metoder och tekniska hjälpmedel och på hur exakt och konsekvent den studerande motiverar sina slutsatser.*
- Biologi: *“I undervisningen ingår laborationer, och en del av studierna sker i digitala studiemiljöer och i studiemiljöer utanför skolan...Mål för undervisningen: kunna arbeta i en digital studiemiljö...använda informations- och kommunikationsteknik mångsidigt som ett stöd i biologistudierna...Bedömning: Sina kunskaper och färdigheter i biologi kan den studerande visa förutom i skriftliga prov även muntligt i olika interaktionssituationer, i experimentellt arbete och genom att på egen hand eller i grupp utarbeta en biologisk*

undersökningsrapport eller ett biologiskt projektarbete, såsom en videofilm, ett spel, en motannons eller webbsidor.”

- Geografi: “...En mångsidig användning av geomedia hjälper den studerande att hämta, analysera och tolka information och presentera den visuellt...Bedömning: Sina kunskaper och färdigheter i geografi kan den studerande visa förutom i skriftliga prov även muntligt i olika interaktionssituationer och genom att på egen hand eller tillsammans med andra utarbeta en geografisk undersökningsrapport eller ett geografiskt projektarbete, såsom en videofilm, ett spel, en motannons eller webbsidor.
- Fysik och kemi: “...Informations- och kommunikationsteknik används bland annat som verktyg för att skapa modeller, göra undersökningar och producera arbeten...”
- Psykologi: “De möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt användas i undervisningen.”
- Samhällslära - mål för undervisningen: “Kunna söka och hitta mångsidigt samhällsrelaterat och aktuellt material i olika källor, också med hjälp av digitala verktyg, samt kunna tolka och kritiskt granska verbal, visuell och statistisk information.”
- Religion: “...varierande studiemiljöer samt de möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen. Aktiverande arbetssätt ska betonas.”
- Livsåskådning: “...De möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt användas i undervisningen.”
- Gymnastik: “...Användning av sportteknologi kan bidra till att nå målen för undervisningen.”
- Musik: “...De studerande ska utveckla sin förmåga att arbeta konstnärligt, att aktivt påverka kulturen, att utnyttja teknik för att uttrycka sig musikaliskt och att kritiskt granska mediernas musikutbud.”
- Bildkonst: “...Ny teknologi och nya mediemiljöer ska betraktas både som fenomen som ska utforskas och som redskap för visuellt skapande.”
- Studiehandledning: “Förmågan att söka information ska stärkas genom att den studerande på ett mångsidigt sätt handleds att utnyttja olika studiemiljöer och att aktivt och kritiskt söka och tillämpa information.”
- Temastudier: “...tillämpa sina kunskaper och utveckla sin digitala kompetens i praktiska situationer...Undersökande projektarbete med hjälp av digitala arbetssätt (TS2): Målet för denna kurs i informations- och kommunikationsteknologi är att den studerande självständigt eller i samarbete med andra studerande planerar, genomför och presenterar ett dokumenterat projekt, en undersökning, uppfinning eller annan produkt som anknyter till något fenomen, tema eller ämnesområde. Den studerande ska samtidigt utveckla sin digitala kompetens. Ett annat mål är att den studerande ska ges möjlighet att arbeta och samarbeta över ämnesgränserna. Det centrala innehållet i kursen ska ha koppling till kunskaper och färdigheter inom två eller flera olika läroämnen eller temaområden.”

I läroämnen skall IKT utnyttjas mångsidigt som en del av studierna.

Gymnasieutbildningen i Vanda

1 Inledning

Ett av gymnasiundervisningens mål är att så bra som möjligt förbereda studerande inför framtida utmaningar. De färdigheter och kunskapskrav som arbetslivet i framtiden förutsätter hör i många branscher ihop med en smidig användning av IKT. Digitaliseringen av undervisningen och inläringen samt de elektroniska studentproven förutsätter ett nytt pedagogiskt tänkande och en fördomsfri och mångsidig behandling av information.

Syftet med den gemensamma IKT-planen i gymnasierna i Vanda är att förutse vad som kommer att hända i framtiden samt att göra IKT till en naturlig del av undervisningen, inläringen och verksamhetskulturen i våra gymnasier. Det bör dock finnas pedagogiska grunder för användningen av IKT i undervisningen.

2 Användning av informations- och kommunikationsteknologi i undervisningen i Vanda

Då IKT används i undervisningen blir studerande medveten om sina egna färdigheter och de delområden inom IKT som ännu kan förbättras. Lärarnas uppgift är att utarbeta sådana uppgifter

genom vilka studerande kan uppnå så goda nyckelkompetenser som möjligt inom IKT. Genom att utveckla sina nyckelkompetenser förbereder sig studerandena inför de krav som arbetslivet ställer på dem i framtiden.

De generella färdigheterna kan t.ex. bedömas enligt följande:

- kan ej bedömas
- svag
- nöjaktig
- god
- utmärkt

2.1 Övergången från grundskolan till gymnasiet

Gymnasiernas gemensamma IKT-plan bildar ett kontinuum för den kunskap och de färdigheter som studerande lärt sig i grundskolan. En studerande som går från grundskolan till gymnasiet förväntas kunna använda IKT på ett mångsidigt sätt. Grundskolorna i Vanda har gemensamma kunskapsnivåer i IKT, dessa finns även som bilaga till denna IKT-plan. Vid planering av IKT i undervisningen bör man ta i beaktande att det kommer studerande från många olika kommuner till gymnasierna i Vanda. Det kan förekomma stora kunskapsskillnader mellan studerande.

2.2 Nyckelkompetenser i informations- och kommunikationsteknologi

Vad gäller gymnasieutbildningen kan nyckelfärdigheterna i IKT grupperas enligt följande:

- behärskaandet av kontorsprogram som textbehandling, kalkyl, presentationsgrafik och bildbehandling
- användning av molntjänster
- källkritik, bedömning av informationens tillförlitlighet, effektiv användning av söktjänster
- grunderna i datasäkerhet
- färdigheter som krävs i det elektroniska studentprovet
- användning av sociala medier
- färdigheter inom logiskt tänkande och tillämpning av kunskap som behövs för programmering

Varje studerande som examineras från gymnasiet borde behärska dessa nyckelkompetenser som studeras inom olika kurser i olika läroämnena. Varje gymnasium utarbetar en plan för hur nyckelkompetenserna främjas inom de olika kurserna.

2.3 Studerandens individuella plan för användning av IKT under gymnasiestudierna

I alla gymnasier i Vanda gör de studerande en självutvärdering eller ett nivåtest som kartlägger deras IKT-kunskaper. Efter att ha gjort kartläggningen får den studerande veta på vilken nivå hen befinner sig och gör på basen av det upp en individuell utvecklingsplan för användning av IKT.

Utvecklingsplanen kan till exempel innehålla deltagande i ADB-kurser, avläggande av datakörkort eller något annat sätt att studera IKT. Den uppgjorda planen är en del av den studerandes individuella studieplan. Varje gymnasium bestämmer själv hur man sköter uppföljningen av den studerandes utvecklingsplan för användning av IKT. Förslagsvis kan planen uppdateras på grupphandledartimmarna, under individuella samtal med grupphandledaren eller studiehandledaren. Vid utarbetandet och uppdateringen av utvecklingsplanen kan Wilmas blankettfunktioner användas.

7. Bedömningen av den studerandes lärande

7.1. Syftet med bedömningen

"Syftet med bedömningen är att leda och sporra studerandena i deras studier och utveckla deras förutsättningar att bedöma sig själva. Studerandenas inläring och arbete ska bedömas mångsidigt."

(Gymnasielag 629/1998, 17 § 1 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

Syftet med bedömningen av lärandet är att främja den studerandes lärande. Utgångspunkten är att de studerande förstår vad de ska lära sig och hur lärandet bedöms. Bedömningen ska sporra den studerande att ställa upp egna mål och välja ändamålsenliga arbetssätt. Bedömningen och responsen under studierna är en del av växelverkan mellan den studerande och läraren. Respons samt självbedömning och kamratvärdering hjälper den studerande att justera sina mål och utveckla sitt arbete i enlighet med målen.

Bedömningen av lärandet ska ge den studerande respons på framsteg i studierna och inlärningsresultatet både under gymnasietiden och när studierna avslutas. Bedömningen ska även ge information till vårdnadshavaren, de följande läroanstalterna, arbetslivet och andra motsvarande parter. Bedömningen av den studerandes lärande hjälper också läraren och gymnasiet som helhet att analysera effekterna av undervisningen. Vitsordsgivning är en form av bedömning.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Inom gymnasieutbildningen i Vanda används flera bedömningsmetoder sida vid sida. Centrala metoder är diskussioner mellan läraren och den studerande samt självbedömning och kamratvärdering, genom vilka den studerande får kontinuerlig respons på sitt lärande och sina studieframsteg. De studerande uppmuntras att ställa upp egna inlärningsmål samt att planera sin kompetensutveckling.

7.2. Kursbedömningen

Den studerandes lärande ska bedömas under kursens gång. Syftet med bedömningen är att främja den studerandes lärande och ge respons på hur hen uppnår kursens mål.

Efter avslutad kurs ska den studerande ges ett vitsord för sin kursprestation. Vitsordet ska grunda sig på många olika slag av prestationer som visar hur väl målen för läroämnet och kursen uppnåtts. Utöver olika delprestationer används också iakttagelser av den studerandes lärande och arbete. Samtal mellan läraren och den studerande samt de studerandes självbedömning och kamratvärdering kan användas som stöd för vitsordsgivningen. Föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper och färdigheter. De studerandes värderingar, attityder och personliga egenskaper ska inte bedömas. I läroplanen ska bedömningssätt och -praxis närmare beskrivas.

"Den studerande har rätt att få uppgifter om bedömningsgrunderna och om hur de har tillämpats på honom." *(Gymnasielag 629/1998, 17 § 2 mom., ändrad genom lag 1116/2008)*

Den studerande ska i början av varje kurs informeras om såväl de allmänna bedömningsgrunderna som de kursspecifika målen och bedömningsgrunderna för kursen i samband med att bedömningen diskuteras med de studerande. Information om bedömningsgrunderna förbättrar de studerandes och lärarnas rättsskydd och hjälper den studerande att planera sitt arbete.

Diagnostiserade handikapp och därmed jämförbara svårigheter, såsom läs- och skrivsvårigheter, språksvårigheter hos invandrare eller andra faktorer som gör det svårt för den studerande

att visa sina kunskaper, bör beaktas i bedömningen så att den studerande ges möjlighet till specialarrangemang och alternativa sätt att visa sina kunskaper på. Dylika svårigheter kan beaktas i den studerandes kursvitsord.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I gymnasierna i Vanda diskuterar läraren och de studerande kursens mål och dess bedömningsgrunder i början av kursen. De gemensamt överenskomna kriterierna antecknas och ges de studerande till kännedom. Genom samtal med lärarna samt självbedömning och kamratvärdering får den studerande kontinuerlig respons på sitt lärande och sina studieframsteg. De studerande uppmuntras att ställa upp egna mål för inläringen och planera sin kompetensutveckling.

I kursbedömningen utnyttjas mångsidiga bedömningsmetoder som läraren väljer ut med beaktande av de studie- och arbetsmetoder som utnyttjats samt kursens mål. Självbedömning och kamratvärdering utnyttjas som en del av bedömningen. Självbedömningens mål är att utveckla den studerandes förmåga att utvärdera sitt eget arbete i jämförelse med de kunskaps- och färdighetsmål som ställdes upp i början av kursen samt hur de utvecklats under kursens gång. Vårdnadshavarna informeras om de läroplansenliga bedömningsgrunderna. På begäran ges vårdnadshavarna grunderna för den kursvisa bedömningen.

7.3. Siffervitsord och prestationsanteckningar

"Den bedömning som avses i 1 mom. ges antingen med siffror eller på något annat sätt som bestäms i läroplanen. Vid bedömningen med siffror används skalan 4–10. Vitsordet 5 anger hjälpliga, 6 försvarliga, 7 nöjaktiga, 8 goda, 9 berömliga samt 10 utmärkta kunskaper och färdigheter. Underkänd prestation anges med vitsordet 4..." (Gymnasieförordning 810/1998, 6 § 2 mom.)

Vitsordet för obligatoriska kurser och de nationella fördjupade kurser som fastställs i grunderna för läroplanen ges med siffror, med undantag av kurserna i studiehandledning och temastudier, som bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A = avlagd, U = underkänd). Nationella tillämpade kurser bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A = avlagd, U = underkänd). En lokal fördjupad eller tillämpad kurs kan i enlighet med vad som bestäms i läroplanen bedömas antingen med siffror eller med en anteckning om avlagd kurs (A = avlagd, U = underkänd). Bedömningen av lokala fördjupade och tillämpade kurser ska beskrivas i läroplanen.

Ett vitsord kan kompletteras och preciseras med ett skriftligt verbalt omdöme och med muntlig respons vid ett utvärderingssamtal. I läroplanen kan man fastställa hur en icke slutförd kursprestation ska noteras och kompletteras.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I gymnasierna i Vanda används förutom de prestationsanteckningar som beskrivs i läroplansgrunderna även bokstäverna I och Z. I står för en icke bedömd kurs eller avbruten kurs som inte räknas med i den studerandes lärokurs. Z betyder en kurs som inte är avslutad. Den studerande kan avlägga oavslutade delar av kurser inom en gymnasievis överenskommen tidsfrist.

I Vanda ordnas det inga lokala gymnasievisa fördjupade kurser. Varje gymnasium i Vanda har beslutanderätt om bedömningen av gymnasievisa tillämpade kurser.

7.4. Självständigt genomförd kurs

"De studerande kan förväntas genomföra en del av studierna självständigt."

(Gymnasieförordning 810/1998, 4 § 1 mom.)

"En studerande kan på ansökan beviljas tillstånd att genomföra studier utan att delta i undervisningen." (Gymnasieförordning 810/1998, 4 § 2 mom.)

En kurs som den studerande genomför på egen hand bör avläggas med godkänt vitsord. Läroplanen ska innehålla närmare bestämmelser om vilka studier som kan bedrivas självständigt och principerna för hur de ska fullgöras.

Om en studerande genomför en kurs helt eller delvis självständigt, följs i tillämpliga delar ovan nämnda bedömningsprinciper. Också i sådana fall ska bedömningen vara tillräckligt mångsidig och beakta hela kursinnehållet. Bedömningen ska även beakta hur den studerande har uppnått målen och gjort framsteg i riktning mot målen.

Gymnasieutbildningen i Vanda

De studerande kan studera en kurs självständigt. En skriftlig plan över den självständiga kursen görs upp tillsammans med den studerande. Om den studerande får ett underkänt vitsord av den självständigt genomförda kursen bör hen delta i undervisning eller stödundervisning för att avlägga kursen. Övriga principer för självständigt genomförda kurser beskrivs i de gymnasievisa läroplanerna.

7.5. Bedömningen av kurser i muntlig språkfärdighet

Bedömningen av den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen, den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen och den fördjupade kursen 8 i den modersmålsinriktade lärokursen i det andra inhemska språket samt den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen och den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen i främmande språk ska basera sig på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar och andra prestationer som den studerande visat under kursen. Kurserna bedöms med siffror enligt skalan 4–10. Också det prov i muntlig språkfärdighet som hör till kursen bedöms enligt skalan 4–10.

"I språkundervisningen ska den studerandes muntliga språkfärdighet bedömas utöver de övriga delområdena i språkfärdigheten. Den muntliga språkfärdigheten bedöms i ett särskilt prov. Bestämmelser om innehållet i provet i muntlig språkfärdighet utfärdas genom förordning av statsrådet." (Gymnasielag 629/1998, 17 § 3 mom., ändrad genom lag 1116/2008)

"Det prov i muntlig språkfärdighet som avses i 17 § 3 mom. i gymnasielagen består av uppgifter där man bedömer den studerandes uttal, förmåga att referera och förmåga att diskutera. Provet bedöms med siffror enligt skalan i 2 mom. Vitsordet för kursen i muntlig språkfärdighet baserar sig på provet i muntlig språkfärdighet och annat under kursen visat kunnande." (Gymnasieförordning 810/1998, 6 § 4 mom., ändrad genom statsrådets förordning 1117/2008)

Prestationen i det prov i muntlig färdighet som hör till kursen och annat under kursen visat kunnande bedöms mot de mål som uppställs för språket och lärokursen i fråga i grunderna för läroplanen. Förutsättningarna för bedömning av kursen uppfylls, när den studerande har visat sådant kunnande som krävs för att genomföra kursen och har avlagt det prov i muntlig färdighet som ingår i kursen.

7.6. Framsteg i studierna

"Den studerande och hans vårdnadshavare skall tillräckligt ofta få uppgifter om hur den studerande arbetar och om hans framsteg i studierna. Om lämnande av uppgifter bestäms närmare i läroplanen." (Gymnasieförordning 810/1998, 6 § 1 mom.)

För att försäkra sig om att vårdnadshavarna i enlighet med förordningen får information om den studerandes arbete och framsteg i studierna, kan gymnasiet begära att vårdnadshavaren

undertecknar informationsmeddelanden skriftligt eller elektroniskt för de studerandes del som ännu inte är myndiga.

"I läroplanen bestäms enligt läroämne eller ämnesgrupp de kurser som skall genomföras med godkänt resultat för att den studerande skall kunna gå vidare i studierna i läroämnet eller ämnesgruppen i fråga. En studerande som inte har slutfört ovan avsedda studier med godkänt resultat skall beredas möjlighet att visa att han inhämtat sådana kunskaper och färdigheter som gör det möjligt att gå vidare i studierna." ([Gymnasieförordning 810/1998, 7 § 1 mom.](#))

Det är viktigt att följa med hur den studerandes studier fortlöper. Om tillvägagångssätt som till exempel om huruvida eventuella hinder för att gå vidare i studierna ska användas, bestäms i läroplanen. Man kan emellertid inte skärpa kravet på hur lärokursen i ett ämne ska avläggas som beskrivs i föreliggande läroplansgrunder genom att definiera hur den studerande får gå vidare i studierna.

Den studerande ska på begäran ges möjlighet att höja ett underkänt kursvitsord genom att påvisa sitt kunnande i de kunskaper och färdigheter som är centrala i kursen. Hur omtagningen går till ska närmare beskrivas i läroplanen.

Läroplanen ska också beskriva hur den studerande ges möjlighet att försöka höja ett redan godkänt kursvitsord. Också i ett sådant fall ska bedömningen vara mångsidig. Om en studerande utnyttjar denna möjlighet, är det den bättre kursprestationen som räknas.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Grupphandledaren, studiehandledaren och ämnesläraren följer med hur den studerandes studier fortlöper. Ifall den studerande har svårigheter att framskrida i studierna bör hen erbjudas handledning och stöd. Via periodbedömningen informeras vårdnadshavarna om hur den studerandes studier framskrider.

Den studerande kan höja ett underkänt kursvitsord genom att avlägga de kursmoment som inte ännu godkänts. Omtagning av ett kursprov kan utgöra en del av omtagningen av en underkänd kurs, men det kan också förutsättas att den studerande avlägger andra kursmoment som ingår i kursen.

Den studerande kan höja ett godkänt kursvitsord genom att gå kursen på nytt. Den studerande kommer överens med läraren om hur kursen avläggs, dvs. genom att delta i undervisningen eller självständigt. För att höja ett redan godkänt kursvitsord bör den studerande uppvisa tillräckligt omfattande bevis på att hen behärskar kursinnehållen bättre än förut. Den bättre kursprestationen räknas som kursvitsord.

7.7. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier

"En studerande har rätt att få tidigare slutförda studier som motsvarar målen för och det centrala innehållet i läroplanen eller kunnande som förvärvats på annat sätt bedömda och erkända. Genom erkännande av kunnande kan den studerande få obligatoriska, fördjupade eller tillämpade studier som ingår i gymnasiets läroplan tillgodoräknade eller ersatta. I fråga om erkännande av den studerandes kunnande iakttas vad som i 17 och 17 a § föreskrivs om bedömning och beslut om bedömning. Vid behov ska kunnandet visas på det sätt utbildningsanordnaren bestämmer."

([Gymnasielag 629/1998, 23 § 1 mom., ändrad genom lag 1116/2008](#))

"Beslut om erkännande av kunnande ska på särskild begäran fattas innan nämnda studier eller en studiehelhet som gäller kunnande som ska tillgodoräknas inleds." ([Gymnasielag 629/1998, 23 § 2 mom., ändrad genom lag 1116/2008](#))

Utöver vad som fastställs i gymnasielagen ([629/1998, 23 §, ändrad genom lag 1116/2008](#)) bör man genom tillgodoräknande av studier och erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt undvika överlappningar i studierna och förkorta studietiden.

Den studerande kan ansöka om tillgodoräknande av studier som genomförts i andra sammanhang eller erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt. Den studerande ska uppvisa ett utlåtande om sina studier eller sitt kunnande. Gymnasiet kan be den studerande att komplettera sin prestation i enlighet med gymnasieutbildningens mål. Även studiernas omfattning ska beaktas. De studerande ska få information om tillvägagångssätt vid erkännande av kunnande.

Studier som genomförts i andra sammanhang eller kunnande som förvärvats på annat sätt kan i gymnasiestudierna räknas till godo som obligatoriska, fördjupade eller tillämpade kurser. Om studierna eller kunnandet som förvärvats på annat sätt räknas till godo i de kurser som enligt grunderna för läroplanen ska bedömas med siffror, ska kurserna bedömas med siffror. Vid behov kan tilläggsprestationer förutsättas som stöd för vitsordsgivningen. Vad gäller bedömningen av kunskaper som förvärvats på annat sätt ska man följa bestämmelserna om bedömningen av kurserna och lärokurserna i läroplansgrunderna och läroplanen.

När studier från andra läroanstalter räknas en studerande till godo ska man hålla sig till bedömningen i den läroanstalt där prestationen har utförts. Om det handlar om en kurs som enligt gymnasiets läroplan ska bedömas med siffror, ska vitsordet omvandlas till gymnasiets vitsordsskala enligt följande tabell:

skala 1–5	gymnasieskala	skala 1–3
1 (nöjaktiga)	5 (hjälpiga)	1
2 (nöjaktiga)	6 (försvarliga)	1
3 (goda)	7 (nöjaktiga)	2
4 (goda)	8 (goda)	2
5 (berömliga)	9 (berömliga), 10 (utmärkta)	3

I sådana fall där man inte kan avgöra om ett gymnasievitsord för en kurs som avlagts vid en annan läroanstalt motsvarar ett högre eller ett lägre vitsord, ska vitsordet bestämmas till den studerandes fördel.

Vid erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier som genomförts utomlands ska samma principer iakttas som för studier som genomförts i Finland.

Enligt 34 § i gymnasielagen får den studerande söka ändring i ett beslut gällande tillgodoräkning av studier som genomförts på annat håll. Den studerade har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär hos regionförvaltningsverket så som bestäms i förvaltningslagen (434/2003). Yrkan om rättelse måste begäras inom 14 dagar från det att den studerande har delgetts beslutet. ([Gymnasielag 629/1998, 34 § och 34 b §, ändrad genom lag 958/2015.](#))

Ett beslut som meddelats med anledning av begäran om omprövning enligt 34 § får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Yrkan om rättelse måste begäras inom 14 dagar från det att den studerande har delgetts beslutet. ([Gymnasielag 629/1998, 34 a § 2 mom. och 34 b §, ändrad genom lag 958/2015.](#))

I sitt avgångsbetyg kan den studerande i ett läroämne ha en lärokurs av endast en omfattning. När en studerande övergår från en lång lärokurs i ett ämne till en kort, räknas hans studier enligt den långa lärokursen till godo i den korta lärokursen i den utsträckning som kursernas mål och centrala innehåll motsvarar varandra. Motsvarigheten ska närmare definieras i samband med respektive ämneslärokurser. Kursvitsorden för den långa lärokursen överförs då direkt som kursvitsord för de korta kurserna. Resten av studierna enligt den långa lärokursen kan i den korta lärokursen utgöra fördjupade eller tillämpade kurser i enlighet med vad som bestäms i läroplanen. På den studerandes begäran ska möjlighet till tilläggsprestationer ges för att fastslå kunskapsnivån. Samma principer ska följas då en studerande mitt i studierna övergår från kort till lång lärokurs i ett läroämne. I sådana fall kan tilläggsprestationer förutsättas och vitsordet ska samtidigt omprövas.

En studerande som studerar ämnet modersmål och litteratur enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur ska bedömas enligt denna lärokurs, oberoende av om särskild undervisning i svenska/finska som andraspråk och litteratur har ordnats för hen eller om gymnasiet har kunnat erbjuda endast en del av kurserna i lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur. Kurser som avlagts enligt lärokursen svenska/finska och litteratur räknas i sin helhet till godo i kurserna i svenska/finska som andraspråk och litteratur, och vitsordet för dem gäller som vitsord för kurserna. Kurser i svenska/finska som andraspråk och litteratur ersätter kurser i svenska/finska och litteratur i den utsträckning de motsvarar varandra till mål och centralt innehåll. Den studerande kan i sitt betyg ha vitsord för antingen lärokursen svenska/finska och litteratur eller svenska/finska som andraspråk och litteratur, inte för vardera.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Enligt instruktionen för gymnasieutbildningen i Vanda beslutar rektorn om erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier. Studier som genomförts i andra sammanhang kan tillgodoräknas ifall de motsvarar till omfattning och innehåll målen i grunderna för läroplanen. Studier tillgodoräknas och erkänns till den studerandes fördel. Beslutet om erkännande eller tillgodoräknande fattas på särskild begäran före studierna eller studiehelheten som berörs av tillgodoräknandet eller erkännandet inleds. Ifall den studerande byter kursomfattning under nationella kurser skrivs den sista omfattningen i avgångsbetyget. Den studerande bör meddela skriftligt om byte av omfattning.

7.8. Bedömningen av en ämneslärokurs

"I fråga om bedömningen av varje enskilt läroämne eller ämnesgrupp beslutar den studerandes lärare eller, om lärarna är många, lärarna gemensamt. I fråga om slutbedömningen beslutar rektorn och den studerandes lärare gemensamt." (*Gymnasielag 629/1998, 17 a §, ändrad genom lag 1116/2008*)

En ämneslärokurs består av de kurser i läroämnet som ingår i den studerandes individuella studieplan. Den studerandes studieplan ska preciseras under gymnasiestudiernas gång. Uppgörandet och uppföljningen av studieplanen hjälper den studerande att välja kurser målinriktat. Lärokursen i ett läroämne kan vara olika lång för olika studerande.

De obligatoriska kurserna och nationella fördjupade kurserna i de olika läroämnena finns beskrivna i grunderna för gymnasiets läroplan. Den gemensamma kursen i matematik räknas till den lärokurs i matematik som den studerande avlagt. De nationella fördjupade kurserna i temastudier utgör inte en enhetlig lärokurs, utan består av separata kurser. Alla obligatoriska och nationella fördjupade kurser som den studerande har läst ska synas på betyget, med undantag av underkända kurser i temastudier.

Om lokala fördjupade kurser, nationella tillämpade kurser och lokala tillämpade kurser ingår i lärokursen i något läroämne, ska det skrivas in i läroplanen. Av de lokala fördjupade, nationella tillämpade och lokala tillämpade kurserna räknas endast de kurser som den studerande avlagt med godkänt resultat till lärokursen i ämnet.

I lärokursen i ett läroämne får den studerande högst ha underkända kursvitsord enligt följande:

Obligatoriska kurser och nationella fördjupade kurser	Högsta tillåtna antal underkända kurser
1–2 kurser	0
3–5 kurser	1
6–8 kurser	2
9 eller fler kurser	3

Vitsordet för lärokursen i ett läroämne fastställs som det aritmetiska medeltalet av vitsorden för de obligatoriska kurser och nationella fördjupade kurser som den studerande har slutfört.

"En studerande som inte har godkänts i ett ämne eller som önskar höja sitt vitsord ska ges möjlighet att höja sitt vitsord i ett fristående förhör." ([Gymnasieförordning 810/1998, 8 § 3 mom.](#))

Om den studerande i ett särskilt förhör visar större mognad och behärskar läroämnet bättre än vad vitsordet i ämnet på basis av kursvitsorden skulle förutsätta, ska vitsordet höjas.

Förutom genom ett särskilt förhör kan vitsordet för lärokursen i ett ämne höjas

- genom tilläggsprestationer i lokala fördjupade, nationella tillämpade och lokala tillämpade kurser
- enligt en prövning som görs av dem som beslutar om bedömningen av den studerande, ifall den studerandes kunskaper och färdigheter är bättre än vad kursvitsorden skulle förutsätta när studierna i läroämnet avslutas.

Läroämnena som ska bedömas med siffror i avgångsbetyget

Lärokurser i obligatoriska läroämnena och valfria främmande språk ska bedömas med siffror i enlighet med gymnasieförordningen. Kurser i studiehandledning och temastudier bedöms med en anteckning om avlagd kurs. För gymnastik och sådana läroämnena som omfattar bara en kurs samt för valfria främmande språk, ifall den lärokurs som den studerande har avlagt i språket omfattar endast två kurser, antecknas på den studerandes begäran endast att kursen är avlagd.

Övriga i läroplanen definierade tillämpade studier som lämpar sig för gymnasietts uppgift ska bedömas i enlighet med vad som bestäms i läroplanen.

7.9. Fullgörande av gymnasietts hela lärokurs

"Gymnasietts lärokurs omfattar minst 75 kurser. Undervisning i olika läroämnena och studiehandledning ges i form av kurser som omfattar i genomsnitt 38 timmar. De studier som är frivilliga för den studerande kan till omfattningen vara kortare eller längre än vad som nämns ovan. I närundervisning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning." ([Gymnasieförordning 810/1998, 1 § 1 mom.](#), ändrad genom [statsrådets förordning 52/2014](#))

Den studerande ska, för att avlägga gymnasietts lärokurs, läsa obligatoriska, fördjupade och tillämpade kurser enligt sin individuella studieplan. Den studerande ska avlägga obligatoriska kurser och nationella fördjupade kurser i minst den omfattning som bestäms i statsrådets förordning om timfördelningen i gymnasiet ([Statsrådets förordning 942/2014](#)).

Den studerande har slutfört gymnasietts lärokurs när hen har avlagt de enskilda ämneslärokurserna med godkänt resultat, antalet nationella fördjupade kurser är minst 10 och minimiantalet 75 kurser uppfylls. Till gymnasietts lärokurs räknas endast sådana kurser i temastudier som erbjuds som nationella fördjupade kurser, de lokala fördjupade kurserna, de nationella tillämpade kurserna och de lokala tillämpade kurserna som den studerande avlagt med godkänt resultat.

Om en studerande enligt 13 § i gymnasielagen befrias från studierna i ett läroämne, ska hen i stället välja andra studier så att minimiantalet kurser uppfylls.

Ny bedömning och rättelse av bedömning

"I ett beslut som avses i 17 § och som gäller bedömning av en studerande får ändring inte sökas genom besvär. En studerande kan hos rektor begära ett nytt beslut om studieframstegen eller slutbedömningen inom två månader efter det att han eller hon fick del av beslutet. I fråga om den nya bedömningen beslutar skolans rektor och den studerandes lärare gemensamt." ([Gymnasielag 629/1998, 34 d § 1 mom.](#), ändrad genom [lag 958/2015](#))

"Den studerande får hos regionförvaltningsverket på det sätt som anges i förvaltningslagen begära omprövning av den nya bedömning som gjorts på begäran eller av ett avgörande genom vilket begäran har avslagits, inom 14 dagar från det att han eller hon fick del av beslutet. Efter att ha tagit

upp omprövningsbegäran till prövning kan regionförvaltningsverket ändra förvaltningsbeslutet, upphäva beslutet, avslå begäran om omprövning eller återförvisa ärendet till rektor för ny behandling.” ([Gymnasielag 629/1998, 34 d § 2 mom., ändrad genom lag 958/2015](#))

Ett beslut av ett regionförvaltningsverk genom vilket begäran om omprövning av ett ärende enligt 34 d § har avgjorts får inte överklagas genom besvär ([gymnasielag 629/1998, 34 d § 2 mom., ändrad genom lag 958/2015](#)).

Den som ordnar gymnasieutbildning ska informera de studerande om möjligheten till ny bedömning och till rättelse av bedömning.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Den studerande kan på tre olika sätt höja ett slutvitsord som bestämts på basen av medeltalet av nationella obligatoriska och fördjupade kurser:

- på basen av tilläggsprestationer som erhållits under nationella tillämpade kurser och gymnasievisa kurser
- på basen av en ny slutbedömning av rektorn och de undervisande lärarna
- genom en skild tentamen

Mer information om ny bedömning och rättelse av bedömning finns i gymnasiernas studieguider.

7.10. Betyg och betygsanteckningar

”Till en studerande som har slutfört gymnasiets hela lärokurs ges avgångsbetyg. Till en studerande som avgår från gymnasiet utan att ha slutfört gymnasiets lärokurs ges skiljebetyg, i vilket bedömningen av de studier som slutförts antecknas. Till en studerande som har slutfört lärokursen i ett eller flera läroämnen ges ett betyg över slutförd lärokurs.”

([Gymnasieförordning 810/1998, 8 § 1 mom., ändrad genom statsrådets förordning 52/2014](#))

”I fråga om avgångs- och skiljebetyg samt betyg över slutförd lärokurs i ett eller flera ämnen tillämpas vad som bestäms i 6 §. Intyg över provet i muntlig språkfärdighet ges som bilaga till avgångsbetyget.”

([Gymnasieförordning 810/1998, 8 § 2 mom., ändrad genom statsrådets förordning 52/2014](#))

I gymnasiet används följande betyg:

1. Avgångsbetyg från gymnasiet ges till en studerande som har slutfört gymnasiets hela lärokurs. Intyg över provet i muntlig språkfärdighet som fastställs i gymnasieförordningen ges som bilaga till avgångsbetyget.
2. Betyg över slutförd enskild lärokurs ges när en studerande har slutfört en eller flera av gymnasiets ämneslärokurser.
3. Betyg över utträde ur gymnasiet (skiljebetyg) ges till en studerande som avgår från gymnasiet innan hen har slutfört gymnasiets hela lärokurs.

Gymnasiets betyg ska innehålla följande uppgifter:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens namn
- datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet
- läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning
- de studier som har slutförts
- ort, datum för utfärdandet av betyget och rektors underskrift
- bedömningsskalan

- en redogörelse för lärokurserna i språk

SV2/S2 = lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur i läroämnet modersmål och litteratur

A = en lärokurs i ett språk som inletts i årskurserna 1–6 i den grundläggande utbildningen

B1 = en lärokurs i ett obligatoriskt språk som inletts i den grundläggande utbildningen

B2 = en lärokurs i ett valfritt språk som inletts i den grundläggande utbildningen

B3 = en lärokurs i ett valfritt språk som har inletts i gymnasiet

M /ÄO = modersmålsinriktad lärokurs i det andra inhemska språket (finska/svenska)

- en anteckning om att betyget har utfärdats enligt grunderna för gymnasiets läroplan 2015, fastställda av Utbildningsstyrelsen.

För vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i betygen "religion/livsåskådningskunskap" utan att specificera vilken undervisning den studerande har deltagit i.

Svenska/finska som andraspråk och litteratur antecknas i betyget under punkten modersmål och litteratur.

I avgångsbetyget från gymnasiet och i ett betyg över slutförd lärokurs antecknas de läroämnen som den studerande har studerat, antalet kurser som fullgjorts i läroämnena och vitsordet i varje läroämne med ord och med siffror (till exempel: berömliga...9) eller enbart att läroämnet har fullgjorts med godkänt resultat (avlagd).

För temastudierna antecknas de kurser som slutförts med godkänt resultat, namnet på kurserna och en anteckning om avlagd kurs (avlagd).

I avgångsbetyget och i ett betyg över slutförd lärokurs ska det också finnas en punkt för tilläggsuppgifter. Här antecknas de intyg över prestationer i anslutning till gymnasiestudierna som ges som bilagor till och kompletterar avgångsbetyget, till exempel avlagda gymnasiediplom och prov i muntlig språkfärdighet. Därtill specificeras övriga studier som hör till gymnasiets lärokurs och som inte ingår i ämneslärokurserna.

Om en studerande har läst över hälften av kurserna i en ämneslärokurs på ett annat språk än skolans egentliga undervisningsspråk, ska detta antecknas i betyget under tilläggsuppgifter.

I ett skiljebetyg från gymnasiet antecknas läroämnena och de avlagda kurserna samt övriga gymnasiestudier som den studerande har fullgjort. I betyget antecknas för varje kurs ett siffervitsord eller att kursen har avlagts (A = avlagd, U = underkänd).

Gymnasiet ska föra ett register över de studerandes studieprestationer, där avlagda kurser och kursvitsord framgår.

För gymnasiets hela lärokurs ges inget allmänt vitsord, vare sig som medeltal av vitsorden i de olika läroämnena eller på annat sätt.

Det totala antalet kurser som den studerande avlagt antecknas i betyget. I det totala antalet kurser räknas inte underkända kurser i temastudier som avlagts som nationella fördjupade kurser, underkända lokala fördjupade kurser, underkända nationella tillämpade kurser eller underkända lokala tillämpade kurser.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

Intyg över prov i muntlig färdighet och gymnasiediplom ges som bilagor till avgångsbetyget från gymnasiet.

Intyg över prov i muntlig färdighet

I intyget över provet i muntlig språkfärdighet som fastställs i gymnasieförordningen antecknas följande uppgifter:

- *intygets namn*
- *utbildningsanordnarens namn*
- *datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet*
- *läroanstaltens namn*
- *den studerandes namn och personbeteckning*
- *i vilket språk och i vilken lärokurs provet avlagts samt provvitsord*
- *ort, datum när betyget utfärdats (samma datum som på avgångsbetyget från gymnasiet) och rektors underskrift*
- *bedömningsskalan.*

Betyg över avlagt gymnasiediplom

Gymnasiediplomet är en bilaga till avgångsbetyget från gymnasiet och antecknas under tilläggsuppgifter. I gymnasiediplombetyget antecknas följande uppgifter:

- *betygets namn*
- *utbildningsanordnarens namn*
- *datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet*
- *läroanstaltens namn*
- *den studerandes namn och personbeteckning*
- *läroämne eller motsvarande, i vilket gymnasiediplomet avlagts*
- *vitsord*
- *antalet kurser som avlagts i det läroämne som gymnasiediplomet gäller, inklusive diplomkursen*
- *ort, datum när betyget utfärdats (samma datum som på avgångsbetyget från gymnasiet) och rektors underskrift*
- *bedömningsskalan.*

8. Den kontinuerliga utvecklingen och utvärderingen av verksamheten

Gymnasieutbildningen i Vanda

Målen för gymnasiets verksamhet skrivs in i resultatkort och därifrån tillämpas de i gymnasiets verksamhetsplan. Förverkligandet av målen utvärderas läsårsvis.

Gymnasiet utför olika enkäter åt de studerande, vårdnadshavarna och till personalen. Dessa är bl.a. Skolhälsoundersökningen, Kommun10-undersökningen, kartläggningen av arbetsförhållandena, Huvudstadsregionens serviceenkät och enkäter som gymnasierna utför själva. Personalen, de studerande och vårdnadshavarna deltar i utvärderingen av enkäternas resultat. Utgående från resultaten väljer gymnasierna sina utvecklingsmål och lägger upp en plan för åtgärdernas förverkligande.

Läroplanen utvecklas och uppdateras vid behov. Vanda stad använder också regelbundet CAF-utvärderingar i sina skolor och gymnasier för kvalitetssäkringen (Common Assessment Framework).

9. Övriga planer

Enligt 13 § i [lagen om elev- och studerandevård \(1287/2013\)](#) ansvarar utbildningsanordnaren för att det för varje läroanstalt utarbetas en studerandevårdsplan som beskriver hur studerandevården ska genomföras, utvärderas och utvecklas.

Enligt 21 § 3 mom. i [gymnasielagen \(629/1998, ändrad genom lag 1268/2013\)](#) ska utbildningsanordnaren i samband med läroplanen utarbeta en plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasserier samt verkställa planen och övervaka att den följs och genomförs. Planen ska skrivas in i läroanstaltens studerandevårdsplan [[Lag om elev- och studerandevård \(1287/2013\)](#), 13 §].

Enligt 21 § 3 mom. i [gymnasielagen \(629/1998, ändrad genom lag 1268/2013\)](#) ska utbildningsanordnaren i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder och förfaringsätt.

Enligt 5 a § i [lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män \(609/1986, ändrad genom lag 1329/2014\)](#) ansvarar utbildningsanordnaren för att det i samarbete med personalen och de studerande årligen utarbetas en jämställdhetsplan för varje läroanstalt. I stället för en årlig genomgång kan planen utarbetas för högst tre år i sänder. Jämställdhetsplanen kan inkluderas i läroplanen eller i någon annan av läroanstaltens planer.

Enligt 6 § 2 mom. i [diskrimineringslagen \(1325/2014\)](#) ska utbildningsanordnaren se till att varje läroanstalt har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Likabehandlingsplanen kan ingå i läroplanen.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Följande dokument kompletterar läroplanen för gymnasieutbildningen i Vanda:

Gymnasieutbildningens gemensamma planer

- Välmående för gymnasisterna i Vanda – Gymnasiernas gemensamma studerandevårdsplan (10.6.2014)
- Arbetslivsmotsvarighetsplan (utarbetas under läsåret 2016–2017)
- Plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder (utarbetas hösten 2016)

Gymnasievisa planer

- Gymnasiets läroplan
- Verksamhetsplan som utarbetas läsårsvis
- Verksamhetsplan för studerandevården
- Välmåendemapp, som innehåller följande dokument:
 - Utvärdering av studiemiljöns säkerhet och arbetsförhållanden
 - Läroanstaltens ordningsregler eller andra ordningsregler som tillämpas i den
 - Gymnasievis verksamhetsplan för studerandevården
 - Läroanstaltens räddningsplan
 - Plan över åtgärder under plötsliga kriser samt hot- och farosituationer
 - Plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasserier
 - Plan för att förebygga och ingripa i användningen av rusmedel
 - Anvisning om förebyggande av olyckor och första hjälpen
 - Kommunikationsanvisning
- Jämställdhetsplan (16.12.2014)
- Likabehandlingsplan (utarbetas hösten 2016)
- Plan för internationalism

10. oppimistavoitteet-ja-opetuksen-keskeiset-sisallot

10.1. Allmänna mål för undervisningen

Undervisningen och den övriga verksamheten i gymnasiet ska ordnas enligt de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen som fastställs i statsrådets förordning (942/2014) så att den studerande ska ha möjlighet att utvecklas till en bildad samhällsmedlem, att tillägna sig kunskaper och färdigheter som förutsätts i en föränderlig värld och utveckla förmåga till livslångt lärande. Målen betonar betydelsen av en bred allmänbildning och förståelse för helheter samt uppmuntrar till etiskt ansvarsfull och aktiv medverkan på lokal, nationell och internationell nivå.

Gymnasieutbildningen ska stärka den studerandes medvetenhet om hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Undervisningen ska vägleda den studerande att förstå nödvändigheten och de olika dimensionerna av en hållbar livsstil. Undervisningen ska uppmuntra den studerande att ge akt på och hantera etiska frågor, konflikter och spänningar ur flera perspektiv. Undervisningen ska även sporra den studerande att påverka och arbeta för ett mer rättvist och mer hållbart samhälle och en värld som visar respekt för de mänskliga rättigheterna.

Under gymnasietiden ska den studerande få mångsidiga erfarenheter av att bygga ny kunskap också över läroämnesgränserna. Den studerande ska utveckla sin förmåga att söka och tillämpa information och lösa problem. Den studerande ska få erfarenheter av undersökande lärande och av att bidra till vetenskap och forskning. Undervisningen ska även bidra till att utveckla den studerandes multilitteracitet. Målet är att den studerande ska förstå språket inom olika vetenskapsområden och konstarter samt kunna producera och tolka olika texter. Den studerande ska även vänja sig vid att utvärdera och kritiskt granska olika slag av information. Språk ska värdesättas och lyftas fram på ett mångsidigt sätt inom gymnasieutbildningen. Den studerande ska utveckla sin förmåga att kommunicera såväl på de båda inhemska språken som på främmande språk. Undervisningen ska vägleda den studerande att utveckla sin digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för informationsteknologi samt att använda digitala verktyg på ett ändamålsenligt, ansvarsfullt och tryggt sätt i både individuellt och kollaborativt arbete.

Genom att sporra den studerande att utveckla sin kommunikations-, samarbets- och uttrycksförmåga, kan man inom gymnasiestudierna skapa gemenskap, delaktighet och välbefinnande. I studierna ska de studerande få erfarenheter av målinriktad verksamhet och kollaborativt lärande i team och projekt. Gymnasieutbildningen ska uppmuntra de studerande att använda uttrycksformer som är karaktäristiska för olika konstarter och att delta i konst- och kulturlivet. Fysisk aktivitet och hälsosamma levnadsvanor ska ses som grundläggande förutsättningar för hälsa och välbefinnande.

Under gymnasietiden ska den studerande utveckla och bredda sin förmåga att lära sig att lära. Den studerande ska lära känna sina styrkor och utvecklingsbehov som lärande individ och att lita på sina möjligheter att lära sig. Det är viktigt att den studerande inser betydelsen av att engagera sig för det egna lärandet, och på så sätt stärker sin förmåga att självständigt ta ansvar för sitt lärande. Gymnasieutbildningen ska hjälpa den studerande att hitta lämpliga studiestrategier och utveckla sin förmåga att använda dem. Under gymnasietiden ska den studerande utveckla en god förmåga och vilja att studera livet ut.

Gymnasieutbildningen ska stärka den studerandes identitet och hjälpa den studerande att förstå sitt värde som unik individ. Förutsättningarna för att skapa en undervisning som är genusmedveten och jämställdhetsmedveten är att man har förståelse för olika sexuella läggningar och könsaspekter. Undervisningen ska ge den studerande kunskaper om och erfarenhet av olika utbildningsmöjligheter, samhälle och arbetsliv. Denna undervisning hjälper den studerande att planera sin framtid, fortsatta utbildning och sitt framtida yrke. Utbildningen ska stärka de

studerandes jämlika och likvärdiga möjligheter att utveckla sina kunskaper och att göra val både under studietiden och inför framtiden.

10.2. Temaområden

Temaområdena behandlar högaktuella samhällsfrågor som är centrala för utbildning och fostran. Temaområdena tar också upp aktuella värdegrundsfrågor. De facto innehåller de både ämnesövergripande teman och centrala kompetenser. Temaområdena har beaktats i ämnesdelarna i läroplansgrunderna och i de teman som är centrala då man utvecklar verksamhetskulturen i gymnasiet.

Gemensamma mål för alla temaområden är att den studerande ska

- utforska och analysera nutida företeelser och miljöer
- förstå samband, interaktion och beroendeförhållanden mellan olika företeelser samt kunna strukturera större helheter på ett sätt som sammanför och kombinerar olika kunskaps- och färdighetsområden
- ha möjligheter till kunskapsdelning, kollaborativt lärande och att komma med gemensamma idéer och lösningar samt möjligheter till kreativ problemlösning och kreativt tänkande
- kunna framföra underbyggda åsikter om sådant hen önskar förändra och bli motiverad att arbeta för en hållbar framtid.

Gemensamma temaområden för alla gymnasier är

- aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv
- välbefinnande och trygghet
- hållbar livsstil och globalt ansvar
- kulturkompetens och internationalism
- medier och multilitteracitet
- teknologi och samhälle.

Utöver dessa kan utbildningsanordnaren också godkänna andra temaområden i läroplanen.

Temaområdena ska kompletteras och konkretiseras i läroplanen. Temaområdena ska beaktas i undervisningen i alla läroämnen och genomsyra gymnasiets verksamhetskultur. Innehållet i temastudierna (kapitel 5.22) kan väljas utgående från temaområdena. Volontärbete, arbetspraktik eller någon annan verksamhet utanför gymnasiet kan utgöra en del av ett temaområde.

Aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv

Målet för temaområdet är att stärka de studerandes vilja och förmåga att delta som aktiva medborgare i samhället samt att öka deras kännedom om arbete, arbetsliv och entreprenörskap. Temaområdet ska ge de studerande lärupplevelser som inspirerar dem att ta initiativ, agera på ett företagsamt och ansvarsfullt sätt, samarbeta och att tänka kritiskt, konstruktivt och på vetenskaplig grund. Erfarenheter av att delta, påverka och arbeta samt att reflektera kring dessa erfarenheter utgör det centrala innehållet i temaområdet.

Målet är att den studerande ska

- förstå principerna för hur medborgarsamhället, företag och den offentliga makten fungerar, analysera samhällsfrågor och bredda sin kunskap om arbetslivet
- förstå utgångspunkterna för arbetsliv och entreprenörskap samt fördjupa sig i olika former av entreprenörskap och arbete, ekonomiska verksamhetsprinciper och framtidsutsikter

- *få erfarenheter av att delta i medborgarsamhället och i arbets- och företagslivet samt hitta egna intresseområden, tillvägagångssätt och påverkningsmöjligheter*
- *utveckla och tillämpa färdigheter som förutsätts i medborgarsamhället och arbetslivet, såsom språkkunskaper samt kommunikativa och interaktiva färdigheter*
- *kunna använda sin yttrandefrihet och analysera gränserna för ansvarsfull yttrandefrihet med hjälp av aktuella exempel*
- *lära sig att planera sina handlingar, tänka på ett förutseende sätt, bedöma situationer samt att ta rimliga risker och även klara av misslyckanden och besvikelser*
- *våga komma med idéer, ta initiativ, starta diskussioner och påverka i olika sammanhang*
- *bli medveten om sina färdigheter, styrkor och intressen samt kunna göra genomtänkta val som gäller studier och arbete.*

Studiemiljöer som stödjer genomförandet av temaområdet ska utvecklas i samarbete med de studerande samt andra aktörer, såsom olika organisationer och företag. Närdemokrati, olika slag av medier och ungdomsgrupper erbjuder vägar till ett aktivt medborgarskap. De studerande ska utveckla sin kännedom om närings- och arbetslivet genom att utforska dessa områden i praktiken och med hjälp av olika informationskällor. Projekt kring övningsföretag samt projekt tillsammans med företag, högskolor och andra läroanstalter kan utgöra en del av temaområdet.

Gymnasieutbildningen i Vanda

De studerandes delaktighet är en av hörnstenarna i verksamhetskulturen i Vanda. De studerande uppmuntras att delta i utvecklingen av studierna, den egna skolan, gymnasieutbildningen samt i utvecklandet av samhället och beslutsfattandet. De studerandes påverkningskanaler kan vara t.ex. studeranderådet, olika team vid det egna gymnasiet, arbetsgrupper, ungdomsfullmäktige samt olika föreningar. De studerande bekantar sig med medborgarsamhällets principer genom de val och debatter som ordnas på gymnasiet. De studerande är aktiva i planeringen av de egna studierna och tar ansvar för sina egna val. Målet är att de studerande tar till sig det aktiva medborgarskapet som en livsattityd och kan använda sin yttrandefrihet ansvarsfullt.

De studerande lär känna och får erfarenheter av arbets- och näringslivets innehåll, krav och behov, genom de temadagar, företagsbesök och företagsamhetskurer som ordnas. Det här kan också ske genom de samarbetsprojekt som förverkligas tillsammans med näringslivet och olika organisationer. Som samarbetspartner kan fungera bland annat företag och organisationer i Vanda.

Målet är att de studerande som en del av sina gymnasiestudier skall lära sig färdigheter och kunskaper som behövs i arbetslivet, så som språkkunskaper, kommunikationsfärdigheter och sociala färdigheter. De studerande tar till sig en positiv och öppen attityd gentemot företagsamhet och förstår och får erfarenhet av företagens verksamhetsförutsättningar och de olika skedena i företagens livscykel.

Välbefinnande och trygghet

Målet för temaområdet är att ge de studerande en överblick över de psykiska, sociala, fysiska, samhälleliga och kulturella faktorer som påverkar vårt välbefinnande, vår hälsa och vår trygghet. Det centrala innehållet i temaområdet är livskompetens och självkännedom samt kunskaper, färdigheter, attityder, värderingar och vilja som främjar välbefinnande och trygghet. Målet är att uppmuntra de studerande till en aktiv livsstil. Därtill ska de studerande lära sig att stärka skyddsfaktorer som främjar den mentala hälsan och att identifiera möjliga riskfaktorer.

Målet är att den studerande ska

- *kunna beskriva psykiskt, socialt, fysiskt och kulturellt välbefinnande och förstå den mänskliga mångfalden och människors olika behov och livssituationer*

- *förstå faktorer som påverkar den egna hälsan och tryggheten samt gymnasiets och samhällets välbefinnande och trygghet och kunna reflektera över hur man själv kan främja dessa faktorer*
- *kunna identifiera faktorer som försämrar välbefinnandet, såsom mobbning, trakasseri, rasism och att lämna någon utanför gruppen, samt kunna försvara sig och andra mot sådant*
- *kunna hantera motsättningar och konflikter på ett konstruktivt sätt, också genom att medla*
- *kunna tackla problem- och undantagssituationer samt vid behov söka och hänvisa andra att söka hjälp som erbjuds inom servicesystemet*
- *kunna arbeta till förmån för sitt eget och andras välbefinnande och sin egen och andras säkerhet i gymnasiet, närmiljön och samhället*
- *känna till samhälleliga åtgärder som främjar välbefinnande och trygghet och kunna möta osäkerheten i en föränderlig värld.*

Temaområdet ska utgöra en del av gymnasiets verksamhetskultur som bidrar till välbefinnande och trygghet och präglas av gemenskap och omsorg om varandra. Välbefinnande- och trygghetsaspekten ska också omfatta studerandekårsverksamheten, samarbetet mellan hem och läroanstalt, skolmåltiden och studerandevården. Gymnasiet kan genomföra temaområdet i samarbete med ungdoms-, idrotts-, kultur- och socialväsendet samt med polisen och räddningsverket.

Gymnasieutbildningen i Vanda

I gymnasierna i Vanda upprätthålls och utvecklas en kultur som präglas av samhörighet och främjar de studerandes hälsa och välmående. I gymnasiet ordnas olika evenemang som stärker gruppandan och gemenskapskänslan. Målet är att de studerande lär sig att ta ansvar för det gemensamma välmåendet och vågar ta upp saker som bekymrar dem.

De studerande deltar i behandlingen av resultaten från kartläggningar om välmående som görs i gymnasiet och i valen av förbättringsåtgärder, och får på det här sättet kännedom om olika faktorer som påverkar välmåendet. Genom att välmående diskuteras under träffar med grupphandledaren, lektioner och temadagar får de studerande beredskap att känna igen psykiskt illamående och hur man kan förebygga och ingripa i det. De studerande lär sig att ta ansvar för sitt eget handlande och förstå hur sömn, näring, motion och sociala nätverk påverkar välmåendet och studieframgången. De studerande får under gymnasietiden information om social- och hälsovårdstjänster som främjar välmåendet och kan vid behov söka hjälp åt sig själv och sina anhöriga. Alla medlemmar i gymnasiesamfundet bär ansvar för att främja välmåendet och delta i välmåendearbetet.

Hållbar livsstil och globalt ansvar

Målet för temaområdet är att sporra de studerande att tillägna sig en hållbar livsstil samt arbeta för en hållbar utveckling. Syftet med en hållbar utveckling är att säkerställa dagens och framtida generationers möjligheter till ett gott liv på lokal, regional och global nivå. Utgångspunkten är att anpassa den mänskliga verksamheten till naturens bärkraft och de begränsade naturresurserna samt att upprätthålla ekosystemtjänsterna. Målet är att de studerande utvecklas till ansvarsfulla aktörer med förmåga och vilja att i sitt eget liv verka för en hållbar framtid.

Målet är att den studerande ska

- *känna till grundläggande fakta om de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensionerna av en hållbar livsstil och förstå att man uppnår en hållbar livsstil endast genom att kombinera dessa*
- *kunna analysera och bedöma förändringar i naturmiljöer, byggda miljöer och sociala miljöer samt våga arbeta för positiva lösningar*
- *känna till faktorer som påverkar klimatförändringen och hotar den biologiska mångfalden samt förstå vad de innebär för miljön och mänsklig verksamhet*

- kunna analysera globaliseringen och hur den påverkar en hållbar livsstil lokalt och globalt samt känna till olika sätt att minska fattigdom och ojämlikhet
- kunna analysera samband mellan en hållbar livsstil, produktions- och konsumtionssätt samt politiska beslut
- leva enligt en sådan livsstil som förutsätts för att föra vidare vårt natur- och kulturarv till kommande generationer
- kunna samarbeta med olika parter för att gemensamt främja en hållbar och rättvis utveckling.

Temaområdet ska ge de studerande en överblick av sådant som borde förändras och hur omfattande dessa behov är. Dessutom ska man framhålla förbättringar som redan gjorts, i riktning mot en hållbar livsstil, och sådana områden som man kan påverka och förändra. För att utvecklas till medborgare som aktivt främjar hållbar utveckling måste de studerande få uppleva att deras egna val och handlingar har betydelse.

Inkludering av ett globalt ansvarsperspektiv i gymnasiets verksamhet över lag främjar en hållbar livsstil. Gymnasiet kan även stödja en hållbar utveckling genom att utarbeta ett eget program för hållbar utveckling. De studerandes delaktighet är central då man genomför programmet. Det är också viktigt att samarbeta med olika organisationer och aktörer.

Gymnasieutbildningen i Vanda

Hållbar utveckling är en viktig del av verksamhetskulturen i gymnasierna i Vanda. All verksamhet i gymnasiet skall främja ett positivt förhållande till en hållbar livsstil. Hållbar utveckling är en av Vanda stads tre värderingar. Hållbar utveckling tas i beaktande ur en ekologisk, ekonomisk och social, likväl som ur en kulturell synvinkel. Målet är att den studerande förstår att en hållbar livsstil är möjlig att uppnå endast genom att ta i beaktande och samordna alla de här olika synvinklarna på hållbar utveckling.

Under gymnasietiden funderar de studerande vad deras egna val betyder för en hållbar livsstil. Erfarenhet av att göra egna val får den studerande t.ex. via deltagande i olika projekt i skolan och när de väljer hurdan studiematerial de vill inhandla. I gymnasiets verksamhet återanvänds så mycket material som möjligt och allt mer material finns bara i elektronisk form. Den inställning till en hållbar livsstil som de studerande erhåller under gymnasietiden följer med dem ännu efter gymnasiet och de lär sig att tillämpa den kunskap och de färdigheter de fått om hållbar utveckling också utanför gymnasiet.

De studerande har en aktiv roll i planeringen av åtgärder och projekt som främjar hållbar utveckling i det egna gymnasiet. Det kan vara att ansöka om ett certifikat för hållbar utveckling av något slag, kurser i hållbar utveckling, arrangerande av temadagar eller förverkligande av en insamling eller återvinning av material. De studerande lär sig att se samband mellan olika fenomen och gestalta allt större helheter samt att agera till förmån för en hållbar livsstil även ur ett globalt perspektiv.

Kulturkompetens och internationalism

Målet för temaområdet är att vidareutveckla de studerandes flerspråkighet och kunskap om kulturer, att stödja dem att utveckla sin kulturella identitet och att uppmuntra dem att medverka i kulturellt mångfaldiga sammanhang. En central utgångspunkt för temaområdet är de studerandes egen erfarenhetsvärld, där olika identiteter, språk, religioner och livsåskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. De studerande ska ges möjligheter att undersöka hur delaktighet och handlingsförmåga utvecklas i ett kulturellt mångskiftande samhälle, i ett internationellt arbetsliv och i en mångfasetterad och komplex värld.

Målet är att den studerande ska

5.3 Modersmål och litteratur

Läroämnet modersmål och litteratur är ett centralt färdighets-, kunskaps-, kultur- och konstämne i gymnasiet. Ämnet spelar en central roll för den språkliga och kulturella allmänbildningen och genom modersmålsämnet stärks de studerandes förmåga att i olika vardags- och studiesituationer kommunicera, tänka, lära sig att lära samt utveckla sin personliga identitet. Modersmålsämnet hämtar sitt innehåll närmast från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna och från kulturforskningen och bidrar till att utveckla språklig och kulturell kompetens samt medie-, medborgar- och demokratikunskap.

All social och kommunikativ kompetens och allt lärande baserar sig på att man har en mångsidig förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt enligt situationens krav. Undervisningen i modersmål och litteratur har som mål att de studerande ska nå en sådan kompetens gällande språk och litteratur samt språkbruk, textanvändning, kommunikation, medier och multimodalitet som krävs vid fortsatta studier samt i arbetslivet. Undervisningen i modersmål och litteratur ska basera sig på ett vidgat textbegrepp som innebär att texter kan bestå av ord, bilder, ljud, siffror eller andra semiotiska system eller av olika kombinationer av dessa.

Litteraturundervisningen ska bidra till fördjupad kunskap om skönlitteratur och facklitteratur, fördjupad läserfarenhet samt förmåga att analysera och tolka texter ur olika synvinklar. Litteraturläsning ger upplevelser, stöd för utveckling av kritiskt tänkande och empati, etisk och estetisk reflektion, identitetsutveckling och kännedom om kulturarvet samt breddar den personliga uttrycksförmågan. Den studerande ska ges möjlighet att utifrån sin egen språkliga och kulturella bakgrund utveckla sin identitet i ett pluralistiskt och mångmedialt samhälle. Målet är även att den studerande ska lära sig värdesätta flerspråkighet, kulturell mångfald, mänskliga rättigheter ur språklig synvinkel samt jämlikhet och jämställdhet och få möjlighet att utveckla den egna uttrycksförmågan.

Inom ämnet modersmål och litteratur ska man sträva efter en integrering av läroämnets olika delområden, eftersom kunskaps- och färdighetsområdena står i ett funktionellt förhållande till varandra. Studiemiljöerna ska vara mångsidiga och innefatta bland annat webbmiljöer, bibliotek, kulturinstitutioner och mångsidiga metoder och det som behandlas inom ämnet ska vara meningsskapande och bidra till de studerandes lust att lära. Texter ska skapas och tolkas både individuellt och tillsammans med andra, även digitalt, och delas med andra studerande. Inom undervisningen ska man samarbeta med de övriga lärokurserna i ämnet modersmål och litteratur som erbjuds och med övriga läroämnen.

Flerspråkighet är en väsentlig del av Vanda och man uppskattar och använder detta i undervisningen.

5.3.1 Lärokursen svenska och litteratur

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och svenskan är vid sidan om finska språket ett samhällsbärande språk i Finland. Lärokursen svenska och litteratur har samma omfattning och i stort sett samma mål och kursinnehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa avvikelser som beror på språkspecifika och kulturella faktorer. Läroämnet har ett centralt kulturbärande och identitetsskapande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. Undervisningen i lärokursen svenska och litteratur har även som uppdrag att stärka de studerandes kulturella och språkliga medvetenhet, även gällande finskan och samiskan, och deras förståelse för språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Genom undervisningen i svenska och litteratur ska man kontinuerligt stödja de studerandes skolspråk och språkliga medvetenhet, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. De studerandes varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen.

Lärokursen svenska och litteratur ska vidare fördjupa de studerandes kunskaper om och i svenska språket, deras kommunikativa färdigheter och läs- och skrivkompetens, även i multimodala sammanhang, och deras kunskaper om litteratur och kultur.

Modersmålsämnet ska ses som en bildningsprocess och är i den meningen ett livskunskapsämne och ett betydelseskapande ämne som bidrar till identitetsbygget och som fördjupar historiemedvetandet och det kulturella medvetandet. Genom analys av och reflektion kring olika slag av texter blir de studerande medvetna om metaforiska och narrativa mönster som är inbyggda i samhället och som ger människan möjlighet att skapa betydelse för hennes existens.

Svenska språket är objekt för undervisningen i denna lärokurs och huvudsakligt undervisningsspråk också i alla övriga läroämnen. I undervisningen ska man göra de studerande medvetna om betydelsen av god språklig kompetens inom de fortsatta studierna och de ska även bli bekanta med möjligheterna till studier i svenska och litteratur på högskolenivå. Inom kurserna integreras de olika delområdena: läsning, skrivande, tal, kommunikation, språk, texter, litteratur, drama och mediekunskap. De olika kunskapsområdena och färdigheterna samverkar därmed kontinuerligt med varandra. Under alla kurser ska de studerandes text- och kommunikationskompetens och den skriftliga kompetensen kontinuerligt utvecklas och de studerande ska läsa och behandla skönlitteratur och andra texter med utgångspunkt i kursens tematik. Att läsa hela verk och skriva längre sammanhållande texter ingår i det centrala innehållet i kurserna.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i svenska och litteratur är att den studerande ska

- fördjupa och bredda sina färdigheter i svenska språket och sin textkompetens och kommunikation för att kunna uttrycka sig mångsidigt och kommunicera målinriktat och ändamålsenligt
- fördjupa och bredda sina kunskaper om språk, skön- och facklitteratur, medier och kommunikation och kunna använda relevanta begrepp

- vidareutveckla sin multilitteracitet för att kritiskt kunna granska, analysera och utvärdera olika slag av texter och tillämpa sina kunskaper vid tolkning och produktion av texter med olika syften och i olika kontexter
- fördjupa och bredda sin kommunikativa kompetens för att kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer utgående från kontexten och kommunikativa uttryck av olika slag
- behärska normerna för standardspråket, inse att språket varierar inom olika fack- och vetenskapsområden och förstå betydelsen av språkvård både ur ett samhälleligt perspektiv och för sitt eget språkbruk
- fördjupa sina språk- och litteraturkunskaper och stimuleras att söka sig till skönlitteratur i olika medier och från olika tider och kulturer för att utveckla sitt tänkande, sin allmänbildning, fantasi och inlevelseförmåga samt för att bygga sin världsbild
- kunna välja bland och kritiskt granska olika informationskällor, informationens tillförlitlighet, användbarhet och syfte
- ha kunskap om och kunna tillämpa upphovsrättsliga regler och kunna använda och hänvisa till källor
- kunna använda många olika slag av digitala verktyg inom modersmålsämnets alla delområden och förstå något om digitaliseringens inverkan på språk- och textanvändning
- kunna njuta av, använda och skapa språk och kultur
- fördjupa sin förståelse för olika kulturer och kulturell mångfald och känna till språkets och kulturens rötter och utveckling.

I undervisningen ingår läsning av texter som översatts till svenska men vars originalspråk är representerade i omgivningen.

Bedömning

Bedömningen av lärokursen i svenska och litteratur ska basera sig på målen och det centrala innehållet i varje kurs. Dessa mål är i sin tur kopplade till de allmänna målen för lärokursen. Det är viktigt att den studerande känner till kursmålen och att både den studerande och läraren kan följa med progressionen under kursens gång. Kursvitsordet ska basera sig på många olika slag av skriftlig och muntlig produktion inom läroämnets olika delområden, på eventuella andra bevis på kunskap och på hur aktivt den studerande har arbetat under kursens gång. Bedömningen ska vara mångsidig, sporrande, öppen och rättvis och basera sig på delaktighet. Den studerande ska uppmuntras till självvärdering och kamratvärdering under kursens gång. Det är viktigt att den studerande sätter upp individuella mål och utvärderar sin egen måluppfyllelse och att både läraren och de studerande ger varandra kontinuerlig respons. Genom att utveckla sin kompetens i självvärdering får den studerande en konstruktiv och realistisk uppfattning om sina kunskaper i ämnet och om sig själv som talare, texttolkare och textproducent.

Bedömningsprocessen:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och centrala innehåll. Läraren kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna och hur mycket de olika bedömningsgrunderna sammantaget påverkar kursvitsordet. På basen av denna information planerar den studerande sin kompetensutveckling. Den studerande ställer upp personliga inlärningsmål och funderar på lämpliga arbetssätt för att nå målen. Läraren granskar kursdeltagarnas personliga mål och ger respons. Detta sker i början av kursen.

Halvvägs genom kursen utvärderar den studerande och läraren hur arbetet mot att nå målen går.

I slutet av kursen ger läraren respons på framsteg och hur väl de olika målen uppnåtts, samt hur kompetensutvecklingen kan fortskrida. Detta sker i dialog med varje studerande. Kursvitsordet är en del av denna dialog.

Obligatoriska kurser

1. En värld av texter (MO1)

Kursen är en introduktion till modersmålsämnet på gymnasiet och har som mål att fördjupa de studerandes kunskaper om och insikter i multimodala texter och kommunikation. Den studerande vidareutvecklar sin multilitteracitet och sin förmåga att fungera målinriktat och konstruktivt som lyssnare, talare, läsare och skribent i olika kommunikationsmiljöer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera och tolka texter som strukturella helheter
- utveckla sin kompetens att tolka och producera olika slag av texter och tolka olika textuella dimensioner
- fördjupa sin kunskap om skriv- och läsprocesser som kommunikativa, samhälleliga och individuella uttryck
- utöka sina kunskaper om och färdigheter i tal och kommunikation, speciellt i gruppkommunikation.

Centralt innehåll

- analys av de studerandes individuella kommunikationsprofiler och utveckling som talare, lyssnare, läsare och skribenter
- textbegreppet i vid bemärkelse: multilitteracitet
- olika textgenrer och deras funktion: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa
- texters multimodalitet, speciellt medietexter och mediebilder
- texters flerstämmighet
- analys av prosatexter: både fiktion och fakta, med fokus på romaner och noveller
- informationssökning, webbläsning, källhänvisningar och källkritik

- materialbaserat skrivande, kommentarer till och referat av texter och att skriva tillsammans
- metakognitiva färdigheter och lässtrategier
- gruppkommunikation och dynamiken vid målinriktad gruppdiskussion

I Vanda utnyttjas bibliotek som stöd vid informationssökningshjälp. Man tränar på färdigheter i lästeknik. Samarbete och kommunikationsfärdigheter betonas.

I undervisningen används i allmänhet en variation av olika digitala hjälpmedel på ett pedagogiskt medvetet sätt, i synnerhet då de stödjer ett effektivt och verklighetsanknutet arbete. Redan från början av kursen tar man olika digitala texttjänster i bruk.

Temaområden i kursen:

- medier och multilitteracitet
- teknologi och samhälle

2. Språk, kultur och identitet (MO2)

Kursen ger en bild av språkets betydelsebärande funktion tillsammans med andra verbala och nonverbala uttrycksformer. Språkets och kulturens betydelse för individen och samhället behandlas, även ur ett skönlitterärt perspektiv, och den studerandes kunskap om språk, språklig variation och kommunikation fördjupas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin språkliga medvetenhet och förstå språkets och litteraturens sociala, samhälleliga, individuella och meningsskapande funktion
- ha kunskaper om språkliga strukturer och kunna tillämpa grammatikaliska begrepp vid textanalys
- förstå svenska språkets position bland språken i världen och som ett språk i Norden
- ha kunskaper om språkförhållandena i Finland och i det övriga Norden samt om det svenska språkets ursprung
- förstå fenomenen kulturell och språklig pluralism och flerspråkighet
- lära sig planera, bearbeta och sammanställa muntliga och skriftliga faktatexter och att ge och ta emot respons och utvärdera sina muntliga och skriftliga färdigheter.

Centralt innehåll

- språkets, litteraturens och kulturens identitetsskapande roll
- analys av text-, sats- och ordstrukturer och andra meningsskapande element i texter, till exempel språkliga metaforer
- de nordiska språkens gemensamma ursprung, skillnader och likheter mellan de nordiska språken och formländet av det svenska språket
- det svenska språkets kulturbärande roll i Finland och betydelsen av svenskt standardspråk
- språkliga varieteter såsom dialekter och slang samt flerspråkighet, kulturell mångfald, vitalisering av språk och språklig mångfald

- litteratur, både skönlitteratur och faktatexter, som anknyter till kursens teman och med fokus på finlandssvensk litteratur
- skrivandet som process: från idé till planering, avgränsning av ämnet, val av synvinkel, respons av och till andra, bearbetning av språk och stil, rubricering och finslipning
- informativa inlägg i en diskussion eller en debatt och att ge och ta emot respons

Gällande språk- och kulturidentitet tar man hänsyn till hur samhället ser ut och fungerar såväl i Vanda som i Nyland. Under kursen tränar man på kollaborativt skrivande genom att använda IKT. De studerande lär sig att använda informationsteknologi bl.a. som hjälpmedel när de planerar tal och genomför ett tal.

Temaområden i kursen:

- *kulturkompetens och internationalism*

3. Att analysera och tolka litteratur (MO3)

Kursen behandlar språk och litteratur som verktyg för skapande. Den studerande fördjupar sin kunskap om språkets estetiska funktion och kulturella betydelse. Den studerande blir även allt skickligare i att tolka skönlitterära texter, både muntligt och skriftligt och kan njuta av och glädjas över skönlitteratur i olika former.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- vidareutveckla sin förmåga att läsa och tolka fiktiva texter både analytiskt och estetiskt och reflektera över sitt eget läsande
- fördjupa sin uppfattning om litteraturen som estetiskt verkningsmedel och få en uppfattning om skönlitteraturens kulturbärande roll
- fördjupa sin förmåga att analysera och tolka litteratur med hjälp av lämpliga begrepp och kunna motivera sina tolkningar
- få insikt i poetiskt språkbruk
- vidareutveckla sina färdigheter i gruppkommunikation.

Centralt innehåll

- att fördjupa sin kunskap om de litterära genrerna och hur deras profiler förändras och vidgas över tid och rum
- att behandla bildspråk, mångtydighet och andra textuella medel i skönlitteraturen och i de studerandes egna texter
- att läsa, analysera och tolka epik, drama och lyrik, med fokus på diktanalys
- att läsa och tolka multimodala uttrycksformer, till exempel i bildkonstverk, film och teater
- att producera egna texter utgående från skönlitterära texter
- att föra målinriktade litterära samtal samt analysera och bedöma gruppdiskussioner

Tolkning av litteratur stödjer utvecklingen av den studerandes tankevärld

och inlärnin g samt humant tänkande och förmågan till inlevelse. De studerande erkänner olika tolkningar och upplever inlevelsens kraft och ser skönlitteraturen som en länk till andras känslor, upplevelsevärld och kultur. Man tränar på att tolka och ta emot konst och delge sina egna konstupplevelser till exempel genom konst- och skönlitterär kritik och bokrecensioner. Den studerande lär sig att analysera sina egna slutsatser och delge dessa till Andra.

Temaområden i kursen:

- *välbefinnande och trygghet*
- *kulturkompetens och internationalism*

4. Text och påverkan (MO4)

Kursen handlar om maktbruk och delaktighet genom språk och texter. Den studerande fördjupar sig i att analysera multimodala texter och litteratur utgående från texters möjlighet att påverka samhällsdebatten och får fördjupad kunskap och färdighet i argumentationsteknik och andra påverkningsmedel.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin kritiska läskunnighet, speciellt sin medieläskunnighet
- kunna motivera sina åsikter både som talare och skribent
- kunna analysera och kritiskt granska texter ur olika synvinklar, bland annat etiskt och ideologiskt
- kunna analysera litteraturens och andra konstformers samt mediernas samhälleliga inverkan och kulturpolitiska betydelse.

Centralt innehåll

- ställningstagande och argumenterande texter och retoriska stilmedel
- verbala och visuella medel som används för att påverka mottagaren, t.ex. reklamtexter och underhållning
- ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och vetenskapligt baserad information
- synvinklar och uttryckssätt inom olika vetenskapsområden samt informationssökning
- yttrandefrihet, censur, källkritik, mediekritik, upphovsrätt och plagiat
- språk, stil och innehåll som påverkningsmedel inom litteraturen
- övning i att debattera, argumentera och ta ställning, både i tal och skrift

Under kursen lär sig de studerande att recensera olika ämnen i medier och kan också ta del av dem själva. Genom lokala medier kan kursinnehållet bli rikare och undervisningen mer varierad. Den studerande utvecklar och använder kompetensersom behövs i medborgarsamhället och arbetslivet så som språk-, kommunikations- och interaktionsfärdigheter och använder sin yttrandefrihet samt analyserar yttrandefrihetens gränser genom samtida exempel. Argumentation främjar hanteringen av konflikter och uppmuntrar studeranden att hitta på, ta initiativ till och få igång diskussioner och påverka

i olika sammanhang. De studerande lär sig att planera sin verksamhet samt att i förväg analysera och utvärdera olika situationer.

Studerandena lär sig att utvärdera olika typer av informations tillförlitlighet. De lär sig också att utvärdera argumentation till exempel för att identifiera otillförlitliga antaganden och felaktigheter. De studerande lär sig att bli självständiga individer som kan styra sig själva och de lär sig hur de själva lär sig bäst.

Temaområden i kursen:

- *aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv*
- *medier och multilitteracitet*

5. Text och kontext (MO5)

Kursen har fokus på texter i ett kontextuellt perspektiv. Den studerande blir van att analysera, tolka och producera texter inom olika genrer och stilriktningar i relation till olika sammanhang och processer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera texter ur ett geografiskt, språkligt och historiskt perspektiv, i olika historiska och kulturella sammanhang och i relation till andra texter
- fördjupa sina kunskaper om texters stilistiska drag
- utveckla och bredda sina uttryckssätt i tal och skrift
- känna till skönlitterära författarskap och texter inom nordisk litteratur
- känna till centrala verk och teman inom världslitteraturen och kunna placera dem i deras kulturella kontext.

Centralt innehåll

- läsning och tolkning av texter från olika tider, platser och kulturer och som uttryck för olika människosyner, världsbilder, värdegrunder och idévärldar både i ett historiskt och i ett nutidsperspektiv
- olika stilistiska och språkliga komponenter och hur de inverkar på en text
- centrala verk inom världslitteraturen, med fokus på nordisk litteratur och i ett kontextuellt perspektiv
- en skrivuppgift eller en muntlig uppgift med litterärt tema, till exempel ett debattinlägg, en essä eller en dramaframställning

Att göra sig förtrogen med litteratur fördjupar den mänskliga upplevelsen. De studerande lär sig hur man beskriver psykiskt, socialt, fysiskt och kulturellt välmående och förstår mänsklighetens mångfald och människornas olika behov och livssituationer. Denna kunskap stödjer det kritiska tänkandet och skapandet av sammanhang och identifiering av tillhörighet. Genom att lära känna världslitteraturen kan den studerande vidga och fördjupa sitt globala tänkande och förståelse för den finska kulturens koppling till andra kulturer. Under kursen kan man utnyttja studerandenas internationella kontakter och den finlandssvenska och finska mångkulturalismen. De studerande lär sig formell och informell stil i muntlig och skriftlig kommunikation.

Temaområden i kursen:

- *hållbar livsstil och globalt ansvar*
- *kulturkompetens och internationalism*

6. Berättelser i samtiden (MO6)

Kursen behandlar aktuella kulturfenomen framför allt i ett narrativt perspektiv. Den studerande fördjupar även sina kunskaper om kommunikationsetik.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till kulturella uttryck och fenomen i samtiden och nutida textgenrer
- nå en fördjupad förståelse för språkets och texters betydelse för kulturen som helhet
- nå en fördjupad förståelse för narrativiteten som centralt kulturuttryck
- ha kunskap om nutida verk och teman inom världslitteraturen samt inom aktuell finländsk litteratur
- kunna fungera etiskt och konstruktivt i olika kommunikationssituationer.

Centralt innehåll

- aktuella kulturella och språkliga fenomen, till exempel språkets och litteraturens utveckling i en digital värld samt språk och identitet
- aktuella multimodala textgenrer, till exempel teater, film, bildkonst, TV-serier, spel och andra medietexter
- klassiska narrativa strukturer i modern form, till exempel myter, sagor eller klassiker; intertextualitet
- läsning och tolkning av utländsk och finländsk nutidslitteratur
- produktion av reflekterande texter utgående från kursens teman
- språkvård i samband med textproduktion
- dialogisk kommunikation och kommunikationsetik, t.ex. i sociala medier

De studerande kan agera i olika kulturella nätverk och verksamhetsmiljöer genom att sträva efter ömsesidig respekt och äkta kommunikation. Man gör sig förtrogen med mångkulturalismen genom litteratur och historiska verk. Under kursen fördjupas de studerandes förståelse för multilitteracitet och olika medier samt deras betydelse för att växa som människa och för kulturen genom aktuella kulturella fenomen och samtida litteratur. Kursen stödjer utvecklingen av tänkandet och inlärningskunskaper och fördjupar förmågan till kritisk läsning och ökar språkmedvetandet. Från aktuella kulturella fenomen kan man lyfta fram speciellt hållbar livsstil och globalt ansvar samt mångkulturalism och olika digitala texter. De studerande kan placera sig själva som en del av den kulturella kontexten och ser sig själva som en kulturell produkt. Under kursen används huvudstadsregionens aktuella kulturella utbud. De studerande leds multimodalt mot kulturella fenomen.

Temaområden i kursen:

- *aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv*
- *teknologi och samhälle*

Nationella fördjupade kurser

7. Fördjupad muntlig kommunikation (MO7)

Kursen ger den studerande möjlighet att fördjupa och bredda sina kommunikativa kunskaper och färdigheter framför allt i muntlig kommunikation samt att planera, anpassa och utvärdera sitt sätt att kommunicera i olika kommunikationssituationer. Under kursen övar den studerande sig också i att bedöma kommunikationens betydelse för mänskliga relationer och inom studierna och arbetslivet. Den studerande kan ges möjlighet att delta i slutprovet i muntlig kommunikation för andra stadiet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om talspråklig kommunikation, retoriska medel, olika aktörer och kommunikationsmönster
- fördjupa sin kunskap om hur kommunikativt samspel uppkommer och upprätthålls och om spänningar mellan olika kommunikatörer
- utveckla sin kompetens att fungera i olika slag av kommunikationssituationer samt att skapa och upprätthålla kommunikation
- utveckla sin säkerhet i att uttrycka sig både individuellt och i grupp
- känna igen, kunna analysera och implementera faktorer som påverkar talarens och budskapets trovärdighet
- kunna analysera kommunikation och kommunikativa färdigheter ur olika synvinklar.

Centralt innehåll

- typiska mönster och bidragande faktorer i olika kommunikationssituationer och mellan olika kommunicerande aktörer
- analys, tolkning och bedömning av talspråkstexter
- verbal och nonverbal kommunikation
- kommunikation i vardagen
- övning i att uppträda och argumentera vid förhandlingar, möten och i olika slag av diskussioner, debatter och samtal
- muntliga anföranden och kommunikation i grupp
- kulturbundna, speciellt finlandssvenska och svenska särdrag, vid muntlig kommunikation

Man förbereder sig inför arbetslivet genom t. ex arbetsintervjuer. Kursen förbereder också andra centrala språkfärdigheter som behövs i arbetslivet.

8. Fördjupad skrivkompetens (MO8)

Kursen handlar om att fördjupa och utveckla färdigheten att producera olika slag av texter. Dessutom fördjupar den studerande sig i och analyserar aktuella mediedebatter som gäller till exempel kultur och samhälle.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin färdighet i textproduktion då det gäller att välja synvinkel för sina egna texter, behandla ett tema, välja sina källor, tänka självständigt och hitta sitt eget personliga uttryckssätt
- kunna bygga upp en till innehållet, strukturen och stilen enhetlig och logisk text
- i diskussioner och i skrift kunna behandla, utvärdera och kritiskt granska aktuella teman
- kunna välja texter som är intressanta och genom egen textproduktion bidra till diskussionen kring dessa texter.

Centralt innehåll

- att strukturera och bearbeta texter och sammanställa dem i slutlig form samt att ge respons, skriva tillsammans och dela texter
- att producera texter som är begripliga, logiska och sammanhängande och analysera dem ur ett språkriktighetsperspektiv
- att skriva texter med utgångspunkt i ett mångsidigt material
- att producera och analysera medietexter

Under kursen förbereder man sig för att visa den mogenhet som behövs i slutprovet. Man skriver texter i en digital omgivning.

9. Fördjupad läskompetens (MO9)

Under denna kurs fördjupar den studerande sina färdigheter i att analysera, tolka, producera och utvärdera olika slag av texter. Den studerande utvecklar även sitt kritiska läsande, sin läslust, sitt reflektiva tänkande och sin kulturella kompetens.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- vidareutveckla förmågan att läsa och tolka olika slag av texter analytiskt, kritiskt, kreativt och med inlevelse
- fördjupa sina insikter i multilitteracitet, speciellt vad gäller textgenrer och multimodalitet, samt särdrag i olika typer av texter
- hitta nya vägar för sitt kritiska, kreativa och reflektiva tänkande genom läsning
- vidareutveckla sin läsfärdighet och bredda sina lässtrategier.

Centralt innehåll

- fördjupad textkunskap, fördjupad textanalys och begrepp som används då man analyserar, tolkar och kritiskt granskar språk, litteratur, bilder och medietexter
- fördjupad läsning och tolkning av multimodala texter, både faktatexter och fiktiva texter, ur olika synvinklar
- olika lässtrategier och lästekniker, speciellt vid läsning av längre texter
- läsning av hela texter, till exempel essäer, romaner och olika slag av faktatexter inom ämnesområdet
- gestaltning och bearbetning av litteratur genom kreativt skrivande

Under kursen förbereder man sig att visa mogenhet i slutprovet. Under kursen använder man sig av olika digitala texter och befäster förmågan att läsa olika typer av texter.

Skolvisa tillämpade kurser

10. Uttrycksförmåga och retorik (MO t10)

Under denna kurs skapar studerande ett självständighetsskådespel. Den studerande planerar, skriver manus och framför skådespelet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *aktivt delta i förarbetet inför skådespelet*
- *spela en central roll i skådespelet*

Centralt innehåll

- *planera ett manus*
- *skriva manus*
- *dramatisera och gestalta utdrag ur olika texter*

11. Kultur i vardagen (MO t11)

Kursen avläggs genom aktivt deltagande i gymnasiets bokcirkel och deltagande vid kulturkarnevalen. Den studerande redogör för och tolkar olika evenemang under kulturkarnevalen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utveckla sin kulturkännedom*
- *inse och få förståelse för vilken hälsofrämjande kraft kulturen kan ha på människan*

Centralt innehåll

- *Läsning av olika typer av skönlitteratur*
- *Lokala och globala kulturella händelser*
- *kulturkarnevalen*

12. Skapande svenska (MO t12)

Kursen handlar om att repetera och fördjupa förmågan att skapa olika typer av texter och att fördjupa förmågan att läsa olika typer av texter. I kursen ingår repetition av grundläggande kunskap som är nödvändig för att kunna skapa kvalitativa texter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utveckla sin förmåga att uttrycka sig tydligt och korrekt i skrift*
- *utveckla sin förmåga att läsa olika typer av texter*
- *befästa grundläggande språkkunskaper*

Centralt innehåll

- *repetition av skrivregler*
- *att producera texter som är begripliga, logiska och sammanhängande*
- *textkompetens och essä*
- *läsning av skönlitteratur*
- *medietexter*

5.4 Det andra inhemska språket

5.4.1 Finska

Undervisningen i finska i gymnasiet ska fördjupa och utveckla den språkkunskap och språkmedvetenhet som de studerande tillägnat sig inom den grundläggande utbildningen. De studerande ska handledas att utveckla sina kunskaper i finska och att vidga sin flerspråkliga kompetens, att bygga broar språken emellan och att utveckla sina metaspråkliga färdigheter. Språkundervisningen baserar sig på det vidgade textbegreppet, som omfattar både det talade och det skrivna språket, och undervisningen stödjer därmed också de studerandes kompetens i multilitteracitet.

Undervisningen ska förstärka de studerandes tilltro till den egna förmågan att lära sig finska och viljan att modigt använda sig av sina kunskaper samt att känna glädjen i att lära sig. Undervisningen ska även stärka de studerandes vilja och förmåga att agera i finskspråkiga miljöer. All språkkunskap som de studerande har ska kunna tillvaratas både i skolan och på fritiden och de studerande ska handledas i att reflektera över språkrelaterade attityder och värderingar. Undervisningen ska stärka och utveckla de studerandes färdigheter och möjligheter att på finska aktivt kunna ta del av och påverka utveckling och händelser både i sin närmiljö och i vidare sammanhang.

De studerande ska uppmuntras att tillägna sig livslånga strategier för språkinläring genom att identifiera de strategier för lärande som bäst lämpar sig för det egna lärandet i finska. De ska även uppmuntras att utvärdera sina framsteg i lärandet och att se språkkunskapen som en kompetens också i arbetslivet. Jämställdheten mellan könen vid språkval och i språkstudier förstärks genom att man i undervisningen uppmuntrar till en fördomsfri inställning till språkstudier och genom att man behandlar olika teman ur flera olika synvinklar.

I språkundervisningen ska man använda undersökande, mångsidiga och elevaktiverande arbetssätt. De studerande ska handledas att söka, utvärdera och behandla information på finska. Digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av studiemiljön.

I språkundervisningen behandlas teman som utvecklar de studerandes förmåga att behärska helheter och att arbeta ämnesintegrerat. De studerande ska erbjudas produktiva och tillräckligt krävande uppgifter som är meningsfulla för dem. Temaområdena, temastudierna och övriga ämnesintegrerade studier uppmuntrar de studerande att använda sig av sina språkkunskaper och flerspråkiga kompetenser på både högre och lägre nivå.

I undervisningen ska man beakta att de studerande i förhållande till kunskapsnivåerna avancerar i olika takt, vilket kan betyda att uppgifterna kräver differentiering eller andra former av stöd.

Språkundervisningen ska i mån av möjlighet tas utanför klassrummet så att de studerande får använda språket i autentisk miljö. Detta sker bl.a. genom studiebesök, projektarbeten och alternativa hemuppgifter. Ämnesintegrering är möjlig bl.a. med geografi, hälsokunskap, modersmål och historia.

Gemensamma mål för undervisningen i finska

Gemensamma mål för undervisningen i de olika lärokurserna i finska är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att agera på finska i olika sammanhang
- inse det finska språkets betydelse som nationalspråk
- på ett kreativt sätt våga använda det finska språket i studier, arbete och under fritiden
- befästa sina kunskaper i finska, sin språkkänsla och förmåga att i språkstudierna tillämpa och dra nytta av sin allmänna språkkännedom
- fördjupa och bredda sina kunskaper om finskans struktur
- utvecklas till en målinriktad språkanvändare som kan tillämpa strategier för lärande i sina språkstudier
- inse betydelsen av de utökade möjligheter som en bred språkkunskap erbjuder
- kunna bedöma sina språkkunskaper och planera sina språkstudier med tanke på framtida behov i till exempel fortsatta studier och arbetsliv.

Målen för undervisningen är att den studerande når upp till nivåerna i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 1) enligt nedanstående tabell och att den studerande ska kunna bedöma sin språkkunskap i förhållande till den kunskapsnivå lärokursen har som mål. Den studerande ska ställa upp egna mål, utvärdera hur kunskaperna utvecklas och vidareutveckla dem.

Lärokurs	Förmåga att kommunicera	Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
A-finska	B2.1	B2.1	B1.2
B1-finska	B1.1	B1.1	B1.1
B3-finska	A2.2	A2.2	A2.1
Modersmålsinriktad finska	B2.2	B2.2	B2.2

Ett övergripande mål för den modersmålsinriktade finskan är att de studerande lär sig nyansera sitt språk och se skillnader mellan finska och svenska både gällande struktur och ordval. Ett övergripande mål för A-lärokursen är att sänka de studerandes tröskel att använda det finska språket både muntligt och skriftligt i vardagen.

Bedömning

Bedömningen i det andra inhemska språket finska ska basera sig på hur den studerande uppnår de gemensamma målen för undervisningen i finska och de specifika målen för lärokursen. I bedömningen ska man beakta de enskilda kursernas tyngdpunktsområden och deras nära koppling till de gemensamma målen och de specifika målen för lärokursen. I alla kurser ges den studerande mångsidig respons. Man ska ge den studerande respons på framsteg inom språkkunskapens olika delområden och på övriga mål, såsom förmågan att i språkstudierna tillämpa strategier för lärande och att använda finska i autentiska miljöer. Responsen ges under kursens gång i olika skeden av lärprocessen. Den studerande uppmuntras att dra nytta av självvärdering och kamratvärdering. Man kan under alla kurser arbeta med portfoliometoden, även vid integrering av läroämnena.

Som stöd vid bedömningen och som ett verktyg för läraren och den studerandes självvärdering och kamratvärdering används nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som grundar sig på den gemensamma europeiska referensramen för språk. I början av studierna ska man speciellt ge respons på den studerandes förmåga att utveckla sina lärstrategier för språkstudier. I takt med att studierna framskrider kan man i tilltagande grad använda sig av nivåskalan då man definierar nivån på den studerandes förmåga att kommunicera samt att tolka och producera texter.

Bedömningen av den fördjupade kursen 8 i A-lärokursen, den fördjupade kursen 6 i B1-lärokursen och den fördjupade kursen 8 i den modersmålsinriktade lärokursen i det andra inhemska språket baserar sig på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som utarbetas av Utbildningsstyrelsen och på övriga bevis på kunskap som framkommit under kursen. Kurserna bedöms enligt skalan 4–10. Också det prov i muntlig språkfärdighet som hör till kursen bedöms enligt skalan 4–10. Över provet i muntlig språkfärdighet ges ett särskilt intyg som bilaga till gymnasiets avgångsbetyg.

Byte av lärokurs

Det är logiskt för den studerande att i mån av möjlighet fortsätta med studierna enligt påbörjad lärokurs. Vid byte av lärokurs i finska, från en lång lärokurs till en kortare lärokurs, räknas kurserna till godo enligt följande:

Kurs	Modersmålsinriktad lärokurs		A-lärokurs		B1-lärokurs
Kurs	1	→	1	→	1
Kurs	2	→	2	→	2
Kurs	3	→	3	→	3
Kurs	4	→	4	→	4
Kurs	5	→	5	→	5
Kurs	6	→	6		
Kurs	7	→	7	→	7
Kurs	8	→	8	→	6

Studier som avklarats enligt en mer omfattande lärokurs kan i en mindre omfattande lärokurs utgöra fördjupade eller tillämpade kurser enligt hur man definierar dem i den lokala läroplanen. Den studerande har möjlighet att få erkännande av kunskande för fastställande av kunskapsnivån ifall hen så önskar. Vid byte från en mindre omfattande lärokurs till en mer omfattande lärokurs kan den studerande uppmanas att avlägga kompletterande studier och i detta sammanhang gör man en ny omprövning av kursvitsorden. Den studerande kan även läsa kurser från en annan lärokurs utan att byta lärokurs. Dessa kurser kan då enligt vad som bestäms i den lokala läroplanen utgöra fördjupade eller tillämpade kurser och räknas in i den studerandes egentliga lärokurs.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och centrala innehåll. Läraren kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna och hur mycket de olika bedömningsgrunderna sammantaget påverkar kursvitsordet. På basen av denna information planerar den studerande sin kompetensutveckling. Den studerande ställer upp personliga inlärningsmål och funderar på lämpliga arbetssätt för att nå målen.

Halvvägs genom kursen utvärderar den studerande och läraren hur arbetet mot att nå målen går. I slutet av kursen ger läraren respons på framsteg och hur väl de olika målen uppnåtts, samt hur kompetensutvecklingen kan fortskrida, samtidigt motiveras kursvitsordet.

Själv- och kamratvärdering skall utgöra en naturlig del av bedömningen. Både de muntliga och skriftliga färdigheterna skall beaktas i bedömningen så att den blir möjligast månsidig. Alla kurser förutom FI t9 bedöms med siffervitsord.

Helsinge gymnasium erbjuder inte undervisning i B-finska. Studerande som studerat B-finska i grundskolan och vill fortsätta med det gör upp en individuell studieplan tillsammans med studiehandledaren och får handledning i hur kurserna i B-finska kan avläggas på annat håll.

Ett eventuellt byte av lärokurs från modersmålsinriktad finska till A-finska eller vice versa får ske en gång i början av studierna i samråd med läraren.

De fördjupade kurserna (FI 7 och FI 8) och den tillämpade kursen FI t9 avläggs i blandgrupper d.v.s. mofi- och A-finskastuderande i samma grupp.

5.4.1.1 Finska, A-lärokurs

Mål för undervisningen

Ett specifikt mål för undervisningen i A-lärokursen i finska är att den studerande ska

- kunna relatera sin språkkunskap till kunskapsnivå B2.1 då det gäller förmåga att kommunicera och att tolka texter samt till kunskapsnivå B1.2 då det gäller förmåga att producera texter samt utvärdera och vidareutveckla sina språkkunskaper.

Obligatoriska kurser

Under de obligatoriska kurserna 1 och 2 ska man betona betydelsen av att utveckla färdigheterna för språkstudier, den egna språkkompetensen både individuellt och interaktivt i grupp och förmågan att kommunicera i olika situationer. I tilltagande grad och i samband med att studierna framskrider ska man fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och uttryckssätt som kursernas olika kontexter kan kräva. Under studiernas gång och speciellt i slutskedet ska man betona språket som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

Under varje kurs ska man reservera tillräckligt med tid för aktuella eller lokala frågor om vilka man kan besluta tillsammans. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som berör temaområdena kan ske i samband med alla kurser. I kurserna ska det ingå många olika slag av övningar inom språkets alla delområden så att den muntliga och skriftliga interaktionen i slutskedet fått lika stor tyngd. Tyngdpunkterna kan dock variera från kurs till kurs.

Eftersom nivån bland studerande i A-finska kan variera relativt mycket, ska undervisningen vid behov kunna differentieras.

1. Vardagsliv, närmiljö och hälsa (FINA1)

Under kursen bekantar sig den studerande med aktiviteter och situationer i vardagslivet och närmiljön. Hen repeterar och fördjupar i synnerhet sina kommunikativa färdigheter i alldagliga umgänges- och servicesituationer. Den studerande övar att uttrycka sig både muntligt och skriftligt till exempel om sin skol- och hemmiljö, matvanor, hälsa och fritidsintressen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utveckla sina skriftliga och muntliga kommunikativa färdigheter så att hen klarar av att agera i finskspråkiga miljöer.*

Centralt innehåll

Temaområdet välbefinnande och trygghet betonas under kursens gång. En finsk ungdomsbok läses och diskuteras både muntligt och skriftligt. I grammatiken repeteras och fördjupas finskans verblära och de grundläggande objektsreglerna. De får öva sin kommunikativa förmåga även i autentisk miljö.

2. Natur och vetenskap (FINA2)

Under kursen övar man de kommunikativa färdigheterna genom diskussioner och presentationer och den studerande lär sig att dra nytta av självvärdering och

kamratvärdering. Man behandlar teman som natur, miljö och vetenskap ur olika synvinklar, till exempel hållbar utveckling, turism och rekreation. Den studerande läser några sak- och skönlitterära texter om kursens teman och fördjupar sitt ordförråd.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *tillägna sig det centrala ordförrådet gällande miljön.*
- *fördjupa och bredda sina kunskaper om finskans struktur.*

Centralt innehåll

Temaområdet hållbar livsstil och globalt ansvar betonas under kursens gång. Kursen erbjuder goda möjligheter till ämnesintegrering med biologi eller geografi. I grammatiken repeteras och fördjupas nomenböjningen samt det viktigaste om subjekt och unipersonella uttryck.

3. Teknik och konsumtion (FINA3)

Under kursen bekantar sig den studerande med och använder olika digitala verktyg. Man behandlar temaområdena teknik, konsumtion och handel.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *på ett kreativt och fördomsfritt sätt använda det finska språket även i digitala miljöer.*

Centralt innehåll

Förslag på digitala verktyg som kan användas under kursen är e-böcker, videoediteringsprogram och digitala grammatikövningar. Även kursprovet görs digitalt. Under kursen betonas temaområdet teknologi och samhälle både genom läsning, skrift och diskussioner. I grammatiken repeteras och fördjupas de olika infinitivformerna och de vanligaste participformerna.

4. Medierna och samhället (FINA4)

Under kursen lär sig den studerande att göra sammanfattningar samt presentera och diskutera olika medietexter som anknyter till det finska samhället. Man lägger vikt vid hur medierna uttrycker sig i sakfrågor, till exempel om politik, forskning och aktuella händelser i världen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *inse betydelsen av de utökade möjligheter som en bred språkkunskap erbjuder.*
- *utveckla sin vilja och förmåga att följa med och även själv aktivt delta i samhällsdebatten på finska.*

Centralt innehåll

Temaområdet aktivt medborgarskap betonas under kursen bl.a. genom att de studerande får skriva egna insändare. I grammatiken behandlas finskans satsmotsvarigheter så att de studerande förstår dem och själva kan använda de enklare motsvarigheterna.

5. Utbildning och arbetsliv (FINA5)

Under kursen lär sig den studerande att tolka och producera olika slags texter i anslutning till kursens ämnesområden. Kursen behandlar teman som utbildning, yrken och näringsliv ur både samhällets och den studerandes synvinkel.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *tillägna sig det centrala ordförrådet gällande studier och arbetsliv.*
- *på ett kreativt sätt använda finska språket i studier och arbetsliv.*

Centralt innehåll:

Temaområdet entreprenörskap betonas under kursen. I grammatiken behandlas objektet mera ingående och adverbial, i synnerhet tids- och platsadverbial.

6. Finsk kultur och litteratur (FINA6)

Under kursen utvecklar och fördjupar de studerande sin multilitteracitet och kännedomen om finsk kultur och litteratur ur de ungas synvinkel. Den studerande läser åtminstone ett skönlitterärt verk och presenterar det muntligt eller skriftligt. Den studerande bekantar sig med några finska konstnärer, författare och kompositörer. I skriftliga uppgifter poängteras skillnaderna mellan olika genrer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utveckla sin kulturkännedom.*
- *inse finska språkets betydelse som nationalspråk.*

Centralt innehåll

Teater- eller museibesök kan utgöra en del av kursen. Temaområden kulturkompetens och multilitteracitet betonas. I grammatiken behandlas olika attribut, speciellt med tanke på svenskans prepositionsuttryck.

Nationella fördjupade kurser

Under de fördjupade kurserna vidareutvecklar den studerande sin förmåga att använda finska språket för olika ändamål. Hen övar sig att analysera, tolka och producera texter både individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kurserna. Under kurserna kan man i form av en skriftlig eller muntlig produktion integrera studierna i finska med övriga studier.

7. Kommunicera i skrift (FINA7)

Under kursen fördjupas förmågan att tolka och producera finska texter i olika slag av skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare. Man analyserar och producerar både faktatexter och fiktiva texter samt texter inom olika genrer, såsom berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande och argumenterande texter. Även förmågan att återge och översätta olika texter till och från finska övas. Vid behov kan grundläggande strukturer repeteras

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *befästa sina skriftliga färdigheter.*

Centralt innehåll

Varje studerande skriver en egen studie om valfritt ämne, denna presenteras för gruppen med hjälp av en opponent. De studerande lär sig att ge och ta emot konstruktiv kritik. Undervisningen kan vid behov differentieras.

8. Kommunicera i tal (FINA8)

Under kursen lär sig den studerande att tala och uppträda på finska i olika formella och informella situationer. Den studerande lär sig att uttrycka sig fritt, göra frågeställningar, referera, diskutera, beskriva, intervjua, argumentera och hålla olika anföranden. Den studerande kan utnyttja digitala verktyg vid muntlig framställning.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *befästa sina muntliga färdigheter.*

Centralt innehåll

Det riksomfattande muntliga provet i finska är en obligatorisk del av kursen. Undervisningen kan vid behov differentieras.

Skolvisa tillämpade kurser

9. Repetitionskurs (FIN t9)

Studerande förbereds inför studentprovet i finska. Kursen erbjuds i första hand till dem som ämnar skriva studentprovet i finska inom en snar framtid.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *fördjupa och bredda sina språkkunskaper inför studentprovet i finska.*

Centralt innehåll

Studentprovets olika delområden: hör- och läsförståelse, uppsatsskrivning, strukturer och öppna frågor övas. Förutom det behandlas bl.a. språkvård, sammandrag och översättning. Vid behov repeteras även grammatik. Digitala övningar utgör en naturlig del av kursen. Undervisningen kan vid behov differentieras. Kursen bedöms som avlagd/underkänd.

5.4.1.4 Finska, modersmålsinriktad lärokurs

Syftet med den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att ge tvåspråkiga och flerspråkiga studerande i svenskspråkiga gymnasier en möjlighet att vidareutveckla sina kunskaper i finska och stärka den egna mångfasetterade språkliga och kulturella identiteten. Kurserna är uppbyggda kring samma teman som A-lärokursen, för att studierna ska kunna ordnas både som särskilda kurser och som individuella studier.

Mål för undervisningen

Specifika mål för undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om finskans struktur
- fördjupa sin språkliga medvetenhet om finska och utveckla sin kunskap om språkets användning i jämförelse med svenskan och andra språk, så att hen kan nyansera och förbättra sitt språk
- fördjupa och nyansera sitt ordförråd så att hen kan läsa, tolka, producera och utnyttja olika texter som hör till allmänbildningen eller studierna
- bekanta sig med finsk kultur och litteratur, samt läsa och analysera finsk skönlitteratur
- vidareutveckla sin förmåga att fungera målinriktat som talare, lyssnare, läsare och skribent i olika kommunikationsmiljöer
- kunna relatera sin språkkunskap till kunskapsnivå B2.2 samt kunna utvärdera och vidareutveckla sina språkkunskaper
- efter slutförda gymnasiestudier klara av också krävande studier och arbetsuppgifter på finska.

Obligatoriska kurser

Under de obligatoriska kurserna 1 och 2 ska man betona betydelsen av att utveckla färdigheterna för språkstudier, den egna språkkompetensen både individuellt och interaktivt i grupp och förmågan att kommunicera i olika situationer. I tilltagande grad och i samband med att studierna framskrider ska man fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och uttryckssätt som kursernas olika kontexter kan kräva. Under studiernas gång och speciellt i slutskedet ska man betona språket som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

Under varje kurs ska man reservera tillräckligt med tid för aktuella eller lokala frågor om vilka man kan besluta tillsammans. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som berör temaområdena kan ske i samband med alla kurser. I kurserna ingår många olika slag av övningar inom språkets alla delområden så att den muntliga och skriftliga interaktionen i slutskedet fått lika stor tyngd. Tyngdpunkterna kan dock variera från kurs till kurs.

Eftersom finskan är mycket stark i Vanda ska man sträva efter att göra undervisningen i modersmålsinriktad finska tillräckligt utmanande och skillnaderna mellan finska och svenska diskuteras både gällande struktur och ordval. Målet är att undvika blandspråk och stärka båda språken skilt för sig.

1. Vardagsliv, närmiljö och hälsa (FIM1)

Under kursen fördjupas den studerandes förmåga att uttrycka sig nyanserat och korrekt i olika sammanhang, med utgångspunkt i kursens teman och med speciell uppmärksamhet på skillnader mellan det talade och det skrivna språket. Skillnader i spontant talspråk, slang, dialekter och standardfinska behandlas. Den studerande förbereder och håller korta muntliga anföranden. I litteraturen behandlas och analyseras noveller och annan skönlitteratur.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utveckla och nyansera sina skriftliga och muntliga kommunikativa färdigheter och utvidga sitt ordförråd.*

Centralt innehåll

Temaområdet välbefinnande och trygghet betonas under kursens gång. I grammatiken repeteras och befästs vid behov verbläran, objektet, subjektets och predikatets kongruens och unipersonella uttryck.

2. Natur och vetenskap (FIM2)

Under kursen behandlas olika slag av texter, också skönlitterära, om natur, miljö, vetenskap och hållbar utveckling både muntligt och skriftligt. Ordförrådet inom kursens

teman fördjupas. Den studerande förbereder och håller en längre projektpresentation och lär sig utvärdera sin egen och andras presentationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *vidareutveckla sin förmåga att fungera målinriktat som talare och lyssnare.*
- *utvärdera andras och sina egna muntliga framföranden.*
- *befästa sitt ordförråd gällande miljön.*

Centralt innehåll

Temaområdet hållbar livsstil och globalt ansvar betonas under kursens gång. Kursen erbjuder goda möjligheter till ämnesintegrering med biologi och geografi. I grammatiken repeteras och befästs vid behov nomenböjningen.

3. Teknik och konsumtion (FIM3)

Under kursen bekantar sig den studerande med genrer som kombinerar bild, ljud och skriftlig och muntlig text. Man använder sig av texter som behandlar konsumtion, handel, teknik och informationsteknik och bearbetar dem både muntligt och skriftligt, till exempel med hjälp av digitala verktyg. Lämplig skönlitteratur läses och diskuteras till exempel i ett digitalt forum.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *fördjupa sin förmåga att analysera finsk skönlitteratur.*
- *på ett nyanserat sätt använda det finska språket även i digitala miljöer.*

Centralt innehåll

Temaområdet teknologi och samhälle betonas under kursen. Videoeditering kan tillämpas i olika undervisningsmoment. I grammatiken repeteras och befästs vid behov infinitiver och participer behandlas. Kursprovet görs digitalt.

4. Medierna och samhället (FIM4)

Under kursen producerar den studerande texter som anknyter till kursens teman och uppmärksamhet fästs i synnerhet vid texternas disposition, styckeindelning, variation och sätt att skapa sammanhang. Man bekantar sig med medietexter om aktuella händelser och texternas stil och uppbyggnad behandlas. Skönlitteratur läses och används som underlag för medietexter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *fördjupa sina kunskaper om finskans struktur.*
- *vidareutveckla sin förmåga att fungera målinriktat som läsare och skribent i olika kommunikationsmiljöer.*

Centralt innehåll

Temaområdet aktivt medborgarskap betonas under kursen bl.a. genom att de studerande får skriva egna insändare. I grammatiken behandlas satsmotsvarigheter och interpunktion.

5. Utbildning och arbetsliv (FIM5)

Under kursen fördjupar den studerande sina färdigheter att producera olika texter som anknyter till kursens temaområden och lär sig förbereda sig för arbetsintervjuer. Man arbetar med texter som behandlar utbildning och yrkes- och näringsliv. Översättning till och från finska övas för att belysa skillnader mellan språken. Sammandrag övas på båda språken.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *lära sig använda det finska språket kreativt i studier och arbetsliv.*
- *inse betydelsen av de utökade möjligheter som en bred språkkunskap erbjuder.*
- *fördjupa sin språkkänsla och förmåga att ta i beaktande skillnader mellan finska och svenska vid översättning.*

Centralt innehåll

Temaområdet entreprenörskap betonas under kursen t.ex. genom att studerande får grunda egna fiktiva företag. Studerande får även öva sig i att skriva arbetsansökningar samt förbereda sig för och agera i fiktiva arbetsintervjuer. I grammatiken behandlas attribut och adverbial, rektionsfrågor och finskans motsvarigheter till svenskans prepositionsattribut.

6. Finsk kultur och litteratur (FIM6)

Under kursen breddar och fördjupar den studerande sin multilitteracitet och sin kännedom om finsk kultur och litteratur. Den studerande fördjupar även sin kunskap om språkets estetiska funktion och kulturella betydelse. Ett skönlitterärt verk läses och analyseras. Förmågan att skriva stärks genom att man övar sig i att producera olika slag av texter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utveckla sin kulturkännedom.*
- *inse det finska språkets betydelse som nationalspråk*
- *fördjupa sin förmåga att analysera finsk skönlitteratur*

Centralt innehåll

Under kursen betonas temaområden kulturkompetens och multilitteracitet bl.a. genom att de studerande erbjuds möjlighet att studera litteraturhistoria, gå på teater och analysera konstverk. De studerande fördjupar sin kunskap om språkets estetiska funktion och kulturella betydelse genom poesi och genom att fördjupa sig i olika kulturformer.

Nationella fördjupade kurser

Under de fördjupade kurserna fördjupar den studerande sin förmåga att använda finska språket för olika ändamål. Hen övar sig att tolka och producera texter både individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kurserna. Under kurserna kan man i form av en skriftlig eller muntlig produktion integrera studierna i finska med övriga studier.

7. Kommunicera i skrift (FIM7)

Under kursen fördjupas färdigheterna i textproduktion och förmågan att kritiskt läsa och tolka finska texter i olika slag av skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare. Man analyserar och producerar både fakta och fiktiva texter samt texter inom olika genrer, såsom berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande och ställningstagande texter. Den studerande ges möjlighet att enligt behov och önskemål producera olika digitala texter. Vid behov kan centrala strukturer repeteras.

Mål

- Kursens mål är att den studerande ska*
- *befästa sina skriftliga färdigheter.*

Centralt innehåll

Varje studerande skriver en egen studie om valfritt ämne under kursen, denna presenteras för gruppen med hjälp av en opponent. Således lär sig studerande att ge och ta emot konstruktiv kritik. Även förmågan att återge och översätta olika texter till och från finska övas. Vid behov kan grundläggande, centrala strukturer repeteras och undervisningen differentieras.

8. Kommunicera i tal (FIM8)

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att tala och uppträda på finska i både formella och informella kommunikationssituationer. Den studerande utvecklar sina färdigheter att uttrycka sig individuellt och att i grupp diskutera aktuella samhällsfenomen och sådant som hör till allmänbildningen. Argumentationsteknik övas.

Mål

- Kursens mål är att den studerande ska*
- *befästa sina muntliga färdigheter.*

Centralt innehåll

Den studerande lär sig att uttrycka sig fritt, göra frågeställningar, referera, diskutera, beskriva, intervjua, argumentera och hålla olika anföranden. Den studerande kan utnyttja digitala verktyg vid muntlig framställning. Det riksomfattande muntliga provet i finska är en obligatorisk del av kursen. Undervisningen kan vid behov differentieras.

Skolvisa tillämpade kurser

9. Repetitionskurs (FIM t9)

Under kursen förbereds de studerande inför studentprovet i finska. Kursen erbjuds i första hand till dem som ämnar skriva studentprovet i finska inom en snar framtid.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *fördjupa och bredda sina språkkunskaper inför studentprovet i finska.*

Centralt innehåll

Studentprovets olika delområden: hör- och läsförståelse, uppsatsskrivning, strukturer och öppna frågor övas. Förutom det behandlas bl.a. språkvård, sammandrag och översättning. Vid behov repeteras även grammatik. Digitala övningar utgör en naturlig del av kursen. Undervisningen kan vid behov differentieras. Kursen bedöms som avlagd/underkänd.

5.5.1 Främmande språk, engelska, A-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i A-lärokursen i engelska är att den studerande ska

- utvecklas som språkbrukare i engelska och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl lokala och nationella som europeiska och globala sammanhang
- förstå engelskans betydelse och roll som internationellt kommunikationsspråk
- kunna bedöma huruvida de egna kunskaperna är tillräckliga för fortsatta studier
- kunna planera sina språkstudier för framtida behov, såsom arbetsliv och internationell verksamhet
- få erfarenheter av att läsa, tolka och behandla längre texter på engelska
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå B2.1 i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

I gymnasierna i Vanda uppmuntras de studerande från första början att använda sina kunskaper i det engelska språket och därigenom utveckla en rutin även för muntliga kommunikationssituationer. De studerande stöds i utvecklingen av sina kommunikativa färdigheter genom bl.a själv- och kamratutvärdering. I undervisningen fördjupas studerandenas uppfattning om olika register i olika kommunikationssituationer. Målet är att de studerande utvecklar sina muntliga och skriftliga färdigheter speciellt med tanke på de krav som kan ställas på engelska språkkunskaper för internationella studier och arbete.

Bedömning:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Obligatoriska kurser

I de obligatoriska kurserna 1 och 2 är målet att stärka den studerandes studiefärdigheter samt förmåga att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp och att delta i olika kommunikationssituationer. Från och med kurs 3 ska man i tilltagande grad fästa uppmärksamhet vid olika textgenrer och hur språket förutsätter. I kurserna 4–6 ska språket betonas som verktyg för att söka, komprimera och dela information.

I varje kurs ska man reservera tid för att behandla aktuella eller lokala frågor, som kan väljas tillsammans med de studerande. Ämnesintegrerad undervisning eller undervisning som anknyter till temaområdena kan ingå i alla kurser. Muntlig och skriftlig

kommunikation ska mångsidigt övas under kurserna, även om tyngdpunkterna kan variera från kurs till kurs.

1. Engelskan och min värld (ENA1)

Den studerandes kunskaper inom språkets olika delområden kartläggs. Den studerande analyserar sina utvecklingsområden och utvärderar sina lärstrategier för språkstudier, ställer upp mål för studierna i engelska och hittar sätt att utveckla sina kunskaper både individuellt och i grupp. Under kursen reflekterar man kring den språkliga mångfalden i världen, engelskan som globalt fenomen samt språkkunskap som redskap för att utveckla den kulturella kompetensen. Kursens teman och situationer ska anknyta till studielivet, den ungas livsmiljö och behov av språkkunskap.

På den första gymnasiekursen i engelska uppmuntras gymnasiestuderande i Vanda genom själv- och kamratutvärdering att bedöma sina egna styrkor och utmaningar som språkstudier. De studerande planerar sina studier i engelska, att sätta upp mål för dessa och att ta ansvar för sina egna studier. De studerande i Vanda uppmuntras att uppskatta diskussionstillfällen på engelska och att initiera konversationer och därmed utveckla sina språk-, kommunikations- och interaktionskunskaper. Målet i kommunikationssituationer är att lägga märke till och förstå mänsklig variation, människors olika behov och livssituationer. Till detta hör även att stifta bekantskap med olika kulturer och språkområden samt att uppskatta deras mångfald. Multikulturalismen i Vanda samt läget i hjärtat av internationella kommunikationsförbindelser gör hanteringen av den här sortens kommunikationskunskaper på engelska en del av vår vardag.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna planera sina studier i engelska, sätta upp mål för dessa och ta ansvar för dem.
- kommunicera i tal och skrift om bekanta ämnen på engelska.

Centralt innehåll

- det engelska språket som globalt fenomen
- studielivet och de ungas livsmiljö
- kulturell mångfald och behovet av språkkunskap.

2. Människans sociala nätverk (ENA2)

Under kursen övar den studerande att med hjälp av olika medier delta i olika kommunikationssituationer av varierande språklig och kulturell svårighetsgrad, också i en internationell kontext. Den studerande fördjupar sin förmåga att diskutera aktivt och lyssna på andra. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans

diskutera betydelser. Mångsidiga strategier utvecklas för olika kommunikationssituationer. Under kursen behandlas teman som anknyter till mänskliga relationer och i samband med dem även psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande. Man reflekterar också över teknologins och digitaliseringens betydelse för kommunikation och välbefinnande.

På kursen uppmuntras de studerande till en äkta interaktion genom att bl.a. berätta om sin egen omgivning och därigenom utveckla förmågan att lyssna på och förstå andra. Man stöder de studerande att lära sig att tänka förutseende och tolka situationer både i det verkliga livet och då de figurerar i olika medieomgivningar. De studerande utvecklar förmågan att identifiera språkets olika register i olika kommunikationssituationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- formulera åsikter och delta i diskussioner på engelska
- reflektera över teknologins och digitaliseringens betydelse för kommunikation och välbefinnande

Centralt innehåll

- Mänskliga relationer
- Teknologi och digitalisering
- Psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande

3. Kulturella fenomen (ENA3)

Under kursen fördjupas och utvecklas den studerandes multilitteracitet. Den studerande producerar texter inom olika genrer med betoning på de språkliga drag som kännetecknar genren. Kursens teman utgår från olika kulturella fenomen, engelskspråkiga medier och kreativ verksamhet.

Kursen erbjuder möjligheter att från ett brett perspektiv iaktta kulturella fenomen såsom socialkultur samt seder och bruk. De studerande uppmuntras att uttrycka sig kreativt på engelska. De får en fördjupad kännedom om den egna kulturella identiteten, om olika kulturer och om konst. På kulturkursen drar man nytta av lämpliga delar av Vandas och hela huvudstadsregionens kulturutbud. I planeringen av kursarbetet kan de studerande bearbeta kultureller intressen, t.ex. i valet av uppsats och i målsättningarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin multilitteracitet
- uttrycka sig kreativt på engelska
- producera olika typer av engelsk text

Centralt innehåll

- kulturella fenomen
- engelskspråkiga medier
- kreativ verksamhet

4. Samhället och omvärlden (ENA4)

Under kursen utvecklar den studerande sin förmåga att söka information och läsa kritiskt samt övar sig att aktivt använda engelska. Man bekantar sig med olika debatter om samhällsrelaterade fenomen, och fokuserar i synnerhet på hur man kan påverka som aktiv medborgare. Under kursen reflekterar man även över individens och gruppens ansvar och möjligheter att påverka i medborgarsamhället, till exempel då det gäller människorättsfrågor.

Kursen ger utmärkta möjligheter till utnyttjandet av aktuellt, samhällsrelaterat digitalt material och informationssökning, vilket utvecklar och fördjupar de studerandes multiliteracitet. En analys av samhällsfenomen kan även innehålla en lokal synvinkel. Samhället kan behandlas speciellt under temat välmående och dess stödfaktorer, så att de studerande lär sig att stöda välmåendet såväl i sin näromgivning som i det vidare samhället.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- söka information och läsa kritiskt
- bekanta sig med samhällsdebatter
- reflektera över individens och gruppens ansvar i medborgarsamhället

Centralt innehåll

- aktivt medborgarskap
- välmående
- informationssökning

5. Vetenskap och framtid (ENA5)

Kursen fördjupar den studerandes förmåga att tolka och producera texter samt den studerandes kompetens att söka information om för hen intressanta kunskaps- och vetenskapsområden. De studerande övar sin förmåga att dela med sig av synpunkter som grundar sig på egna kunskaper eller åsikter. De reflekterar kring olika framtidsvisioner, i synnerhet i ett teknologi- och digitaliseringsperspektiv, samt över engelskans ställning som internationellt språk inom vetenskap och teknik. Temana väljs från olika fack- och vetenskapsområden.

Kursen i vetenskap och framtid erbjuder goda möjligheter till ämnesöverskridande samarbete. Detta kan involvera olika undervisningsämnen eller samarbete med lokala,

intressanta och innovativa vetenskaps- och teknologiinstitutioner och företag. De studerande stöttas i att hitta kommunikationsredskap för att behandla vetenskaps- och/eller teknologi-relaterade ämnen på engelska, i enlighet med ämnesområden i framtida läroplaner.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *lära sig tolka och producera texter*
- *söka information och dela med sig av synpunkter*
- *bekanta sig med engelskan som internationellt språk inom vetenskap och teknik*

Centralt innehåll

- vetenskap och teknik*
- engelska som internationellt språk*

6. Studier, arbete och ekonomi (ENA6)

Kursen fördjupar den studerandes förståelse för språkkunskap som ett socialt kapital och en färdighet för arbetslivet. Den studerande bekantar sig med textgenrer som kan komma till nytta i eventuella fortsatta studier eller i arbetslivet. Under kursen överväger och diskuterar den studerande planer för fortsatta studier, karriär och arbete även i en internationell kontext. Under kursen behandlas ekonomiska frågor som är relevanta för den unga som står på tröskeln till arbetslivet samt ekonomiska företeelser i ett större perspektiv.

Kursen ger möjlighet till mångsidigt samarbete med intressanta och innovativa läroanstalter, företag och organisationer i närområdet. De studerande kan på ett praktiskt sätt bekanta sig med olika former av arbete och företagsamhet, och speciellt behandla den globala arbetskraftens betydelse och vikten av det engelska språket.

På kursen förstärker de studerande sin uppfattning om den egna språkkunskapen i relation till fortsatta studier och till arbetslivet, samt ställer målsättningar för en vidareutveckling. De studerande bekantar sig med arbetssökarprocessen på det engelska språket, bl.a genom ämnen som CV och ansökningar, telefonetikett och arbetsintervjuer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *förstå språkkunskapens roll i studie- och arbetslivet*
- *bekanta sig med arbetssökarprocessen på engelska*
- *bli medveten om den globala arbetskraftens betydelse*

Centralt innehåll

-ekonomiska frågor och företeelser
-arbete och företagsamhet

Nationella fördjupade kurser

Under kurserna ska den studerande fördjupa sin förmåga att använda engelska för olika syften. Den studerande övar sig att tolka och producera texter individuellt och i grupp. Repetitionsövningar utgående från de studerandes behov ingår i kurserna. En mer omfattande skriftlig eller muntlig del eller helhet på engelska, som anknyter till övriga studier, kan integreras i kurserna.

7. Hållbar livsstil (ENA7)

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att tolka och producera engelska i olika skriftliga kommunikationssituationer och för olika slag av mottagare. Den studerande analyserar eller producerar texter inom olika genrer, såsom fiktiva och icke-fiktiva, berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande eller ställningstagande texter. Man fortsätter behandla de obligatoriska kursernas teman ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbarhetsperspektiv med beaktande av de studerandes behov eller intressen.

Studerandena uppmuntras att skapa en egen, lokal och global synvinkel på hållbar utveckling och livsstil.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *att tolka texter inom olika genrer*
- *att producera texter på engelska inom olika genrer*
- *att vara medveten om hållbar utveckling och livsstil*

Centralt innehåll:

- *hållbar utveckling*
- *ekologi*
- *textanalys*

8. Muntlig kommunikation och påverkan (ENA8)

Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att producera muntlig engelska, förstå talad engelska och bygga upp en dialog. Den stärker sin förmåga att tala flytande och övar muntlig produktion som förutsätter förberedelse. Teman som behandlats i de obligatoriska kurserna repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

På kursen förstärks den studerandes mod och självförtroende i kommunikationssituationer. Den studerande kan med hjälp av själv- och kamratutvärdering bedöma sina egna muntliga kommunikationsfärdigheter och ställa mål för att utveckla dem. På kursen avläggs ett muntligt prov för vilket fås ett intyg.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *producera muntlig engelska*
- *förstå talad engelska*
- *delta aktivt i en dialog*

Centralt innehåll

- *muntlig kommunikation*
- *muntliga presentationer i mindre och i större grupper*
- *förberedelse inför det muntliga provet*

Skolvisa tillämpade kurser

9. Repetitionskurs (ENT9)

Kursens mål är att förbereda de studerande så brett som möjligt inför studentprovet i engelska. De studerande får öva sig på de olika komponenterna i studentexamen i engelska. Centrala temata repeteras och fördjupas vid behov.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *lära känna de olika delarna i studentprovet i engelska*
- *öva sig på de olika delarna i studentprovet i engelska*
- *bli medveten om olika strategier t.ex inför hörförståelsen och textproduktionen*
- *skapa rutiner vad gäller utförandet av studentprovet, såsom ifyllning av blanketter etc.*

Centralt innehåll

- *repetition av centrala strukturer och grammatik*
- *textförståelse*
- *hörförståelse*
- *olika typer av textproduktion*

5.5.4 Främmande språk, B2-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B2-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.2 (övriga språk) eller B1.1 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Bedömning

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

5.5.4.2 Tyska

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Viktiga frågor i livet och vardagen

Under kursen reflekterar den studerande över målspråkets betydelse i hens eget liv, nu och i framtiden. Den studerandes kunskaper i målspråket kartläggs. Den studerande analyserar och utvärderar sina färdigheter för språkstudier, ställer upp mål för sitt språklärande och hittar sätt att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp. De kommunikativa färdigheterna utvecklas med hjälp av olika medier. Under kursen

behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

Under den första kursen diskuteras inlärningsstrategier som speciellt stödjer språkinläringen och dess olika delområden. Studerandena handleds till att reflektera över hur de lär sig och använder olika språk, och med hjälp av själv- och kamratutvärdering lär de sig gestalta sina egna styrkor och utvecklingsmål som språkstuderande. De studerande uppmuntras till att aktivt använda språket. Teknologi utnyttjas redan från den första kursen och studerandena uppmuntras till att använda applikationer för att träna bl.a. ordförråd även under sin fritid.

Kursen uppmuntrar de studerande att bekanta sig med tidningar och tidskrifter på målspråket med hjälp av korta och enkla artiklar. De studerande kan uppmuntras att delta i en autentisk diskussion via olika kommunikationskanaler.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *känna till sina egna styrkor och utmaningar som språkstuderande*
- *ställa upp egna utvecklingsmål*
- *kunna berätta om sig själv och sitt dagliga liv*
- *utveckla sina kommunikativa färdigheter med hjälp av olika medier*

Centralt innehåll

- *mångsidiga övningar relaterade till familj, vänner, intressen, fritid och hobbyer, med fokus på det muntliga*
- *repetition av centrala strukturer från grundskolan*
- *autentiskt material via korta och enkla artiklar på målspråket samt olika kommunikationskanaler*

Kursen motsvarar kurs 3 i B3-tyska.

2. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

De studerande fördjupar och utvecklar sin multilitteracitet och handleds i att agera ansvarsfullt i produktionen och delande av skriftliga meddelanden i olika medier. Under kursen förstärks de studerandes egen kulturella identitet och kännedomen om språkområdets olika kulturer, traditioner och seder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *känna till grundläggande skillnader och likheter i eget levnadssätt, seder och*

- bruk jämfört med de tyskspråkiga ländernas kulturer
- kunna kommunicera i en tyskspråkig miljö och även känna till grundläggande sociala koder och skillnader i kommunikation
- fördjupa sin multilitteracitet och sin kännedom om netetikett

Centralt innehåll

- mångsidiga övningar relaterade till boende, levnadssätt, resande, matkultur och traditioner
- mer fokus även på skriftlig kommunikation vid sidan om det muntliga samt på sociala medier
- strukturerna blir något mer invecklade

Kursen motsvarar kurs 4 i B3-tyska.

3. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande bekantar sig med olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Den studerande reflekterar också över vilka förändringar teknologin och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Under kursen kan man behandla aktuella samhällsrelaterade teman som berör de unga. De studerande uppmuntras till aktiv diskussion och till att uttrycka egna åsikter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utvidga sin förmåga att kommunicera om olika teman såsom välbefinnande, mänskliga relationer och olika livsskeden
- kunna uttrycka sina åsikter om teman som berör dem själva, t.ex. om skola och utbildning och hålla i gång ett längre samtal

Centralt innehåll

- ord och uttryck som har att göra med välbefinnande och mänskliga relationer
- fraser som används för att uttrycka sina åsikter, även mer känsloladdade uttryck
- att betrakta autentiska diskussioner och kommunikationsstrategier på medier samt öva hörförståelsen

Kursen motsvarar kurs 5 i B3-tyska.

4. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella fenomen och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Under kursen kan man utnyttja det breda kulturutbudet i närområdet och ge de studerande en möjlighet att komma i kontakt med målspråket och representanter för målkulturen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *bekanta sig med aktuella och för de studerande intressanta kulturella fenomen*

Centralt innehåll

- *ord och uttryck som har att göra med olika områden av kultur, t.ex. film och musik*
- *ett studiebesök ingår där de studerande kommer i kontakt med målkulturen*
- *ett mer omfattande projekt kring ett kulturellt fenomen kan ingå*

Kursen motsvarar kurs 6 i B3-tyska.

5. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursens teman är skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Kursen behandlar betydelsen av språkkunskaper för studerandes kommande studier och arbetsliv. Under kursen kan man bekanta sig med närområdets arbets- och studiemöjligheter och antingen besöka eller bjuda in gäster från olika företag eller utbildningsinstitutioner. Man kan också öva sig i att skriva CV och att klara sig i anställningssituationer på målspråket.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *känna till grundläggande skillnader i skolsystem, studieliv samt arbetskultur i den egna kulturen och målkulturen*
- *klara av att söka jobb och diskutera studier och framtidsplaner på målspråket*

Centralt innehåll

- *ord och uttryck som har att göra med skola, studier, arbetsliv och framtidsplaner*
- *artighetsfraser och hövlighetsformer övas samt futurum*
- *ett studiebesök eller ett besök av en tyskspråkig gäst kan ingå, så att det finns möjlighet till att intervjua någon på tyska angående arbete eller studier*

Kursen motsvarar kurs 7 i B3-tyska.

6. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man att öva sig i interaktion och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Kursens teman kan betraktas både ur lokal och global synvinkel. Under kursen utnyttjas mer krävande texter, t.ex. nyheter. De studerande kan bekanta sig med enklare delar av studentexamensproven.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *på ett mångsidigt sätt kunna beskriva natur, landskap och boendemiljöer*
- *klara av att diskutera olika faktorer av en hållbar livsstil*
- *känna till hur studentskrivningsprovet är uppbyggt och bekanta sig med enklare delar av provet*

Centralt innehåll

- *ord och uttryck som har att göra med natur, landskap och boendemiljöer samt hållbar livsstil*
- *olika former av internationellt samarbete och påverkningsmöjligheter diskuteras*
- *fraser som är nyttiga då man debatterar och argumenterar*
- *fokus på läsförståelse och autentiska nyheter*

Kursen motsvarar kurs 8 i B3-tyska.

7. Internationell verksamhet

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Under kursen kan man utnyttja både skolans, stadens och närområdets samarbetspartners för att utöka den internationella verksamheten (t.ex. vänskolor, utbytesstuderande, utländska gäster, institut och föreningar).

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *stärka sin förståelse för olika kulturer*
- *få större insyn i internationellt samarbete, volontärarbete och arbetslivet*

Centralt innehåll

- ett gemensamt projekt med en vänskola eller övriga samarbetspartners kan ingå
- repetition av strukturer
- fokus på att öva inför studentskrivningsprovet och på läs- och hörförståelse

Kursen kan avläggas som en tillämpad kurs i B3-tyska (kurs 9).

8. Muntlig och skriftlig kommunikation

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

De studerande förbereder sig inför studentskrivningarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- stärka sin läs- och skrivförmåga
- bekanta sig med varierande textgenrer
- förbereda sig inför studentskrivningarna bl.a. genom att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer, t.ex. e-post, brev, meddelanden

Centralt innehåll

- repetition av viktiga teman och strukturer
- de studerande läser artiklar och leder en diskussion kring en artikel som speciellt intresserar dem samt övar sig i att tolka och sammanfatta
- fokus på att öva inför studentskrivningsprovet och på skrivförmåga samt eventuellt muntligt prov

Kursen kan avläggas som en tillämpad kurs i B3-tyska (kurs 10).

5.5.5 Främmande språk, B3-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B3-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang

- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.1 (övriga språk) eller B1.1/A2.2 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Vi bekantar oss med varandra och det nya språket

Under kursen får den studerande en bild av målspråkets ställning i världen och i förhållande till de språk hen behärskar eller har studerat tidigare. Den studerande övar sig att kommunicera i vardagliga situationer och att använda lämpliga kommunikationsstrategier samt lär sig de viktigaste artighetsfraserna.

Under den första kursen fästs uppmärksamhet vid att hitta bra lärstrategier. Den studerande handleds i att träna på hur hen lär sig och använder språket. Med hjälp av självbedömning hittar den studerande sina egna styrkor och utvecklingsmöjligheter som språkstuderande. De studerande uppmanas att från första stund vara aktiva språkbrukare av det nya språket och använda sig av t.ex. olika applikationer för att träna ordförråd även under sin fritid.

Kursen fäster uppmärksamhet vid den muntliga kommunikationen. Vid slutet av kursen ska den studerande kunna berätta enkla saker om sig själv och sin hemort på målspråket.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna presentera sig själv och sin hemort på målspråket
- kunna föra en enkel inledande dialog
- känna till målspråkets ställning i världen
- vara bekant med olika lärstrategier

Centralt innehåll

- *det tyska språkets utbredning och grundläggande regionala skillnader*
- *uttal och grundläggande grammatikaliska strukturer (t.ex. verb i presens, frågeord, tidsuttryck)*
- *mundliga dialoger i enkla vardagliga sammanhang*

2. På resa i världen

Under kursen övar sig den studerande att klara sig i olika sociala situationer som anknyter till resande och utträttande av vardagliga ärenden. Den studerande utvecklar användningen av kompensationsstrategier och andra kommunikationsstrategier.

Den studerande uppmuntras att bli en aktiv samtalspartner och att inleda diskussioner. Kursen fäster fortsättningsvis uppmärksamhet främst vid den muntliga kommunikationen, men också enkla skriftliga produktioner övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *klara av praktiska situationer som biljettköp, hotell- och restaurangbesök, vägbeskrivningar etc*
- *kunna kommunicera aktivt i bekanta situationer*
- *presentera ett reseplan muntligt och skriftligt*

Centralt innehåll

- *olika populära reseplan i den tyskspråkiga världen*
- *beskrivning av platser och personer*
- *hotell-, restaurang- och biobesök*
- *grundläggande grammatikaliska strukturer med flera tempusformer*

3. Viktiga frågor i livet och vardagen

Den studerande övar sina kommunikativa färdigheter med hjälp av olika medier. Under kursen behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

De studerande uppmuntras att bekanta sig med tidningar och tidskrifter på målspråket med hjälp av korta och enkla artiklar. De studerande uppmuntras också att delta i en, om möjligt, autentisk diskussion via olika kommunikationskanaler.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *kunna uttrycka sin åsikt om vardagliga saker*
- *kunna tala om intressen, välbefinnande och mänskliga relationer*
- *kunna skicka enkla text- och e-postmeddelanden*
- *kunna föra ett telefonsamtal*

- *uppfatta huvudinnehållet i korta, tydliga och enkla budskap och meddelanden*

Centralt innehåll

- *att planera en fest eller ett evenemang*
- *ord och uttryck i anknytning till åsikter, mänskliga relationer och intressen*
- *läsförståelse och medier*
- *grammatiken utökas*

Kursen läses tillsammans med kurs 1 i B2-tyska.

4. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

Den studerande fördjupar och utvecklar sin multilitteracitet och handleds i att agera ansvarsfullt i produktionen och delande av skriftlig produktion i olika media. Under kursen betonas den studerandes egen kulturella identitet och språkområdets olika kulturer, traditioner och seder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *kunna berätta muntligt och skriftligt om en händelse i förfluten tid*
- *aktivt söka olika lärmiljöer för att utöka ordförrådet*

Centralt innehåll

- *den kulturella mångfalden i den tyskspråkiga världen*
- *traditioner och lokala festligheter*
- *läsförståelse och medier*
- *grammatiken utökas till mer komplexa tempusformer*

Kursen läses tillsammans med kurs 2 i B2-tyska.

5. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande undersöker olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Man reflekterar också över vilka förändringar tekniken och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Kursen uppmärksammar aktuella samhällseliga utmaningar och förändringar inom språkområdet och globalt. Den studerande vidareutvecklar sin förmåga att formulera åsikter och att tillsammans med andra diskutera aktuella frågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna formulera åsikter och debattera*
- kunna tala om det egna hälsotillståndet*
- ha fördjupad kunskap om ett aktuellt tema i den tyskspråkiga världen*

Centralt innehåll

- hälsa och välmående*
- turism*
- aktualiteter*
- grammatiken utökas*

Kursen läses tillsammans med kurs 3 i B2-tyska.

6. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella företeelser och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Under kursen bekantar sig den studerande med närområdets kulturutbud med anknytning till målspråket. Den studerande söker också möjligheter att komma i kontakt med det spanska språket på ett lokalt plan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- vara bekant med olika former av media på tyska*
- ha fördjupad kunskap om ett valbart tema inom den tyskspråkiga kulturen*
- kunna tala om ämnen som intresserar*
- kunna på ett enkelt sätt återberätta händelserna i en bok eller film*

Centralt innehåll

- film, litteratur, dagspress*
- historiskt viktiga händelser i de tyskspråkiga länderna*
- aktualiteter*
- de tidigare grammatikaliska strukturerna befästs*

Kursen läses tillsammans med kurs 4 i B2-tyska.

7. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursen behandlar skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Kursen lyfter fram vikten av språkkunskaper för de studerandes kommande studier och arbetsliv. Under kursen kan man bekanta sig med närområdets arbets- och studiemöjligheter och antingen besöka eller bjuda in gäster från olika företag eller utbildningsinstitutioner. Man kan också öva sig i att skriva CV och att klara olika anställningssituationer på målspråket.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *muntligt och skriftligt kunna uttrycka intresse för en arbets- eller studieplats*
- *muntligt och skriftligt kunna ställa frågor och ta reda på information gällande arbets- och studieplatser*
- *kunna uttrycka önskningar och förhoppningar.*

Centralt innehåll

- *volontärarbete, mänskliga rättigheter*
- *fortsatta studier och arbetsliv*
- *utökad grammatik (t.ex. prepositioner, futurum och konjunktiv, indefinita pronomen)*

Kursen läses tillsammans med kurs 5 i B2-tyska.

8. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man med diskussionsövningar och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Under kursen utnyttjas mer krävande texter, t.ex. nyheter. Kursen förbereder för studentexamen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *kunna förstå huvuddragen i radio- och TV-program om ämnen av personligt intresse i relativt tydligt och långsamt språk*
- *kunna beskriva upplevelser och intryck*
- *kunna skriva en enkel sammanhängande text om ett välkänt ämne.*

Centralt innehåll

- *ekologi och miljömedvetenhet*
- *minoriteter och ursprungsfolk*
- *utökad grammatik (t.ex. mer komplexa frågesatser och geografiska namn)*

Kursen läses tillsammans med kurs 6 i B2-tyska.

Tillämpade kurser

9. Internationell verksamhet

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Under kursen kan man utnyttja både skolans, stadens och närområdets samarbetspartners för att utöka den internationella verksamheten (t.ex. vänskolor, utbytesstuderande, utländska gäster, institut och föreningar).

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *stärka sin förståelse för olika kulturer*
- *få större insyn i internationellt samarbete, volontärarbete och arbetslivet*

Centralt innehåll

- *ett gemensamt projekt med en vänskola eller övriga samarbetspartners kan ingå*
- *repetition av strukturer*
- *fokus på att öva inför studentskrivningsprovet och på läs- och hörförståelse*

Kursen läses tillsammans med kurs 7 i B2-tyska.

10. Muntlig och skriftlig kommunikation

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

De studerande förbereder sig inför studentskrivningarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *stärka sin läs- och skrivförmåga*

- *bekanta sig med varierande textgenrer*
- *förbereda sig inför studentskrivningarna bl.a. genom att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer, t.ex. e-post, brev, meddelanden*

Centralt innehåll

- *repetition av viktiga teman och strukturer*
- *de studerande läser artiklar och leder en diskussion kring en artikel som speciellt intresserar dem samt övar sig i att tolka och sammanfatta*
- *fokus på att öva inför studentskrivningsprovet och på skrivförmåga samt eventuellt muntligt prov*

Kursen läses tillsammans med kurs 8 i B2-tyska.

5.5.4 Främmande språk, B2-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B2-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.2 (övriga språk) eller B1.1 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Bedömning:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

5.5.4.1 Franska

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Viktiga frågor i livet och vardagen

Under kursen reflekterar den studerande över målspråkets betydelse i hens eget liv, nu och i framtiden. Den studerandes kunskaper i målspråket kartläggs. Den studerande analyserar och utvärderar sina färdigheter för språkstudier, ställer upp mål för sitt språklärande och hittar sätt att utveckla sina kunskaper individuellt och i grupp. De kommunikativa färdigheterna utvecklas med hjälp av olika medier. Under kursen

behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

Under den första kursen diskuteras inlärningsstrategier som speciellt stödjer språkinläringen och dess olika delområden. De studerande handleds till att reflektera över hur de lär sig och använder olika språk, och med hjälp av själv- och kamratutvärdering lär de sig gestalta sina egna styrkor och utvecklingsmål som språkstuderande. De studerande uppmuntras till att aktivt använda språket. Teknologi utnyttjas redan från den första kursen och de studerande uppmuntras till att använda applikationer för att träna bl.a. ordförråd även under sin fritid.

Kursen kartlägger tidigare kunskap. De studerande reflekterar över sina tidigare kunskaper samt sätter upp mål med sitt språklärande. Kursen uppmuntrar de studerande att bekanta sig med tidningar och tidskrifter på målspråket med hjälp av korta och enkla artiklar. De studerande kan uppmuntras att delta i en autentisk diskussion via olika kommunikationskanaler.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *kunna reflektera över sina tidigare kunskaper och inläring*
- *kunna förstå och använda uttryck om sig själv och sitt liv (familj, vänner, intressen, fritid och hobbyer)*
- *kunna använda modern teknik för att öva sitt språk både i och utanför skolan*

Centralt innehåll

- *familj, vänner, intressen, fritid och hobbyn*
- *repetition av grammatiken i högstadiets kurs; regelbundna er-verb och några andra oregelbundna verb i presens (t.ex. être, avoir, aller, faire, venir, prendre), futur proche, possessiva pronomen, prepositioner vid länder, adjektiv, räkneord (0-1000), genitiv, nekningsord, frågeord, artiklar, reflexiva verb, bokstavering av alfabetet*

Denna kurs motsvarar kurs 3 i B3-franska.

2. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

De studerande fördjupar och utvecklar sin multilitteracitet och handleds i att agera ansvarsfullt i produktionen och delande av skriftlig produktion (i olika medier). Under kursen betonas de studerandes egna kulturella identitet och språkområdets olika kulturer, traditioner och seder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *skriva korta meddelanden med hjälp av olika media*
- *känna till kulturella skillnader i kommunikationen mellan svenska och målspråket*

Centralt innehåll

- *fritidsintressen, semesteraktiviteter, vardagslivet i Frankrike*
- *ett restaurangbesök i huvudstadregionen kan ingå*
- *reflexiva verb, adjektiv, ir- och re-verb, uttryck med avoir, demonstrativa pronomen, passé composé, partitiv*

Kursen motsvarar kurs 4 i B3-franska.

3. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande bekantar sig med olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Den studerande reflekterar också över vilka förändringar teknologin och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Kursen kan uppmärksamma aktuella samhälleliga utmaningar och förändringar inom språkområdet eller globalt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utvidga sin förmåga att kommunicera om olika teman som välbefinnande, mänskliga relationer och olika livsskeden i en föränderlig värld*
- *ha fördjupad kunskap om ett aktuellt tema i den franskspråkiga världen*

Centralt innehåll

- *mänskliga relationer, hälsa och välbefinnande*
- *aktuella frågor*
- *perfekt/passé composé, imperfekt, COD/COI (direkt/indirekt objekt)*

Kursen motsvarar kurs 5 i B3-franska.

4. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella fenomen och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Under kursen kan de studerande bekanta sig med närområdets breda kulturutbud och med möjligheter att komma i kontakt med målspråket också lokalt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *bekanta sig med kulturella fenomen på målspråket*
- *kunna uttrycka sig om en bok, film de läst eller sett*

Centralt innehåll

- *kunna tala om sina intressen, sina upplevelser efter att ha bekantat sig med aktuell film, litteratur, musik och dagspress*
- *ett studiebesök på en franskspråkig institution eller ett biobesök i huvudstadsregionen kan ingå*
- *futur simple, självständiga possessiva pronomen, COD/COI (direkt/indirekt objekt)*

Kursen motsvarar kurs 6 i B3-franska.

5. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursens teman är skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Kursen behandlar betydelsen av språkkunskaper för de studerandes kommande studier och arbetsliv. Under kursen bekanta sig studerande med närområdets arbets- och studiemöjligheter och i mån av möjlighet besöka eller bjuda in gäster från olika företag eller utbildningsinstitutioner. Man kan också öva sig i att skriva CV och att klara olika anställningssituationer på målspråket.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *kunna uttrycka intresse för en arbets- eller studieplats*
- *kunna ställa frågor och ta reda på information gällande arbets- och studieplatser*
- *kunna uttrycka önskningar och förhoppningar i ett tackbrev, e-post*

Centralt innehåll

- *fortsatta studier, arbetsliv*
- *ett arbetsplatsbesök t ex flygfältet i Vanda eller på Aviapolis kan ingå*

- imperativ, gerundium, futur simple, en/y
- komparering av adjektiv och övrig lämplig grammatik

Kursen motsvarar kurs 7 i B3-franska.

6. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man att öva sig i interaktion och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Under kursen kan mer krävande texter, t.ex. nyheter utnyttas. De studerande kan stöta på studentexamen för första gången genom att jobba med enklare delar av provet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *bekanta sig med teman som anknyter till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.*
- *bekanta sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete; t.ex. sommarkurser, utbyte, au-pair jobb*

Centralt innehåll

- *ekologi och miljömedvetenhet*
- *olika boendemiljöer*
- *självständiga pronomen, adverb, relativa pronomen, konditionalis*

Kursen motsvarar kurs 8 i B3-franska.

7. Internationell verksamhet

Under kursen använder den studerande sin språkkunskap och stärker förståelsen för olika kulturer genom att lära känna eller delta i internationellt samarbete, volontärarbete eller arbetslivet, vid behov med hjälp av fjärruppkoppling. De språkliga målen bestäms på basis av kursinnehållet. De studerande rapporterar om eventuellt deltagande i internationell verksamhet på gemensamt överenskommet sätt.

Under kursen kan man utnyttja både skolans, stadens och närområdets samarbetspartner för att utöka den internationella verksamheten (t.ex. vänskolor, utbytesstuderande, utländska gäster, institut och föreningar).

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *stärka sin förståelse för olika kulturer*
- *få större insyn i internationellt samarbete, volontärarbete och arbetslivet*

Centralt innehåll

- ett gemensamt projekt med en vänskola eller övriga samarbetspartners kan ingå
- fokus på att öva inför studentskrivningsprovet och på läs- och hörförståelse
- konjunktiv, passiv, infinitivfraser, repetition av tidigare inlärd verbstrukturer

Kursen kan avläggas som en tillämpad kurs i B3-franska (kurs 9).

8. Muntlig och skriftlig kommunikation

Kursen stärker den studerandes förmåga att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer. Den studerande övar sig att producera och tolka olika textgenrer. Teman som behandlats tidigare repeteras eller kompletteras enligt de studerandes behov.

De studerande förbereder sig inför studentskrivningarna.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *stärka sin läs- och skrivförmåga*
- *bekanta sig med varierande textgenrer*
- *förbereda sig inför studentskrivningarna bl.a. genom att producera text som behövs i olika kommunikationssituationer, t.ex. e-post, brev, meddelanden*

Centralt innehåll

- *repetition av viktiga teman och strukturer (t.ex prepositioner, artiklar, pronomen, adjektiv, adverb)*
- *öva sig i att tolka och sammanfatta kortare artiklar*
- *fokus på att öva inför studentskrivningsprovet och på skrivförmåga samt eventuellt muntligt prov*

Kursen kan avläggas som en tillämpad kurs i B3-franska (kurs 10).

5.5.5 Främmande språk, B3-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B3-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.1 (övriga språk) eller B1.1/A2.2 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Vi bekantar oss med varandra och det nya språket

Under kursen får den studerande en bild av målspråkets ställning i världen och i förhållande till de språk hen behärskar eller har studerat tidigare. Den studerande övar sig att kommunicera i vardagliga situationer och att använda lämpliga kommunikationsstrategier samt lär sig de viktigaste artighetsfraserna.

Under den första kursen fästs uppmärksamhet vid att hitta bra lärstrategier. Den studerande handleds i att träna på hur hen lär sig och använder språket. Med hjälp av självbedömning hittar den studerande sina egna styrkor och utvecklingsmöjligheter som språkstuderande. De studerande uppmanas att från första stund vara aktiva språkbrukare av det nya språket och använda sig av t.ex. olika applikationer för att träna ordförråd även under sin fritid.

Kursen fäster uppmärksamhet vid den muntliga kommunikationen. Vid slutet av kursen skall studerande kunna berätta enkla saker om sig själv och sin studieort på målspråket.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till målspråkets ställning i världen

- vara bekant med olika inlärningsstrategier
- kunna använda modern teknik för att öva sitt språk både i och utanför skolan
- kunna förstå och använda uttryck om sig själv och sitt liv (familj, vänner, intressen, fritid och hobbyer)

Centralt innehåll

- familj, vänner, intressen, fritid och hobbyer
- hälsningsfraser,
- artiklar, regelbundna verb samt några oregelbundna verb, räkneord

2. På resa i världen

Under kursen övar sig den studerande att klara sig i olika sociala situationer som anknyter till resande och utträttande av vardagliga ärenden. Den studerande utvecklar användningen av kompensationsstrategier och andra kommunikationsstrategier.

Den studerande uppmuntras att bli en aktiv samtalspartner och att inleda diskussioner. Kursen fäster fortsättningsvis uppmärksamhet främst vid den muntliga kommunikationen, men också enkla skriftliga produktioner övas.

Mål

Kursens mål är att studerande ska

- klara av praktiska situationer som t ex biljettköp, hotell- och restaurangbesök, vägbeskrivningar
- aktivt kommunicera i bekanta situationer och kunna be samtalspartnern upprepa sig och tala långsamt om det behövs
- presentera ett resemål muntligt och skriftligt

Centralt innehåll

- olika resemål i den franskspråkiga världen
- beskrivning av platser och personer
- hotell-, café- och biobesök
- frågeord, bokstavering av alfabetet, några oregelbundna verb, adjektiv, prepositioner, genitiv, nekningsord

3. Viktiga frågor i livet och vardagen

Den studerande övar sina kommunikativa färdigheter med hjälp av olika medier. Under kursen behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

De studerande uppmuntras att bekanta sig med korta och enkla artiklar på målspråket. De studerande uppmuntras också att delta i en, om möjligt, autentisk diskussion med hjälp av olika medier.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *utvidga sin förmåga att kommunicera om olika teman som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.*
- *uppfatta huvudinnehållet i korta, tydliga och enkla meddelanden*

Centralt innehåll:

- *att planera en fest eller ett evenemang*
- *att berätta om hur du mår*
- *mänskliga relationer och olika nätverk*
- *intressen, fritid och hobbyer*
- *futur proche, possessiva pronomen, frågeord, reflexiva verb, partitiv*

4. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

De studerande fördjupar och utvecklar sin multilitteracitet och handleds i att agera ansvarsfullt i produktionen och delande av skriftlig produktion i olika media. Under kursen betonas den studerandes egna kulturella identitet och språkområdets olika kulturer, traditioner och seder.

Mål

Kursens mål är att studerande ska

- *skriva korta meddelanden med hjälp av olika media*
- *känna till kulturella skillnader i kommunikationen mellan svenska och målspråket*

Centralt innehåll

- *fritidsintressen, semesteraktiviteter, vardagslivet i Frankrike*
- *ett restaurangbesök i huvudstadregionen kan ingå*
- *reflexiva verb, adjektiv*

5. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande undersöker olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Man reflekterar också över vilka förändringar tekniken och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Kursen uppmärksammar aktuella samhällseliga utmaningar och förändringar inom språkområdet och globalt. De studerande utvecklar vidare sin förmåga att formulera åsikter och att tillsammans diskutera aktuella frågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utvidga sin förmåga att kommunicera om olika teman som välbefinnande, mänskliga relationer och olika livsskeden i en föränderlig värld
- ha fördjupad kunskap om ett aktuellt tema i den franskspråkiga världen

Centralt innehåll

- mänskliga relationer, hälsa och välbefinnande
- aktuella frågor
- perfekt/passé composé, imperfekt, COD/COI (direkt/indirekt objekt)

6. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella företeelser och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Under kursen bekantar sig de studerande med närområdets kulturutbud med anknytning till målspråket. De studerande söker också möjligheter att komma i kontakt med det franska språket på ett lokalt plan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bekanta sig med kulturella fenomen på målspråket
- kunna uttrycka sig om en bok, film de läst eller sett

Centralt innehåll

- kunna tala om sina intressen, sina upplevelser efter att ha bekantat sig med aktuell film, litteratur, musik och dagspress
- ett studiebesök på en franskspråkig institution eller ett biobesök i huvudstadsregionen kan ingå
- futur simple, självständiga possessiva pronomen, COD/COI (direkt/indirekt objekt)

7. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursen behandlar skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Kursen lyfter fram vikten av språkkunskaper för de studerandes kommande studier och arbetsliv. Under kursen bekantar sig de studerande med närområdets arbets- och studiemöjligheter och i mån om möjligheter besöks eller bjuds in gäster från olika företag eller utbildningsinstitutioner)

Mål

Kursens mål är att studerande ska

- *kunna uttrycka intresse för en arbets- eller studieplats*
- *kunna ställa frågor och ta reda på information gällande arbets- och studieplatser*
- *kunna uttrycka önskningar och förhoppningar i ett tackbrev, e-post*

Centralt innehåll

- *fortsatta studier, arbetsliv*
- *ett arbetsplatsbesök t ex flygfältet i Vanda eller på Aviapolis kan ingå*
- *imperativ, gerundium, futur simple, en/y*
- *komparering av adjektiv och övrig lämplig grammatik*

8. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man med diskussionsövningar och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Under kursen utnyttjas mer krävande texter, t.ex. nyheter.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *bekanta sig med teman som anknyter till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.*
- *bekanta sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete; t.ex sommarkurser, utbyte, au-pair jobb*

Centralt innehåll

- *ekologi och miljömedvetenhet*
- *olika boendemiljöer*
- *självständiga pronomen, adverb, relativa pronomen, konditionalis*

5.5.5 Främmande språk, B3-lärokurs

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B3-lärokursen i främmande språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld i såväl nationella och europeiska som globala sammanhang
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.1 (övriga språk) eller B1.1/A2.2 (engelska) i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklats och vidareutveckla dem.

Bedömning:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftliga övningar ska småningom öka men muntlig kommunikation övas fortsättningsvis under alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen. I mån av möjlighet reserveras tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Olika textgenrer ska introduceras. Ämnesintegrerad undervisning kan ingå i de olika kurserna. Strukturer behandlas, övas och repeteras på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Det är viktigt att från början fästa vikt vid ett gott uttal.

1. Vi bekantar oss med varandra och det nya språket

Under kursen får den studerande en bild av målspråkets ställning i världen och i förhållande till de språk hen behärskar eller har studerat tidigare. Den studerande övar sig att kommunicera i vardagliga situationer och att använda lämpliga kommunikationsstrategier samt lär sig de viktigaste artighetsfraserna.

Under den första kursen fästs uppmärksamhet vid att hitta bra lärstrategier. Den studerande handleds i att träna på hur hen lär sig och använder språket. med hjälp av självbedömning hittar den studerande sina egna styrkor och utvecklingsmöjligheter som språkstuderande. Den studerande uppmanas att från första stund vara aktiva

språkbrukare av det nya språket och använda sig av t.ex. olika applikationer för att träna ordförråd även under sin fritid.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *känna till målspråkets ställning i världen*
- *vara bekant med olika lärstrategier*
- *kunna presentera sig själv och sin hemort på målspråket och föra en enkel inledande dialog*

Centralt innehåll

- *spanska språkets utbredning och språkets ställning som världsspråk*
- *uttal och grundläggande grammatikaliska strukturer (verb i presens, adjektiv, -frågeord, tidsuttryck)*
- *muntliga dialoger i enkla vardagliga sammanhang*

2. På resa i världen

Under kursen övar sig den studerande att klara sig i olika sociala situationer som anknyter till resande och uträttande av vardagliga ärenden. Den studerande utvecklar användningen av kompensationsstrategier och andra kommunikationsstrategier.

Den studerande uppmuntras att bli en aktiv samtalspartner och att inleda diskussioner. Kursen fäster fortsättningsvis uppmärksamhet främst vid den muntliga kommunikationen, men också enkla skriftliga produktioner övas.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *klara av praktiska situationer som biljettköp, hotell- och restaurangbesök, vägbeskrivningar etc*
- *aktivt kommunicera i bekanta situationer*
- *presentera ett reseplan muntligt och skriftligt*

Centralt innehåll

- *olika populära reseplan i den spanskspråkiga världen*
- *beskrivning av platser och personer*
- *hotell-, restaurang- och biobesök*
- *grundläggande grammatikaliska strukturer med flera tempus*

3. Viktiga frågor i livet och vardagen

Den studerande övar sina kommunikativa färdigheter med hjälp av olika medier. Under kursen behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer.

De studerande uppmuntras att bekanta sig med tidningar och tidskrifter på målspråket med hjälp av korta och enkla artiklar. De studerande uppmuntras också att delta i en, om möjligt, autentisk diskussion via olika kommunikationskanaler.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- kunna uttrycka sin åsikt om vardagliga saker
- kunna tala om intressen, om hur de mår och vad de håller på med
- kunna skicka enkla text- och e-postmeddelanden
- kunna föra ett telefonsamtal
- förstå fraser och vanliga ord som berör personliga förhållanden, information om en själv och ens familj
- uppfatta huvudinnehållet i korta, tydliga och enkla budskap och meddelanden

Centralt innehåll

- att planera och samtala kring ett evenemang
- att berätta om hur du mår och vad du håller på med
- mänskliga relationer och olika nätverk
- intressen, fritid och hobbyer
- grammatiken utökas (preteritum, reflexiva verb, olika pronomen)

4. Liv och levnadssätt

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Skriftlig kommunikation övas i någon mån. Kursens teman är interkulturell kommunikation och kulturmöten i Finland och utomlands.

Den studerande fördjupar och utvecklar sin multilitteracitet och handleds i att agera ansvarsfullt i produktionen och delande av skriftlig produktion i olika media. Under kursen betonas den studerandes egna kulturella identitet och språkområdets olika kulturer, traditioner och seder.

Mål

Kursens mål är att de studerande ska:

- kunna berätta muntligt och skriftligt om en händelse i förfluten tid
- aktivt söka olika lärmiljöer för att utöka ordförrådet

Centralt innehåll

- *den kulturella mångfalden i den spanskspråkiga världen*
- *traditioner och lokala festligheter*
- *läsförståelse och medier*
- *grammatiken utökas till mer komplexa tempusformer (preteritum och imperfekt)*

5. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande undersöker olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Man reflekterar också över vilka förändringar tekniken och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

Kursen uppmärksammar aktuella samhällseliga utmaningar och förändringar inom språkområdet och globalt. De studerande utvecklar vidare sin förmåga att formulera åsikter och att tillsammans diskutera aktuella frågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *kunna formulera åsikter*
- *kunna tala om det egna hälsotillståndet*
- *ha fördjupad kunskap om ett aktuellt tema i den spanskspråkiga världen*

Centralt innehåll

- *hälsa och välmående*
- *turism*
- *aktualiteter*
- *grammatiken utökas (passiv, oregelbunden preteritum, prepositioner, verb med dativ)*

6. Kultur och medier

Kursen stärker den studerandes multilitteracitet. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella företeelser och medier inom målspråkets språkområde eller -områden.

Under kursen bekantar sig studerande med närområdets kulturutbud med anknytning till målspråket. De studerande söker också möjligheter att komma i kontakt med det spanska språket på ett lokalt plan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *vara bekant med olika former av media på spanska*

- *ha fördjupad kunskap om ett valbart tema inom den spanskspråkiga kulturen*
- *kunna tala om intressen*
- *kunna på ett enkelt sätt återberätta händelserna i en bok eller film*

Centralt innehåll

- *film, litteratur, dagspress*
- *historiskt viktiga händelser i de spanskspråkiga länderna*
- *de tidigare grammatikaliska strukturerna befästs*

7. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursen behandlar skola, fortsatta studier och arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

Kursen lyfter fram vikten av språkkunskaper för de studerandes kommande studier och arbetsliv. Under kursen bekantar sig de studerande med närområdets arbets- och studiemöjligheter och i mån om möjligheter besöks eller bjuds in gäster från olika företag eller utbildningsinstitutioner)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *muntligt och skriftligt kunna uttrycka intresse för en arbets- eller studieplats*
- *muntligt och skriftligt kunna ställa frågor och ta reda på information gällande arbets- och studieplatser*
- *kunna skriva tackbrev, uttrycka önskningar och förhoppningar*

Centralt innehåll

- *volontärarbete, mänskliga rättigheter*
- *fortsatta studier och arbetsliv*
- *utökad grammatik (prepositioner, futurum och konjunktiv, indefinita pronomen)*

8. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man med diskussionsövningar och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Under kursen utnyttjas mer krävande texter, t.ex. nyheter. Kursen förbereder för studentexamen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska :

- *kunna förstå huvuddragen i radio- och TV-program om ämnen av personligt intresse i relativt tydligt och långsamt språk*
- *kunna beskriva upplevelser och intryck*
- *kunna skriva korta meddelanden och en enkel sammanhängande text om ett välkänt ämne*

Centralt innehåll

- *ekologi och miljömedvetenhet*
- *minoriteter och ursprungsfolk*
- *genomgång av all grundläggande grammatik*

5.5.6 Främmande språk, asiatiska och afrikanska språk, B3-lärokurs

Med asiatiska och afrikanska språk avses världsspråk, såsom japanska, kinesiska eller arabiska, som använder olika typer av skriftsystem.

Helsinge gymnasium erbjuder möjligheten att avlägga två kurser i B3-lärokurs i kinesiska, lärokursen kan utvidgas senare.

5.5.6.1 KINESISKA

Mål för undervisningen

De specifika målen för undervisningen i B3-lärokursen i utomeuropeiska språk är att den studerande ska

- få lust och vilja att utöka sin språkliga repertoar
- utvecklas som språkbrukare i målspråket och som aktör i en kulturellt mångskiftande värld
- hitta intressanta miljöer där målspråket används
- kunna ta hänsyn till viktiga kulturella konventioner i sin kommunikation
- bilda sig en uppfattning om målspråkets särdrag i jämförelse med europeiska språk samt utveckla sina kunskaper i målspråkets skriftsystem
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till nivå A2.1 i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling när det gäller förmåga att kommunicera samt förstå och producera talat språk och i relation till nivå A1.3 när det gäller förmåga att förstå och producera skriven text samt kunna utvärdera hur de egna färdigheterna utvecklas och vidareutveckla dem.

Vi lär oss rikskinesiska på ett kommunikativt och analytiskt sätt samt grundläggande kinesisk grammatik och kinesiska tecken, vilket gör att den studerande redan efter en kort tids studier kan göra sig förstådd i enkla situationer. Vidare introduceras fakta om den kinesiska kulturen och det kinesiska samhället. De studerande möter du en annan mentalitet och ett annat levnadssätt - en annan sorts civilisation. De studerande ges en god bas för fortsatta studier.

Bedömning:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Nationella fördjupade kurser

Under de första kurserna ska tyngdpunkten ligga på muntliga kommunikationssituationer och enkla skriftliga övningar som på ett naturligt sätt anknyter till dem. Också hörförståelse övas. Andelen skriftlig kommunikation ska småningom öka och den studerande ska handledas att använda hjälpmedel som behövs för att förstå och

producera skriven text. Muntlig kommunikation övas fortsättningsvis i alla kurser. Det centrala är att utveckla grundläggande språkfärdighet som behövs i vardagen.

Under kurserna ska man behandla många olika teman, som stödjer kunskapen om målspråkets kultur, geografi, historia och samhällen. Det ger möjlighet till en naturlig integrering i olika läroämnena. Under kurserna reserveras tid för att behandla teman som de studerande tar upp, gemensamt överenskomna eller aktuella teman.

Den studerandes multilitteracitet kan utvecklas under alla kurser genom att behandla litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier. Strukturer behandlas och övas på ett flexibelt sätt i samband med lämpliga teman. Under alla kurser ska vid behov reserveras tid för att uppnå en god hörförståelse och ett gott uttal.

1. Vi bekantar oss med varandra och det nya språket

Under kursen får den studerande en bild av målspråkets ställning i världen och i förhållande till de språk hen behärskar eller har studerat tidigare. Den studerande övar sig att kommunicera i vardagliga situationer och använda lämpliga kommunikationsstrategier samt lär sig de viktigaste artighetsfraserna. Småningom bekantar hen sig med skrivtecknen och övar sig att känna igen och läsa dem.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- klara sig i ett urval av vardagliga situationer
- få en inblick i språkets struktur
- kunna skriva ett antal kinesiska tecken och förstå varför de ser ut som de gör.

Centralt innehåll

- kinesiskans fyra musikaliska toner
- alfabetet (pinyin)
- frågeord
- att hälsa och presentera sig och sin familj
- hälsningar under dagen
- siffror och telefonnummer
- att berätta om hobbyer och sin vardag
- den mest grundläggande grammatiken går igenom och övas
- kulturkännedom.

2. På resa i världen

Under kursen övar sig den studerande att klara sig i olika sociala situationer och att uttrycka vardagliga ärenden. Den studerande utvecklar användningen av kommunikationsstrategier och olika kompensationsstrategier. Man bekantar sig också med några nonverbala uttryck som används i sociala situationer. Den studerande övar sig att skriva flera (förenklade) tecken och korta meddelanden. I mån av möjlighet får den studerande lära sig hur språket skrivs på dator.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *uppnå goda baskunskaper i uttal, grammatik och ordförråd*
- *klara sig i mer varierande alldagliga situationer, t.ex. att göra uppköp och uträtta ärenden i bank och post samt att fråga efter offentliga platser såsom hotell, post, restaurang etc.*
- *lära sig att läsa ca 100 skrivtecken och förstå kortare texter av vardagligt slag.*

Centralt innehåll

- utvecklande och fördjupande av de kunskaper och färdigheter som förvärvats under den första kursen
- talförståelse och muntlig framställning betonas
- enkla dialoger, parövningar, bildövningar, uttalsövningar och rollspel ingår
- träning i användning av kinesiska lexikon och i att använda kinesiska på dator
- enklare översättningsövningar.

3. Viktiga frågor i livet och vardagen

Den studerande övar sina kommunikativa färdigheter med hjälp av olika medier. Under kursen behandlas teman och situationer som anknyter till de ungas dagliga liv, mänskliga relationer och nätverk, intressen, fritid och hobbyer. Den studerande övar sig att läsa allt flera av de vanligaste skrivtecknen. Hen lär sig att använda teckenlexikon. Den studerande övar sig att skriva förenklade skrivtecken och producera egna korta texter med skrivtecken, vid behov med hjälp av digitala verktyg.

4. Kulturmöten

Under kursen fästs uppmärksamhet vid olika sociala koder och deras eventuella skillnader i kommunikation. Kursens teman ska handla om kommunikation i olika sociala situationer i Finland och utomlands. Användningen av skrivtecken utökas småningom. Den studerande använder både traditionella och digitala lexikon och ordlistor för att skriva och läsa texter.

5. Välbefinnande och omsorg

Under kursen lär sig den studerande att med hjälp av olika medier diskutera och lyssna på andra i olika kommunikationssituationer. Hen utvecklar sin förmåga att formulera åsikter och tillsammans diskutera betydelser i frågor som gäller vardagslivet. Den studerande undersöker olika texter om välbefinnande, mänskliga relationer och livsskeden samt övar sig att diskutera frågor i anknytning till dem. Man reflekterar också över vilka förändringar teknologin och digitaliseringen har inneburit för kommunikation och välbefinnande.

6. Kultur och medier

Under kursen ligger tyngdpunkten på att öva strategier för läs- och hörförståelse. Den studerande lär känna aktuella och ur de ungas synvinkel intressanta kulturella fenomen och medier inom målspråkets språkområde eller -områden. Den studerande utvecklar sin förmåga att producera egna texter med skrivtecken både för hand och med hjälp av digitala verktyg.

7. Studier, arbete och framtid

Under kursen fästs vikt vid att kommunikationen är kulturellt lämplig. Kursens teman är skola, fortsatta studier, arbetsliv samt de ungas framtidsplaner.

8. Vår gemensamma jord

Under kursen fortsätter man att öva sig i interaktion och repeterar språkkunskapen utgående från de studerandes behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Kursens teman ska anknyta till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

5.6.2 Matematik, lång lärokurs

Undervisningen i den långa lärokursen i matematik ska ge de studerande sådana matematiska kunskaper och färdigheter som krävs för yrkes- och högskolestudier samt en matematisk allmänbildning. De som studerar lång matematik ges tillfälle att tillägna sig matematiska begrepp och metoder samt att lära sig förstå den matematiska kunskapens natur. Undervisningen syftar också till att ge de studerande en klar uppfattning om matematikens betydelse i samhällsutvecklingen och om dess tillämpningsmöjligheter i vardagslivet, vetenskapen och tekniken.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen enligt den långa lärokursen i matematik är att den studerande ska

- få positiva inlärningserfarenheter och vänja sig vid långsiktigt arbete och därigenom lära sig att lita på sin matematiska förmåga, sina matematiska färdigheter och sin förmåga att tänka matematiskt
- få mod till experimentellt och undersökande arbete samt till att hitta och kritiskt bedöma lösningar
- förstå och kunna använda matematikens språk, det vill säga följa en matematisk framställning, läsa matematisk text, diskutera matematik samt lära sig sätta värde på en exakt framställning och på klara motiveringar
- lära sig se matematisk kunskap som en logisk struktur
- utveckla sin förmåga att bearbeta uttryck, dra slutsatser och lösa problem
- bli van att behandla information på ett sätt som är karakteristiskt för matematiken, att göra antaganden, att undersöka deras riktighet och att motivera dem samt att bedöma motiveringarnas giltighet och resultatens generaliserbarhet
- bli van att ställa upp matematiska modeller för praktiska problemsituationer och att utnyttja olika strategier för att lösa dem
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, tekniska hjälpmedel och informationskällor.

Bedömning:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Obligatoriska kurser

2. Polynomfunktioner och polynomekvationer (MAA2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få rutin i att använda polynomfunktioner

- kunna lösa polynomekvationer av andra graden och undersöka antalet lösningar
- kunna lösa polynomekvationer av högre grad som kan lösas utan division av polynom
- kunna lösa enkla polynomlikheter
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av polynomfunktioner och vid lösning av tillämpade problem som anknyter till polynomekvationer, polynomlikheter och polynomfunktioner.

Centralt innehåll

- multiplikation av polynom samt binomialformler för uttryck i formen
- andragradsekvationer och rotformeln samt undersökning av rötternas antal
- faktorisering av polynom av andra graden
- polynomfunktioner
- polynomekvationer
- lösning av polynomlikheter

3. Geometri (MAA3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- öva sig i att gestalta och beskriva rum och former både i två och tre dimensioner
- öva sig i att formulera, motivera och använda geometriska satser
- kunna lösa geometriska problem genom att utnyttja egenskaper hos figurer och kroppar, likformighet, Pythagoras sats samt trigonometrin för rät- och snedvinkliga trianglar.
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av figurer och kroppar och vid lösning av tillämpade problem med anknytning till geometrin.

Centralt innehåll

- likformighet hos figurer och kroppar
- sinussatsen och cosinussatsen
- geometrin för cirkeln och dess delar samt räta linjer i anknytning till cirkeln
- beräkning av längder, vinklar, areor och volymer i anknytning till figurer och kroppar

4. Vektorer (MAA4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå vektorbegreppet och bli förtrogen med grunderna i vektorkalkyl
- kunna undersöka figurers egenskaper med hjälp av vektorer
- förstå principen för lösning av ekvationssystem
- kunna undersöka punkter, avstånd och vinklar i två- och tredimensionella koordinatsystem med hjälp av vektorer

- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av vektorer och vid lösning av tillämpade problem där linjer och plan förekommer.

Centralt innehåll

- vektorernas grundläggande egenskaper
- addition och subtraktion av vektorer samt multiplikation av en vektor med en skalär
- skalärprodukten av vektorer i ett koordinatsystem
- lösning av ekvationssystem
- rätta linjer och plan i rymden

5. Analytisk geometri (MAA5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå hur den analytiska geometrin knyter samman geometriska och algebraiska begrepp
- förstå begreppet ekvation för en punktmängd och kunna undersöka punkter, rätta linjer, cirklar och parabler med hjälp av ekvationer
- fördjupa sin förståelse av begreppet absolutbelopp och kunna lösa enkla ekvationer med absolutbelopp av typerna

$$|f(x)| = a \text{ och } |f(x)| = |g(x)|$$

och motsvarande olikheter

- kunna använda tekniska hjälpmedel för att undersöka ekvationer för punktmängder och för att lösa ekvationer, ekvationssystem, ekvationer och olikheter med absolutbelopp i samband med tillämpade problem.

Centralt innehåll

- ekvationen för en punktmängd
- ekvationer för rätta linjer, cirklar och parabler
- lösning av ekvationer och olikheter som innehåller absolutbelopp
- avståndet från en punkt till en linje

6. Derivatan (MAA6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna bestämma nollställena för rationella funktioner och lösa enkla rationella olikheter
- få en klar uppfattning av begreppen gränsvärde, kontinuitet och derivata för funktioner
- kunna bestämma derivatan av enkla funktioner

- kunna undersöka förloppet hos en polynomfunktion med hjälp av derivatan och bestämma dess extremvärden
- veta hur en rationell funktions största och minsta värde bestäms
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att undersöka gränsvärden, kontinuitet och derivata och för att lösa rationella ekvationer och olikheter samt bestämma derivatan för polynomfunktioner och rationella funktioner i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- rationella ekvationer och olikheter
- gränsvärden, kontinuitet och derivator
- derivering av polynomfunktioner och av produkter och kvoter av funktioner
- undersökning av förloppet hos en polynomfunktion och bestämning av dess extremvärden

7. Trigonometriska funktioner (MAA7)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna undersöka trigonometriska funktioner med hjälp av symmetrier i enhetscirkeln
- kunna lösa trigonometriska ekvationer av typen $\sin f(x) = a$ och $\sin f(x) = \sin g(x)$
- kunna de trigonometriska sambanden och
- kunna derivera sammansatta funktioner
- kunna undersöka trigonometriska funktioner med hjälp av deras derivator
- kunna använda trigonometriska funktioner när de ställer upp modeller för periodiska fenomen
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av trigonometriska funktioner och lösning av trigonometriska ekvationer samt vid bestämning av derivatan av trigonometriska funktioner i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- riktad vinkel och radianer
- trigonometriska funktioner och deras symmetriska och periodiska egenskaper
- lösning av trigonometriska ekvationer
- derivatan av en sammansatt funktion
- derivatan av trigonometriska funktioner

8. Rot- och logaritmfunktioner (MAA8)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera räknereglererna för potenser, inklusive potenser med bråk som exponent
- känna till egenskaperna hos rot-, exponential- och logaritmfunktioner och kunna lösa ekvationer i anknytning till dem
- kunna undersöka rot-, exponential- och logaritmfunktioner med hjälp av derivatan
- kunna utnyttja exponentialfunktionen när de ställer upp modeller för olika fenomen där tillväxt eller avtagande förekommer
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökningen av rot-, exponential- och logaritmfunktioner, vid lösning av rot-, exponential- och logaritmekvationer och vid bestämning av derivatan av rot-, exponential- och logaritmfunktioner i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- räknereglererna för potenser
- rotfunktioner och rotekvationer
- exponentialfunktioner och exponentialekvationer
- logaritmfunktioner och logaritmekvationer
- derivatan av rot-, exponential- och logaritmfunktioner

9. Integralkalkyl (MAA9)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå begreppet primitiv funktion och kunna bestämma primitiva funktioner till elementära funktioner
- förstå begreppet integral och dess samband med arean
- kunna bestämma areor och volymer med hjälp av integraler
- bli förtrogna med tillämpningar av integralkalkyl
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av egenskaper hos funktioner och vid bestämning av primitiva funktioner samt vid beräkning av integraler i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- primitiv funktion
- primitiva funktioner till elementära funktioner
- integraler
- beräkning av areor och volymer

10. Sannolikhet och statistik (MAA10)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna åskådliggöra diskreta och kontinuerliga statistiska fördelningar samt bestämma och tolka fördelningarnas karakteristika

- sätta sig in i kombinatorikens metoder
- bli förtrogen med begreppet sannolikhet och med sannolikhetslärans räkneregler
- förstå begreppet diskret sannolikhetsfördelning och kunna bestämma och tillämpa fördelningens väntevärde
- bli förtrogen med begreppet kontinuerlig sannolikhetsfördelning och kunna tillämpa normalfördelningen
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att söka, behandla och undersöka data i digital form och för att bestämma karakteristikerna för fördelningar och beräkna sannolikheter med hjälp av en given fördelning och givna parametrar.

Centralt innehåll

- diskret och kontinuerlig statistisk fördelning
- karakteristikor för en fördelning
- klassisk och statistisk sannolikhet
- kombinatorik
- sannolikhetslärans räkneregler
- diskret och kontinuerlig sannolikhetsfördelning
- väntevärdet för en diskret fördelning
- normalfördelning

Nationella fördjupade kurser

11. Talteori och bevis (MAA11)

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- sätta sig in i logikens grunder, bekanta sig med principerna för bevisföring och öva sig i bevisföring
- behärska talteorins grundbegrepp och göra sig förtrogna med primtalens egenskaper
- kunna undersöka hela tals delbarhet med hjälp av delningsekvationer och kongruens mellan hela tal
- fördjupa sin förståelse av talföljder och deras summor
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av talens egenskaper.

Centralt innehåll

- konnektiv och sanningsvärden
- geometriska bevis
- direkta bevis, kontrapositionsbevis och motsägelsebevis
- induktionsbevis
- hela tals delbarhet och delningsekvationer
- Euklides algoritmen
- primtalen och Eratosthenes såll
- aritmetikens grundsats
- kongruens hos hela tal

12. Algoritmer i matematiken (MAA12)

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- fördjupa sitt algoritmiska tänkande
- kunna undersöka och förklara hur algoritmer fungerar
- förstå begreppet iteration och kunna lösa icke-linjära ekvationer numeriskt
- kunna undersöka delbarhet hos polynom och bestämma deras faktorer
- kunna bestämma förändringshastigheter och areor numeriskt
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av algoritmer och vid räkneoperationer.

Centralt innehåll

- iteration och Newton-Raphsons metod
- divisionsalgoritmen för polynom
- delningsekvationen för polynom
- Newton-Cotes formler: rektangelregeln, trapetsregeln och Simpsons regel

13. Fortsättningskurs i differential- och integralkalkyl (MAA13)

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- fördjupa sina insikter i differential- och integralkalkylens teoretiska grunder
- kunna undersöka inversa funktioner till strängt monotona funktioner
- komplettera sina färdigheter i integralkalkyl och tillämpa dem bland annat för att undersöka kontinuerliga sannolikhetsfördelningar
- kunna undersöka gränsvärdet för talföljder samt serier och deras summor
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av funktioners egenskaper och bestämning av derivator med avseende på en given variabel samt vid beräkning av generaliserade integraler, gränsvärden av talföljder och seriers summor i tillämpade problem.

Centralt innehåll

- undersökning av kontinuitet och deriverbarhet för en funktion
- allmänna egenskaper hos kontinuerliga och deriverbara funktioner
- invers funktion
- funktioner av två variabler och partiella derivator
- gränsvärden av funktioner och talföljder när variabelns eller indexets värde går mot oändligheten
- generaliserade integraler
- gränsvärdet för en talföljd samt serier och deras summa

Skolvisa tillämpade kurser

Repetionskurs

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera det hen har gått igenom i tidigare kurser*
- få en överblick i vilka kunskaper som är mest väsentliga om man vill skriva lång matematik*
- förbättra sina färdigheter i att lösa matematiska problem*
- att mentalt förbereda eleverna inför studentexamen*

Centralt innehåll

- beräkningar, modeller och begrepp från de obligatoriska kurserna*
- uppgifter som ger en inblick i hur studentexamensuppgifterna kommer att se ut*

5.6.3 Matematik, kort lärokurs

Syftet med den korta lärokursen i matematik är att lära de studerande ta fram, behandla och förstå matematisk information samt att använda matematiken i olika situationer och i fortsatta studier. Undervisningen syftar också till att ge de studerande en klar uppfattning om matematikens betydelse för samhällsutvecklingen och om dess tillämpningsmöjligheter i vardagslivet och i många olika vetenskapsgrenar.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen enligt den korta lärokursen i matematik är att de studerande ska

- kunna utnyttja matematiken som hjälpmedel i det dagliga livet och i samhälls- och verksamhet
- få positiva inlärningserfarenheter när de arbetar med matematik, lära sig lita på sin kapacitet, sina färdigheter och sin tankeförmåga och få mod att lära sig nytt genom experiment, undersökningar och upptäckter
- inhämta sådana matematiska kunskaper och färdigheter som ger en tillräckligt bra grund för fortsatta studier
- ta till sig matematiken som ett redskap med vars hjälp man kan beskriva, förklara och bygga upp modeller av fenomen och som kan användas för att dra slutsatser
- utveckla sin uppfattning av den matematiska kunskapens natur och dess logiska struktur
- få rutin i att ta emot och analysera sådan information som massmedierna ger i matematisk form och kunna bedöma dess tillförlitlighet
- bekanta sig med matematikens betydelse för den kulturella utvecklingen
- kunna använda figurer, scheman och modeller som tankeredskap
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, tekniska hjälpmedel och informationskällor
- *förstå matematikens betydelse inom andra undervisningsämnen*

Bedömning:

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studenterna överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studenterna upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Obligatoriska kurser

2. Uttryck och ekvationer (MAB2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få vana att använda matematik när det gäller att lösa vardagliga problem och lära sig lita på sin matematiska förmåga
- förstå begreppen linjärt beroende, proportionalitet och polynomfunktioner av andra graden
- stärka sina färdigheter i att lösa ekvationer och lära sig lösa ekvationer av andra graden
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av polynomfunktioner och vid lösning av tillämpade problem som anknyter till polynomekvationer och polynomfunktioner
- *kunna redovisa hur hen har kommit fram till svaren på sina uträkningar*

Centralt innehåll

- linjära samband och proportionalitet mellan storheter
- formulering av problem med hjälp av ekvationer
- grafisk och algebraisk lösning av ekvationer och system med två ekvationer
- tolkning och bedömning av lösningar
- polynomfunktioner av andra graden och lösning av andragradsekvationer
- *matematiskt tänkande*

3. Geometri (MAB3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få vana att göra iakttagelser och dra slutsatser om geometriska egenskaper hos figurer och kroppar
- bli skickligare i att rita plana figurer och tredimensionella kroppar
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av geometri
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av figurer och kroppar och vid lösning av tillämpade problem med anknytning till geometrin
- *lära sig varifrån hen hittar formler som är relevanta inom geometrin*

Centralt innehåll

- figurers likformighet
- trigonometri i den rätvinkliga triangeln
- Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats
- bestämning av area och volym för figurer och kroppar
- användning av geometriska metoder i koordinatsystemet
- *hitta och använda formler som är relevanta inom geometrin*

4. Matematiska modeller (MAB4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- se regelbundenheter och samband hos fenomen i den reella världen och kunna beskriva dessa med matematiska modeller
- få rutin i att bedöma olika modellers lämplighet och användbarhet
- bekanta sig med att göra prognoser utgående från modeller
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av polynom- och exponentialfunktioners egenskaper och vid lösning av polynom- och exponentialekvationer i samband med tillämpade problem
- *bli bättre på att förstå det matematiska språket*

Centralt innehåll

- tillämpning av linjära och exponentiella modeller
- lösning av potensekvationer
- lösning av exponentialekvationer med hjälp av logaritmer
- talföljder som matematiska modeller
- *förståelse för det matematiska språket*

5. Statistik och sannolikhet (MAB5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få rutin i att hantera och tolka statistiskt material
- kunna bedöma olika regressionsmodeller bland annat med hjälp av kalkylprogram och kunna göra prognoser utgående från modellerna
- bli insatt i sannolikhetslärans grunder
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att söka, behandla och undersöka data i digital form och för att bestämma karakteristikorna för diskreta fördelningar och beräkna sannolikheter
- *i mån av möjlighet göra ett eget statistikprojekt*

Centralt innehåll

- bestämning av karakteristikor för diskreta statistiska fördelningar
- begreppen regression och korrelation
- observation och avvikande observation
- prognostisering
- kombinatorik
- sannolikhetsbegreppet
- räkneregler för sannolikheter och modeller som åskådliggör dem
- *i mån av möjlighet ge verktyg för att göra ett eget statistikprojekt*

6. Ekonomisk matematik (MAB6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina färdigheter i procenträkning
- förstå de begrepp som används i affärlivet

- utveckla sina matematiska färdigheter för att kunna planera sin egen ekonomi
- stärka sina matematiska förutsättningar för att kunna bedriva studier i entreprenörskap och ekonomi
- kunna tillämpa statistiska metoder för behandling av statistiskt material
- kunna använda tekniska hjälpmedel för att göra beräkningar och lösa ekvationer i samband med tillämpade problem
- *i mån av möjlighet göra ett miniprojekt om någonting som kan vara relevant för den egna ekonomin*

Centralt innehåll

- index-, kostnads-, transaktions-, kredit- och skattealkyler samt andra beräkningar
- matematiska modeller i ekonomiska sammanhang med hjälp av talföljder och summor
- *i mån av möjlighet ett miniprojekt som kan beröra den egna ekonomin*

Nationella fördjupade kurser

7. Matematisk analys (MAB7)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna undersöka förändringshastigheten hos funktioner med grafiska och numeriska metoder
- förstå begreppet derivata som ett mått på förändringshastigheten
- kunna undersöka förloppet hos en polynomfunktion med hjälp av derivatan
- kunna fastställa det största och minsta värdet för en polynomfunktion i tillämpningar
- kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av en funktions förlopp och vid bestämning av en funktions derivata och extremvärden i ett slutet intervall i samband med tillämpningar
- *fördjupa sitt matematiska tänkande*

Centralt innehåll

- grafiska och numeriska metoder
- derivatan av en polynomfunktion
- undersökning av tecken och förlopp för polynomfunktioner
- bestämning av största och minsta värde av en polynomfunktion i ett slutet intervall
- *fördjupat matematiskt tänkande*

8. Statistik och sannolikhet II (MAB8)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få bättre och mångsidigare färdigheter i att hantera statistiskt material
- kunna bestämma statistiska karakteristika och sannolikheter med hjälp av kontinuerliga fördelningar och tekniska hjälpmedel

- kunna använda tekniska hjälpmedel för att söka, behandla och undersöka data i digital form, för att bestämma väntevärdet och standardavvikelsen för en sannolikhetsfördelning, för att beräkna sannolikheter med hjälp av parametrarna för en given fördelning och för att bestämma konfidensintervall.
- *mångsidigare få veta vad hen i framtiden kan behöva statistik och sannolikhet till*

Centralt innehåll

- begreppen normalfördelning och normering av en normalfördelning
- upprepat försök
- binomialfördelningen
- begreppet konfidensintervall
- *statistik och sannolikhet i studerandens omgivning*

Skolvisa tillämpade kurser

9. Repetitionskurs (MaB t9)

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska

- *repetera det hen har gått igenom i tidigare kurser*
- *få en inblick i vilka kunskaper som är mest väsentliga om man vill skriva studentprovet i kort matematik*
- *förbättra sina färdigheter i att lösa matematiska problem*
- *mentalt förbereda sig inför studentexamen*

Centralt innehåll:

- *beräkningar, modeller och begrepp från de obligatoriska kurserna*
- *uppgifter som ger en inblick i hur studentexamensuppgifterna kommer att se ut*

5.6 Matematik

På grund av matematikens ställning i vår kultur behöver vi kompetens att förstå, använda och producera information i matematisk form. Matematiken spelar en viktig eller rent av avgörande roll bland annat i vetenskap, teknik, ekonomi, företagsverksamhet, hälso- och sjukvård och säkerhet. Syftet med matematikundervisningen är att göra de studerande bekanta med matematiska tankemodeller och grundläggande matematiska idéer och strukturer, lära dem använda matematikens språk i tal och skrift och utveckla deras färdigheter i räkning, modellering av fenomen och problemlösning.

Undervisningen tar avstamp i teman och fenomen samt tillhörande problem som intresserar de studerande. I undervisningen används varierande arbetssätt, där de studerande arbetar på egen hand eller i grupp. Lektionerna ordnas så att de studerande utifrån sina iakttagelser stimuleras att ställa frågor, framlägga hypoteser, dra slutsatser och motivera dessa. De ska särskilt vägledas till insikt om de matematiska begreppens innebörd och om hur de hänger samman med större helheter. De studerande uppmuntras även att använda bilder, figurer och redskap som stöder tänkandet och de får hjälp att utveckla sin förmåga att växla mellan olika sätt att framställa matematisk information.

De studerande sporras att utveckla kreativa lösningar på matematiska problem. I undervisningen undersöks sambanden mellan matematiken och vardagslivet, och de tillfällen att utveckla de studerandes personlighet som ges utnyttjas medvetet. Det här innebär bland annat att man styr de studerandes intresse, sporrar dem att experimentera och stimulerar dem att söka efter kunskap.

De studerande tränas i användningen av datorprogram som stöd för inläring och utforskning av matematik och som hjälpmedel vid problemlösning. I matematikstudierna används bland annat dynamiska och symboliska matematikprogram, statistikprogram, kalkylprogram och textbehandlingsprogram. Dessutom används digitala informationskällor i den mån det är möjligt. Det är också viktigt att bedöma hur nyttiga hjälpmedlen är och vad som begränsar deras användning. De hjälpmedel som nämns ovan kallas i fortsättningen tekniska hjälpmedel.

Matematikundervisningens målsättning är att den studerande vänjer sig vid långsiktigt arbete och genom det lär sig att lita på sina matematiska färdigheter, förmåga och tänkesätt. Under studierna uppmuntras studerande till att försök att hitta en lösning och kritiskt granska lösningen.

Ämneshelheter

Med hjälp av matematik gör man modeller och löser problem inom vetenskapen, det vardagliga livet och i miljön runt omkring. Det resulterar i att ämneshelheterna

behandlas genom olika uppgifter. Matematisk läsförmåga kräver förståelse för information som är representerad i olika former.

Aktivt medborgarskap och företagsamhet

Studierna inom matematik utvecklar förmågan att lösa problem, hjälper till att planera det egna agerandet och lär ut att motivera egna val. Studierna inom matematik kräver initiativtagande och långsiktigt tränande som utvecklar förmågan att fungera som företagare. Studerande lär sig att komma med idéer och ta initiativ men lär sig även att hantera misslyckanden och besvikelser.

Välmående och säkerhet

I matematikstudierna lär sig de studerande att arbeta såväl ensamma som i grupp där de stöder varandra. Inom tillämpade uppgifter behandlas ämnen som berör välmående och säkerhet, så som den egna ekonomin, halveringstid, jordbävningar och befolkningsökning.

Hållbar livsstil och globalt ansvar

Inom ekonomisk matematik lär man sig terminologin inom företagsvärden. Dessutom får man färdigheter att planera den egna ekonomin. Genom att tillämpa statistik lär sig den studerande att tolka statistik och utgående från det dra slutsatser som tangerar hållbar livsstil och globalt ansvar. Inom olika tillämpade uppgifter lär sig den studerande att förstå människans påverkan i det långa loppet.

Kännedom om andra kulturer och internationalisering

Matematikens språk är internationellt och sammanbinder människor från olika kulturer. Den studerande lär sig förstå hur matematiken har utvecklats under tusentals år. Den studerande lär sig förstå matematikens roll inom utvecklingen av kulturer inom bla arkitektur och konst.

Media och multilitteracitet

Den studerande lär sig ett exakt och logiskt matematiskt språk. Den studerande lär sig att hämta information och att presentera det via tabeller, diagram och grafer. Den studerande lär sig att ta emot och analysera matematisk information som media ger ut och värdera dess trovärdighet.

Teknologi och samhället

Den studerande lär sig förstå matematikens centrala roll inom utvecklingen av teknologi. Den studerande kan använda sig av relevanta tekniska redskap. De studerande lär sig förstå nyttan och begränsningarna med teknologiska redskap.

Bedömning

Bedömningen ska vara mångsidig och återkopplingen sporrande. Den ska hjälpa de studerande att utveckla sitt matematiska tänkande och självförtroende och hålla uppe och stärka deras studiemotivation. Bedömningen ska fungera som vägledning när de studerande utvecklar sitt matematiska kunnande, sin matematiska förståelse och sin förmåga att arbeta långsiktigt. Den ska hjälpa de studerande att utveckla sin förmåga att presentera matematiska lösningar, stödja dem i processen att bilda matematiska begrepp och lära dem bedöma sitt arbete. En lyckad återkoppling hjälper de studerande att inse vad som är deras starka sidor samt vilka kunskaper och färdigheter de behöver vidareutveckla och hur de ska göra detta.

Vid bedömningen ska läraren fästa uppmärksamhet på räknefärdigheterna, på valet av metoder och tekniska hjälpmedel och på hur exakt och konsekvent den studerande motiverar sina slutsatser.

Den studerande vägleds till att utveckla sina färdigheter i att lära sig att lära och i självstyrning. För att utvecklas i dessa färdigheter krävs långsiktigt arbete under hela studietiden.

I bedömningen uppmärksammas den studerandes kunnande, färdigheter, användning av tekniska hjälpmedel samt produktion och förståelse för matematiska texter. Som bedömningsmetoder kan bl.a. användas bedömnings- och feedbackdiskussioner, självbedömning och studerandes bedömning av varandra.

Kunnande bedöms från det material den studerande producerar, t.ex. undersökningar, rapporter, muntliga framföranden, självbedömning, prov och förhör.

I bedömningen fästs uppmärksamhet på bl.a. arbetsfärdigheter ensam och i grupp, intresse för matematik och hur den studerande hjälper andra studerande och ger råd åt dem.

I bedömningen kopplad till tekniska hjälpmedel uppmärksammas intresse och kunskap att mångsidigt dra nytta av teknologi som stöd för inläring och framställning av matematisk information.

I produktionen av matematiska texter uppmärksammas motiveringar, noggrannhet, exakthet och förmågan att meningsfullt framställa och behandla matematisk information med bl.a. tekniska hjälpmedel.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Byte av lärokurs

Vid byte av lärokurs ersätter kurser i den långa lärokursen kurser i den korta som följer: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7, MAA8 → MAB4 och MAA10 → MAB5. Övriga studier enligt den långa lärokursen kan utgöra lokala fördjupade eller tillämpade kurser i den korta lärokursen enligt vad som bestäms i läroplanen. Om en studerande ber om det ska han eller hon beredas extra tillfällen att visa sin kunskapsnivå. Vid en övergång från den korta lärokursen till den långa kan det krävas att den studerande ger ytterligare prov på sina kunskaper. I detta sammanhang övervägs kursvitsordet på nytt.

En studerande kan också ta enstaka kurser från den andra lärokursen utan att byta lärokurs. Kurserna kan då räknas som lokala fördjupade eller lokala tillämpade kurser i den studerandes egentliga lärokurs enligt vad som bestäms i läroplanen.

5.6.1 Gemensam studiehelhet i matematik

Syftet med den gemensamma studiehelheten i matematik är att väcka den studerandes intresse för matematik bland annat genom att göra hen bekant med den mångskiftande betydelse som matematiken har för människan och samhället och dess enastående och fascinerande väsen som vetenskap. I denna studiehelhet får de studerande tillfälle att förbättra de grundkunskaper som behövs för matematikstudierna och lära sig se matematiken som ett nyttigt och funktionellt redskap för att förklara och behärska händelser och situationer i samhället, ekonomin och naturen.

På kursen används mångsidiga och uppmuntrande bedömningsmetoder.

Efter kursen har den studerande fått en inblick i vad valet av lång/kort matematik betyder för möjlighet till fortsatta studier.

Obligatorisk kurs

1. Tal och talföljder (MAG1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- begrunda matematikens betydelse ur individens och samhällets perspektiv
- repetera och komplettera det som hen har lärt sig tidigare om talområdena samt repetera de grundläggande räknesätten och principerna för procenträkning
- stärka sin förståelse av begreppet funktion
- förstå begreppet talföljd

- kunna bestämma termerna i en talföljd, när begynnelsevillkoren och regeln enligt vilken de följande termerna ska beräknas är givna
 - få en uppfattning av hur summan av en talföljd bestäms
 - kunna lösa praktiska problem med hjälp av aritmetiska och geometriska talföljder och deras summor
 - kunna använda tekniska hjälpmedel vid undersökning av funktioners grafer och talföljder samt för att lösa tillämpade problem där talföljder förekommer.
- intresserar sig för att lära sig matematik och modigt ta emot nya utmaningar
 - börjar öva sig i att producera matematisk text och information med tekniska hjälpmedel

Centralt innehåll

- reella tal, grundläggande räknesätt och procenträkning
- funktioner, ritning och tolkning av grafer
- talföljder
- rekursiv talföljd
- aritmetisk talföljd och summa
- logaritm och potens och sambandet mellan dem
- lösning av ekvationer i formen $ax + b = 0$, $x \in \mathbb{N}$
- geometrisk talföljd och summa

5.7 Biologi

Gymnasiets biologi ska hjälpa de studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande. Undervisningen ska öka förståelsen för biologins betydelse som byggsten i en naturvetenskaplig världsbild. Den ska dessutom väcka intresse för bio- och miljövetenskaper. Biologiundervisningen hjälper de studerande att förstå de möjligheter som biovetenskaperna erbjuder för att förbättra såväl människosläktets som övriga organismers och hela ekosystemens välmående. De studerande ska få möjlighet att ta del av insikten om nödvändigheten av en hållbar livsstil och betydelsen av en kretsloppsekonomi som sparar naturresurser.

Biologiundervisningen hjälper den studerande att förstå hur den levande naturen är uppbyggd, fungerar och växelverkar på allt från molekyl- och cellnivå till biosfären som helhet. Den hjälper också de studerande att förstå evolutionens betydelse för organismernas utveckling.

Gymnasiets biologi ska synliggöra för de studerande att biovetenskaperna är ett snabbt växande kunskapsområde vars tillämpningar, såsom genteknologi, används på många olika sätt inom jordbruket, industrin och medicin. Biologiundervisningen ska också ge de studerande insikter om hur kunskaper i biologi kan användas i vardagslivet, i fortsatta studier och i arbetslivet.

Utmärkande för gymnasiets biologi är att de studerande ska inhämta kunskap genom observationer och experiment, att studierna är forskningsinriktade och att arbetssätten ska vara aktiverande och betona interaktion. I undervisningen ingår laborationer, och en del av studierna sker i digitala studiemiljöer och i studiemiljöer utanför skolan. I undervisningen ska man samarbeta särskilt med läroämnet hälsokunskap, men också med andra läroämnena.

De studerande förstår den egna rollen som en del av naturens kretslopp och får en inblick i hur biologisk kunskap kan utnyttjas i vardagliga sysslor, till exempel konsumtionsvanor. Lokala naturformationer, rekreationsområden och vetenskapscentrum kan utnyttjas inom biologiundervisningen.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i biologi är att den studerande ska

- bli intresserad av biologisk kunskap och få motivation att följa med nyheter som har anknytning till biologin
- få handledning i att ställa upp egna mål samt stöd och uppmuntran i läroprocessens olika faser
- förstå vad som karakteriserar biologin som vetenskap, känna till biologiska strukturer och processer samt ärftlighet och förstå evolutionens betydelse
- sätta sig in i olika metoder som används när man söker biologisk kunskap och bedriver biologisk forskning

- kunna formulera frågeställningar och forskningsproblem för de fenomen som studeras
- planera och genomföra experimentella undersökningar självständigt eller i samarbete med andra
- kunna ta fram, behandla, analysera och tolka forskningsmaterial samt utvärdera och presentera forskningsresultat
- kunna arbeta i en digital studiemiljö, i ett laboratorium och ute i fält
- kritiskt utvärdera biologisk kunskap som presenteras i massmedia
- använda informations- och kommunikationsteknik mångsidigt som ett stöd i biologistudierna
- sätta sig in i tillämpningen av biologi inom olika områden
- kunna tillämpa och använda kunskap och färdigheter som biologistudierna ger i vardagen
- lära sig sätta värde på mångfalden av organismer, vara medveten om nödvändigheten av en hållbar utveckling och inse sitt eget ansvar för ekosystemens framtid.

De studerande uppmuntras att följa med och kritiskt granska media. Målet är att de studerande kan sälla ut det mest väsentliga ur sin egen och närmiljöns synvinkel.

Bedömning

I gymnasietts biologiundervisning ska man bedöma hur väl den studerande når målen för undervisningen med fokus på de specifika målen för och innehållet i kursen i fråga. Bedömningen ska vägleda den studerande till medvetenhet om sina arbetsmetoder och till att utveckla sitt kunnande. Centrala föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper, såsom behärskandet av de centrala begreppen inom biologin, och den studerandes färdigheter, såsom förmågan att tänka, argumentera och undersöka. I bedömningen beaktas förmågan att förstå, tillämpa, analysera, kombinera, bedöma, åskådliggöra och presentera biologisk kunskap i olika situationer. Bedömningen ska fästa uppmärksamhet vid förståelsen av naturvetenskapliga lagbundenheter och samband mellan orsak och verkan, insikten om betydelsen av växelverkan samt förmågan att uppfatta helheter. I bedömningen ska man också beakta förmågan att kritiskt utvärdera information.

Sina kunskaper och färdigheter i biologi kan den studerande visa förutom i skriftliga prov även muntligt i olika interaktionssituationer, i experimentellt arbete och genom att på egen hand eller i grupp utarbeta en biologisk undersökningsrapport eller ett biologiskt projektarbete, såsom en videofilm, ett spel, en motannons eller webbsidor.

Projekt som utförts i det egna gymnasiet eller närmiljön kan användas som stöd för bedömningen och även experter i de studerandes närmiljö kan konsulteras i samband med projekt. De studerande kan även i mån av möjlighet delta i utvärderingen av egna och andra studerandes prestationer. De studerande uppmuntras till självutvärdering.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Obligatoriska kurser

1. Livet och evolutionen (BI1)

I kursen sätter de studerande in sig i livets förutsättningar och de karakteristiska dragen hos alla organismer. Under kursen bekantar sig de studerande också med sättet att inhämta och beskriva kunskap inom biologin och med biologin som en del av det naturvetenskapliga tänkandet. Det centrala perspektivet i kursen är förståelse av evolutionen och dess betydelse.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få erfarenheter som fördjupar intresset för biologin och biologistudierna
- kritiskt använda och bedöma biologiska kunskapskällor och uttrycka och motivera olika synsätt på ett sätt som är karakteristiskt inom biologin
- veta vad som kännetecknar liv, grundförutsättningar för liv och hur man undersöker livets fenomen
- förstå evolutionens kontinuitet, mekanismer och betydelse
- kunna beskriva den nuvarande strukturen hos biosfären och tyda dess utveckling
- arbeta experimentellt och genomföra en liten undersökning eller ett litet projekt tillsammans med andra.

Centralt innehåll

Biologin som vetenskap

- livets egenskaper, grundförutsättningar och organisationsnivåer
- de biologiska vetenskapsområdena och forskningsmetoderna
- presentation av biologisk kunskap med hjälp av modeller

Cellen som livets grundenhet

- livets uppkomstfaser
- cellernas uppbyggnad och energihushållning
- DNA och genuttryck

Organismens livscykel

- könlig och könlös förökning
- variation
- tillväxt, utveckling och död

Evolutionen

- naturligt urval och anpassning
- arternas uppkomst och undergång

- organismvärldens släktträd

En mindre undersökning eller ett projekt som anknyter till biologins experimentella natur.

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska:

- *fördjupa intresset för biologi och studier av biologi till exempel genom att bekanta sig med den egna närmiljön, det biovetenskapliga universitetsområdet i Vik eller naturvetenskapliga muséer.*
- *klara av att kritiskt utvärdera biologiska kunskapskällor och uttrycka sig med biologiska begrepp.*
- *känna till kännetecknen och förutsättningar för liv och förstå hur man bedriver biologisk forskning.*

Centralt innehåll:

- *Biologisk forskning och forskningsmetodik*
- *I projektarbetet som görs inom kursens ram kan den egna närmiljön utnyttjas. Samtliga studerande ansvarar för den egna arbetsinsatsen i projektarbetet och försäkrar sig om att den egna insatsen är av betydelse för slutprodukten. De studerandes styrkor beaktas i grupparbeten.*

2. Ekologi och miljö (BI2)

I kursen studeras ekologins grunder och livets mångfald samt hoten mot denna mångfald i Finland och annanstans i världen. Centrala teman är de faktorer som hotar mångfalden i naturen samt möjligheterna att bevara mångfalden. Genom kursen blir de studerande förtrogna även med andra ekologiska miljöproblem. I kursen ingår en liten undersökning eller ett litet utvecklingsprojekt som gäller ekologin eller miljöns tillstånd och som görs självständigt eller i samarbete med andra.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå principerna för populationernas, organismsamhällenas och ekosystemens strukturer, växelverkan och funktioner
- kunna jämföra, analysera och bedöma effekterna av mänsklig verksamhet i ekosystemen
- förstå betydelsen av naturens mångfald för mänsklighetens framtid
- skapa sig en bild av orsakerna till miljöproblem och deras följder i ekosystemen och känna till metoder med vilka miljöns tillstånd kan observeras och uppkomna problem lösas
- förstå nödvändigheten av en ekosocial bildning och en hållbar livsstil och lära sig handla i enlighet med detta
- kunna planera och genomföra självständigt eller i samarbete med andra en liten undersökning som gäller ekologi eller miljöns tillstånd eller ett litet utvecklingsprojekt som gäller miljöns tillstånd.

Centralt innehåll

Ekologins grunder

- växelverkan mellan levande och icke-levande natur
- ekosystemens struktur och återhämtningsförmåga
- ämnens kretslopp och energiflödet i ett ekosystem
- naturens mångfald
- populationernas egenskaper
- förhållandet mellan olika arter
- organismernas anpassning till sin omgivning och deras utbredning

Miljöproblem, deras orsaker och tänkbara lösningar

- de ekologiska konsekvenserna av klimatförändringen
- hoten mot naturens mångfald och ekosystemen
- problem i anknytning till ämnens kretslopp och energiflödet
- lokala miljöproblem

En hållbar framtid

- ekosystemtjänsternas betydelse
- ekologiskt hållbar utveckling, kretsloppsekonomi och ekosocial bildning
- verksamhet för att främja en hållbar livsstil i den egna närmiljön

En undersökning som gäller ekologi eller miljöns tillstånd eller ett miljöutvecklingsprojekt.

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska:

- *få en inblick i hur stadsbornas egna val och beteendemönster, till exempel hållbart tänkande, påverkar närområdet och dess framtid.*

Centralt innehåll:

- *Under kursen undersöks biodiversitet, hot mot biodiversitet och eventuella lösningar. Biodiversitet kan även undersökas ur Vandas synvinkel.*
- *I projektarbetet som görs inom ramen för kursen kan Vandas egna ekosystem och den egna närmiljön utnyttjas.*
- *Kursen utnyttjar informations- och kommunikationsteknik.*
- *Samtliga studerande ansvarar för den egna arbetsinsatsen i projektarbetet och försäkrar sig om att den egna insatsen är av betydelse för slutprodukten.*
- *De studerandes styrkor beaktas i grupparbeten.*

Nationella fördjupade kurser

3. Cellen och ärftligheten (BI3)

Kursen ger den studerande en djupare förståelse av cellens uppbyggnad och funktion. Kursen behandlar också styrningen av cellens funktion, cellernas förökning och ärftlighetens grunder. Centralt för kursen är experimentella arbetssätt och undersökningar som de studerande utför.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- använda begrepp, modeller och teorier vid undersökning av fenomen som har att göra med celler och ärftlighet
- fördjupa sin kunskap om funktionen hos cellens olika delar och förstå att organismernas strukturer och funktioner har sin grund i processer på cellnivå
- undersöka olika celler och vävnader och tyda deras strukturer
- bedöma vad kunskapen om cellernas och genernas funktion innebär ur individens och samhällets synvinkel
- planera och genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra.

Centralt innehåll

Cellen som forskningsobjekt

- hur celler undersöks
- behovet av cellbiologisk kunskap och kunskap om genom samt användningen av denna kunskap

Organismerna är uppbyggda av celler

- biomolekyler
- uppbyggnaden av celler med och utan cellkärna och deras funktion
- DNA:s och RNA:s struktur
- proteinsyntesen och epigenetisk reglering

Cellernas förökning

- mitosen och dess betydelse
- celledelning, cellernas tillväxt och differentiering

Ärftlighetens grunder

- gener och alleler
- könscellerna och deras uppkomst genom meios
- hur gener ärvs och hur egenskaper överförs från en generation till en annan
- mutationer och mutagener

En cellbiologisk undersökning i laboratorium eller med hjälp av digitalt material.

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska:

- *få en inblick i cellens uppbyggnad och genetikens grunder genom att koppla ihop lärostoffet med fenomen som anknyter till tidigare kunskap hos de studerande*

Centralt innehåll:

- *Under kursen kan man besöka lokala biologiska forskningsinstitutioner såsom Viks Biocentrum eller Biomedicum.*
- *Experimentell undersökning kan förverkligas i grupp till exempel genom att mikroskopera.*
- *De studerande gör upp en forskningsplan som de följer i det egna projektet.*

4. Människans biologi (BI4)

Under kursen blir de studerande förtrogna med människans anatomi och fysiologi. Centrala frågor är människans livsfunktioner och fortplantning samt arvsmassans och miljöns betydelse för människans hälsa. Under kursen behandlas människokroppens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera funktionsprinciperna hos vävnadernas och organens strukturer
- förstå regleringsmekanismerna i den kemiska jämvikten i människokroppen och hur de påverkas av yttre och inre faktorer
- förstå betydelsen av nervsystemets processer och hormonsignaler som reglerare av kroppens funktioner
- förstå de fysiologiska förändringar som sammanhänger med fortplantningen och människans livscykel
- kunna förklara människokroppens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot
- förstå hur arvsanlagen och miljön tillsammans inverkar på människans hälsa
- kunna genomföra en liten undersökning där kroppsfunktioner mäts och presentera resultaten av undersökningen.

Centralt innehåll

Energin, ämnesomsättningen och regleringen av den

- näringsämnena och matsmältningen
- blodcirkulationssystem
- andningsorganen och regleringen av andningen

Rörelse

- stöd- och rörelseorganen

Regleringen av livsfunktionerna

- nervsystemet och sinnena
- de inresekretoriska körtlarna och hormonerna
- värmereglering
- kemisk jämvikt
- kroppens anpassningsförmåga och försvarsmekanismer

Fortplantningen

- befruktning, graviditet och förlossning
- könsutvecklingen och sexualiteten
- arvsanlagens och miljöns betydelse

En undersökning där funktioner i människokroppen mäts.

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska:

- *ta ansvar för och i mån av möjlighet förbättra den egna fysiska hälsan på basis av det under kursen inlärd stoffet.*
- *fördjupa sin kunskap om faktorer som hotar den egna hälsan och hur man kan gardera sig mot dessa faktorer.*
- *utveckla en mer ämnesövergripande kunskap, t.ex. mellan biologi och hälsokunskap.*

Centralt innehåll:

- *Inom ramen av kursen kan man besöka medicinska forskningsinstitutioner såsom Biocentret i Vik eller Biomedicum.*
- *Inläring genom experimentell undersökning.*

5. Biologins tillämpningar (BI5)

Syftet med kursen är att de studerande ska få förståelse av den biologiska forskningens betydelse för lösningen av framtidens problem. I kursen blir de studerande förtrogna med olika tillämpningar av biologin inom medicinen, industrin och livsmedelsproduktionen samt inom hållbar användning av naturtillgångarna. Centrala frågor är olika tillämpningar av genteknologi och mikrobiologi. I kursen planerar och genomför den studerande ett experiment eller en undersökning med anknytning till biologins tillämpningar.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå betydelsen av biologiska innovationer och biologins tillämpningar i samhället
- bekanta sig med bioteknologins metoder och produkter och möjligheterna att använda bioteknologi för att främja en hållbar framtid
- förstå genteknologins möjligheter inom medicin och industri
- förstå mikrobernas betydelse i naturen och i olika biotekniska processer
- förstå betydelsen av växt- och djurförädling i näringsproduktionen
- kunna bedöma de möjligheter, hot och etiska frågor som är förknippade med bioteknologins och genetikens tillämpningar
- kunna planera och genomföra ett experiment eller en undersökning som anknyter till tillämpning av biologi på egen hand eller tillsammans med andra.

Centralt innehåll

Bioteknologins tillämpningar och betydelse

- produktion av näring, energi, produkter och tjänster med hjälp av förnybara naturresurser
- biotekniska tillämpningar i industrin och inom miljövården

Mikrobiologins tillämpningar och betydelse

- bakteriernas och virusens uppbyggnad och funktion
- odling, behandling och identifiering av bakterier
- mikroberna i naturen och i människans tjänst

Genteknologins tillämpningar och betydelse

- genteknikens metoder
- genominformation
- mikrober inom genteknologin

Växt- och djurförädling

Ett försök eller en undersökning inom ett av biologins tillämpningsområden.

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska:

- fördjupa sin kunskap om etiska problem som är förknippade med till exempel husdjursavel samt biologiska lösningsmodeller till dessa problem.
- bilda sig en uppfattning om bioteknologiska metoder och möjligheter att utnyttja dessa i framtiden. Som exempel kan Vandas egna miljöproblem och deras bioteknologiska lösningsmodeller användas.
- klara av att kritiskt bedöma gentekniska tillämpningar och deras betydelse.
- hitta nya synvinklar på inläring istället för att enbart använda sig av gamla, inbitna inlärningsmodeller.

Centralt innehåll:

- Under kursen är det möjligt att bekanta sig med bioteknologisk forskning som görs i närområden, till exempel i Biocentret i Vik.
- De studerande uppmuntras att aktivt påverka den egna miljön på ett positivt sätt.
- Experimentell undersökning och laborering är en betydande del av kursen.

Skolvisa tillämpade kurser

6. Östersjöns ekologi (BI6)

Kursens mål är att ge en djupare inblick i Östersjöns ekologi samt de arter som hittas här. Tyngden läggs särskilt på vad det är som skiljer vårt innanhav från andra hav samt de miljöproblem som är förknippade med Östersjön. Artkännedom är en väsentlig del av kursen. Kursen uppmuntrar de studerande till att aktivt främja miljöskydd och påverka politisk beslutsfattning.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- känna till grunderna i marina ekosystem
- bli bekant med de arter som hittas i Östersjön
- uppmuntras till aktivt medborgarskap och miljöskydd
- fundera på Östersjöns utmaningar och framtid.

Centralt innehåll

En allmän inblick i Östersjön som ekosystem

- Särdrag, tillrinningsområde, fysikaliska faktorer

Allmänna principer i marinbiologiska ekosystem

- Plankton och primärproduktion
- Ämnens kretslopp
- Trofinivåer
- Nyckelarter

Bottentyper och nyckelbiotoper

Artkännedom

- Rygggradslösa djur
- Alger och vattenväxter
- Ryggsträngsdjur

Miljöhot och eventuella lösningar

- Eutrofiering
- Miljögifter
- Muddring
- Oljetransport

Miljöskydd

Bedömning

Kursen bedöms med en vanlig sifferskala (4-10).

7. Repetitionskurs (BI t7)

Kursen förbereder de studerande så brett som möjligt inför studentskrivningarna i realämnena biologi, geografi och hälsokunskap. Kursen kan registreras som en tillämpad kurs i ett av dessa ämnen beroende på den studerandes huvudfokus.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- få en överblick av de viktigaste helheterna inom respektive läroämne
- få praktiska tips för goda essäsvär
- uppnå det tekniska kunnande som behövs inför de elektroniska studentskrivningarna
- förbereda sig mentalt inför realprovet

Centralt innehåll

- Kännetecken på goda svar inom naturvetenskaper
- Vetenskapligt tänkande och dispositionen av vetenskaplig text
- Repetition av vad som kännetecknar vetenskaplig forskning
- Genomgång av de viktigaste ämneshelheterna inom respektive ämne
- Tvärvetenskapligt tänkande; paralleller mellan olika läroämnena

Bedömning

Kursen bedöms som godkänd eller icke-godkänd (A/U).

5.8 Geografi

Undervisningen i geografi ska utveckla de studerandes geografiska världsbild och ge dem verktyg att förstå globala, regionala och lokala företeelser och problem och möjligheterna att lösa dessa. Undervisningen ska vägleda de studerande till insikt om de faktorer som bidrar till att världen förändras, lära sig att formulera motiverade åsikter, ta ställning till förändringar som sker i den egna miljön, i närområdet och i hela världen samt att arbeta aktivt för att främja naturens och människans välmående. Undervisningen övar upp den studerandes färdigheter att delta och påverka samt stöder den studerande i byggandet av en hållbar framtid.

Geografiundervisningen hjälper de studerande att bli medvetna om växelverkan mellan naturen och mänsklig verksamhet och att betrakta världen som en föränderlig och kulturellt pluralistisk livsmiljö. I geografiundervisningen integreras de naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga elementen. Undervisningen ger den studerande färdigheter att granska miljö- och människorättsfrågor och stödjer den studerandes utveckling till en ekosocialt bildad medborgare.

Undervisningen ska ta avstamp i de ungas levnadsvärld och i den studerandes vardagliga erfarenheter och observationer. Ett undersökande angreppssätt hjälper den studerande att fördjupa sitt geografiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i vardagsmiljön på det lokala, regionala och globala planet. En mångsidig användning av geomedia hjälper den studerande att hämta, analysera och tolka information och presentera den visuellt. Med geomedia avses en mångsidig användning av kartor, geodata, diagram, bilder, videofilmer, skriftliga källor, olika medier, muntliga presentationer och andra sätt att ta fram och presentera geografisk information. Genom att man behandlar aktuella nyheter i undervisningen får den studerande stöd för att utveckla sin världsbild och sitt kritiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i närmiljön och på andra håll i världen. I undervisningen utnyttjas också studiemiljöer utanför skolan och digitala studiemiljöer.

Geografiundervisningen ska förmedla en bild av lokala, globala och ortbundna områdesstrukturer till de studerande samt hur de kan utnyttja geografisk kunskap i den egna vardagen. Vanda som en mångkulturell miljö kan lyftas fram. Huvudstadsregionens naturformationer, forskningsinstitutioner och vetenskapscentrum kan utnyttjas inom undervisningen.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i geografi är att den studerande ska

- förstå vad som karakteriserar geografin som vetenskap
- utveckla sin förmåga till geografiskt tänkande och bilda sig en uppfattning om världen och dess mångfald

- förstå, tolka, tillämpa och bedöma geografisk kunskap och använda geomedia mångsidigt för att söka, analysera och presentera information
- kunna observera vardagsmiljöer och beskriva regionala fenomen och strukturer samt regional växelverkan i naturen och i mänsklig verksamhet
- kunna kritiskt diskutera aktuella händelser i världen och faktorer som inverkar på dessa
- kunna observera och bedöma tillståndet i naturliga och byggda miljöer och de förändringar som pågår i dem samt människornas välmående lokalt, regionalt och globalt
- förstå vad regional utveckling innebär och kunna diskutera olika möjligheter att lösa jämlikhetsproblem
- förstå innebörden i begreppet mänskliga rättigheter och uppskatta kulturell mångfald
- känna till olika metoder för regionplanering och kunna delta i och påverka utvecklingen av sin närmiljö
- intressera sig för geografisk kunskap och bli motiverad att följa aktuella händelser i olika delar av världen
- kunna använda geografisk kunskap och geografiska färdigheter i vardagslivet
- veta i vilka yrken och arbetsuppgifter geografisk kompetens behövs
- handla som aktiv världsmedborgare som tar ställning i olika lokala, regionala och globala frågor och främjar hållbar utveckling.

De studerande uppmuntras till att följa med och kritiskt granska olika medier. Målet är att de skall kunna sälla fram väsentlig information om olika orter både med tanke på sig själv som individ men även med tanke på den egna närmiljön. De studerande bygger upp sin världsbild med hjälp av de verktyg som erbjuds inom geografiundervisningen.

Bedömning

I gymnasiets geografi bedöms hur väl den studerande når målen för undervisningen med fokus på de specifika målen för och innehållet i kursen i fråga. Bedömningen ska vägleda de studerande till att utveckla sina kunskaper. Centrala föremål för bedömningen är kunskap om centrala begrepp och förmågan att tänka och argumentera geografiskt och att bearbeta geografisk information. I bedömningen beaktas den studerandes förmåga att förstå, tillämpa, analysera, kombinera, utvärdera, åskådliggöra och presentera geografisk kunskap i olika situationer. Centrala färdigheter som ska bedömas i geografi är förmågan att läsa och tolka kartor, förmågan att presentera information grafiskt samt andra geomediala färdigheter.

Sina kunskaper och färdigheter i geografi kan den studerande visa förutom i skriftliga prov även muntligt i olika interaktionssituationer och genom att på egen hand eller tillsammans med andra utarbeta en geografisk undersökningsrapport eller ett geografiskt projektarbete, såsom en videofilm, ett spel, en motannons eller webbsidor. I bedömningen kan läraren även beakta de kunskaper och färdigheter som den studerande visar i ett projekt som handlar om delaktighet och påverkan i skolan.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Som stöd för bedömningen kan projekt som studerande/grupper av studerande utfört i den egna skolan eller närmiljön utnyttjas. Experter från de studerandes egna närkrets kan även konsulteras. De studerande utvecklar självutvärderingsförmågan och inlärningsförmågan genom att utnyttja IKT-verktyg.

Obligatorisk kurs

1. En värld i förändring (GE1)

Kursen lär den studerande granska vår föränderliga värld och dess regionala problem. Under kursen följer de studerande med aktuella nyheter från olika delar av världen och skapar sig en bild av globala riskområden med hänsyn till risker som rör naturen, miljön och mänskligheten. Kursen behandlar också den positiva utveckling som sker i olika delar av världen och möjligheter att hantera risker, skapa behövlig beredskap, förutse risker och anpassa sig till dem. Till de centrala synvinklarna hör ekosocial hållbarhet, kretsloppsekonomi och globala utvecklingsfrågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få upplevelser och erfarenheter som fördjupar den studerandes intresse för geografi och geografins sätt att gestalta och utforska världen
- identifiera de riskområden på jorden som anknyter till naturfenomen, till människans verksamhet samt till växelverkan mellan människan och naturen
- förstå vilka slags risker som förekommer i olika områden på jorden och vilka faktorer som inverkar på dem
- kunna jämföra och bedöma hur riskkänsliga olika områden är och hur stor inverkan riskerna har med hänsyn till regionernas naturtillgångar och graden av utveckling
- veta vilka lösningar det finns för att hantera risker eller lindra deras följder och känna till möjligheterna att förutse och gardera sig mot risker och följa principerna för hållbar utveckling
- kunna analysera positiv utveckling i olika delar av världen och de faktorer som inverkar på denna
- inse att människan med sin verksamhet påverkar vår planets livsduglighet och människans välmående
- kunna använda digitala verktyg för att söka information om globala frågor, analysera och presentera informationen och kunna följa och kritiskt bedöma aktuella regionala nyheter i olika medier.

Centralt innehåll

Geografin som vetenskap

- hur geografin studerar miljön och världen
- den studerandes vardagliga erfarenheter och observationer av sin egen närmiljö och av en värld som förändras
- geografiska forskningsfärdigheter och geomedia
- hur geografin används i arbetslivet och i vardagen
- aktuella nyheter från olika delar av världen om regionala risker, positiv utveckling och innovationer
- fördjupning av kunskaperna om jordens kartbild och om ortnamn

Centrala globala riskområden gällande naturens system, identifiering av risker och riskberedskap

Centrala globala riskområden gällande naturresurserna och miljön samt riskhantering, riskberedskap och riskanpassning

- klimatförändringen och andra globala miljörisker
- förnuftig resursanvändning samt kretslopps- och bioekonomi
- möjligheter och styrkor i olika områden på jorden

Globala riskområden gällande mänskligheten och centrala utvecklingsfrågor

- de globala problemen i fråga om den mänskliga utvecklingen, välståndets fördelning, ojämlikhet, sårbarhet, hunger och flyktingskap

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *få en uppfattning om globala riskområden, såväl naturligt förekommande som av människan skapade miljöer.*
- *efter kursen kunna beakta det egna agerandets inverkan på miljön till exempel genom att göra etiska konsumtionsval.*

Centralt innehåll

- *Under kursen uppföljs aktuella nyheter till exempel från den egna närmiljön. Under kursen kan de studerande även bekanta sig med risker i Vanda och annanstans i huvudstadsregionen samt därtill hörande, lokal problemlösning.*
- *Ekosocial välfärd, grå ekonomi och globala utvecklingsfrågor tas upp från Vandas synvinkel.*
- *Föräldrars sakkunskap och erfarenheter från arbetslivet kan utnyttjas inom kursen.*
- *Eventuella besöksmål under kursen bestäms gemensamt i början av kursen.*

Nationella fördjupade kurser

2. Den blå planeten (GE2)

Kursen behandlar naturgeografiska fenomen och fördjupar de studerandes kunskaper om atmosfärens, hydrosfärens och litosfärens struktur och processer. Den centrala infallsvinkeln är processerna i naturen och de orsakssamband som är förknippade med dessa. Under kursen bekantar sig de studerande med naturgeografins forskningsmetoder och övar sig i att tolka naturlandskap och deras uppkomst med hjälp av geomedia. Kursen ger förtrogenhet i att använda naturgeografisk information i samhället och i vardagen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda centrala naturgeografiska begrepp
- kunna inhämta, analysera, tolka, bedöma och presentera naturgeografisk information med hjälp av geomedia
- förstå de fenomen som beror på jordklotets planetariska natur
- förstå den zonvisa indelningen av den icke-levande och den levande naturen på jordklotet
- förstå hur och varför naturlandskap förändras och kunna utläsa naturlandskapens struktur, uppkomst och utveckling via kartor och bilder
- förstå betydelsen av naturgeografisk kunskap i samhället och i människors vardag.

Centralt innehåll

Geografiskt tänkande

- naturgeografiska frågeställningar samt inhämtande, analys, bedömning och presentation av naturgeografisk information
- geomedia och andra naturgeografiska informationskällor och användningen av dem samt naturgeografiska forskningsmetoder

Jordens planetariska rörelser och de fenomen som beror på dem

Atmosfären och hydrosfären i rörelse samt indelningen i zoner

- atmosfärens struktur och vindarna
- regn
- havsvattnets rörelse
- väder och väderprognoser
- klimat- och vegetationszoner

Jordklotets uppbyggnad och föränderliga ytformer

- endogena och exogena processer som bearbetar jordens yta
- tolkning av naturlandskap med hjälp av kartor och bilder

- värdefulla naturlandskap

Tillämpning av naturgeografisk kunskap i samhället och i vardagslivet

Under kursen kan närmiljöns naturformationer samt deras uppkomst och förändringar lyftas fram.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- lära sig att känna igen regelbundenheter och koppla ihop information mellan naturvetenskapliga fenomen.
- få en inblick i naturvetenskaplig information och dess utnyttjande även inom den egna vardagen i Vanda.

Centralt innehåll

- Endogena och exogena processer som omformare av jordytan, såväl globalt som lokalt

3. En gemensam värld (GE3)

Kursen behandlar humangeografins fenomen och fördjupar de studerandes kunskap om regionala drag i den mänskliga verksamheten. Det centrala fokusområdet är analys av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder med tanke på den mänskliga verksamheten. I kursen bekantar sig den studerande med humangeografins forskningsmetoder och övar sig i att tolka hur den mänskliga verksamheten gestaltar sig på jordklotet med hjälp av geomedia. Kursen gör den studerande förtrogen med användningen av humangeografisk kunskap i samhället och i vardagslivet.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda de centrala humangeografiska begreppen
- kunna inhämta, analysera, tolka, bedöma och presentera humangeografisk information med hjälp av geomedia
- kunna analysera de regionala dragen i mänsklig verksamhet och bedöma deras beroende av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder
- känna till olika kulturer och uppskatta deras mångfald samt sätta värde på de mänskliga rättigheterna
- kunna bedöma det mänskliga välbefindandet och miljöns tillstånd i olika delar av världen
- förstå betydelsen av en ekologiskt, ekonomiskt, kulturellt och socialt hållbar utveckling för världens framtid
- förstå betydelsen av humangeografisk kunskap i samhället och i människornas vardag.

Centralt innehåll

Geografiskt tänkande

- humangeografiska frågeställningar samt inhämtande, analys, bedömning och presentation av humangeografisk information
- de centrala begreppen inom humangeografin
- geomedia och andra humangeografiska informationskällor och forskningsmetoder
- tankekartor, upplevelse av platser och regional identitet

Befolkning och bosättning

- befolkningstillväxt, bosättning, flyttningsrörelser, urbanisering
- kulturell mångfald och genomförande av de mänskliga rättigheterna

Primärproduktion och miljö

- ett hållbart jord- och skogsbruk och en hållbar fiskerinäring

Industri och energi

- råvaror, energikällor, bioekonomi och industrins lokalisering

Tjänster, rörelser och växelverkan

- trafiken, turismen, den globala ekonomin och informationsteknikens utveckling

Den mänskliga verksamhetens regionala struktur

- markanvändning, centralorter och periferier
- tolkning av kulturlandskap med hjälp av kartor, bilder och andra geomedia

Användningen av humangeografisk kunskap i samhället och i vardagen

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *få en inblick in globala, mänskliga fenomen.*

Centralt innehåll

- *Kursen kan ta upp kulturgeografiska fenomen såsom ekosocial hållbarhet, grå ekonomi och globala utvecklingsfrågor ur ett Vandaperspektiv.*
- *Genom kursen kan aktuella nyheter från det egna närområdet uppföljas.*
- *Eventuella besöksmål under kursen bestäms gemensamt i början av kursen.*
- *Föräldrars sakkunskap och erfarenheter från arbetslivet kan utnyttjas inom kursen.*

4. Geomedia – undersök, delta och påverka (GE4)

Kursen lär de studerande att tillämpa de geografiska kunskaper och färdigheter som de skaffat sig i de tidigare kurserna för att utarbeta en undersökningsrapport eller genomföra ett delaktighets- eller påverkansprojekt. Centrala infallsvinklar i kursen är

involverande planering, globala utvecklingstrender och användningen av geomedia i forskning och påverkansarbete.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna formulera geografiska frågeställningar och använda geomedia för att lösa geografiska problem
- utveckla sina färdigheter att inhämta, behandla, analysera, tolka, utvärdera och presentera geografisk information
- kunna använda applikationer inom geodata
- förstå betydelsen av geomedia i sin egen vardag och inom olika områden i samhället
- känna till globala utvecklingstrender och målen för Finlands utvecklingsbistånd
- förstå betydelsen av hållbar utveckling som grundprincip vid områdesplaneringen och känna till medborgarnas möjligheter att påverka planeringen och utvecklingen av sin egen miljö
- kunna använda geomedia för att utarbeta en geografisk undersökningsrapport eller i ett delaktighets- och påverkansprojekt som har en lokal, regional eller global dimension.

Centralt innehåll

Användningen av geomedia i vardagen och arbetslivet och för att främja hållbar utveckling

Geomedia och geografiska forskningsfärdigheter

- grunderna i kartografi och användning av geodata samt användning av andra geomedia i geografiska undersökningar
- att formulera problem och skaffa, behandla, analysera, tolka, utvärdera, åskådliggöra och presentera forskningsmaterial

Styrning av utvecklingen och hållbar utveckling

- områdesplanering och principerna för involverande planering
- skillnader i utvecklingsnivå på olika regionala nivåer samt internationellt samarbete, världsomfattande utvecklingstrender och åtaganden som anknyter till hållbar utveckling

En geografisk undersökning eller ett delaktighets- och påverkansprojekt

- utarbetande av en småskalig geografisk studie med hjälp av geomedia eller genomförande av ett delaktighets- eller påverkansprojekt på lokal, regional eller global nivå med hjälp av geomedia självständigt eller i samarbete med andra

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- inse betydelsen av hållbar utveckling inom regionplanering och bli medvetna om medborgarnas möjligheter att påverka och utveckla den egna miljön.

- inse nyttan av geomedia inom den egna vardagen samt inom samhällets olika sektorer, till exempel som verktyg inom regionplanering.
- efter kursen klara av att använda geomedia och vara insatt i grunderna av GIS (geografiska informationssystem).

Centralt innehåll

- Kursen kan utnyttja Vandas egna geografiska informationssystem.
- Lokala bygg- och markanvändningsprojekt inom huvudstadsregionen kan användas som exempel.

Skolvisa tillämpade kurser

5. Repetitionskurs (GE t5)

Kursen förbereder de studerande så brett som möjligt inför studentskrivningarna i realämnena biologi, geografi och hälsokunskap. Kursen kan registreras som en tillämpad kurs i ett av dessa ämnen beroende på den studerandes huvudfokus.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- få en överblick av de viktigaste helheterna inom respektive läroämne
- få praktiska tips för goda essäsvär
- uppnå det tekniska kunnande som behövs inför de elektroniska studentskrivningarna
- förbereda sig mentalt inför realprovet

Centralt innehåll

- Kännetecken på goda svar inom naturvetenskaper
- Vetenskapligt tänkande och dispositionen av vetenskaplig text
- Repetition av vad som kännetecknar vetenskaplig forskning
- Genomgång av de viktigaste ämneshelheterna inom respektive ämne
- Tvärvetenskapligt tänkande; paralleller mellan olika läroämnena

Bedömning

Kursen bedöms som godkänd eller icke-godkänd (A/U).

5.9 Fysik

Undervisningen i fysik ska hjälpa den studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en naturvetenskaplig världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ska ge den studerande insikter om fysikens betydelse i vardagen och för miljön, samhället och teknologin. De studerande utvecklar sina färdigheter att bedriva studier inom naturvetenskapliga områden och inom områden där naturvetenskaper tillämpas. I undervisningen ska fysiken tillämpas i många olika situationer, vilket också främjar de studerandes jämlikhet och jämställdhet inom utbildningen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse när vi bygger en hållbar framtid: fysiken behövs i utvecklingen av nya tekniska lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välmående. Undervisningen ska vägleda de studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön.

Undervisningen i fysik ska stödja de studerande att uppfatta och förstå fysikens begrepp både kvalitativt och kvantitativt. De studerande bearbetar sina tidigare erfarenheter, nya observationer och synvinklar i växelverkan med lärarna till en logiskt sammanhängande helhet som närmar sig en sådan uppfattning av den omgivande verkligheten som står i samklang med fysikaliska teorier. I undervisningen ska de studerande lära sig att tänka på ett naturvetenskapligt sätt, söka och använda information, komma med egna idéer, bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse samt att växelverka. Informations- och kommunikationsteknik används bland annat som verktyg för att skapa modeller, göra undersökningar och producera arbeten.

Undervisningen i fysik ska utgå från observationer av omgivningen. Experiment i olika former gör det lättare för de studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapernas karaktär. Genom experimentellt arbete utvecklar de studerande sina arbetssätt, sin samarbetsförmåga och sin förmåga till kreativt och kritiskt tänkande. Samtidigt inspirerar experimenten till studier i fysik. Under studiernas gång utvecklas de studerandes undersökningsfärdigheter både generellt och inom de centrala områden som behandlas i respektive kurs. I experimentellt arbete ska man följa arbetarskyddslagstiftningen.

I undervisningen kan man poängtera det internationella inom forskningen. Det internationella och arbetsrelaterade kan poängteras genom att besöka företag eller göra studieresor till tex Cern.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i fysik är att den studerande ska

- få handledning i att identifiera sina kunskaper i fysik, ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet fysik
- få möjligheter att sätta sig in i fysikens tillämpningar i olika sammanhang, exempelvis i naturen, näringslivet, organisationer och forskarsamfundet

- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningarna som utgångspunkt för undersökningar, problemlösning eller annan verksamhet
- kunna planera och genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt bedöma dem och hela undersökningsprocessen
- kunna ställa upp, tolka och bedöma olika modeller och använda dem för att beskriva fenomen och göra förutsägelser
- kunna använda mångsidiga informationskällor och bedöma dem kritiskt utifrån sina kunskaper i fysik
- kunna uttrycka slutsatser och synpunkter på sådana sätt som är karakteristiska för fysiken
- kunna strukturera sin uppfattning om naturens byggstenar och fenomen med hjälp av fysikaliska begrepp och principer
- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna bedöma vilken betydelse fysiken och teknologin har för individen och samhället.
- Ta ansvar för sitt eget lärande
- Förstå att studerandes agerande är centralt för det egna lärandet.

Bedömning

Bedömningen ska basera sig på de allmänna målen för lärokursen i fysik med betoning på kursspecifika mål och centrala innehåll. Bedömning och respons som ges under läroprocessen ska stödja de studerande att utveckla och bli medvetna om sina kunskaper och färdigheter i fysik. Kursvitsordet baseras på olika slags prestationer samt på observation av den studerandes begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter. Kunskaperna i fysik och förmågan att tillämpa dem kan visas på olika sätt, såsom genom förklaringar, grafiska modeller och matematiska modeller. Förutom olika arbeten kan läraren bedöma arbetsmoment, såsom formulering av frågor, strukturerade redogörelser för problemlösningsprocesser och undersökningsfärdigheter. Vid bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att inhämta och behandla information.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Bedömningen bör vara uppmuntrande och stöda den studerandes framsteg. Inom bedömningen försöker man utnyttja även själv- och kamratutvärdering. Som kriterier kan man t.ex. ha aktivt deltagande i experimentellt arbete och lektioner, uppgifter gjorda under kursen, delprov, elektroniska förhör, grupp- och pararbeten, föredrag, arbetsbeskrivningar, självutvärdering och kamratutvärdering, inlämningsuppgifter och slutprov.

Obligatorisk kurs

1. Fysiken som naturvetenskap (FY1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för fysik och fysikstudier
- förstå hur naturvetenskaplig kunskap byggs upp genom experimentell verksamhet och modeller som ställs upp med hjälp av resultaten av experimenten
- kunna planera och genomföra enkla naturvetenskapliga försök
- bekanta sig med grundbegrepp som gäller materiens och universums struktur och bilda sig en uppfattning om de grundläggande strukturerna i naturen
- kunna använda och tillämpa fysikaliska begrepp för rörelse på fenomen i vardagen
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik som stöd för studierna.

Centralt innehåll

- fysikens betydelse i nutiden, i fortsatta studier och i arbetslivet
- stifta bekantskap med grundformerna för växelverkan, universums strukturer och uppkomst samt materiens uppbyggnad
- kraft som orsak till att en rörelse förändras samt kinematikens fenomen
- betydelsen av experiment och modeller då fysikalisk kunskap byggs upp
- insamling och grafisk presentation av resultat samt bedömning av deras tillförlitlighet

Hållbar livsstil och globalt ansvar kan undervisas med hjälp av energins begrepp.

Nationella fördjupade kurser

2. Värme (FY2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa värmelärans begrepp på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- kunna undersöka fenomen som gäller materiens termodynamiska tillstånd och förändringar i aggregationstillstånd
- fördjupa sin förståelse av energi som centralt begrepp i fysiken
- utveckla sin förmåga att fatta beslut i frågor som gäller miljö och teknologi.

Centralt innehåll

- fysikens betydelse för energiproduktionslösningar och en hållbar utveckling
- värme och temperatur
- gasernas tillståndsförändringar, värmeutvidgning och tryck

- uppvärmning och avkylning av kroppar, förändringar i aggregationstillstånd och värmeenergi
- mekaniskt arbete, effekt och verkningsgrad
- energins bevarande i värmeläran och värmeflödets riktning
- framtagnings av idéer och planering i experimentellt arbete eller i problemlösning

3. Elektricitet (FY3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa ellärans begrepp på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- få rutin i att ställa upp matematiska modeller och använda ekvationer som anger samband mellan storheter
- kunna undersöka fenomen med anknytning till elektricitet experimentellt och kunna utföra grundläggande mätningar inom elläran
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik i samband med experiment.

Centralt innehåll

- fysikens och teknologins betydelse i det dagliga livet och i samhället
- elektrisk ström och spänning samt resistans och Ohms lag
- enkla likströmskretsar och Kirchhoffs lagar
- elektrisk effekt och Joules lag
- kondensatorn, dioden och lysdioden som komponenter
- elektrostatisk växelverkan, Coulombs lag och elektriskt fält
- elsäkerhet, att göra kopplingar och undersöka strömkretsar

4. Kraft och rörelse (FY4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för kraft och rörelse på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- förstå konserveringslagarnas betydelse i fysiken
- experimentellt kunna undersöka fenomen som anknyter till kraft och rörelse
- få vana att använda och producera grafiska framställningar.

Centralt innehåll

- fysikens betydelse för individens och samhällets säkerhet
- växelverkan som orsak till att en rörelse förändras, likformig och likformigt accelererad rätlinjig rörelse
- Newtons lagar, kraftfigurer och krafterns sammanlagda verkan
- distanskrafter och kontaktkrafter: tyngd, friktion och lyftkraft samt mediets motstånd kvalitativt
- rörelseekvationen
- kraftmoment och jämvikt vid rotation i enkla fall
- lagen om rörelsemängdens bevarande, impulsprincipen och endimensionella kollisioner
- kinetisk och potentiell energi samt lagen om den mekaniska energins bevarande
- användning och uppgörande av modeller samt deras begränsningar och brister

5. Periodisk rörelse och vågor (FY5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för periodisk rörelse och vågor på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- göra sig förtrogen med svängningsrörelsens och vågrörelsens grunder genom att undersöka mekanisk svängning och ljud
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik som hjälpmedel för att ställa upp modeller.

Centralt innehåll

- fysikens betydelse inom medicin och musik
- likformig cirkelrörelse
- gravitationsväxelverkan
- harmonisk kraft och svängningsrörelse
- vågrörelsens uppkomst och utbredning
- vågrörelsens reflektion, brytning, diffraktion och interferens samt stående vågor
- ljudet som vågrörelsefenomen
- förhållandet mellan modeller och simuleringar och verkligheten

6. Elektromagnetism (FY6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för elektromagnetism och ljus på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik för att producera arbeten
- få vana att uttrycka sig på sådana sätt som är karakteristiska för fysiken och att analysera argumenteringen i olika informationskällor.

Centralt innehåll

- fysikens betydelse i energitekniken och kommunikationstekniken
- magnetism, magnetisk växelverkan och magnetfält
- en laddad partikels rörelse i el- och magnetfält
- elektromagnetisk induktion, magnetfält, induktionslagen och Lenz lag
- generatoren, transformatorn, uppkomsten av växelström och överföring av energi med hjälp av elektrisk ström
- spektrum för elektromagnetisk strålning, ljusets reflektion, brytning, interferens och diffraktion
- strukturerad redogörelse för en undersökning eller en problemlösningsprocess

7. Materia och strålning (FY7)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för materia och strålning på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och tekniken
- fördjupa sin helhetsbild av fysiken som den vetenskap som förklarar materiens och universums uppbyggnad.

Centralt innehåll

- perspektiv på fysikens och kosmologins utveckling
- energins kvantisering
- den elektromagnetiska strålningens kvantisering och fotoner
- våg-partikeldualitet
- atomkärnans uppbyggnad
- kärnreaktioner, kärnenergi, kärnans bindningsenergi och ekvivalensen mellan massa och energi
- radioaktivitet och sönderfallslagen
- strålsäkerhet och nyttoanvändning av strålning
- inhämtning, presentation och bedömning av information

Skolvisa tillämpade kurser

FYt8 Fysik och vetenskap

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- se hur det är att arbeta med fysik som ett yrke.
- bekanta sig med de olika besöksmålen och fördjupa sina kunskaper gällande den fysik som tangerar besöksmålen.

Centralt innehåll

- Förberedande av studerande genom att se på moderna fysiken.
- Studiebesök till internationellt forskningsanstalt.
- Kursen består av en teoridel som förbereder studerande för resan och en praktisk del som är själva resan.

Fyt 9 Astronomi

Kursen består av individuella arbeten, utfärder/exkursioner i grupp samt traditionell klassrumsundervisning och demonstrationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bekanta sig med hur världsalter är uppbyggd: olika teorier om hur universum ser ut och hur det expanderar.
- bekanta sig med astronomiska uträkningar som har med himlakropparna i vår närhet.
- Att få studerande och inse hur stort universum är.

Centralt innehåll

- Standardmodellen, partikelfysik och kvantmekanik.
- Universums uppkomst och dess utveckling.
- Universums övergripande egenskaper.
- Livscykeln för stjärnor.
- Stjärnhimlens och dess rörelse.
- Galaxernas och solsystems uppkomst och utveckling.
- Grundläggande uträkningar inom astrofysikens, så som rödligförskjutning och parsec.
- Sannolikheten över att det skapas ett universum från Big Bang.

FYt10 Repetitionskurs

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- repetera det väsentliga innehållet i tidigare kurser

- -få en uppfattning om vilka kunskaper och färdigheter som krävs i studentexamern och förbättra dessa kunskaper och färdigheter
- -förbättra sina färdigheter i att lösa naturvetenskapliga problem

Centralt innehåll

- begrepp, modeller och beräkningar från de tidigare kurserna
- uppgifter som övar upp färdigheterna inför studentexamen

5.10 Kemi

Undervisningen i kemi ska hjälpa de studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en modern världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ska ge de studerande insikter i betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagen och för miljön, samhället och teknologin. De studerande utvecklar sina färdigheter att bedriva studier inom naturvetenskapliga områden och områden där naturvetenskaper tillämpas. I undervisningen ska kemin tillämpas i mångsidiga situationer, vilket också främjar de studerandes jämlikhet och jämställdhet i utbildningen. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse när vi bygger en hållbar framtid: kemin behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välmående. Undervisningen ska vägleda de studerande att ta ansvar för sitt eget agerande och för miljön.

Undervisningen i kemi ska stödja de studerande att förstå hur kemins begreppsapparat är uppbyggd och skaffa sig en förståelse av kemiska fenomen där den makroskopiska och mikroskopiska nivån och symbolnivån tillsammans bildar en logisk helhet. I undervisningen utgår man från de studerandes tidigare erfarenheter och observationer. Därefter beskrivs och förklaras fenomen, och modeller för materiens uppbyggnad och för kemiska reaktioner behandlas matematiskt och genom att använda kemins symbolspråk. De studerande lär sig tänka på ett naturvetenskapligt sätt, söka och använda information, komma med egna idéer, samt växelverka och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse. Informations- och kommunikationsteknik ska användas bland annat som verktyg för att skapa modeller, göra undersökningar och producera arbeten.

Undervisningen i kemi ska utgå från observation och undersökning av ämnen och fenomen som anknyter till de studerandes livsmiljö. Experiment i olika former gör det lättare för de studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapernas karaktär. Genom experimentellt arbete utvecklar de studerande sina arbetssätt, sin samarbetsförmåga och sin förmåga till kreativt och kritiskt tänkande. Samtidigt inspirerar experimenten till studier i kemi. Under studiernas gång utvecklas de studerandes undersökningsfärdigheter både generellt och inom de centrala områden som behandlas i respektive kurs. I experimentellt arbete ska man följa kemikalie-, avfalls- och arbetarskyddslagstiftningen.

I kemiundervisningen kan man betona att forskning är internationell. Internationaliteten och närheten till arbetslivet kan främjas genom att besöka lokala företag eller universitetet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i kemi är att den studerande ska

- få handledning i att identifiera sina kunskaper i kemi, ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet kemi

- få möjligheter att sätta sig in i kemins tillämpningar i olika sammanhang, exempelvis i naturen, näringslivet, organisationer och forskarsamfundet.
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningarna som utgångspunkt för undersökningar, problemlösning eller annan verksamhet
- kunna planera och genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra på ett säkert sätt
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt bedöma dem och hela undersökningsprocessen
- kunna använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen och göra förutsägelser
- kunna använda mångsidiga informationskällor och bedöma dem kritiskt utifrån sina kunskaper i kemi
- kunna uttrycka slutsatser och synpunkter på sådana sätt som är karakteristiska för kemin
- kunna strukturera sin syn på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologi med hjälp av begrepp från kemin
- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna bedöma vilken betydelse kemin och den teknologi som anknyter till kemin har för individen och samhället.
- *lära sig ta ansvar för sin egen inlärning*
- *förstå att det egna agerandet är centralt i inläringen*

Bedömning

Bedömningen ska basera sig på de allmänna målen för lärokursen i kemi med betoning på kursspecifika mål och centrala innehåll. Bedömningen och den respons som ges under lärprocessen ska stödja de studerande att utveckla och bli medvetna om sina kunskaper och färdigheter i kemi. Kursvitsordet baseras på olika slags prestationer samt på observation av den studerandes begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter. Den studerande kan visa sin förmåga att förstå och tillämpa kemisk kunskap på olika sätt. Förutom olika arbeten kan läraren bedöma olika arbetsmoment, såsom formulering av frågor och undersökningsfärdigheter. Vid bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att inhämta och behandla information.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling. Bedömningen bör vara uppmuntrande och stödja den studerandes framsteg. I bedömningen eftersträvas också att använda självutvärdering och kamratutvärdering. Studerande bör utföra de överenskomna uppgifterna för att få ett vitsord i kursen. Kriterierna kan innehålla t.ex. aktivt deltagande i laborationsarbete och undervisning, uppgifter, delprov, elektroniska prov, grupp/pararbeten, föredrag, arbetsbeskrivningar, självbedömning, bedömning av de andra studerande, inlämningsuppgifter och kursprov.

Obligatorisk kurs

1. Kemi överallt (KE1)

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska

- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier
- utveckla sina förutsättningar att delta i samhällsdebatten i frågor som anknyter till kemi
- kunna använda och tillämpa sina kunskaper om ämnens egenskaper i fråga om fenomen i det dagliga livet och i miljön
- kunna undersöka olika kemiska fenomen experimentellt och med hjälp av olika modeller samt beakta arbetarskyddsaspekterna
- kunna använda modeller av ett ämnes struktur, grundämnenas periodiska system och olika informationskällor för att dra slutsatser om ämnets egenskaper.
- *få en överblick över vad undervisningsämnet kemi är*
- *bekanta sig med kemin i den lokala omgivningen*

Centralt innehåll:

- kemins betydelse i nutiden, i fortsatta studier och i arbetslivet
- atomens uppbyggnad och grundämnenas periodiska system i huvuddrag
- egenskaper hos grundämnen och kemiska föreningar
- beskrivning av ämnens egenskaper utgående från ämnets struktur, kemiska bindningar och polaritet
- frågor som utgångspunkt för informationssökning
- säkert arbete, metoder för att separera ämnen från varandra, att undersöka och observera ämnens egenskaper och dra slutsatser om dem
- *sådan kemisk kunskap som är relevant för allmänbildningen*
- *kemin i den lokala omgivningen*

Nationella fördjupade kurser

2. Människans kemi och kemin i livsmiljön (KE2)

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp som gäller organiska föreningar och substansmängd på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologin
- kunna undersöka fenomen som är förknippade med organiska föreningar, substansmängd och haltmått experimentellt och med hjälp av olika modeller

- förstå hur kunskap inom kemin byggs upp genom experiment och modeller som sammanhänger med dem
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik som hjälpmedel för att ställa upp modeller.
- *utveckla sin förmåga till vetenskapligt tänkande*

Centralt innehåll:

- kemins betydelse för hälsa och välmående
- strukturmodeller för organiska föreningar, såsom kolväten och syre- och kväveföreningar, och beskrivning av föreningarna med hjälp av olika modeller
- rymdstruktur och isomeri
- förklaring av egenskaper hos organiska föreningar utgående från strukturen
- substansmängd och haltmätt
- användning av redskap och reagens samt framställning av lösningar
- metoder för analys av ett ämnes struktur, såsom spektroskopi
- *vetenskapligt tänkande*

3. Reaktioner och energi (KE3)

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp för kemiska reaktioner på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologin
- kunna undersöka fenomen i samband med reaktioner experimentellt och med hjälp av olika modeller
- förstå innebörden av materiens och energins oförstörbarhet i kemin
- *utföra laborationer som har med reaktioner och energi att göra*

Centralt innehåll:

- kemins betydelse för energilösningar och miljön
- symbolisk framställning och balansering av kemiska reaktioner
- oorganiska och organiska kemiska reaktioner och deras tillämpningar
- materiens oförstörbarhet i kemiska reaktioner och enkel tillämpning av detta i beräkningar
- energins oförstörbarhet i kemiska reaktioner, bindningsenergi och Hess lag
- gasernas egenskaper och idealgaslagen
- experimentell undersökning av reaktioner, titrering som analysmetod, behandling, tolkning och presentation av undersökningsresultat
- *laborationer och/eller demonstrationer som stödjer det övriga innehållet*

4. Material och teknologi (KE4)

Mål:

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa kemiska begrepp som gäller material och teknologi på fenomen i det dagliga livet, miljön och samhället
- kunna undersöka fenomen som berör material och elektrokemi med hjälp av experiment och modeller
- få vana att uttrycka sig på sådana sätt som är karakteristiska för kemin och analysera argumenteringen i olika informationskällor
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik för att producera arbeten
- *om möjligt besöka universitet eller ett lokalt företag inom kemiska industrin*

Centralt innehåll:

- kemins betydelse inom teknologi och samhälle
- egenskaper hos metaller och polymerer, deras användning och livscykel
- uppbyggnaden av atomens valensskal, och grundämnenas periodiska system som förklaring på periodiska egenskaper hos grundämnena
- oxidationstal och redoxreaktioner
- centrala principer i elektrokemin: metallernas elektrokemiska spänningsserie, normalpotential, elektrokemisk cell och elektrolys
- stökiometriska tillämpningar
- framtagning av idéer och planering i experimentellt arbete eller i problemlösning
- samarbetets betydelse i produktion av kemisk kunskap
- *om möjligt besöka ett universitet eller ett lokalt företag inom kemiska industrin*

5. Reaktioner och jämvikt (KE5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa begrepp som gäller reaktioner och kemisk jämvikt på fenomen i det dagliga livet, miljön, samhället och teknologin
- kunna undersöka fenomen i anknytning till reaktioner och kemisk jämvikt med hjälp av experiment och modeller
- kunna använda matematiska och grafiska modeller för att beskriva och förklara reaktionshastighet och kemisk jämvikt och för att göra förutsägelser
- *ha ett bra helhetsbegrepp över undervisningsämnet kemi*

Centralt innehåll

- kemins betydelse i bygget av en hållbar framtid
- kemisk reaktionshastighet och de faktorer som inverkar på reaktionshastigheten
- homogen och heterogen jämvikt och påverkan på jämviktstillståndet
- syra-basjämvikt, starka och svaga protolyter och buffertlösningar

- grafisk framställning av jämviktstillstånd
- matematisk behandling av homogen jämvikt och syra-basjämvikt
- bedömning av undersökningsresultat och undersökningsprocesser
- *ämnet kemi som helhet*

Skolvisa tillämpade kurser

6. Repetitionskurs KEt6

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *repetera det väsentliga innehållet i tidigare kurser*
- *få en uppfattning om vilka kunskaper och färdigheter som krävs i studentexamen och förbättra dessa kunskaper och färdigheter*
- *förbättra sina färdigheter i att lösa naturvetenskapliga problem*

Centralt innehåll

- *begrepp, modeller och beräkningar från de tidigare kurserna*
- *uppgifter som övar upp färdigheterna inför studentexamen*

5.11 Filosofi

Det filosofiska tänkandet omfattar hela verkligheten och olika sätt att gestalta den. Att känna till filosofiska frågeställningar ingår som en väsentlig del i allmänbildningen. Inom filosofin formulerar och klargör man problem med hjälp av begrepp och genom diskussion. Studier i filosofiskt tänkande utvecklar förmågan att rationellt reflektera över motiveringarna till olika uppfattningar. Utmärkande för filosofin är att den ifrågasätter och söker motiv, vilket hjälper de studerande att få grepp om och strukturera dagens ständigt växande informationsflöde. På så sätt främjar studierna i filosofi de studerandes förmåga att tänka och lära sig.

Inom filosofin lär sig de studerande att med hjälp av begrepp formulera frågor om värderingar, normer och betydelser. Detta främjar de studerandes förmåga till etiskt tänkande och förmågan att förstå vilken betydelse olika kunskaper och färdigheter har för individen och samhället. Genom studier i filosofi lär sig de studerande att uppfatta större begreppslika helheter och samband. Detta hjälper dem att se hur uppfattningar inom olika vetenskapsområden och tanketraditioner är uppbyggda och hur de skiljer sig från varandra.

Studierna i filosofi ska utveckla omdömesförmågan och främja kreativt och självständigt tänkande. I undervisningen i filosofi ska de studerande stödjas att formulera välgrundade personliga åsikter och lära sig att delta i en rationell diskussion. Genom att sätta sig in i filosofiska frågor som saknar enkla svar lär sig de studerande att formulera och motivera sina ståndpunkter. Samtidigt utvecklar de respekt för andra välgrundade ståndpunkter. Genom att reflektera kring invecklade frågor tillsammans med andra utvecklar de studerande tilltro till sin egen tankeförmåga och sina egna möjligheter att lösa även svåra problem. Studierna i filosofi ska stödja de studerande att bli aktiva och ansvarsfulla medborgare som visar respekt för andra individer och respekterar jämlikhet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i filosofi är att den studerande ska

- kunna gestalta filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem inom den filosofiska traditionen och att kunna tillämpa problemformuleringarna på olika aktuella frågor
- kunna strukturera, analysera och bedöma information begreppslikt, i synnerhet olika påståenden, deras betydelser och motiveringar till dem
- behärska grundläggande logisk argumentation och därigenom lära sig att lita på och kritiskt granska sitt eget tänkande samt reflektera över dess begränsningar inom olika vetenskapsgrenar och i vardagslivet
- lära sig att reflektera över och begreppslikt analysera större helheter samt att tänka och handla på ett omdömesgillt sätt i såväl etiska frågor som inom andra livsområden, även då informationen är motstridig eller otillförlitlig.

- *träna sitt kritiska tänkande och lära sig planera, förverkliga och utvärdera sin egen inlärningsprocess*
- *lära sig färdigheter i forskande inläring, hur man bygger upp gemensam kunskap och bär ansvar för sin egen inlärningsprocess*
- *lära sig att på ett ändamålsenligt sätt använda informations- och kommunikationsteknik i sin inläring och kommunikation t.ex. genom insamling av fakta, källkritik, samproduktion med nätverktyg, digitalt material, textbehandling och elektroniska prov.*

Bedömning

Bedömningen i filosofiämnet ska fokusera på den studerandes kognitiva förmåga samt på förmågan att behärska centrala begrepp och uttrycka filosofiskt tänkande. Det innebär att man bedömer förmågan att kritiskt analysera och problematisera information, uppfatta och precisera informationens begreppsliga struktur och framföra ett motiverat omdöme i olika frågor. Bedömningen ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att kritiskt granska sitt eget tänkande och uppmuntra den studerande att planera sina studier. Kursbedömningen ska basera sig på mångsidiga bedömningsmetoder. Målen och det centrala innehållet i de olika kurserna ska vara utgångspunkt för bedömningen av hur den studerande har uppnått de allmänna målen i filosofi.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål, planerar sitt eget arbete och gör val och beslut i anslutning till sin egen inläring samt planerar sin kompetensutveckling. Vid bedömningen kan man använda självutvärdering, kamratbedömning samt kontinuerlig och uppmuntrande feedback.

Obligatoriska kurser

Introduktion i filosofiskt tänkande (FI1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bilda sig en underbyggd uppfattning om filosofins natur och metoder genom att sätta sig in i filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem
- lära sig att bedöma sanningshalten i påståenden och att framföra och förutsätta motiveringar till åsikter och påståenden samt att uppfatta strukturen i framförda motiveringar och bedöma deras giltighet
- känna till och genom olika övningar lära sig att tillämpa filosofiska arbetssätt, såsom att ifrågasätta antaganden, klassificera och definiera begrepp samt använda tankeexperiment och motexempel
- fördjupa sig i några centrala filosofiska frågor och begreppsliga distinktioner i anslutning till dem
- känna till grundläggande kunskapsteoretiska distinktioner, kunna analysera och värdera olika tankeföreställningar och bekanta sig med kunskapsinnehållet i något av gymnasiets läroämnen.

Centralt innehåll

- vad filosofi är, de filosofiska frågornas och det filosofiska tänkandets natur i den filosofiska traditionen och tillämpning av filosofiskt tänkande i aktuella frågor
 - grunderna för logisk argumentation och giltig slutledning samt muntlig och skriftlig övning inom området
 - centrala filosofiska grundfrågor och distinktioner: ande och materia, frihet och tvång, begreppslogik och empirisk, objektiv och subjektiv
 - skillnaden mellan kunskap och information, vardagskunskap och vetenskaplig kunskap samt vetenskap och pseudovetenskap
 - kunskapens och argumentationens natur inom olika vetenskapsgrenar: hur man formulerar påståenden samt testar och motiverar dem i några av gymnasiets läroämnen
- *där det är lämpligt utnyttjas lokala samarbetspartner, t.ex. något konstmuseum*
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas medier och multilitteracitet samt kulturkompetens och internationalism.*

2. Etik (FI2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna den filosofiska etikens centrala begrepp, frågor och teorier samt grunderna i miljöfilosofi
- förstå vad som kännetecknar normativa påståenden och förhållandet till deskriptiva påståenden och kunna motivera uppfattningar om det goda och det rätta
- kunna analysera meningen med sitt liv och sina livsval med hjälp av filosofiska begrepp
- kunna motivera moralens förpliktande karaktär samt tillämpa filosofiska begreppsdistinktioner och logisk argumentation i moralfrågor
- kunna analysera och bedöma handlingar ur etisk synvinkel samt klargöra sina egna moraliska beslut och värderingar utgående från den filosofiska etiken.

Centralt innehåll

- moral samt normativ och tillämpad etik i moralfrågor; grunderna i dygd-, konsekvens-, kontrakts-, rättighets- och pliktetik
 - moralen som normsystem och skillnaden i förhållande till juridiska system och system som grundar sig på gängse normer, moralisk relativism
 - filosofiska teorier om ett gott liv, meningen med livet och en god livsstil
 - etik och individens moraliska beslut: mänskliga relationer och livsval
 - etiska frågor som gäller djur och miljö.
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas välbefinnande och trygghet, hållbar livsstil och globalt ansvar, kulturkompetens och internationalism samt medier och multilitteracitet.*

Nationella fördjupade kurser

3. Samhällsfilosofi (FI3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- bli förtrogen med centrala begrepp och inriktningar inom samhällsfilosofin samt de grundläggande samhällsfilosofiska uppfattningarna om individens relation till gruppen, samhället och staten
- lära sig använda centrala filosofiska begrepp för att analysera samhällelig och politisk verksamhet och för att motivera sina egna lösningar på samhällsproblem
- lära sig att beskriva rättvisa, maktutövning och arbetsfördelning i individers, grupper och institutioners verksamhet
- lära sig att begreppslikt bedöma samhällsordningens uppbyggnad, grunder och legitimitet
- kunna tillämpa sina kunskaper på aktuella samhällsfrågor.

Centralt innehåll

- samhällsordningens och centrala samhällsinstitutioners existens och legitimitet: teorier om samhällsfördrag och individ- och grupporienterade teorier om samhället
- olika former av rättvisa samt motivering och tillämpning av dem
- begreppet makt och olika former av makt, maktens legitimitet, olika former av demokrati och diktatur samt anarkism
- arbetsfördelning, ekonomi och välfärd, legitimering av ekonomiska verksamhetsprinciper och ägande
- politiska ideal och förverkligande av dem: frihet, jämlikhet och solidaritet; konservatismen, liberalismen och socialismen; nationalstater och det globala perspektivet
- spänningar och konflikter i samhället och hur man löser dem: rättsstaten och alternativ till den och upplösning av samhällsordningen; krig, inbördeskrig, terror samt förintelsen och andra brott mot mänskligheten som samhällsfilosofiska problem
- aktuella samhällsfilosofiska frågor: genus och könsroller, informationsteknik, kulturmöten, att skapa en hållbar framtid

Kursens innehåll och karaktär gör det möjligt att behandla alla gemensamma temaområden som nämns i läroplansgrunderna:

- *aktivt medborgarskap, företagsamhet och arbetsliv*
- *välbefinnande och trygghet*
- *hållbar livsstil och globalt ansvar*
- *kulturkompetens och internationalism*
- *medier och multilitteracitet*
- *teknologi och samhälle.*

4. Kunskap, vetenskap och verklighet (FI4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- gestalta filosofiska uppfattningar baserade på olika vetenskaper och vardagslivet om hur verkligheten är uppbyggd
- kunna analysera och bedöma filosofiska teorier om verkligheten, sanning, kunskap och vetenskap
- kunna strukturera och analysera kännetecknen för vetenskaplig forskning, slutledning och tolkning
- kunna analysera hur observationer och kunskap samt vetenskapliga teorier och modeller förhåller sig till verkligheten
- lära sig att uppfatta vetenskapsfilosofiska frågor inom någon specialvetenskap i några av gymnasiets läroämnen.

Centralt innehåll

- metafysikens centrala frågor och begrepp, olika uppfattningar om metafysikens väsen samt verklighetens fundamentala uppbyggnad
- existentiella frågor: förändring och beständighet, entitet och egenskaper, det möjliga och det nödvändiga, det reella och det virtuella
- uppfattning och gestaltning av verkligheten
- det sannas natur och sanningsteorierna
- kunskapens möjligheter och gränser, kunskapens berättigande
- den vetenskapliga forskningens natur och metoder, vetenskaplig slutledning; begreppen fenomen, forskningsmaterial, modell och teori samt förhållandet mellan dem
- tolkning och kunskap inom natur- och humanvetenskaper samt formella vetenskaper: att veta och förutspå, förstå och tolka
- *där det är lämpligt utnyttjas lokala samarbetspartner, t.ex. något vetenskapscenter*
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas medier och multilitteracitet samt teknologi och samhälle.*

5.12 Psykologi

I egenskap av en vetenskap som undersöker mänsklig aktivitet ger psykologin de studerande förutsättningar att på olika sätt iaktta och förstå människan och de faktorer som påverkar hennes beteende. Med hjälp av psykologisk kunskap och psykologiska begrepp kan de studerande bli medvetna om och bearbeta psykiska fenomen. Kunskaper och färdigheter i psykologi stödjer självkännedom, den personliga utvecklingen, förståelsen för andra människor och det psykiska välbefinnandet. Psykologins dels empiriska, dels reflekterande grepp ger de studerande möjlighet att utveckla sitt kritiska tänkande. De möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt användas i undervisningen.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för de studerande att förstå psykologisk kunskap och själva kunna tillämpa den. De studerande ska få hjälp med att inse den psykologiska kunskapens koppling till sociala, kulturella och aktuella frågor samt med att förstå hur psykiska, biologiska och sociala faktorer samverkar och är beroende av varandra.

Undervisningen i psykologi ska vara forskningsbaserad. Det innebär att man i undervisningen ska behandla den psykologiska kunskapens karaktär och hur den uppkommer med betoning på de viktigaste resultat som framkommit genom forskningstraditionen och genom aktuell forskning. Den forskningsbaserade undervisningen ska användas för att skapa förståelse för människans dagliga liv och vardag. På detta sätt kan man föra forskningsresultaten närmare de studerande.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i psykologi är att den studerande ska

- utgående från vetenskapliga fakta lära sig se mänskligt beteende som en helhet som är ett resultat av växelverkan mellan psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer
- behärska psykologins centrala begrepp, frågeställningar och metoder att skaffa sig information samt känna till psykologiska forskningsresultat och utgående från dem kunna bedöma den vetenskapliga kunskapens och forskningsmetodernas möjligheter och begränsningar
- förstå etiska frågor inom psykologi och psykologisk forskning och kunna tillämpa sina kunskaper också för att bedöma psykologiska undersökningar
- tillägna sig psykologisk kunskap och kunna tillämpa den i sina studier och i vardagen, för att se sin livssituation och sina möjligheter, främja sin psykiska utveckling och hälsa samt för att utveckla sitt tänkande, sina människorelationer och sina sociala färdigheter
- kunna tillägna sig psykologisk kunskap genom olika informationskällor och kunna bedöma informationens tillförlitlighet
- kunna använda psykologisk kunskap för att analysera ämnesövergripande teman och fenomen

- kunna tillämpa psykologisk kunskap för att främja jämlikhet, jämställdhet och hållbar utveckling.
- *förstå psykologin som ett stöd i identitetsutvecklingen, den sociala utvecklingen, jagbilden och i relationer*
- *förstå psykologin som ett stöd för psykisk hälsa och välmående, optimism och för förebyggande av och återhämtning från kriser*
- *förbereda sig inför högskolestudier och övergångar i livet samt vara rustad att bära ansvar och att möta och undvika problem man ställs inför som individ och samhällsmedlem*
- *få en vetenskaplig förståelse för människor, kunna kritiskt analysera psykologisk kunskap och skilja den från vardagskunskap, för att höja medvetenheten om och toleransen av mångfald i kulturella variationer i kroppsspråk och uttryckssätt, attityder, tankar och motiv*
- *känna sin egna resurser och begränsningar, förstå sin egen inlärningsprocess och utveckla sin förmåga att styra studierna (t.ex. ansvarstagande, reglering av motivationen, disposition av tiden, val av studieteknik och bruk av metakognitiva förmågor), samt utveckla sin förmåga till kritiskt tänkande och vetenskaplig forskning*
- *lära sig att på ett ändamålsenligt sätt använda informations- och kommunikationsteknik i sin inläring och kommunikation.*

Bedömning

Vid bedömningen ska man fästa uppmärksamhet vid den studerandes teoretiska kunskaper såväl som förmågan att tillämpa psykologisk kunskap i vanliga situationer och i vardagslivet. Förmåga att bearbeta information och behärska helheter i stället för upprepning av enskilda fakta ska betonas. Den studerande ska på ett mångsidigt sätt visa att hen har förstått det centrala innehållet och kan utvärdera och tillämpa sina kunskaper.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål, planerar sitt eget arbete och gör val och beslut i anslutning till sin egen inläring samt planerar sin kompetensutveckling. Vid bedömningen kan man använda självutvärdering, kamratbedömning samt kontinuerlig och uppmuntrande feedback.

Obligatorisk kurs

1. Psykisk aktivitet och lärande (PS1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå betydelsen av biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer för att kunna förklara och förstå mänskligt beteende

- känna till psykologins centrala ämnesområden såsom känslor, motivation och kognitiva funktioner, samt kunna iaktta och reflektera över mänskligt beteende och sin egen psykiska hälsa med hjälp av begrepp som beskriver dessa
- fördjupa sig i psykologisk kunskap som berör lärprocesser och med hjälp av kunskapen kunna reflektera över sina studier
- kunna ge exempel på psykologiska forskningsområden och undersökningar inom dem samt analysera och bedöma motiven bakom forskningen och bevekelsegrund
- förstå att psykologisk kunskap baserar sig på forskning och kunna beskriva centrala kännetecken för vetenskapligt tänkande.

Centralt innehåll

Medveten och omedveten psykisk aktivitet

- biologiska faktorer som inverkar på mänskligt beteende samt grundläggande kunskap om nervsystemets funktion
- grundläggande kunskap om känslor och motivation
- betydelsen av kognitiva tolkningar i mänskligt beteende

Sociala och kulturella faktorerers inverkan på människans beteende

- grundläggande kunskap om socialisation och hur man tillägnar sig normer
- exempel på situationsfaktorer som påverkar individens beteende

Fördjupning i ett valbart fenomen, till exempel aggressivitet, nervositet, beroenden, ätbeteende, socialt samspel, lycka eller kärlek

Studier och lärande ur ett psykologiskt perspektiv

- den biologiska, kognitiva och sociokulturella grunden för lärande
- effektiva studiemetoder
- motivation och lärande

Uppkomsten av psykologisk kunskap

- psykologiska forskningsobjekt
- skillnaden mellan vardagskunskap och vetenskaplig kunskap
- exempel på psykologiska forskningsmetoder

Då man fördjupar sig i valfria fenomen kan man utnyttja lokala samarbetspartner, t.ex. Vanda stads hälso- och socialtjänster, organisationer knutna till småbarnsfostran, skolingstjänster eller fritidsaktiviteter. Då man granskar ett valfritt tema under någon av kurserna kan det inramas av vilket som helst av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier, antingen fenomenbaserat utanför klassrummet eller som en del av den inlärningsmiljö som klassrummet erbjuder. De studerande kan t.ex. undersöka om upplevd lycka har någon betydelse för medborgarrollen, för ens val av livsväg eller en hållbar livsstil.

Nationella fördjupade kurser

2. Människans utveckling (PS2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- veta hur man undersöker människans utveckling och kunna bedöma kunskapens tillförlitlighet
- kunna beskriva faktorer som påverkar människans utveckling och växelverkan mellan dem
- fördjupa sig i olika delområden av människans utveckling och kunna beskriva växelverkan mellan dem samt kunna förklara utvecklingens kontinuitet under människans levnadslopp
- fördjupa sig särskilt i barn- och ungdomspsykologi samt teorier och forskningsrön inom dem
- känna till principerna för nervsystemets funktion och förstå sambandet mellan nervsystemet och individens psykiska utveckling
- kunna bedöma utvecklingspsykologisk kunskap och tillämpa den för att förstå sig själv och andra människor.

Centralt innehåll

Forskning om utvecklingen

Olika utvecklingsområden och faktorer som påverkar dem i barndomen och ungdomen

- fysisk-motorisk utveckling
- kognitiv utveckling
- emotionell utveckling
- psykosocial utveckling
- utveckling av jaget och jaguppfattningen

Den psykiska utvecklingen under ungdomsåren och särskilda utmaningar som är förknippade med den

- tankeutveckling
- identitetsutveckling: personlig, social och kulturell identitet
- könsidentitet och sexuell utveckling
- utveckling av exekutiva funktioner och deras neurologiska orsaker

Utvecklingens kontinuitet under levnadsloppet

- begreppet levnadslopp
- växelverkan mellan faktorer som påverkar utvecklingen
- en teori som förklarar utvecklingens kontinuitet

Biologiska och sociokulturella faktorer som påverkar utvecklingen

- nervsystemets mognad
- hjärnans utveckling under en livstid
- växelverkan mellan arv och miljö
- tidigt socialt samspel och känslomässig anknytning
- socialisation och kulturella skillnader i utvecklingen

Under kursen kan man besöka någon instans där man tillämpar utvecklingspsykologisk kunskap, t.ex. ett daghem, lågstadium eller ålderdomshem. Besöken konkretiserar den psykologiska kunskapen och där kan man öva forskningsmetoder såsom intervjuer, tester och iakttagelser.

Under kursen kan man betona vilket som helst av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier. Man kan t.ex. fördjupa sig i hur det teknologiserade livet påverkat utvecklingens delområden, nervsystemets mognad, livsvalens mångfald och människorelationerna.

3. Människan som informationsbehandlare (PS3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till de allmänna principerna som styr kognitiv aktivitet och kunna tillämpa dem för att undersöka kognitiva fenomen
- fördjupa sig i de grundläggande kognitiva funktionerna, dvs. perception, uppmärksamhet och minne, samt med en mer avancerad kognitiv aktivitet, till exempel beslutsfattande, problemlösning, sakkunskap eller språkliga funktioner
- fördjupa sig i forskningen om kognitiva funktioner och kunna bedöma den
- förstå den neurologiska bakgrunden till kognitiv aktivitet och sambandet mellan kognitiva och psykiska funktioner.

Centralt innehåll

- principer för kognitiv aktivitet, såsom inre modeller och varseblivningscirkeln
- den neuropsykologiska bakgrunden till kognitiva funktioner
- forskningsmetoder inom kognitiv psykologi och hjärnforskning
- de grundläggande kognitiva funktionerna perception, uppmärksamhet och minne och deras biologiska bakgrund
- undersökning av en valbar mera avancerad kognitiv funktion, till exempel språk, problemlösning, beslutsfattande eller sakkunskap

Då man granskar någon högre kognitiv funktion kan detta inramas av vilket som helst av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier, antingen fenomenbaserat utanför klassrummet eller som en del av den inlärningsmiljö som klassrummet erbjuder. Man kan t.ex. fördjupa sig i vad studerandenas kommande arbetsliv kräver i fråga om utvecklade högre kognitiva funktioner eller hur kognitiva processer är inblandade i de problem som uppstår då olika kulturer möts (bl.a. kognitiva snedvridningar, fördomar) och i lösandet av dem.

4. Känslor, psykiskt välbefinnande och mental hälsa (PS4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få kunskap om forskning som gäller känslor och mental hälsa och förstå hur dessa kan undersökas samt kunna bedöma forskning kritiskt
- kunna beskriva hur känslor föds genom samverkan mellan biologiska och kognitiva faktorer och kunna reflektera över deras kulturbundenhet

- kunna analysera känslors betydelse för kommunikation och välbefinnande
- känna till faktorer som påverkar det psykiska välbefinnandet och olika sätt att upprätthålla den psykiska balansen
- kunna analysera sitt eget psykiska välbefinnande ur ett psykologiskt perspektiv och få verktyg att hitta lösningar som stödjer det egna välbefinnandet
- förstå psykologiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer som påverkar den mentala hälsan
- känna igen de vanligaste mentala störningarna och problemen samt förstå svårigheten i att definiera mental hälsa och mentala problem
- tillägna sig djupare kunskap om minst en mental störning: orsaker, symptom och vård.

Centralt innehåll

- hur känslor uppkommer, den biologiska grunden för minst en känsla
- känslor som föremål för psykologisk forskning
- känslor som universella och kulturbundna företeelser
- känslornas betydelse som verktyg för att förstå sig själv
- psykiskt välbefinnande och upprätthållande av psykisk balans
- sömn och sovande som bidragande faktorer till välbefinnande
- stress, kriser och olika sätt att hantera dem
- centrala mentala problem och vård av dem
- faktorer som bidrar till uppkomsten av mentala problem
- betydelsen av den sociala miljön för individens välbefinnande

Alla gemensamma temaområden för gymnasierna är kopplade till kursens centrala teman, såsom individens välmående, stress/kris och mental hälsa. Man kan fördjupa sig i temaområdena t.ex. genom att undersöka hur kraven som ställs på en som samhällsmedlem eller arbetstagare syns i individens välmående eller hur livsmiljön och förändringarna inom teknologin påverkar människornas välmående.

5. Människan som individ och social varelse (PS5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå vidden av begreppet personlighet
- känna igen och kunna förklara centrala skillnader mellan individer, såsom temperament, personlighetsdrag, intelligens, begåvning och tolkningsmönster
- känna till den biologiska grunden för individuella skillnader
- tillägna sig kunskap om forskning som gäller personlighet och socialpsykologi
- fördjupa sin förståelse för psykologiska forskningsmetoder när det gäller undersökning av individuella skillnader och personlighetspsykologisk forskning
- kunna analysera individens beteende som ett resultat av växelverkan mellan personlighet, situationsfaktorer och kultur
- kunna tillämpa personlighetspsykologisk och socialpsykologisk kunskap för att förstå olikhet.

Centralt innehåll

- definition av personlighet

- det varaktiga och det föränderliga i personligheten
- minst två personlighetsteorier, -modeller eller -perspektiv, till exempel inom sociokognitiv, psykodynamisk eller humanistisk psykologi, temperamentsteori eller egenskapsteori
- undersökning av individuella skillnader
- hur situationsfaktorer och gruppfenomen påverkar individens beteende i grupper och sociala nätverk
- kulturens inverkan på personligheten, kommunikationen och den sociala aktiviteten

Alla gemensamma temaområden för gymnasierna kan kopplas fenomenbaserat till kursens centrala teman, såsom personlighetsteorier och kultur. Man kan t.ex. undersöka hur kulturen inverkar på uppkomsten av individuella skillnader – finns det mindre eller annorlunda individuella skillnader mellan människor som vuxit upp i en samfundscentrerad kultur eller mellan människor som vuxit upp i en individcentrerad kultur – eller hur den psykodynamiska teoritraditionen förändrats med den kulturella utvecklingen.

Skolvisa tillämpade kurser

6. Gruppdynamik (PS t6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *tillämpa och fördjupa sin förståelse för människors olikheter i och utanför skolsamfundet och hur de inverkar på deras förutsättningar till växelverkan*
- *känna igen och kunna använda skillnader mellan individer vid skapande av fungerande grupper*
- *utveckla metoder att underlätta och effektivera samarbete inom grupper*
- *gestalta sin roll som ansvarstagande samhällsmedlem med de resurser som psykologisk kunskap och insikt ger*
- *medvetet och aktivt bidra till en god sammanhållning, mindre utanförskap och ökad trivsel i skolsamfundet*

Centralt innehåll

- *aktivitets- och seminariebaserat arbete*
- *kartläggning av gruppdynamikens grunder, sociogram, roller och relationer inom grupper och hur de utvecklas*
- *analys av hinder för kommunikation och samverkan*
- *metoder för uppmuntran att delta i gemensamma aktiviteter, bryta stelheten, lära känna varandra och samarbeta med varierande uppgifter*
- *skapande av blandade grupper vid tillställningar inom skolan (julfest, provutdelningsdagar, utfärdsdagar, temadagar)*
- *inkluderande av nya studerande i skolsamfundet (tutorverksamhet)*
- *medverkan i sammanhang där skolans ansikte utåt ska analyseras och utvecklas (studiemässor, lokala evenemang, församlingars och föreningars ledarskolning)*

För godkänd kurs krävs förutom aktivt deltagande i kursens centrala innehåll även en skriftlig reflektion över hur väl kursmålen har uppnåtts och hurdan den

egna rollen har varit i arbetet för ökad trivsel i skolsamfundet. Kursen bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A = avlagd, U = underkänd).

5.13 Historia

Undervisningen i historia ska stärka de studerandes allmänbildning och ge förutsättningar att förstå dagens värld och förändringsprocesser. Undervisningen ska även ge dem verktyg att förstå och förklara nutiden på historisk grund och med utblick mot framtiden. Historia är ett kulturorienterande ämne som ska fördjupa de studerandes individuella, nationella, europeiska och globala identitet. Historieämnet ska även stödja deras utveckling till aktiva och fördomsfria samhällsmedlemmar som inser att mångfald berikar.

Undervisningen ska utgå från historia som vetenskap. Man ska fästa uppmärksamhet vid hur historisk kunskap är uppbyggd, vid att kritiskt bedöma dess tillförlitlighet och vid att historiska företeelser kan tolkas på olika sätt. Undervisningen i historia ska utveckla förmåga att söka information, skilja på väsentliga och oväsentliga fakta och hantera stora kunskapsmängder. De studerande ska i synnerhet undersöka samband mellan det förflutna, nutid och framtid samt hur historiska fakta kan tolkas och brukas på olika sätt i samhället. Tid, förändring, kontinuitet, orsak och verkan samt empati utgör centrala begrepp i ämnet historia.

I undervisningen i historia studerar man den utveckling som har format nutiden, förhållandet mellan människan och miljön samt växelverkan mellan kultur, maktutövning och ekonomi. De studerande ska undersöka individens betydelse som samhällsaktör samt reflektera kring drivkrafter bakom, intentioner och motiv för individers och kollektivs agerande i historien. Undervisningen ska lyfta fram betydelsen av mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet samt de möjligheter som demokrati och internationellt samarbete ger för att lösa dagens och framtidens utmaningar. Finlands historia ska studeras i ett globalt perspektiv.

Vi bekantar oss med lokalhistoria och Finlands kulturarv. Historieundervisningens mål är att sträva till gemensamt ansvar och hållbar och rättvis utveckling genom att uppmärksamma både det lokala och det globala.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i historia är att den studerande ska

- få insikt i att historiska företeelser har en mångfald av aspekter och olika kulturella uttrycksformer
- behärska huvuddragen och de viktigaste händelserna och processerna i Finlands historia och i världshistorien, samt bakgrunden till och följderna av dem, och kunna kritiskt analysera och utvärdera deras orsaker och verkningar
- förstå nuet som resultat av en historisk utveckling och som utgångspunkt för framtiden, kunna relatera sin egen tid och sig själv till det historiska skeendet och därmed fördjupa sitt historiemedvetande
- kunna, som en ansvarsfull medborgare, skapa sig en idé om att respekt för mänskliga rättigheter, jämlikhet och demokrati är förutsättningar för en god värld

- kunna analysera historiska händelser och mänskliga handlingar mångsidigt och ur ett samtida perspektiv
- kunna producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor, bedöma information kritiskt samt förstå att historisk kunskap är relativ och därmed kan tolkas på olika sätt
- kunna använda historia för att bilda sig en välgrundad åsikt samt kritiskt bedöma olika historiebruk för att påverka i samhället och i andra sammanhang
- kunna tillämpa sina kunskaper i historia för att bedöma kulturella, samhällseliga och ekonomiska problem i dag och i framtiden och finna alternativa lösningar.

Ett mål är att de studerande ska förstå den lokala kulturidentitetens utveckling och betydelse. I historieundervisningen inkluderas källkritik, samarbete och kommunikation. Dessutom understryks individens roll som en ansvarsfull medlem av samhället.

Bedömning

Bedömningen i historieämnet ska fokusera på hur väl den studerande behärskar kunskaper och färdigheter som är specifika för historia samt hur väl de allmänna målen för läroämnet uppnåtts. Bedömning och respons under lärprocessen stödjer och utvecklar den studerandes förmåga att utgående från sina kunskaper i historia se historiska förlopp i ett större perspektiv som strukturerade helheter, att skilja på väsentliga och oväsentliga fakta, att överblicka tidsförlopp och orsakssammanhang och att kunna bedöma historiska fenomen och användningen av historia.

Kursvitsordet ska grunda sig på kontinuerlig och mångsidig bedömning av den studerandes kunskaper och förmåga att tillämpa sina kunskaper i praktiken, såsom förmåga att använda historia för att bygga upp en argumentation, historiska fakta för att bilda sig en välgrundad åsikt och förmåga att kritiskt bedöma tolkningar och bruk av historia.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling. I bedömningen används mångsidiga bedömningsmetoder som t.ex. IKT-verktyg i självutvärdering, kamratutvärdering och utvärderingssamtal med läraren. De studerande får kontinuerlig och positiv feedback om inlärningsprocessen.

Obligatoriska kurser

1. Människan i en föränderlig omvärld (HI1)

Under kursen granskas växelverkan mellan individen, samhället och naturen i den europeiska och globala kulturmiljön. Tyngdpunkten i undervisningen ska ligga på att förklara nutiden och granska historiska fenomen i ett långtidsperspektiv. Under kursen bekantar sig den studerande med centrala förändringar i de socioekonomiska strukturerna samt social- och miljöhistorien från jordbrukets början till nutid. Den studerande övar sig att använda olika typer av historiska källor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå beroendeförhållandet mellan människan, naturen och samhället samt vilka utmaningar det innebär med tanke på en hållbar framtid
- förstå centrala processer som format europeiska kulturkretsar och samhällen samt det globala ekonomiska systemet
- kunna analysera beroendeförhållanden mellan befolkningsutveckling, ekonomi och samhällsstrukturer samt vilka utmaningar de innebär
- kunna kritiskt bedöma hur tekniken, vetenskapen och ny kunskap formar människors levnadsförhållanden
- kunna producera historisk information självständigt eller i grupp genom att använda mångsidiga, kritiskt granskade källor.

Centralt innehåll

Historia som vetenskap

- historieforskning, forskningsmetoder och användning av källor

Från fångstkultur till högkulturer och handelsstater

- jordbruket, arbetsfördelningen och kulturens uppkomst
- kulturerna i de stora floddalarna
- Medelhavets ekonomiska sfär och samhällena under antiken

Medeltidens ekonomi och samhälle

- feodalsamhället
- befolkningen, handeln och städerna under medeltiden

Uppkomsten av en världsekonomi

- Upptäcktsfärdernas förutsättningar och deras påverkan på samhällena
- kolonialismen och de första stegen mot en global ekonomi

Förutsättningarna för industrialiseringen samt de ekonomiska och samhällseliga följderna av den

- utvecklingen av modern vetenskap och teknik, ökad produktivitet och högre levnadsstandard
- förändringar i könsrollerna och arbetsfördelningen mellan könen
- flyttningsrörelser och miljökonsekvenser

Utvecklingen av det moderna konsumtionssamhället och gränserna för ekonomisk tillväxt

- ökat välbefinnande och uppkomsten av servicesamhället
- demografisk transition och de samhällseliga förutsättningarna för och effekterna av den
- 2000-talets nätverkssamhälle

I undervisningen strävas det efter att utveckla mediekritik och läsförståelsen. Kursens mål är att lära sig analysera en hållbar livsstil, produktion och konsumtionsvanor samt kopplingen mellan politiska beslut och klimatförändringens påverkan på vår omgivning.

2. Internationella relationer (HI2)

Kursen behandlar centrala fenomen och förändrade maktförhållanden inom den internationella politiken från och med början av 1900-talet fram till i dag. Den internationella politiken analyseras utifrån olika ekonomiska och ideologiska modeller. Centrala teman är konflikten mellan konkurrens och samarbete, strävan efter balans och säkerhet samt konkurrensen mellan olika politiska system. Under kursen fördjupar den studerande sin förmåga att söka, analysera och producera information och att tolka och bedöma olika typer av källor som berör internationella relationer.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp och de viktigaste teoretiska modellerna inom internationell politik
- kunna använda mångsidiga informationskällor och urskilja propaganda som spritts i media under olika tider
- kunna beskriva betydelsen av ideologiska och ekonomiska intressekonflikter för de internationella relationernas utveckling och kunna bedöma hur de påverkar i dag och i framtiden
- kunna analysera orsakerna till och följderna av internationellt samarbete och internationella konflikter samt internationella samarbetsstrukturer och motsättningar
- följa med medierna aktivt och kritiskt granska aktuella internationella frågor samt kunna utreda och bedöma orsaker till konflikter och hur de kunde lösas.

Centralt innehåll

Grunderna i internationell politik

- bruket av historia som politiskt verktyg

Nationalstaternas blomstringstid och världskrigen

- imperialismens, nationalismens och andra ideologiers inflytande på internationell politik och samhällen
- följderna av första världskriget
- demokratiska och totalitära stater i internationell politik
- människorättsfrågor, förintelsen och andra folkmord
- andra världskriget och dess följder

En delad värld

- den ideologiska, ekonomiska och militära kampen mellan supermakterna under kalla kriget
- avkoloniseringen och dess följder
- kalla krigets slut och följder

En värld av ömsesidigt beroende

- Mellanöstern och andra konfliktområden samt olika typer av konflikter

- nya maktkoncentrationer i världen och växelverkan mellan dem
- FN och övriga internationella fredsorganisationer

I Vanda betonas mediekritik och multilitteracitet. Målet är att kritiskt bekanta sig med medier som producent, användare och distributör. Vi granskar även teknologins roll i den historiska processen.

3. Det självständiga Finlands historia (HI3)

Kursens syfte är att analysera viktiga förändringsprocesser och utvecklingslinjer i Finlands historia från slutet av den autonoma tiden till nutid. Centrala föremål för granskning är utvecklingen av Finlands politiska och internationella ställning, kriser i anslutning till förändringarna, övergången från ståndssamhälle till medborgarsamhälle samt politiska, ekonomiska och kulturella brytningar. Under kursen undersöker den studerande olika källor, nya tolkningar och bruk av historia med avseende på Finlands historia.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till utvecklingsförlopp som format den finländska kulturen och det finländska samhället samt kunna reflektera över framtida möjligheter
- känna till de viktigaste samhälleliga och ekonomiska förändringarna och deras betydelse i det finländska samhället från 1860-talet fram till i dag
- kunna ställa den politiska utvecklingen i Finland mot den allmänneuropeiska och världspolitiska bakgrunden
- förstå sambanden mellan olika företeelser i det ekonomiska, sociala, kulturella, ideologiska och politiska livet förr och i dag
- kunna bedöma tolkningar av Finlands historia och motiven bakom dem i en historisk kontext
- kunna analysera ideal och föreställningar som förknippas med finländskhet och finländsk kultur under olika tider och hur de påverkat dagens Finland.

Centralt innehåll

Hur Finland blev Finland

- arvet från den svenska tiden och autonomins betydelse samt 1860-talets brytningstid
- kulturella och samhälleliga förändringar vid övergången från 1800- till 1900-talet

Finlands väg till självständighet och de första åren av självständighet

- självständigheten i en internationell kontext
- inbördeskrigets orsaker och följder samt återuppbyggnadstiden

Finland i internationella konflikter

- säkerhetspolitiska alternativ före andra världskriget

- Finland i andra världskriget
- Finlands inrikespolitik och ställning i den internationella politiken under och efter kalla kriget

Utvecklingen mot dagens Finland

- samhälleliga och ekonomiska strukturomvandlingar, välfärdsstaten
- kultur, vetenskap och kunskap
- det kulturellt mångskiftande och internationella Finland

De studerande fördjupar sig kritiskt i den finska lokala identitetens ideal och karaktär.

Nationella fördjupade kurser

4. En europeisk världsbild växer fram (HI4)

Under kursen granskas utvecklingen av samhälleligt tänkande, ideologier och mänskliga rättigheter samt mytiska, religiösa och vetenskapliga världsförklaringar från antiken till i dag. Under kursen fördjupar sig den studerande i kulturarvet, konsten och vetenskapen som uttryck för sin tid i Europa. Föremål för granskning är: den europeiska människan, förhållandet mellan individ och samhälle, kön och vardagsliv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till det viktigaste europeiska kulturarvet och förstå vilka faktorer som påverkat den europeiska kulturen
- kunna analysera betydelsen av vetenskapliga rön och världsbilder under olika tidsperioder
- kunna bedöma utvecklingen av olika ideologier samt deras effekter på den omgivande världen
- kunna analysera kultur i dess historiska kontext samt förstå växelverkan mellan kultur och politik
- kunna granska europeisk kultur som en del av den kulturella globaliseringen.

Centralt innehåll

Antikens kulturkrets

- kulturer och levnadssätt
- vetenskapens första steg och demokratins uppkomst

Den medeltida kulturen

- den medeltida världsbilden
- interaktion mellan religion, kultur och kulturkretsar

Den nya tidens genombrott

- renässansen och kunskapsrevolutionen
- reformationens betydelse
- kulturen under enväldets tid

Upplysningens tidevarv

- uppkomsten av en naturvetenskaplig världsbild
- upplysningens ideologiska grund och inflytande
- uppkomsten av mänskliga rättigheter och jämlikhetstänkande

Ideologiernas och industrialiseringens tid

- centrala idéer och konstströmningar
- vetenskapen utmanar religionen
- samhällsförändringar under borgerskapets århundrade

Den mångfasetterade nutiden

- massrörelsernas tid och den kommersialiserade populärkulturens uppkomst
- kulturell globalisering
- könsrollernas förändring
- vetenskapens utveckling och mediernas ökade betydelse

I Vanda betonas mediekritik och multilitteracitet. Under kursen undersöker de studerande hur det materiella och ickemateriella kulturarvet har formats och inser betydelsen av att värna om det.

5. Sveriges östra rikshalva blir Finland (HI5)

Kursen behandlar Finlands utveckling som en del av Östersjöområdets historia ända fram till autonomins tid. Under kursen undersöker den studerande utöver samhälle, ekonomi och miljö även växelverkan mellan grupper och individer, vardagshistoria och människors levnadssätt samt näringsgrenar under olika historiska tidsperioder. Man fördjupar sig i synnerhet i näromgivningens historiska källor och i olika forskningsmetoder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till det finländska kulturarvet
- känna till de historiska utvecklingslinjerna i Finland och deras koppling till Östersjöområdet
- kunna förknippa de historiska utvecklingslinjerna med sin hembygds historia och se utvecklingen också ur den enskilda människans synvinkel
- känna till befolkningens, de sociala förhållandenas och ekonomins utveckling i Finland

- kunna se och förstå sambanden mellan den finländska bildningen och den västerländska kulturen.

Centralt innehåll

Finlands område före korstågen

- forskningsmetoder och uppfattningar om folkgruppers ursprung i Finland
- det finländska stamsamhället under järnåldern

Medeltiden

- den statliga utvecklingen i Östersjöområdet
- fördelningen mellan religiös och världslig makt
- samhälle, näringar, levnadssätt och kultur

Nya tiden

- reformationen och en starkare regeringsmakt
- hur Finland påverkades av Sveriges stormaktssträvanden
- stånds- och jordbrukssamhället
- den framväxande ekonomin

En del av Sverige blir en del av Ryssland

- Finlands förändrade ställning och samhällsreformer i slutet av den svenska tiden
- Finlands införlivande med Ryssland och autonomins uppkomst
- det nationella uppvaknandet, bildning, vetenskap och konst

De studerande fördjupar sig kritiskt i den finska lokala identitetens ideal och karaktär. I mån av möjlighet görs även museibesök.

6. Globala kulturmöten (HI6)

Under kursen fördjupar sig den studerande i begreppet kultur och hur tänkandet i fråga om kulturella skillnader förändrats samt undersöker hur inställningen till olika kulturer har varierat i takt med att tänkandet och samhällsstrukturen förändrats. Kultur ska ses som ett övergripande begrepp. Under kursen granskas möten och växelverkan mellan europeiska och utomeuropeiska kulturer under olika historiska tidsperioder.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp inom kulturforskning och olika sätt att dela in världen i kulturområden
- uppfatta hur kulturella värderingar och världsbilder kommer till uttryck i vardagslivet och sociala relationer
- förstå den historiska utvecklingen samt olika värderingar och levnadssätt inom det kulturområde som utforskas och kunna analysera kulturella skillnader och likheter som uppstått genom växelverkan med andra kulturer
- kunna analysera kulturella värderingar och bruk som förekommer inom exempelvis konsten, religioner och sociala strukturer

- kunna bedöma kulturell mångfald som en historisk del av europeisk kultur och analysera olika definitioner av kulturell mångfald
- kunna kritiskt granska och värdera påståenden om kulturella skillnader samt stereotyper som kopplas ihop med olika kulturer.

Centralt innehåll

Grunder och begrepp inom kulturforskning

Under kursen väljer man att granska ett eller flera av följande kulturområden:

- Amerikas ursprungskulturer
- Australiens och Oceaniens ursprungskulturer
- Asiens kulturer
- Afrikas kulturer
- arktiska kulturer
- Latinamerikas kulturer
- Mellanösterns kulturer.

Skolvisa tillämpade kurser

7. Mellanösterns moderna historia (HI t7)

Varför är situationen i Mellanöstern ett evigt diskussionsämne? Varför verkar det omöjligt att stabilisera området? Vi försöker hitta förklaringar till dessa frågor genom att granska områdets historia och granska hur den påverkar Mellanöstern idag. Kursen behandlar de viktigaste händelserna och förändringarna inom Mellanöstern från och med slutet av 1800- talet till dagsläget. Särskild tyngdpunkt sätts på religiösa, ideologiska och maktpolitiska företeelser. Kursen följer även aktivt med aktuella händelser angående Mellanöstern. Kursen lämpar sig speciellt för andraårsstuderande och abiturienter. HI2 Internationella relationer, GE1 En värld i förändring samt kunskap kring islam och judendom är till fördel inför kursen.

Mål

Kursens mål är att de studerande ska

- *förstå bakgrunden till de olika kriserna i Mellanöstern.*
- *få en djupare förståelse för hur religion, ideologi, ekonomi och stormakters intressen formar verkligheten.*
- *bekanta sig med det aktuella i Mellanöstern och förstå hur olika förklaringar man kan få beroende på vem man frågar.*

Centralt innehåll

- *Utbredning av islam, Kalifaten och det Osmanska riket*
- *Skapandet av dagens Mellanöstern*
- *Sionism, antisemitism och skapandet av Israel*

- *Problematiken kring de tre stora religionerna*
- *Kampen mellan araber, palestinier och Israel*
- *Mellanösterns strategiska betydelse*
- *Iran och Irak samt USA:s intressen*
- *Kriget mot terrorismen*

Bedömning

Kursen bedöms med en vanlig sifferskala (4-10).

5.14 Samhällslära

Undervisningen i samhällslära ska fördjupa de studerandes kunskaper om det omgivande samhället och ge dem förutsättningar att utvecklas till aktiva och engagerade medborgare med intresse för samhällsfrågor. Medborgarsamhället samt samhällets struktur och centrala företeelser, makt, ekonomi och medborgarinflytande granskas ur finländsk, europeisk och global synvinkel. Samhällsläran bygger på samhällsvetenskaplig och juridisk kunskap.

Samhällsläran ska ge de studerande förutsättningar för att kritiskt granska aktuella företeelser samt reflektera över framtida trender och alternativ. Den ska också stärka de studerandes ekonomikunskaper och juridiska förståelse samt uppmuntra dem att aktivt delta i samhället. Utgångspunkten för undervisningen är att väcka ett genuint intresse för samhällsfrågor och världshändelser. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla färdigheter av betydelse för rollen som samhällsmedborgare, såsom att kunna söka information på olika sätt, kritiskt tolka information och statistiskt material samt diskutera och argumentera.

I undervisningen i samhällslära ska värdegrunden präglas av demokratiska principer, såsom jämlikhet, socialt ansvar, respekt för de mänskliga rättigheterna, åsiktsfrihet och aktivt medborgarskap samt uppskattning av arbete och företagsamhet.

I undervisningen används metoder som inspirerar de studerande att bli aktiva medborgare på lokal, nationell och internationell nivå.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i samhällslära är att den studerande ska

- förstå samhällets karaktär och förändring som ett resultat av den historiska utvecklingen
- känna till grunderna för hur kunskap om samhället uppstår och behärska centrala samhälls- och ekonomiska begrepp
- behärska grunderna för och tillvägagångssätten i det finska samhällssystemet, rättssystemet och näringslivet och kunna placera dem i europeiska och internationella sammanhang
- kunna bilda sig en samhällsuppfattning som bygger på ansvars känsla, demokrati, respekt för jämlikhet och förståelse för olikhet
- känna till sina möjligheter att påverka som medlem i ett demokratiskt samhälle på lokal, nationell och internationell nivå och vara motiverad att delta som en aktiv och ansvarsfull medborgare
- kunna söka och hitta mångsidigt samhällsrelaterat och aktuellt material i olika källor, också med hjälp av digitala verktyg, samt kunna tolka och kritiskt granska verbal, visuell och statistisk information
- kunna bilda sig motiverade åsikter om värdefrågor, kontroversiella samhällsfrågor samt ekonomiska frågor

- kunna beskriva samband mellan komplexa samhällsfenomen, jämföra alternativa modeller för samhällsutveckling och ekonomisk utveckling samt bedöma olika motiv bakom och följder av samhällsbeslut och -åtgärder ur olika befolkningsgruppers perspektiv.

De studerande bekantar sig med Vandas politiska och ekonomiska verklighet. Ett mål är att den studerande inser sin roll som en medlem av samhället och förstår betydelsen av hållbar utveckling nu och i framtiden.

Bedömning

Bedömningen i samhällsläran ska fokusera på hur den studerande behärskar de kunskaper, färdigheter och förfaringssätt som är specifika för samhällslära samt når de allmänna målen för läroämnet. Bedömning och respons under läroprocessen utvecklar den studerandes förmåga att behärska centrala begrepp och större helheter samt att bedöma betydelsen av samband mellan orsak och verkan och mellan olika företeelser.

Bedömningen ska grunda sig på kontinuerlig och mångsidig utvärdering av kunskaperna. Man ska fästa uppmärksamhet vid den studerandes förmåga att söka information, uttrycka sina kunskaper och argumentera strukturerat samt kritiskt tolka samhällsfenomen och verbal, numerisk och grafisk information i olika former.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling. I bedömningen används mångsidiga bedömningsmetoder som t.ex. IKT-verktyg i självutvärdering, kamratutvärdering och utvärderingssamtal med läraren. De studerande får kontinuerlig och positiv feedback om inlärningsprocessen.

Obligatoriska kurser

1. Det finländska samhället (SL1)

Kursen ger den studerande insikt i politiska system och samhällssystem och hur man kan påverka inom dem. Tyngdpunkten i kursen ska ligga på att analysera det finländska samhället med hjälp av statsvetenskapliga, socialpolitiska och sociologiska begrepp och teorier. Centrala perspektiv är demokrati, samhällets grundstrukturer och hur de uppstår och utvecklas, samt makt och påverkan med betoning på ett aktivt och engagerat medborgarskap.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå grundstrukturerna i det finländska samhället på lokal och nationell nivå
- känna till grundläggande medborgerliga rättigheter, medel och möjligheter att påverka samt bli intresserad av att delta i samhället
- kunna granska samhället och dess utveckling analytiskt ur olika perspektiv

- känna till välfärds- och rättsstatens grundpelare och kunna jämföra olika välfärdsmodeller i Norden, Europa och på andra håll i världen
- kunna kritiskt granska samhällsinformation och motiveringar till samhällsbeslut på lokal och nationell nivå samt bedöma hur de påverkar olika befolkningsgrupper och samhällsaktörer.

Målet är att de studerande blir intresserade av de lokala samhälleliga påverkningsmöjligheterna och hittar verktyg att fungera som aktiva medborgare.

Centralt innehåll

Det finländska samhällets struktur

- Finlands befolkningsstruktur – demografiskt och socialt sett
- faktorer som påverkar förändringar i befolkningsstrukturen

Rättsstaten och intern säkerhet

- grundläggande medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- rättsväsendet, domsrätten och ordningsmakten

Välbefinnande och jämlikhet

- välfärdsstatens uppgifter och resurser
- finansieringen av den nordiska välfärdsstaten, dess fördelar och utmaningar
- jämlikhet och rättvisa i samhället

Makt, påverkan och beslutsfattande

- olika former av maktutövning i samhället
- demokrati och andra politiska system
- den kommunala och statliga beslutsprocessen i Finland
- påverkningsmedel i medborgarsamhället: val, partier, föreningsverksamhet och betydelsen av ett aktivt medborgarskap
- det förändrade mediefältet

Under kursen bekantar de studerande sig med välfärd och säkerhet som utvecklingsredskap i samhället. De studerande uppmuntras till att utnyttja yttrandefriheten och läsa media kritiskt. Olika källor tolkas och analyseras kritiskt.

2. Ekonomikunskap (SL2)

Kursen grundar sig på ekonomiska vetenskaper och vägleder den studerande att förstå ekonomiska verksamhetsprinciper och den aktuella ekonomisk-politiska debatten. Mikro- och makroekonomiska frågor behandlas ur medborgarnas, företagens och staternas perspektiv. Under kursen undersöker den studerande samband mellan ekonomi och politik samt vilken betydelse arbete och företagande har för finansieringen av välfärdsstaten. Den studerande analyserar även sambandet mellan ekonomi och miljö ur ett hållbarhetsperspektiv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna fatta ekonomiska beslut, ha kontroll över sin egen ekonomi och granska ekonomiska frågor också ur etiskt perspektiv samt förstå att Finland är en del av den globala ekonomin
- förstå betydelsen av arbete och företagsamhet för ekonomin och samhället
- känna till samhällsekonomin grunder, centrala begrepp och teorier samt förstå näringslivets strukturer och verksamhetsprinciper
- kunna kritiskt analysera argument i en ekonomisk debatt
- kunna analysera olika alternativ till ekonomisk-politiska lösningar och analysera bakgrunden till och följderna av dem.

Målet är att de studerande förstår innovationers betydelse för ekonomin och samhället.

Centralt innehåll

Samhällsekonomi och privat ekonomi

- grundläggande ekonomiska begrepp, hur ekonomisk kunskap uppstår
- hantering av den egna ekonomin
- arbete, företagsamhet samt företag och deras roll i samhällsekonomin
- det samhällsekonomiska kretsloppet samt växelverkan mellan privathushåll och samhällsekonomi

Marknaden, konjunkturer och näringsliv

- fri konkurrens och prisbildning
- finansinstitut, placering och riskhantering
- ekonomiska konjunkturväxlingar
- arbetslöshet och arbetskraftsbrist

Ekonomisk politik

- utgångspunkter för ekonomisk tillväxt, fördelar och problem
- beskattningens betydelse för skattebetalarna samt för den statliga och kommunala ekonomin
- ekonomisk-politiska medel
- politikens och marknadskrafternas betydelse för ekonomiska beslut

Den internationella ekonomin och Finland

- den globala ekonomin
- Finlands utrikeshandel och dess betydelse
- ekonomiska framtidsutsikter

Under kursen bekantar de studerande sig med arbetslivet och entreprenörskap på ett mångsidigt sätt. Kursen behandlar det globala ansvaret samt konsumtionsvalens inverkan även på lokal nivå. Vi granskar även huvudstadsregionens ekonomiska särdrag.

3. Finland, Europa och en värld i förändring (SL3)

Kursen fördjupar den studerandes kunskap om Europas ekonomiska och politiska integration och den enskilda medborgarens ställning i ett integrerat Europa och i en global värld. Under kursen lär sig den studerande att följa med aktuella händelser i världen. Kursen sporrar den studerande att delta i debatter om olika händelser inom internationell politik. I kursen betonas undersökande arbetssätt där man använder medier och andra mångsidiga informationskällor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en bred överblick av verksamheten i Europeiska unionen och kunna söka jämförande information om den
- förstå sina möjligheter att påverka och kunna agera som en världsmedborgare
- kunna analysera fördelar och nackdelar, möjligheter och utmaningar som den europeiska integrationen medför
- kunna bedöma hur globaliseringen påverkar det egna livet samt Finlands ekonomiska och politiska system
- kunna analysera nya hot mot medborgarnas säkerhet och den internationella säkerhetsmiljön och möjligheter att avvärja dem.

Centralt innehåll

Europa och europeisk identitet

- värderingar, politiska kulturer och kulturell mångfald
- grundläggande friheter och medborgarskap
- Finland och Norden i Europa

Den europeiska integrationens mål och verksamhet

- EU:s beslutsfattande och gemensamma ekonomi-och finanspolitik samt utmaningar angående dem
- Finland som en del av Eurosystemet
- utmaningar och möjligheter inom EU och de närliggande områdena

Säkerhet och nya framtida utmaningar

- Finlands säkerhetsmiljö och säkerhetspolitik samt nya hot mot säkerheten
- Finland och främjande av internationellt samförstånd
- globaliseringen, miljön, befolkningen och en hållbar framtid

Vi reflekterar kring framtidens hållbara utveckling genom att diskutera klimatförändringen samt följden av de ekonomiska, sociala och politiska besluten. De studerande undersöker hur detta påverkar dem på lokal nivå.

Nationell fördjupad kurs

4. Medborgarens lagkunskap (SL4)

Under kursen fördjupar den studerande sig i grunderna för Finlands rättssystem och hur man kan utöva sina juridiska rättigheter. Hen bekantar sig med juridiska avtal och informationskällor och fördjupar sig i hur man behandlar allmänt förekommande juridiska frågor.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- ha grundläggande kunskaper om Finlands rättsordning och dess viktigaste principer
- känna till internationella domstolar som är relevanta för det finländska domstolsväsendet och den enskilda medborgaren
- kunna bedöma sina rättigheter, fördelar och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsument samt själv kunna sköta de vanligaste rättsärendena
- kunna söka och använda central juridisk information
- kunna handla rätt och lagligt samt tillämpa sina kunskaper i lagkunskap.

Centralt innehåll

Grunderna i lagkunskap

- grundläggande begrepp och hur man söker juridisk information

Medborgarens vanligaste rättsområden

- familjerätt
- arbetsrätt
- konsumentskydd
- gäld, säkerheter och insolvens
- boende
- överklagande av myndigheters beslut
- upphovsrätt
- miljö rätt

Straff- och processrätt

- brottsutredning och åtalsprövning
- rättegångar och alternativ till dem
- olika former av straff
- internationell rätt och åberopande av den

Målet är att de studerande även ska känna till den lokala rättsprocessen.

5.15 Religion

Uppdraget för undervisningen i religion är att stödja de studerande att utveckla sin allmänbildning i religion och livsåskådning. I religionsundervisningen får de studerande kunskap om religioner, olika uttryck för religiositet samt irreligiositet. Religionerna studeras som en del av kulturen, kulturarvet och samhället och som en del av det individuella och kollektiva livet.

Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och livsåskådningar och hjälpa de studerande att förstå debatten kring dem. De studerande ska handledas att undersöka religioner och livsåskådningar analytiskt ur olika perspektiv. Religionsundervisningen ska ge de studerande förutsättningar att bygga sin egen världsåskådning och bedöma den samt att ta del av dialogen mellan religioner och livsåskådningar. Läroämnet stödjer de studerande att utvecklas till ansvarsfulla medlemmar i det demokratiska samhället. Olika synsätt ska tas i beaktande och den enskildes övertygelse ska respekteras i religionsundervisningen.

Teologisk och religionsvetenskaplig forskning såväl som kultur-, samhälls- och konstforskning ska utnyttjas i undervisningen. Också de olika religionernas egna källor och aktuellt material ur olika medier ska användas. Varierande studiemiljöer samt de möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen. Aktiverande arbetssätt ska betonas.

De studerande fördjupar sig i världsåskådningarnas historiska och aktuella betydelse i sin närmiljö samt övar sig i kritiskt tänkande och lär sig planera, förverkliga och utvärdera sin inlärningsprocess.

Religionsstudierna är utåtriktade. Viktiga samarbetspartner är religiösa samfund, ideella föreningar samt samhällsinriktade organisationer och museer i Vanda och huvudstadsregionen.

Mål för undervisningen

Målen för religionsundervisningen är att den studerande ska

- utveckla sin kulturella läskunnighet i anslutning till religioner och livsåskådningar
- uppfatta begreppet helig i olika religioner och kulturer och hur det påverkar människors beteende
- fördjupa sig i religionernas historiska och nutida betydelse på olika håll i världen
- fördjupa sig i den egna religionens särdrag och kulturella inflytande
- förstå religionernas inre mångfald
- känna till speciella kännetecken för religiöst språk och religiös symbolik
- förstå relationen mellan religiös och vetenskaplig kunskap samt känna till centrala perspektiv och metoder inom religionsforskning
- kunna bygga, gestalta och bedöma sin egen världsåskådning och kulturella identitet
- utveckla förmåga att förstå människor med en annan övertygelse och att umgås med människor som kommer från olika kulturer och har ett annat tänkesätt

- respektera de mänskliga rättigheterna och kunna analysera religioner och livsåskådningar ur ett människorättsperspektiv
- utveckla förmåga att leva som en ansvarsfull och aktiv medborgare
- ha förmåga att diskutera och reflektera kring religiösa och etiska frågor och på egen hand kunna söka fram och kritiskt bedöma fakta om religion
- *utveckla färdighet till inläring genom forskning, gemensamt uppbyggande av kunskap samt lära sig ansvara för sin egen inlärningsprocess*
- *lära sig att på ett ändamålsenligt sätt använda IKT i sin inläring och kommunikation genom att träna färdigheter t.ex. i insamling av fakta, källkritik, (sam)skrivning med hjälp av nätverktyg, digitalt material, textbehandling och elektroniska prov.*

Bedömning

Bedömningen ska handleda och uppmuntra den studerande att långsiktigt planera, utvärdera och utveckla sin egen läroprocess. Bedömningen i religion ska fokusera på den studerandes kunskaper i religion samt förmåga att tillämpa och utvärdera dem och förmåga att samtala om religion och livsåskådning. Bedömningen ska ha fokus på kommunikativa färdigheter samt på allmänbildande kunskaper om religions- och åskådningsfrågor.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål, planerar sitt eget arbete och gör val och beslut i anslutning till sin egen inläring samt planerar sin kompetensutveckling. Vid bedömningen kan man använda självutvärdering, kamratbedömning samt kontinuerlig och uppmuntrande feedback.

Övriga färdigheter som kan beaktas i bedömningen är förmågan att disponera tid, att kunna arbeta i grupp, tillämpa självstyrning, använda informations- och kommunikationsteknik för inläringen, bygga upp meningsfull kunskap samt lösa praktiska problem.

5.15.1 Evangelisk-luthersk tro

Obligatoriska kurser

1. Religion som fenomen – i kristendomens, judendomens och islams fotspår (RE1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå religiösa och icke religiösa livsåskådningars natur och inre mångfald
- kunna analysera religion som ett fenomen och känna till religionsforskning
- känna till judendomens, kristendomens och islams gemensamma rötter samt deras centrala drag, kulturarv och inflytande i samhället
- kunna diskutera aktuella frågor som berör judendomen, kristendomen och islam
- utveckla förmåga att komma till rätta i mångreligiösa och mångkulturella miljöer och arbetsmiljöer.

Centralt innehåll

- religionen som fenomen, definition av religion, religionsforskning
- modern andlighet, sekularisering, irreligiositet och religionsfrihet
- den religiösa situationen i Finland och i världen
- den kulturella bakgrunden till Mellanösterns monoteistiska religioner, deras uppkomst, centrala och gemensamma drag
- de heliga skrifternas tillkomst och ställning samt hur de används och tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- judendomens och islams inre mångfald, etik, levnadssätt, förhållande till samhället på olika håll i världen och betydelse för den västerländska kulturen
- aktuella frågor som gäller möten mellan olika livsåskådningar
- de heliga skrifternas tillkomst och ställning samt hur de används och tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- de heliga skrifternas tillkomst och ställning samt hur de används och tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- *huvudstadsregionens religiösa läge samt lokala frågor och religionsdialog mellan judendom, kristendom och islam*
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas välbefinnande och trygghet, hållbar livsstil och globalt ansvar, kulturkompetens och internationalism samt medier och multilitteracitet.*

2. Kristendomen som världsomfattande religion (RE2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå kristendomens betydelse ur kulturellt, samhälleligt och individuellt perspektiv

- känna till centrala riktningar inom kristendomen samt bakgrunden till deras uppkomst och kunna jämföra deras centrala drag
- fördjupa sig i olika tolkningssätt och uttrycksformer inom kristendomen på olika håll i världen
- kunna analysera och bedöma den aktuella debatten om kristendomen
- *bekanta sig med huvudstadsregionens religiösa mångfald av kristendom och samfund grundade på kristendomen samt i mån av möjlighet lokal ekumenik och åskådningsdialog.*

Centralt innehåll

- kristendomens ställning och samverkan med den omgivande kulturen i olika delar av världen
- den katolska, ortodoxa och protestantiska, i synnerhet den lutherska, kyrkans uppkomst, särdrag, etiska tänkande och inflytande i samhället
- karismatisk kristendom och kontextuell teologi
- huvuddragen i religioner som har sina rötter i kristendomen
- religionens ställning och bakgrunden till den i olika delar av Europa
- ekumenik och dialog mellan olika livsåskådningar
- aktuella frågor som berör kristendomen och bakgrunden till dem
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas kulturkompetens och internationalism samt medier och multilitteracitet.*

Nationella fördjupade kurser

3. Religioner och religiösa rörelser i världen (RE3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan som en del av det individuella och kollektiva livet samt religionernas inflytande på kultur och samhälle
- känna till hur religioner som uppkommit i Indien och Kina syns och påverkar i västländerna
- känna till naturreligionernas utbredning och centrala drag
- fördjupa sig i bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- utveckla förmåga att komma till rätta i arbetslivet och i internationella miljöer
- *i mån av möjlighet bekanta sig med i huvudstadsregionen verksamma nya religiösa rörelser samt religioner som uppstått i Indien, Kina och Japan.*

Centralt innehåll

- den hinduiska världsbilden och livsstilen samt hinduismens mångfald och inflytande på Indiens kultur, samhälle och politik

- den religiösa situationen i dagens Indien
 - centrala drag i jainismen och sikhismen
 - den buddhistiska livsstilen, buddhistiska läror och riktningar samt buddhismens inflytande på asiatiska kulturer
 - centrala drag i den gamla kinesiska folktron, konfucianismen och taoismen och deras inflytande på det kinesiska tänkesättet och samhället
 - den religiösa situationen i dagens Kina
 - shintoismen som etnisk religion i Japan samt religionernas inflytande på det japanska samhället och japansk politik
 - de asiatiska religionernas inflytande i västländerna
 - naturreligionernas och voodoons centrala drag och utbredning
 - bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas kulturkompetens och internationalism samt medier och multilitteracitet.*

4. Religion i det finska samhället (RE4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få en mångsidig bild av samverkan mellan religion och samhälle i dagens Finland
 - fördjupa sig i religionernas inflytande och betydelse inom den offentliga, privata, tredje och fjärde sektorn
 - förstå att kunskap om religioner behövs på olika områden i samhällslivet
 - kunna analysera den aktuella debatten kring religionsfrihet och kring samverkan och dialog mellan religion och samhälle
 - kunna leva som en aktiv medborgare och medlem i samhället
 - utveckla förmåga att ta del av dialogen mellan religioner och livsåskådningar
- *bekanta sig med den religiösa mångfalden samt uttryck för sekularisering och religionslöshet i Vanda och huvudstadsregionen*
- *ges möjlighet att delta i lokalt frivilligarbete t.ex. inom något religiöst samfund, förening eller organisation.*

Centralt innehåll

- den religiösa situationen och andligheten i Finland, sekularisering
- olika former av religiösa samfund och deras förhållande till det övriga samhället
- hur religionerna format det finska samhället under olika tider
- dialogen mellan religioner och livsåskådningar i dagens Finland
- religion och religiösa samfund i den finländska och allmäneuropeiska lagstiftningen, religions- och livsåskådningsfrihet samt frågor om jämställdhet och diskriminering
- religionens betydelse och synlighet inom den offentliga sektorn, i politiken, arbetslivet och ekonomin
- religiösa samfund som aktörer inom tredje sektorn
- religionens betydelse i individens och familjernas liv samt seder och bruk
- irreligiositet, religionskritik och icke religiösa seder och bruk i Finland

- som en del av kursen kan de studerande genomföra ett frivilligt projekt eller fördjupa sig i den sociala verksamheten inom något religiöst samfund
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas aktivt medborgarskap, företagsamhet och arbetsliv, kulturkompetens och internationalism, samt medier och multilitteracitet.*

5. Religion inom vetenskapen, konsten och populärkulturen (RE5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till religionsvetenskapliga perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden samt aktuell forskning
- uppfatta samband mellan religion och konst: betydelsen av religiös konst och arkitektur i olika religioner och religionernas inflytande på konstens utveckling
- fördjupa sig i hur man genom religiös konst uttrycker centrala läror inom en religion, i synnerhet kristendomen
- få kunskap om religiös symbolik och hur religiösa teman behandlas inom konst och populärkultur
- känna till hur den fornnordiska tron och kristendomen har påverkat det finländska kulturarvet.

Centralt innehåll

- aktuella religionsvetenskapliga perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden: olika forskningsområden inom religionsvetenskap och teologi samt konstforskning, kulturforskning och samhällsvetenskaper
- samverkan mellan religion och olika former av konst och populärkultur
- hur arkitekturen i religiösa rum återspeglar religionen och dess särdrag
- religiösa teman, symbolik och myter i olika konstformer och inom populärkulturen
- analys av olika tolkningar av Bibelns berättelser och den kristna läran med hjälp av olika konstformer
- den fornnordiska trons och kristendomens inflytande på det finländska kulturarvet
- *studiebesök, bl.a. museer, utställningar, religiösa byggnader och minnesmärken*
- *kursen kan förverkligas som ett seminarium*
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas kulturkompetens och internationalism, medier och multilitteracitet samt teknologi och samhälle.*

6. Religioner och medier (RE6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna religionsrelaterade aktuella teman i medierna
- kunna analysera och bedöma förhållandet mellan religion och medier
- kunna bedöma religionsrelaterad information och dess källor kritiskt
- delta i produktionen av religionsrelaterat medieinnehåll eller genomföra en medieanalys.

Centralt innehåll

- religiösa medier och användningen av medier i religiösa sammanhang
 - användningen av religiöst språk och religiösa bilder i olika medier
 - religioners mediesynlighet
 - religiösa medier och användningen av medier i religiösa sammanhang
 - mediernas inverkan på religionsrelaterade fenomen, såsom attityder och föreställningar kring religioner, religioner och konflikter, religioner och fredsbyggande, religionskritik
 - produktion av religionsrelaterat medieinnehåll eller medieanalys
-
- *av de gemensamma temaområdena för alla gymnasier betonas aktivt medborgarskap, företagsamhet och arbetsliv, kulturkompetens och internationalism, medier och multilitteracitet samt teknologi och samhälle.*

5.15.2 Ortodox tro

Obligatoriska kurser

1. Religion som fenomen – den ortodoxa läran, judendomen och islam (RO1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna analysera religion som ett fenomen och känna till religionsforskning
- få kunskap om judendomens, kristendomens och islams uppkomst och väsen
- förstå förhållandet mellan judendomen, kristendomen och islam förr och i dag
- känna till de tre monoteistiska religionernas centrala drag, kulturarv och inflytande, i synnerhet på kristendomen och samhället i öst
- känna till de viktigaste skedena i kristendomens uppkomst och utveckling
- förstå orsakerna till delningen av den kristna kyrkan och uppkomsten av frikyrkor samt känna igen deras särdrag
- kunna diskutera aktuella frågor i Mellanöstern och Europa ur ett religiöst perspektiv
- urskilja olika livsåskådningars betydelse i individens vardag och i arbetslivet.

Centralt innehåll

- religionen som fenomen, definition av religion, religionsforskning
- den moderna tidens religiositet, sekularisering, irreligiositet och religionsfrihet
- de monoteistiska religionerna i Mellanöstern: gemensamma rötter och drag, kulturell bakgrund
- de heliga skrifternas ställning och betydelse samt hur de tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- hur Mellanösterns religioner påverkat den europeiska kulturen och vardagen
- aposteln Paulus missionsresor från Jerusalem till Europa
- de första kristna synoderna
- den kristna kyrkans delning
- den katolska kyrkan och protestantismens uppkomst
- Luther och de nordiska länderna
- kristna frikyrkor
- irreligiositet

2. Ortodoxin i världen (RO2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till den ortodoxa kyrkans apostoliska tradition
- uppfatta kyrkolärarnas betydelse i kyrkans tradition
- känna till det centrala innehållet och grunden för etiskt tänkande i den ortodoxa läran

- kunna analysera den ortodoxa kyrkans betydelse ur ett individuellt och kollektivt perspektiv
- fördjupa sig i den ortodoxa läran och dess praxis
- veta vilka historiska faktorer som bidragit till uppkomsten av asketismen och klosterväsendet
- känna till lokala ortodoxa kyrkor och olika inriktningar inom den östliga kyrkan
- förstå hur den ortodoxa kyrkans administration utvecklats och fungerar i dag
- fördjupa sig i särdragen för den ortodoxa kyrkan i Finland
- få kunskap om kontakten mellan olika kyrkor.

Centralt innehåll

- den kristna kyrkans expansion
- patriarkaten och lokala kyrkor
- de orientaliska kyrkorna
- uppkomsten av asketismen och klosterväsendet och deras samhälleliga betydelse
- den ortodoxa läran, etiken och antropologin genom synoderna och kyrkans stora lärare
- människans livscykel och den ortodoxa läran
- ortodoxa seder och bruk
- den ortodoxa tron i Östeuropa och den nyortodoxa världen
- den ortodoxa kyrkan i Finland förr och nu
- ekumenik och dialog mellan religioner

Nationella fördjupade kurser

3. Religioner och religiösa rörelser i världen (RO3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan som en del av det individuella och kollektiva livet samt religionernas inflytande på kultur och samhälle
- känna till hur religioner som uppkommit i Indien och Kina syns och påverkar i västländerna
- känna till naturreligionernas utbredning och centrala drag
- fördjupa sig i bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- utveckla förmåga att komma till rätta i arbetslivet och i internationella miljöer
- kunna studera religiösa drag också ur den egna religionens perspektiv.

Centralt innehåll

- den hinduiska världsbilden och livsstilen samt hinduismens mångfald och inflytande på Indiens kultur, samhälle och politik
- den religiösa situationen i dagens Indien
- centrala drag i jainismen och sikhismen

- buddistiska läror och riktningar, den buddhistiska livsstilen samt buddhismens inflytande på asiatiska kulturer och samhällen
- den gamla kinesiska folktron, konfucianismen och taoismen och deras inflytande på det kinesiska tänkesättet och samhället
- den religiösa situationen i dagens Kina
- shintoismen som etnisk religion i Japan samt religionernas inflytande på det japanska samhället och japansk politik
- de asiatiska religionernas inflytande i västländerna
- naturreligionernas och voodoons centrala drag och utbredning
- bakgrunden till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag

4. Religion i det finska samhället (RO4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sig i andlighet i Finland i ett historiskt och i ett nutidsperspektiv
- få en bild av samverkan mellan religion och samhälle i dagens samhälle
- fördjupa sig i religionernas inflytande och betydelse inom den offentliga, privata, tredje och fjärde sektorn
- se kyrkans verksamhet som ett stöd för människan i vardagen och som en del av det moderna samhället
- förstå att kunskap om religioner behövs på olika områden i samhällslivet
- kunna analysera den aktuella debatten kring religionsfrihet samt samverkan mellan religion och samhälle och anknytande lagstiftning
- utveckla förmåga att leva som en aktiv medborgare och medlem i samhället utifrån den egna religionens utgångspunkter
- utveckla förmåga att ta del av dialogen mellan religioner och livsåskådningar.

Centralt innehåll

- finländsk andlighet förr och i dag, religion och religiösa samfund i Finland, sekularisering
- olika former av religiösa samfund och deras förhållande till samhället
- hur religionerna format det finländska samhället under olika tider
- dialogen mellan religioner och livsåskådningar i dagens Finland
- religion och lagstiftning, religions- och livsåskådningsfrihet samt frågor om jämställdhet och diskriminering
- religionens betydelse, synlighet och rättigheter inom den offentliga sektorn, politiken, i arbetslivet och ekonomin
- ortodoxa samfund som aktörer inom tredje sektorn
- religionens betydelse i individens och familjernas liv, seder och bruk i Finland
- irreligiositet, religionskritik och icke religiösa seder och bruk i Finland

5. Konsten i den ortodoxa kyrkan och andra religioner (RO5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna olika konstformer som uttryck för religion
- känna igen och ha kunskap om den ortodoxa konstens särdrag
- fördjupa sig i uttrycksformer som förmedlar läran inom både ortodox konst och annan religiös konst
- känna igen uttrycksformer för olika religiösa läror inom konsten
- förstå skillnaden mellan sakral och religiös konst
- uppfatta religiös påverkan i modern konst och populärkonst.

Centralt innehåll

- religioner, konst och andra kulturformer
- skillnaden mellan sakral och religiös konst
- den ortodoxa konstens särdrag: gudstjänsten, kyrkomusik, arkitektur, ikonkonst
- uttryck för religiösa läror genom konst: bildkonst, musik, arkitektur och drama

6. Ortodox tro, religioner och medier (RO6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- lära känna religionsrelaterade aktuella teman i medierna
- kunna analysera och bedöma förhållandet mellan religion och medier
- kunna bedöma religionsrelaterad information och dess källor kritiskt
- undersöka mediernas bild av den ortodoxa kyrkan och andra religioner nationellt och internationellt
- delta i produktionen av religionsrelaterat medieinnehåll eller genomföra en medieanalys.

Centralt innehåll

- religiösa medier och användningen av medier i religioner
- användningen av religiöst språk och religiösa bilder i olika medier
- religioners mediesynlighet
- den ortodoxa kyrkans medievärld
- mediernas inverkan på religionsrelaterade fenomen, till exempel attityder och föreställningar kring religioner, religioner och konflikter, religioner och fredsbyggande, religionskritik
- produktion av religionsrelaterat medieinnehåll eller medieanalys

5.16 Livsåskådningskunskap

Livsåskådningskunskap är ett tvärvetenskapligt läroämne som bygger på humanistiska vetenskaper, kultur- och samhällsvetenskaper samt filosofi. I undervisningen i livsåskådningskunskap betraktas människan som en naturlig aktör som skapar och reproducerar betydelser tillsammans med andra. Olika livsåskådningar och mänskliga sedvänjor ses som resultat av interaktion och samverkan mellan individer, samfund och traditioner. Undervisningen i livsåskådningskunskap bygger på en människosyn som betonar människors möjlighet att leva som fria, jämlika, aktiva och målmedvetna individer. I läroämnet betonas också människans förmåga att undersöka sin omvärld och utveckla sin kunskap om den samt att medvetet styra sitt liv i samverkan med andra. Med dessa mål som utgångspunkt ska läroämnet hjälpa de studerande att forma sin livsåskådning och identitet samt att bygga sina ideal och handlingsmönster för ett socialt gott liv. De möjligheter som digitala verktyg ger ska mångsidigt användas i undervisningen.

Undervisningen i livsåskådningskunskap ska genom reflektion och samtal öka de studerandes kulturella allmänbildning och kunskap om olika livsåskådningar, deras omdömesförmåga och sensibilitet i olika situationer, deras respekt för andra människor och jämställdhet samt deras förmåga att diskutera, lyssna och uttrycka sig.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i livsåskådningskunskap är att den studerande ska

- få stöd och underlag för att bygga sin identitet och livsåskådning
- utveckla kommunikativa färdigheter och kunna tillämpa dem för att behandla frågor där målet är att hitta en gemensam hållbar linje oberoende av synsätt
- bredda och fördjupa sin kulturella allmänbildning och kunskap om olika livsåskådningar
- utveckla sin omdömes- och handlingsförmåga genom att lära sig reflektera över sitt eget och andras tänkande och handlande
- respektera och kunna motivera principer och handlingssätt som främjar de mänskliga rättigheterna, positiva möten mellan olika kulturer, samhällelig och global rättvisa samt en hållbar utveckling.
- *förstå sin egen inlärningsprocess och utveckla sin förmåga till självreglering (t.ex. att ta ansvar, reglera motivation, välja olika studietekniker och utveckla sina metakognitiva förmågor)*
- *lära sig att på ett ändamålsenligt sätt använda informations- och kommunikationsteknik i sin inläring och kommunikation.*

Bedömning

I livsåskådningskunskap ska man bedöma såväl den studerandes förmåga att skickligt och mångsidigt kunna analysera och uttrycka livsåskådningsfrågor som den allmänna

förståelsen för begreppet livssyn. Livsåskådningsfrågor är ofta personliga, men reflektionen kring dem bygger på intellektuella dygder, såsom kritiskt tänkande, konsekvens, entydighet och systematik. Vid bedömning och beskrivning av olika livsåskådningar, värderingar och föreställningar är det viktigare att kunna beakta olika synvinklar och alternativa synsätt än att enbart framföra sina åsikter.

Bedömningen ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att utvärdera hur den egna livsåskådningen och identiteten utvecklas samt uppmuntra den studerande att planera och utveckla sina studier. Den studerandes kommunikativa färdigheter och allmänbildning i livsåskådningsfrågor ska betonas och beaktas på ett mångsidigt sätt i bedömningen av kurserna.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basis av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål, planerar sitt eget arbete och gör val och beslut i anslutning till sin egen inläring samt planerar sin kompetensutveckling. Vid bedömningen kan man använda självutvärdering, kamratbedömning samt kontinuerlig och uppmuntrande feedback.

Obligatoriska kurser

1. Världsåskådning och kritiskt tänkande (LK1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå och kunna tillämpa begrepp som beskriver världsåskådningar, uppfatta samband mellan dem och kunna beskriva olika världsåskådningars särdrag och utgångspunkter
- förstå hur individuella och samhälleliga faktorer påverkar formandet av en världsåskådning och kunna beskriva hur ens egen världsbild och olika föreställningar som hänger samman med den har formats
- kunna kritiskt granska både sina egna och andras föreställningar samt information i olika medier
- kunna dra nytta av sina kunskaper i olika läroämnen för att forma sin livsåskådning och skilja mellan en vetenskaplig, icke vetenskaplig och ovetenskaplig världsbild.

Centralt innehåll

- begrepp som anknyter till världsåskådning, världsbild och livsåskådning, deras inbördes samband och roll i den egna livsåskådningen
- olika världsåskådningar – till exempel sekulära, religiösa, politiska och livsstilsrelaterade – samt undersökning av deras särdrag och utgångspunkter med hjälp av olika vetenskapliga verktyg
- undersökning av typiska kognitiva förvrängningar i samband med behandling av information och gestaltning av den omgivande verkligheten, såväl i eget som andras tänkande

- skolans, mediernas, politikens, vetenskapens, konstens, nöjesindustrins samt religiösa och kulturella samfunds inverkan på världsbilder och -åskådningar samt den egna livsåskådningen
- logiken enligt vilken medier och andra informationskällor fungerar, kritisk granskning av dem ur ett livsåskådningsperspektiv samt argumentationsanalys kring livsåskådningsfrågor, ur olika synvinklar

Kursens innehåll och läroämnets tvärvetenskapliga karaktär möjliggör att vilket som helst av de för alla gymnasier gemensamma temaområdena kan behandlas inom kursen. Kritiskt tänkande och bekännelser är centrala både i uppbyggandet av medborgarskap och levnadssätt samt i förståelse av olika kulturer och granskning av medier. Man kan med studerandena undersöka t.ex. individers eller samfunds globala ansvarstagande eller konflikter mellan olika förkunnelser i anknytning till det globala ansvarstagandet.

2. Människan, identiteten och ett gott liv (LK2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till olika människosyner och kunna beskriva och bedöma hur olika människosyner och -ideal leder till olika och ibland motstridiga svar på viktiga livsfrågor
- kunna reflektera över faktorer som bidragit till den egna identiteten samt tillämpa alternativa människosyner och livsåskådningar i viktiga frågor som berör det egna livet
- förstå den etiska grunden för människovärdet, känna till de centrala dokumenten om mänskliga rättigheter och kunna tillämpa människorättstänkande i olika sammanhang, till exempel i frågor som gäller religions- och yttrandefrihet
- få kunskap om olika uppfattningar om ett gott liv och kunna beskriva och bedöma de världsåskådningar dessa uppfattningar bygger på
- utveckla sin förmåga att uttrycka sin identitet och livsåskådning, sina åsikter och känslor logiskt och kreativt och med respekt för jämställdhet och andra människor.

Centralt innehåll

- natur- och humanvetenskapliga, sekulära och religiösa, filosofiska och populärkulturella människosyner och -ideal
- grundläggande existentiella frågor: människorelationer, könsroller och sexualitet, studier och arbete, åldrande och död
- identitet, livsval och livsbalans: individens möjligheter att påverka sitt liv, arvsanlagens och miljöns betydelse
- människovärdet, mänsklig värdighet och mänskliga rättigheter, dokument om mänskliga rättigheter: FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om barnets rättigheter och Europakonventionen
- olika uppfattningar om ett gott liv samt vilken roll andra människor, djur och miljö spelar i ett gott liv

Kursens innehåll och läroämnets tvärvetenskapliga karaktär möjliggör att vilket

som helst av de för alla gymnasier gemensamma temaområdena kan behandlas inom kursen. Temaområdena kan betraktas som den egna tidsepokens ideal eller som utgångspunkt då man diskuterar existentiella frågor eller kriterier för ett gott liv.

Nationella fördjupade kurser

3. Individen och samhället (LK3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- inse betydelsen av social gemenskap för mänskligheten och för den egna identiteten och få insikt i hur man kan dra nytta av positiva sociala sammanhang för att utveckla sin identitet
- förstå att man kan undersöka sociala företeelser, samhällsstrukturer och -förändringar vetenskapligt och inse att de har stor betydelse för individens livsval
- kunna uppfatta sin egen position som individ i olika grupper, som medborgare i en stat och som aktör i ett ekonomiskt system samt bedöma individens ansvar och möjligheter att påverka inom olika områden och utveckla sin förmåga att delta i samhället på ett konstruktivt sätt
- förstå och kunna motivera utgångspunkterna och principerna för mänskliga rättigheter, religions- och samvetsfrihet, jämställdhet, demokrati, fred, samhällelig och global rättvisa samt en hållbar utveckling
- kunna granska samhället och dess strukturer kritiskt samt utveckla sin fantasi och aktivitet när det gäller samhällsfrågor för att uppfatta framtida möjligheter och alternativa händelseförlopp som man också själv kan påverka.

Centralt innehåll

- människan som social varelse, interaktion och gemenskap mellan individer: det privata och det offentliga, erkännanderelationer och signifikanta andra, roller och gemensamma normer
- samhällsforskningens grunder, såsom sociala realiteter, samhällsstrukturer, och kännetecken för det moderna västerländska samhället samt hur dessa grunder påverkar individens liv
- sambandet mellan ekonomisk och politisk makt i dagens Finland och i den globala marknadsekonomin, följderna av individens val som konsument och medborgare på olika samhällsnivåer
- mänskliga rättigheter, religions- och samvetsfrihet, global rättvisa och en hållbar utveckling som moraliska och politiska villkor samt synsätt och handlingar som utgör hot mot dessa villkor, inklusive kränkningar av de mänskliga rättigheterna och förintelsen
- samhälleliga utopier och dystopier samt deras kritiska potential: ideal och skräckbilder som förstoringsglas och drivfjädrar i dagens samhälle

Kursens innehåll och läroämnets tvärvetenskapliga karaktär möjliggör att vilket som helst av de för alla gymnasier gemensamma temaområdena kan

behandlas inom kursen. Spänningen mellan individen och samfundet syns i alla temaområden. Det västerländska samhällets särdrag kan betraktas ur vilket som helst temaområdes synvinkel.

4. Kulturens inverkan på människans livsåskådning (LK4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- förstå kulturens betydelse för mänskligheten och den egna livsåskådningen och få verktyg för att utveckla sin kulturella identitet på ett positivt sätt
- kunna använda begrepp inom kulturforskning och bilda sig en egen välgrundad åsikt i frågor som gäller kulturer samt kunna känna igen hatretorik och kunna skilja den från ansvarsfull yttrandefrihet
- uppfatta finskhet som en kontinuitet som utvecklas och förändras genom historien och som omfattar såväl yttre influenser som inre mångfald och minoritetskulturer
- förstå att kulturer befinner sig i interaktion med varandra och att ingen kultur har utvecklats isolerat, utan yttre influenser på de kulturella särdragen, såsom livsstil, språk, teknik och olika uppfattningar
- kunna förstå olika livsåskådnings- och identitetsrelaterade val och beslut samt se den kulturella mångfalden i världen som en rikedom och försvara jämlik behandling av alla kulturer.

Centralt innehåll

- begreppet kultur och kulturens betydelse, olika kulturella klassificeringar och sätt att ta del av kultur, kultur som meningsbaserad mänsklig verksamhet, olika teorier om kulturers utveckling och förhållande till varandra
- kulturarvet: olika seder och bruk, kulturellt självuttryck, kulturens inverkan på individens världsbild och livsåskådning, Unescos världsarvskonvention
- den finländska kulturens och identitetens historiska utveckling, mångfald och minoritetskulturer i Finland
- växelverkan mellan kulturer och civilisationer samt monokulturalismens omöjlighet: kulturell mångfald och global kultur samt deras olika inverkan på livsåskådningar och samhällen
- etnocentrism och rasism samt ömsesidig respekt och jämställdhet i olika kulturer i ett historiskt perspektiv

Kursens innehåll och läroämnets tvärvetenskapliga karaktär möjliggör att vilket som helst av de för alla gymnasier gemensamma temaområdena kan behandlas inom kursen. Kultur är en central aspekt hos alla temaområden: Hur formar t.ex. teknologiseringen den gemensamma kulturen och den individuella identiteten?

5. Livsåskådningarnas värld (LK5)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att läsa, tolka och förstå olika religiösa och icke religiösa världsåskådningar samt jämföra deras utgångspunkter och livsstil med sin egen livsåskådning
- förstå att världsåskådningar, religion och religiositet är historiskt uppkomna, mångfasetterade och föränderliga fenomen med stor kulturell och samhällelig betydelse
- få kunskap om vetenskaplig forskning, definition och förklaring av religioner, religiositet och irreligiositet samt uppfatta forskningens utgångspunkter och mål
- behärska begrepp samt kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna analysera och reflektera kring världsåskådningsfrågor, till exempel frågor med anknytning till sekulär humanism och religioner, och kunna bilda sig en egen välgrundad åsikt i frågorna
- fördjupa sig i religionskritikens centrala argument och lära känna humanismens och fritänkandets historia
- fördjupa sig i Mellanösterns religioner och i några andra religioner och världsåskådningar och uppfatta deras särdrag, inre mångfald samt inflytande på kulturen och samhället, i synnerhet ur finländskt perspektiv.

Centralt innehåll

- undersökning, definition och förklaring av livsåskådning och religion samt religiositet och irreligiositet, olika uppfattningar om religioners ursprung
- begrepp som används vid tolkning av religiösa fenomen, såsom myt, rit, symbolteism och helig
- de världsåskådningar som religionskritik, ateism, agnosticism och sekulär humanism grundar sig på
- kristendomens, islams, judendomens samt några andra religioners och världsåskådningars historiska och geografiska utbredning och uppdelning, heliga skrifter, lära, livsstil och förhållande till samhället
- hur vår tids mest betydande världsåskådningar, såsom sekulär humanism och de stora världsreligionerna förhåller sig till samhället, seder och bruk, moral, politik och vetenskap; liberal och fundamentalistisk religiositet, sekularisering och irreligiositet

Kursens innehåll och läroämnets tvärvetenskapliga karaktär möjliggör att vilket som helst av de för alla gymnasier gemensamma temaområdena kan behandlas inom kursen. Med studerandena kan man t.ex. bekanta sig med hur olika åskådningar formar medborgarskap eller levnadssätt.

Under kursen kan man i mån av möjlighet bekanta sig med religiösa och ickereligiösa rörelser i huvudstadsregionen.

6. Teknologi, världsåskådningar och mänsklighetens framtid (LK6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- känna till historiskt, kulturellt och ideologiskt viktiga vändpunkter i mänsklighetens sätt att leva och hur de påverkat och påverkar nutida världsåskådningar
- förstå kulturers och samhällsformers kontingenta och strukturella natur
- kunna bedöma betydelsen av evolutionen, abstrakta etiska system, upplysningen och den vetenskapstekniska revolutionen för nutida världsåskådningar och för sin egen livsåskådning
- förstå olika attityder till teknologin och dess utveckling samt förstå hur de teknologiska och tekniska förändringarna står i relation till förändringar i miljön, samhället och kulturen
- kunna bedöma vilken roll den teknologiska utvecklingen spelar för en hållbar framtid samt kunna ta del av diskussioner om mänsklighetens och jordens framtid.

Centralt innehåll

- människans evolution och den kulturella evolutionen: språkets roll för uppkomsten av mänskliga kulturer och innovativitet
- utvecklingen av de stora filosofernas, världsåskådningarnas och religionernas etiska och ideologiska grunder till abstrakta och allmänmänskliga fenomen
- vändpunkter gällande människans världsbilder och världsåskådningar samt tekniska genombrott som påverkat människans uppfattning om världen och sig själv: människan som en aktör som aktivt påverkar sitt liv och sin omgivning
- från myten om Prometheus till tekniska utopier och dystopier, människans förhållande till upplysningens ideal och den tekniska utvecklingen
- framtidsforskning, artificiell intelligens, humanism, transhumanism och kritik av dessa med stöd av de nyaste forskningsresultaten

Kursens innehåll och läroämnets tvärvetenskapliga karaktär möjliggör att vilket som helst av de för alla gymnasier gemensamma temaområdena kan behandlas inom kursen. Framtidsorientering är en naturlig synvinkel; med studerandena kan man t.ex. begrunda hurdan framtid vi håller på att bygga upp och vad vi kan kräva av oss själva och andra ur olika temaområdets synvinkel.

5.17 Hälsokunskap

Hälsokunskap är ett läroämne som vilar på tvärvetenskaplig grund och har som mål att främja kunskap som stödjer hälsa, välbefinnande och trygghet. Utgångspunkten för läroämnet är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. Hälsa ses som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande samt funktions- och arbetsförmåga. Företeelser med anknytning till hälsa och trygghet ska granskas inom olika delområden i läroämnet hälsokunskap. Dessa delområden innefattar hälsorelaterade kunskaper och färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar.

I undervisningen i hälsokunskap i gymnasiet ska hälsa och sjukdomar, hälsofrämjande arbete samt förebyggande och vård av sjukdomar behandlas utgående från erfarenhet och forskning samt ur individens, familjens, gruppens, samhällets och ur globalt perspektiv. Vid sidan av teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter i fråga om hälsa och sjukdom omfattar hälsokunskap även förmåga att söka information om hälsa, att kritiskt bedöma, tolka och tillämpa informationen samt förstå hur miljö och arv påverkar hälsan. Till ämnet hälsokunskap hör också att kunna reflektera kring värderingar som gäller hälsa och beskriva olika hälsokulturer samt hälsa och sjukdomar i ett historiskt perspektiv och i en internationell värld.

Undervisningen i hälsokunskap ska samarbeta med undervisningen i övriga läroämnena och de studerande ska delta i utvecklandet av den gemensamma studerandevården med hjälp av sina kunskaper inom hälsokunskapsområdet.

Hälsa, sjukdomar samt främjande av hälsa och preventiva hälsoåtgärder kan i Vanda granskas ur en lokal synvinkel genom att utnyttja aktörer inom hälsosektorn, till exempel forskningsinstitutioner och hälsocentraler. Även de studerandes egna erfarenheter kan utnyttjas inom undervisningen. Inom undervisningen betonas Vandas värderingar; hållbar utveckling, innovativitet och samhörighet.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i hälsokunskap är att den studerande ska

- kunna iakttä och förklara företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom som mångdimensionella helheter ur individens, gruppens och samhällets samt ur ett globalt perspektiv
- förstå skillnaden mellan erfarenhet och vetenskaplig kunskap när det gäller att förklara risker, orsaker, effektmekanismer och följder i anknytning till hälsa och sjukdom
- kunna främja sin egen och omgivningens hälsa och trygghet, förstå principerna för förebyggande och vård av de vanligaste sjukdomarna samt åtgärder som vidtas som egenvård och för att skydda den mentala hälsan

- lära sig olika sätt att söka information om hälsa, använda hälsorelaterade begrepp på ett korrekt sätt samt kritiskt kunna bedöma och tolka information om hälsa och sjukdomar, kommunikation kring hälsofrågor och olika företeelser i olika hälsokulturer
- reflektera över etiska frågor förknippade med hälsa och kunna motivera sina åsikter
- förstå hur samhällsförhållanden, hälso- och övriga samhällspolitiska beslut påverkar folkhälsan, skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper, strukturerna inom hälso- och sjukvården samt människors hälsobeteende.

Målsättningen är att de studerande ska få en inblick både i hur politisk beslutsfattning och politiska åtgärder såväl som det egna agerandet påverkar den hållbara utvecklingen och miljön. De studerande får en inblick i hur lokalpolitik påverkar hälsotjänster och hälsa överlag i Vanda.

Bedömning

Bedömningen ska fokusera på hur målen nåtts inom de olika delområdena av hälsokunskap med betoning på målen och det centrala innehållet i varje kurs. Vid bedömningen ska läraren fästa uppmärksamhet vid den studerandes förmåga att förstå information och orsakssamband gällande hälsa och sjukdom samt att tillämpa, analysera, bedöma och kombinera information från olika källor. Vid bedömningen ska även beaktas hur den studerandes praktiska färdigheter har utvecklats. Bedömning och respons under läroprocessen hjälper den studerande att utveckla sin förmåga att reflektera över etiska värderingar om hälsa och sjukdom, att motivera sitt sätt att sköta sin hälsa samt att kritiskt granska samhälleliga beslut om hälsa och sjukdom. Kursvitsordet ska basera sig på kontinuerlig och mångsidig bedömning av den studerandes färdigheter inom de olika delområdena av hälsokunskap. Den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende eller övriga personliga egenskaper ska inte bedömas.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Bedömningen verkställs på ett mångsidigt sätt och beaktar de olika styrkorna hos de studerande. Självutvärdering och kamratutvärdering kan utnyttjas i mån av möjlighet.

Obligatorisk kurs

1. Hälsans byggstenar (HÄ1)

Den obligatoriska kursen ska fördjupa den hälsokunskap som den studerande tillägnat sig i den grundläggande utbildningen och förståelsen för främjandet av hälsa och välbefinnande. Den studerande ska också lära sig att identifiera och bedöma

förutsättningarna för hälsa i sitt eget liv, den närmaste omgivningen och miljön samt i det samhälleliga beslutsfattandet. Viktigt är också att utveckla kunskaper i egenvård och hälsa i vardagen, skydda den mentala hälsan och behandla aktuella frågor samt frågor som de studerande tar upp.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om hälsa i vardagen, förstå vilka faktorer som påverkar den fysiska, psykiska och sociala arbets- och funktionsförmågan och kunna bedöma hur de förverkligas och vilken betydelse de har i den egna livsstilen och omgivningen
- kunna söka, använda och bedöma information om hälsa och sjukdomar samt reflektera över fenomen förknippade med hälsokulturen, medier och den tekniska utvecklingen ur etiskt och hälsorelaterat perspektiv
- känna igen och förstå teorier, modeller och företeelser som belyser hälsa och sjukdomar samt hälsovanor ur forsknings- och erfarenhetsperspektiv
- tillämpa modeller och tillvägagångssätt inom egenvård
- veta vad folksjukdomar och de vanligaste smittsamma sjukdomarna innebär ur individens och samhällets perspektiv och fundera över hur de kan förebyggas och vilka faktorer som inverkar på uppkomsten av hälsoskillnader i samhället.

Centralt innehåll

- den fysiska, psykiska och sociala funktions-, studie- och arbetsförmågan: hälsofrämjande motion och föda, viktkontroll, sömn och vila, sexuell hälsa, elevhälsa
- omsorg om den egna hälsan och övriga färdigheter i egenvård, livräddande första hjälp
- olika former av beroende, tobak, alkohol och droger, spel- och nätberoende
- folksjukdomar och vanliga smittsamma sjukdomar
- centrala biologiska, psykologiska och kulturella fenomen, teorier och modeller som belyser hälsa, hälsovanor och -problem

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *lära sig om faktorer som påverkar den egna hälsan både på kort- och långsikt*
- *känna till den egna närmiljöns inverkan på hälsan*
- *få en inblick i hur man undersöker finländarnas hälsa.*

Centralt innehåll

- *De studerande uppmuntras till att fundera över faktorer som påverkar arbetsförmågan, välmåendet och tryggheten i den egna skolomgivningen.*
- *Under kursen kan man fundera över riskfaktorer som skapar segregering av hälsa inom kommunen, samt över de vanligaste folk- och infektionssjukdomarna och deras prevention på ett lokalt plan.*

Nationella fördjupade kurser

2. Människan, miljön och hälsan (HÄ2)

Under kursen granskas hälsa, välbefinnande och trygghet som resurser samt social hållbarhet som ett mål för en hållbar framtid. Kursen fokuserar också på att undersöka hur arvs- och miljöfaktorer påverkar hälsan och funktionsförmågan.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- uppfatta och bedöma hur arvs- och miljöfaktorer, såsom den psykosociala, byggda och naturliga miljön, står i samband med och påverkar hälsan och funktionsförmågan
- uppfatta skeenden som hör till utvecklingen och livet och kunna presentera olika sätt att hantera och klara av dem
- kunna tillämpa sin hälsokunskap i frågor som gäller hälsa, sjukdom och trygghet och för att begrunda värderingar som är förknippade med dem
- kunna bedöma betydelsen av socialt stöd och samspel för hälsan, redogöra för centrala faktorer och mekanismer som påverkar den mentala hälsan samt beskriva alternativa lösningar för att hantera kriser
- kunna tolka och kritiskt bedöma olika fenomen i anslutning till hälsokommunikation
- kunna motivera och bedöma hur val i fråga om levnadsvanor, kultur och miljö påverkar hälsan och välbefinnandet
- kunna analysera faktorer som gäller trygghet och förebyggande av våld och förstå vikten av att respektera och skydda den personliga integriteten i olika kommunikationssituationer, grupper och omgivningar.

Centralt innehåll

- hur arvet, naturmiljöer, den byggda miljön, den psykosociala miljön och olika grupper påverkar hälsan
- hälsa och liv, döden som en del av livet
- mänskliga relationer och socialt stöd
- sexualitet och sexuella rättigheter, sexuell och reproduktiv hälsa
- faktorer som skyddar respektive belastar den mentala hälsan
- olika kriser och krishantering
- arbetshälsa och ergonomi
- trygghet och förebyggande av våld
- betydelsen av medie- och kulturmiljöer samt hälsokommunikation och kritisk tolkning av dem

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *inse hur det egna agerandet påverkar det vardagliga livet, samhället idag och i framtiden.*

Centralt innehåll

- *Den egna när- och skolmiljön kan utnyttjas inom undervisning av välmående på arbetet, välmående hos studerande och ergonomiska aspekter.*
- *Samarbete med lokala aktörer inom hälsovårdssektorn och den tredje sektorn kan ingå i kursen.*

3. Hälsa och forskning (HÄ3)

Kursen ska ge en helhetsbild av den historiska utvecklingen och de viktigaste framtida utmaningarna vad gäller främjande av hälsa och förebyggande av sjukdomar. Kursen ska stärka den studerandes förmåga att inhämta och bedöma hälsorelaterad vetenskaplig kunskap och vardagskunskap och att tillämpa sin hälsokunskap som en aktiv medborgare. Under kursen ska den studerande lära sig att kritiskt bedöma faktorer som påverkar hälsan och att reflektera kring möjligheterna att med hjälp av forskning och beslutsfattande främja hälsan i den närmaste omgivningen, i samhället och globalt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- kunna beskriva och analysera hur samhällsförhållandena, hälso- och den övriga samhällspolitiken, tekniken samt hälso- och sjukvårdstjänsterna har förändrats och utvecklats och vilket samband de har med befolkningens hälsa
- kunna bedöma faktorer som påverkar hälsa och ojämlikhet i hälsa i Finland och globalt och kunna beskriva faktorer som bidrar till minskade hälsoskillnader
- kunna inhämta och bedöma hälsorelaterad vetenskaplig kunskap och vardagskunskap samt planera mindre hälsoundersökningar eller mätningar av funktionsförmågan
- undersöka den vetenskapliga forskningens möjligheter i främjandet av hälsa samt förebyggande och vård av sjukdomar
- kunna reflektera kring etiska frågor förknippade med hälsa och sjukdom
- identifiera centrala globala hälsofrågor och förstå vilken roll och uppgift de organisationer som arbetar med dem har för att främja hälsan.

Centralt innehåll

- hur samhällsförhållandena, hälso- och den övriga samhällspolitiken, den vetenskapliga forskningen, uppfattningen om hälsa samt tekniken utvecklats och förändrats och vilket samband de har med befolkningens hälsa
- hur hälso- och socialtjänsterna utvecklats, förändrats och vilket samband de har med befolkningens hälsa, centrala aktörer inom hälso- och socialvård
- hälsoskillnader och faktorer som påverkar dem i Finland och i världen, minskning av hälsoskillnader
- undersökning av hälsa och hälsobeteende

- centrala etiska och rättsliga frågor i anslutning till hälsa och sjukdom, patientens rättigheter
- globala hälsofrågor och hur de går att påverka

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- använda mångsidiga tillvägagångssätt då hen söker fram bakgrundsinformation till forskningsprojektet
- förhålla sig kritiskt till olika källor och medier.

Centralt innehåll

- Studerande uppmuntras till att studera den egna närmiljön och det lokala samhället samt till att främja välmåendet lokalt genom att utnyttja de forskningsresultat som framgår ur den egna studien.
- Kommunalpolitiska besluts inverknings på hälsan och tryggheten i Vanda kan studeras.

Skolvisa tillämpade kurser

4. Repetitionskurs (HÄ t4)

Kursen förbereder de studerande så brett som möjligt inför studentskrivningarna i realämnena biologi, geografi och hälsokunskap. Kursen kan registreras som en tillämpad kurs i ett av dessa ämnen beroende på den studerandes huvudfokus.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- få en överblick av de viktigaste helheterna inom respektive läroämne
- få praktiska tips för goda essäsvär
- uppnå det tekniska kunnande som behövs inför de elektroniska studentskrivningarna
- förbereda sig mentalt inför realprovet

Centralt innehåll

- Kännetecken på goda svar inom naturvetenskaper
- Vetenskapligt tänkande och dispositionen av vetenskaplig text
- Repetition av vad som kännetecknar vetenskaplig forskning
- Genomgång av de viktigaste ämneshelheterna inom respektive ämne
- Tvärvetenskapligt tänkande; paralleller mellan olika läroämnena

Bedömning

Kursen bedöms som godkänd eller icke-godkänd (A/U).

5.18 Gymnastik

Syftet med undervisningen i gymnastik är att ge de studerande sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna upprätthålla och utveckla sin fysiska, sociala och psykiska funktionsförmåga och hälsa. Gymnastikundervisningen ska stödja de studerande att på ett ansvarsfullt sätt upprätthålla sin fysiska aktivitet, funktions- och studieförmåga och motverka en passiv livsstil. Betydelsen av en aktiv livsstil och motion som främjar hälsan och välbefinnandet ska betonas i undervisningen. I undervisningen i gymnastik ska de studerande få uppleva glädje, känslan av att lyckas och känna att de har fysisk kapacitet samt lära sig olika sätt att upprätthålla och utveckla sin kondition. I undervisningen i gymnastik ska man främja alla studerandes jämlikhet, likabehandling, delaktighet, samarbetsförmåga samt färdigheter för en hållbar livsstil och förmåga att ta hänsyn till andra. Gymnastikundervisningen ska även stärka gemenskapen bland de studerande.

Gymnastikens uppdrag och mål ska förverkligas genom undervisning i sommar- och vinteraktiviteter samt inomhus- och utomhusaktiviteter och genom att mångsidigt beakta vilka möjligheter studiemiljöerna erbjuder. Innehållet som gäller funktionsförmåga ska genomföras i samarbete med hälsokunskapen. Den psykiska och fysiska tryggheten och säkerheten ska beaktas i undervisningen och vid gruppbildning. De studerande ska delta i planeringen av aktiviteter samt ta ansvar för sin egen och gruppens aktiviteter. Användning av sportteknologi kan bidra till att nå målen för undervisningen. Vid differentiering av undervisningen ska de studerandes individuella utgångspunkter och utvecklingsbehov beaktas.

Vandagymnasiernas särprägel i innehållet är att göra tillsammans, stödja en aktiv livsstil och främja studerandes välmående.

Samhörighet och att göra tillsammans främjas i mån av möjlighet genom samarbete med andra läroanstalter samt genom ett internt ämnesövergripande arbete. Motion och idrott utövas med respekt för omgivningen, genom utnyttjande av befintlig teknologi samt genom att de studerande uppmuntras till innovation.

I undervisningen poängteras självstyre samt förmågan att lära sig att lära.

Mål för undervisningen

Målet för undervisningen i gymnastik är att främja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Den studerande ska lära sig att röra på sig aktivt och tryggt och att upprätthålla sin fysiska aktivitet och funktionsförmåga.

Beträffande den fysiska funktionsförmågan är målet att lära sig tillämpa sina grundläggande fysiska kunskaper och färdigheter i olika gymnastikövningar,

gymnastikformer och idrottsgrenar under olika årstider och i olika förhållanden. Den studerande ska lära sig bedöma och utgående från bedömningen träna sina fysiska egenskaper (styrka, uthållighet, rörlighet och snabbhet). Till gymnastikundervisningens mål för den sociala och psykiska funktionsförmågan hör att lära sig att försöka sitt bästa, arbeta aktivt, utveckla sig själv långsiktigt och respektera andra. Den studerande ska ta ansvar för sina egna och gemensamma aktiviteter, ta hänsyn till andra och lära sig att hjälpa och stödja andra under gymnastiklektionerna.

Gymnastikundervisningens mål är att ta i beaktande Vanda stads värderingar hållbar utveckling, innovativitet och gemenskap. Målen och de centrala innehållen varierar i de olika kurserna. Gymnastikundervisningens centrala mål i Vandagymnasier är att stödja inläringen av inläring. Studerande uppmuntras till att utöva motion långsiktigt, målmedvetet och ihärdigt.

Bedömning

Syftet med bedömningen i gymnastik är att ge den studerande respons på hur målen för undervisningen nåtts och hur studierna förlöpt och att främja den studerandes lärande. Bedömningen i gymnastik ska beskriva hur målen för undervisningen nåtts såväl i fråga om den fysiska funktionsförmågan som i fråga om den sociala och psykiska funktionsförmågan. Den studerandes fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Den studerandes hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i undervisningen och bedömningen.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling. I bedömningen används mångsidiga bedömningsmetoder som t.ex. IKT-verktyg i självutvärdering, kamratutvärdering och utvärderingssamtal med läraren. De studerande får kontinuerlig och positiv feedback om inlärningsprocessen. Kriterier för ett godkänt vitsord är tillräcklig närvaro och deltagande, tillräcklig uppvisning av fysisk, psykisk och socialt aktivitet enligt överenskomna mål. De studerande kan också utvärdera sig själv.

Obligatoriska kurser

De obligatoriska kurserna ska fördjupa de kunskaper och färdigheter i gymnastik som inhämtats i grundskolan och de studerande ska ges möjlighet att mångsidigt bekanta sig med nya gymnastikformer och idrottsgrenar. Undervisningen ska stödja de studerandes funktionsförmåga, totala välbefinnande och utveckling mot delaktighet samt uppmuntra dem att utöva motion som främjar hälsan och att tillägna sig en aktiv livsstil.

1. Motion ger energi (GY1)

Målet är att den studerande ska förstå att fysisk aktivitet och funktionsförmåga är en grundläggande förutsättning för hälsa och välbefinnande. Den studerande ska utveckla sina fysiska färdigheter och sin kroppsliga uttrycksförmåga och få kunskaper och erfarenheter av mångsidig träning av fysiska egenskaper. Den studerande ska få erfarenheter av att utöva idrott gemensamt enligt principen om rent spel. Uppfattningen om den egna fysiska kapaciteten stärks när den studerande lär sig nytt och upplever glädje och avkoppling i gymnastiken.

Centralt innehåll i kursen är tillämpning av grundläggande fysiska färdigheter och träning av fysiska egenskaper i olika gymnastikövningar, gymnastikformer och idrottsgrenar genom att mångsidigt utnyttja möjligheterna i studiemiljön.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *lära sig att ta hand om och utveckla sin egen funktionsförmåga, i synnerhet utveckla de olika delområdena av den fysiska funktionsförmågan*
- *förstå hur funktionsförmågan påverkar det egna välbefinnandet.*
- *lära sig att uppskatta sin egen fysiska kapacitet genom positiva erfarenheter, glädje och avkoppling genom fysisk aktivitet.*
- *stärka också den sociala förmågan och samhörigheten.*

Centralt innehåll

För att förstå och upprätthålla fysisk aktivitet och funktionsförmåga övas grund- och sensomotoriska färdigheter samt kroppsuppfattning t.ex. genom:

- *Motion i naturen*
- *Friidrott*
- *Bollspel*
- *Aktiviteter i vatten*
- *Aktiviteter i enlighet med olika årstider*
- *Kropps- och muskelvård*
- *Musikgymnastik*
- *Muskelträning*
- *Studerande gör möjligen en motionsdagbok*

2. En aktiv livsstil (GY2)

Målet är att undervisa och uppmuntra den studerande att tillägna sig en motions- och hälsoinriktad livsstil och få tillräcklig fysisk aktivitet varje dag. Den studerande ska vägledas att förstå att fysisk aktivitet som stödjer funktionsförmågan, hälsan och välbefinnandet förutom idrottsintressen också består av vardagsval och undvikande av långvarigt sittande.

Centralt innehåll i kursen: utvärdering av fysiska egenskaper, motion som belastar andnings- och cirkulationsorgan, muskelträning och kroppsvård. De studerande ska vägledas att iaktta sina vanor och val i vardagen ur ett perspektiv av fysisk aktivitet och hälsa. De ska få handledning och respons som uppmuntrar till en motions- och hälsoinriktad livsstil och en aktiv vardag.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *erhålla en sund och aktiv livsstil och uppmuntras till att inse motionens betydelse för det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet. Positiva erfarenheter inom idrott och motion stärker den psykiska aktiviteten och hjälper studerande att orka i skolarbetet.*
- *delta i aktiviteter som utvecklar fysiska och motoriska egenskaper och stöder en balanserad tillväxt och mognad. Genom aktiviteterna stärks också den sociala förmågan och samhörigheten.*
- *ledas till att ta ansvar, till att förstå betydelsen av rent spel och till att iaktta goda vanor samt upprätthålla en aktiv livsstil.*

Centralt innehåll

Kursinnehållet är mångsidigt och varierande och består bl.a av

- *Kropp- och muskelvård*
- *Musikgymnastik*
- *Muskelträning*
- *Bollspel*
- *Aktiviteter i enlighet med olika årstider*
- *Studerande kartlägger möjligen sitt personliga förhållande till nyttomotion*

Nationella fördjupade kurser

Syftet med kurserna är att utöva motion som främjar det totala välbefinnandet och hälsan, lära sig ta ansvar för egna och gemensamma aktiviteter samt få positiva upplevelser av sin egen kropp, sin fysiska kapacitet och den sociala gemenskapen. Läraren ska precisera innehållet i de fördjupade kurserna tillsammans med gruppen.

3. Motion och hälsa (GY3)

Kursen ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den fysiska funktionsförmågan. Kursens syfte är att främja regelbunden motion samt att iaktta och utveckla sina fysiska egenskaper. Läraren ska leda planeringen och genomförandet av ett motionsprogram. Motionsprogrammet ska i mån av möjlighet genomföras med hjälp av sportteknologi.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *utveckla sin förmåga i att planera och genomföra motionerande regelbundet.*
- *lära sig ge och ta emot kritik*
- *lära sig leda en grupp*
- *öva sin förmåga att planera kontinuerliga helheter*

Centralt innehåll

- *Kursen kan samarbeta med hälsokunskapen*
- *Planering och genomförande av motionsprogram*
- *Studerande tränar samarbete, både i planering och genomförande*
- *Studerande bekantar sig i mån av möjlighet med befintlig sportteknologi*
- *Studerande planerar relevanta motionsprogram enligt målgruppens nivå*
- *Studerande utvecklar vanan i att uppträda inför andra genom att leda en grupp*
- *Studeranden bekantar sig med motionsmöjligheter i närmiljön*

4. Att motionera tillsammans (GY4)

Kursen ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den sociala funktionsförmågan. Syftet med kursen är att främja de studerandes sociala gemenskap. Arbetssätten ska präglas av de studerandes delaktighet, aktivitet och samverkan. Kursinnehållet kan bestå av någon gemensam aktivitet, till exempel de gamlas dans eller någon annan projekthelhet.

Under kursen tränas olika former av gruppdynamik, teamarbete samt samarbetsförmåga.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *lära sig teamarbete samt samarbetsförmåga*
- *stärka gemenskap och delaktighet i grupp via gemensamma upplevelser*
- *lära sig att uppträda framför en större publik*

Centralt innehåll

- *Studerande bekantar sig med traditionella danser*
- *Övning i ett tiotal traditionella danser*
- *Studerande lär sig ansvarstagande och samarbete i grupp som har olika uppgifter som behövs för att uppvisningen av danserna ska lyckas*
- *Studerande tar ansvar för en del av koreografierna i danserna*
- *Uppvisning av danserna för studerande och släktingar*

5. Motion och välbefinnande (GY5)

Kursen ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den psykiska funktionsförmågan. Syftet med kursen är att hjälpa de studerande att orka och att öka sin studieförmåga genom avslappnande och stimulerande upplevelser av motion och idrott. Mångsidiga gymnastikövningar ger möjlighet till delaktighet, känsla av fysisk kapacitet och erfarenheter av att uttrycka sig med kroppen.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *få nya motionsupplevelser och erfarenheter*
- *få en stärkt gemenskap och delaktighet i grupp via gemensamma upplevelser*
- *få ge uttryck till sina egna idéer och kreativitet*
- *hitta motionsformer och motionsomgivningar som stödjer både den fysiska och psykiska funktionsförmågan.*
- *finna en regelbunden motionsform med tanke på framtiden.*

Centralt innehåll

- *Studerande ges möjlighet att bekanta sig med olika, mer annorlunda motionsformer samt nya omgivningar jämfört med tidigare gymnastikkurser.*
- *I mån av möjlighet görs besök till olika idrotts- och motionsanläggningar som ligger lokalt eller i närregionerna.*
- *Aktiviteterna sker både utomhus och inomhus.*

6. Kurs i alpina grenar (Gyt6)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *utveckla sina kunskaper i olika alpina grenar*
- *få nya erfarenheter och färdigheter i en mindre bekant alpin gren*
- *träna samarbete och tolerans inom gruppen*
- *känna sammanhållning inom gruppen via positiva erfarenheter tillsammans.*

Centralt innehåll

- *Kursen går av stapeln i ett skidcenter.*
- *Studerande bor och övernattar tillsammans under kursen och sköter vardagssysslor tillsammans inom gruppen.*
- *Kursen fördjupar kunskaperna i olika alpina grenar.*
- *Kursen ger nya erfarenheter i mindre bekanta alpina grenar*
- *Vissa delmoment filmas och analyseras*

- *Studerande får feedback för att få stöd i sin utvecklingen i alpin åkning.*

GY7–20 Individuell träning

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *utveckla sitt idrottsutövande*
- *lära sig planera sin träning*
- *lära sig välja de optimala träningsmetoderna*
- *lära sig de centrala faktorerna i livsstilen som är betydelsefulla för att prestera optimalt i tränings- och tävlingsverksamhet.*

Centralt innehåll

- *Studeranden och tränaren planerar träningsmetoder och sammansättning av individuellt anpassade träningsprogram. Studeranden och tränaren planerar träningsmetoder*
- *Genomförande av individuellt anpassade träningsprogram baserad på individuell utveckling*
- *I träningen väljer den studerande sådana metoder som kan vara av betydelse för att förbättra resultatet och för att förebygga skador.*

Bedömning

- *avlagd/underkänd*
- *kriterier för godkänd kurs: Bokföring av träningar, inlämnad dokumentering med tränarens underskrift. Lämnas in under provveckan.*

5.19 Musik

Undervisningen i musik i gymnasiet har som utgångspunkt att musik är en central del av kulturen och all mänsklig verksamhet. Målet för musikundervisningen är att de studerande ska bli medvetna om och fördjupa sitt förhållande till musiken. Ett personligt förhållande till musiken stärker självkännsdomen och det totala välbefinnandet samt stödjer självkänslan. De studerande ska lära sig att förstå och värdesätta olika musikaliska former och deras betydelse. Studierna i musik ska ge upplevelser, erfarenheter, kunskaper och färdigheter samt möjlighet att använda fantasin. På detta sätt stärks de studerandes musikaliska bildning och de uppmuntras till kreativt konstnärligt tänkande och ett livslångt intresse för musik.

Det väsentliga i musikundervisningen och det musikaliska lärandet är att de studerande får uttrycka sig, samverka och får positiva upplevelser. Det musikaliska kunnandet, liksom förmågan att tänka kreativt och kritiskt, ska utvecklas i samverkan med andra. Att musicera tillsammans är en unik form av gruppssamverkan som stärker de sociala och kommunikativa färdigheterna. Att sjunga, spela, lyssna och kreativt producera ska utgöra både arbetssätt och centralt innehåll i undervisningen, som kan berikas genom att musiken kombineras med andra konstnärliga uttrycksformer. I valet av innehåll ska de studerandes olika färdigheter och intressen beaktas. Målet är att kurserna i musik ska erbjuda varje studerande meningsfulla musikaliska övningar.

I egenskap av konstämne ska musiken skapa kulturell verksamhet i skolan och stärka gemenskapen. Musiken ska vara en viktig del av gymnasiets fester och andra evenemang. Genom studier i musik fördjupas kunskapen om den egna kulturen och andra kulturer. Musiken hjälper oss att värdesätta kulturell mångfald och förstå hur olika kulturer och konstarter samverkar. De studerande ska utveckla sin förmåga att arbeta konstnärligt, att aktivt påverka kulturen, att utnyttja teknik för att uttrycka sig musikaliskt och att kritiskt granska mediernas musikutbud.

I musikundervisningen vid gymnasierna i Vanda stad är avsikten att utveckla kreativt skapande och produktivitet. Genom att skapa och uppleva tillsammans förstärker man färdigheter att tänka och kommunicera. Interaktivitet och tolerans är vårt gemensamma mål.

De studerande uppmuntras till självstyrning och initiativtagande samt ett processinriktat arbetssätt både självständigt och i grupp. Förutom de traditionella metoderna och verktygen kan man även dra nytta av de möjligheter som IKT erbjuder, t.ex. mobil- och nätteknologi, samt elektroniska inlärningsmetoder.

Mål för undervisningen

Målen för musikundervisningen är att den studerande ska

Musikens betydelse för välbefinnandet

- bli medveten om sitt eget förhållande till musik och lära sig använda musik för att främja sitt välbefinnande
- lära sig att respektera olika uppfattningar om musik

Musikaliskt kunnande

- lära sig att uttrycka sig musikaliskt genom att sjunga, spela och komponera
- utveckla sin förmåga att lyssna på musik och tolka musiken, också medan man musicerar
- fördjupa sina kunskaper om olika musikstilar, -genrer och musikhistoria

Kulturell förståelse och multilitteracitet

- bli medveten om sin egen kulturella identitet och lära sig förstå mångfalden av musikkulturer samt kunna ta del av interkulturell kommunikation också i internationella sammanhang
- lära sig att uppfatta ljudets och musikens påverkan i vardagliga miljöer
- lära sig att tolka användningen av ljud och musik i medierna

Att lära sig lära

- kunna arbeta ansvarsfullt och långsiktigt i aktiv samverkan med sin grupp
- kunna ställa upp mål för sina musikstudier samt utvärdera sitt arbete och styra det i riktning mot målen.

Musikundervisningen i Vanda beaktar stadens värden, såsom innovativitet, samhörighet och hållbar utveckling.

Bedömning

I undervisningen i musik ska bedömningen på ett positivt sätt stödja och fördjupa varje studerandes musikaliska utveckling och förhållande till musiken. Under lärprocessen ska den studerande få och ge mångsidig respons, vilket stödjer den studerande då det gäller att utvärdera och underlätta det egna lärandet.

Bedömningen ska ske i en förtroendefull och trygg atmosfär och fokusera på hela den musikaliska processen och på de mål som ställts upp för studierna. Vid bedömningen bör man ta hänsyn till den studerandes utgångsnivå och till att den studerandes kunnande kan komma till uttryck inom vilket musikaliskt delområde som helst. Det som ska bedömas är den studerandes musikaliska aktivitet i skolan, inte den studerandes allmänna musikalitet.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Obligatoriska kurser

1. Musiken och jag (MU1)

Kursens mål är att den studerande ska hitta sitt eget sätt att ta del av och skapa musik. Den studerande ska genom att delta i musikalisk verksamhet få erfarenheter av att musicera, fördjupa sitt kunnande och reflektera över sin roll som musikåhörare, -tolkare, -skapare och användare av kulturtjänster. Utifrån sitt personliga förhållande till musiken ska varje studerande uppnå insikt i musikens betydelse i livet och i kommunikationen mellan människor. Under kursen ska de studerande bekanta sig med varandras musikintressen och med det lokala musiklivet.

Den studerande ska utveckla sin röst användning och sin förmåga att spela något instrument för att utveckla sitt musikaliska uttryck och tänkande. Under kursen ska den studerandes kännedom om musik och musikaliska begrepp fördjupas genom praktiskt musicerande. Den studerande ska lära sig att iakttä sin ljudmiljö och bli insatt i hörselvård.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *hitta sitt eget sätt att ta del av, skapa och tolka musik.*
- *reflektera över musikens betydelse för sig själv och för sin närmiljö och andra.*

Centralt innehåll

- *Den studerande bekantar sig med den lokala musikverksamheten inom Vanda och huvudstadsregionen.*
- *Den studerande lär sig att dra nytta av de lokala och andra kulturella tjänster och aktörer.*
- *Ett studiebesök, en exkursion eller en inbjuden gäst inom kursens ramar kan i mån av möjlighet ingå.*

2. Ett flerstämmigt Finland (MU2)

Kursens mål är att den studerande ska lära känna den finländska musiken och utveckla sin kulturella identitet. Den studerande ska undersöka olika musikkulturer i Finland, inklusive subkulturer, och lära sig förstå bakgrunden till dem, hur de utvecklats och deras centrala drag. Det är också viktigt att beakta att de finländska musikkulturerna är en del av den europeiska och globala musikvärlden.

I undervisningen ska mångsidiga arbetssätt användas, i synnerhet musicerande och musiklyssnande. I samband med musicerande ska man fästa avseende vid att utveckla den konstnärliga uttrycksförmågan samt förmågan att lyssna och kommunicera. Musikekspertoaren ska innehålla olika musikgenrer, allt från populärmusik till konstmusik och folkmusik.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- vidareutveckla sina färdigheter i att skapa och tolka musik.
- uppnå en bred förståelse för olika subkulturer och genrer inom musik.
- lära sig att dra nytta av de lokala och andra kulturella tjänster och aktörer.

Centralt innehåll

- Den studerande vidgar sina vyer och ökar sin insikt i mångfalden inom musikens område.
- Den studerande bekantar sig med den lokala musikverksamheten inom Vanda och huvudstadsregionen.
- Den studerande drar nytta av de kulturella tjänsterna och aktörerna på lokalt och bredare håll.
- Ett studiebesök, en exkursion och/eller en inbjuden gäst inom kursens ramar får i mån av möjlighet ingå.

Nationella fördjupade kurser

3. Fritt fram för musik (MU3)

Kursens mål är att den studerande ska lära känna musikgenrer, -stilar och -kulturer som den studerande inte är bekant med från förr, samt fördjupa sin förståelse för musikens kulturbundenhet. Den studerande ska undersöka likheter och olikheter i musikalisk praxis inom olika musikkulturer och lära sig förstå hur varje kultur själv definierar sin uppfattning om musik. Under kursen ska den studerande fördjupa sig i några musikgenrer eller musikkulturer. Den studerande ska utveckla sin förmåga att musicera och sin förmåga att söka och hantera information. Kursen kan även genomföras som ett projekt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- öka sin medvetenhet om musikkulturer genom att analysera musikens utveckling och betydelse inom respektive kulturer.
- fördjupa sin insikt i minst en från tidigare främmande musikgenre eller -stil.

Centralt innehåll

- Den studerande bekantar sig med det lokala mångkulturella musikutbudet inom Vanda och huvudstadsregionen genom att dra nytta av de kulturella tjänsterna.
- IKT används för att ge mervärde i undervisningen.

4. Musikens budskap och makt (MU4)

Kursens mål är att den studerande ska tillägna sig kunskap om hur musiken används och om musikens möjligheter att påverka inom olika konstformer, i multimediala

informations- och kommunikationsmiljöer och i samhället. Den studerande ska undersöka sambandet mellan musik och text, bild och rörelse samt med hjälp av några avgränsade exempel fördjupa sig närmare i hur musiken används i exempelvis filmer, teater, medier eller webbmiljöer. Vid analys av ovan nämnda musikuttryck ska man fokusera på att förstå helheter. Genom att analysera existerande eller självproducerat material kan de studerande utforska möjligheterna att påverka genom musik. Kursen kan även genomföras som ett tvärkonstnärligt eller ämnesövergripande projekt.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *få insikt i musikens betydelse och möjligheter i vardagen och i olika sammanhang i närmiljön och i samhället.*

Centralt innehåll

- *Den studerande bekantar sig med verksamheten inom den lokala kultur- och mediabranschen.*
- *Den studerande fördjuper sig i någon eller några av de konstformer inklusive musik som en uttrycksform, som är synnerligen aktuella i närmiljön/webbmiljön/medierna.*

Nationella tillämpade kurser

Gymnasiediplom i musik (MUGD6)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden ska ge prov på speciell kompetens inom musikens område och visa sitt musikintresse. Den studerande ska visa sitt musikaliska kunnande och intresse genom att förbereda ett projekt som påvisar kunskaper och färdigheter i musik eller genom att sammanställa en portfölj över sina musikstudier och sin musikaliska verksamhet under gymnasietiden. Gymnasiediplomet i musik kan avläggas antingen självständigt eller i grupp.

Det centrala innehållet i kursen ska basera sig på de olika sätten att avlägga och de olika delarna av gymnasiediplomet i musik.

För att kunna avlägga gymnasiediplom i musik skall den studerande ha avlagt minst fyra kurser i musik i gymnasiet.

Under kursen följs de riksomfattande anvisningarna av utbildningsstyrelsen(www.edu.fi/gymnasiediplomet)

De studerande informeras om gymnasiediplomet redan när gymnasiestudierna inleds. Gymnasiet beslutar själv när gymnasiediplomarbetet skall lämnas in eller utföras så, att det blir tillräckligt med tid över för bedömningen. För prestationen ges föutom vitsord en verbal bedömning som fogas till diplomarbetet, som ges tillbaka till den studerande. Arbetets innehåll antecknas på gymnasiediplombetyget.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska:

- *visa sitt kunnande inom musik.*

- *sammanställa en portfölj som påvisar de färdigheter som den erhållit under den musikaliska verksamheten under gymnasietiden, under musikkurser, och i samband med projekt*

5.20 Bildkonst

Undervisningen i bildkonst tar avstamp i en kulturellt mångskiftande verklighet. Denna utforskas genom att man producerar och tolkar bilder. De studerandes upplevelser, fantasi, kreativa tänkande och målinriktade arbete utgör grunden för ett konstnärligt lärande som sker med alla sinnen. Ett centralt syfte är att de studerande ska lära sig förstå fenomen inom bildkonst och annan visuell kultur i sitt eget liv och i samhället. De studerandes kännedom om kulturarvet fördjupas genom att de bekantar sig med traditioner och når insikt i hur traditioner förnyas. De studerande ska utforska estetiska, ekologiska och etiska värden och värderingar inom konsten och inom andra visuella kulturuttryck. Undervisningen ska ge förutsättningar för att utveckla ett kritiskt tänkande, för att påverka livsmiljön och främja en hållbar livsstil.

I undervisningen i bildkonst ska de studerande betrakta, skapa, tolka och värdera bilder med hjälp av visuella uttryck och andra metoder för att skapa kunskap. Undervisningen ska även utveckla de studerandes multilitteracitet. De studerande ska undersöka individuella, samhälleliga och globala betydelser inom bildkonst och annan visuell kultur samt fördjupa sig i olika konstsyner. Det centrala innehållet ska utgöras av de studerandes egna bildkulturer, bildkulturer i omgivningen och inom konstens olika världar och dessa granskas genom att man skapar samband mellan dem. Innehållet ska fokusera på bildkulturer som är relevanta men obekanta för de studerande och de studerande ska delta i valet av innehåll och uttryckssätt. I undervisningen fördjupar man sig i aktuella visuella kulturfenomen, förfaringssätt och olika former av delaktighet.

Undervisningen ska ge förutsättningar för en mångsidig användning av olika arbetssätt och studiemiljöer. De studerande ska uppmuntras att experimentera med olika redskap, material och uttryckssätt och att tillämpa dem på ett kreativt sätt. Ny teknologi och nya mediemiljöer ska betraktas både som fenomen som ska utforskas och som redskap för visuellt skapande. De studerandes kulturella kompetens ska fördjupas i samarbete med museer och andra lokala aktörer. Undervisningen i bildkonst ska erbjuda möjligheter att utveckla gymnasiets verksamhetskultur och ge de studerande förutsättningar för vidare studier efter gymnasiet.

Bildkonstens innehåll i Vanda präglas av hur den studerande upplever världen i sin vardag. Kulturutbudet och kulturtjänsterna inom Vanda stad bidrar som en naturlig del till kulturkännedom.

En väsentlig del inom bildkonst som ämne är att lära sig genom att skapa i växelverkan med andra gruppmedlemmar. Inom bildkonsten eftersträvas metoder som framhäver hållbar utveckling enligt Vanda stads värderingar. Bildkonsten ger verktyg för att utveckla nytänkande.

Mål för undervisningen

Målen för undervisningen i bildkonst är att den studerande ska

- förstå konstens, omgivningens och den övriga visuella kulturens betydelse i sitt eget liv, i samhället och i en global värld
- utveckla sin kulturella identitet genom att producera och tolka olika bilder
- fördjupa sin multilitteracitet och kulturella kompetens genom att utveckla sin visuella läskunnighet, mediekunskap och förmåga att tolka omgivningen
- uttrycka sina iakttagelser, tankar och sin fantasi genom bilder och på andra sätt
- fördjupa sin förmåga att skapa bilder genom att använda olika material, tekniker och uttryckssätt på ett ändamålsenligt sätt
- lära sig att arbeta tematiskt, process- och målinriktat samt att utvärdera sig själv och samarbeta med andra
- förstå betydelsen av sinnlig njutning, känslor, skönhetsupplevelser och kreativt tänkande för det egna lärandet
- använda ett undersökande arbetssätt för att skapa bilder självständigt eller i samverkan med andra
- tillämpa visuella kommunikationsmedel för att delta och påverka med hjälp av bilder
- tolka bildkonst och annan visuell kultur genom att använda olika bildtolkningsmetoder och -begrepp
- utforska vilken betydelse konst och annan visuell kultur haft för individen, gruppen och samhället under olika tider och i olika kulturer
- undersöka nutid och framtid i sina bilder med fokus på kulturell mångfald och hållbar utveckling.

I Vanda eftersträvar vi att inom bildkonstkurserna utnyttja ny teknologi som en naturlig del av innehållet samt som ett verktyg för att skapa konst. Målet med undervisningen är att stödja och uppmuntra till mångsidiga inlärningsmetoder samt erbjuda ett brett utbud av innovativa studietekniker.

Bedömning

Bedömningen i bildkonst ska vara uppmuntrande, långsiktig, interaktiv och utveckla den studerandes bildkonstnärliga färdigheter. Bedömningen ska stödja den studerandes personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Mångsidig bedömning under alla faser av lärprocessen ska stödja den studerande att nå målen som ställts upp för studierna. Detta stödjer den studerande att fördjupa sin förmåga att lära sig lära. Bedömningen ska även omfatta självvärdering och kamratvärdering. Bedömningen ska fokusera på den studerandes förmåga att iaktta och tänka visuellt, skapa bilder samt tolka och värdera visuell kultur ur estetisk, ekologisk och etisk synvinkel. I bedömningen ska läraren beakta hur den studerandes bildkonstnärliga färdigheter utvecklats, de olika arbetsprocesserna och resultaten av arbetet. Bedömningen ska sporra den studerande att använda arbetssätt och studiemiljöer på ett ändamålsenligt sätt, individuellt och i grupp.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Mångsidig bedömning omfattar självutvärdering, kamratutvärdering, utvärderingssamtal samt portfolioutvärdering både skriftligt, muntligt och digitalt. Bedömning är en del av inläringen, processen är fortgående och utförs i kontinuerlig växelverkan.

Utvärderingens mål är att utveckla studerandens studieteknik, självkännedom samt att uppmuntra till processinriktat projektarbete både självständigt och i grupp.

För godkänd kursprestation deltar studeranden i utforskning av bildkonstens innehåll, i de planerade arbetssätten samt tar del av utvärderingspraxis.

Obligatoriska kurser

Den studerande får fritt välja kurser i konst- och färdighetsämnen och kan till och med avlägga alla konstkurser och musikkurser. För slutvitsord i konst- och färdighetsämnen krävs dock att studeranden har godkänt vitsord åtminstone i den första obligatoriska kursen i musik och bildkonst, samt i antingen KO2 eller MU2.

1. Bilder och kulturer (KO1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- undersöka innehåll, fenomen, processer och förfaringssätt inom bildkonsten och annan visuell kultur
- använda uttryckssätt som är typiska för bildkonsten och annan visuell kultur i sina bilder och fatta egna beslut
- iaktta sina egna och andras bildkulturer samt aktuella fenomen inom konst, i medier och annan visuell kultur
- utforska bildkonst och annan visuell kultur ur individens, gruppens och samhällets perspektiv, individuellt och i grupp
- iaktta olika bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv med hjälp av olika bildtolkningsmetoder
- förstå bildkonstens och den övriga visuella kulturens betydelse i sitt eget liv, i samhället och i en global värld.

Centralt innehåll

- egna bilder som identitetsbyggare, uttryck för kulturell mångfald och förnyare av kulturarvet
- påverkan i egna och andras bilder, inom konst, i medier och andra miljöer
- olika syner på konst och annan visuell kultur
- begrepp, bildtyper och bildsamlingar inom bildkonsten
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- aktuella fenomen inom konst, medier och annan visuell kultur

I Vanda utnyttjas kulturutbudet i näromgivningen. I undervisningen ingår mångsidiga arbetssätt, samarbete och ny teknik.

1. Formgivna och byggda miljöer (KO2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sin visuella uttrycksförmåga genom att undersöka samband mellan omgivningens bildkulturer och kulturarvet, konsten och de egna bilderna
- iaktta byggda och naturliga miljöer ur ett perspektiv av kulturell mångfald och hållbar utveckling
- använda innehåll, processer och förfaringssätt som är typiska inom arkitektur, design och produktifiering som utgångspunkt för att skapa bilder
- delta och påverka i olika miljöer med hjälp av visuella metoder och andra metoder att producera kunskap
- undersöka naturens, arkitekturens och designens betydelser för individen, gruppen, i samhället och globalt
- förstå konstens betydelse i olika miljöer och planeringen av dem samt i aktuella samhällsfrågor.

Centralt innehåll

- bildkulturer i omgivningen som identitetsbyggare och förnyare av kulturarvet
- naturen, den byggda miljön, design, produktifiering, tjänster, mediemiljöer och virtuella världar som utgångspunkter för visuellt skapande
- begrepp och bildsamlingar som anknyter till miljöplanering och design
- olika sätt att tolka omgivningens bildkulturer
- aktuella fenomen i naturen, inom arkitektur och design

I Vanda fästes uppmärksamhet vid närmiljön och på de möjligheter den erbjuder för formgivning och arkitektur ur ett perspektiv som baserar sig på hållbar utveckling. Studierna är möjligast mångsidiga och omfattar användning av IKT.

I kursen används mångsidiga datainsamlingsmetoder som en del av studierna. Reflektion samt kamratutvärdering ingår i kursen. Utvärderingen stödjer inläringen under kursen och utvärderingssamtal kan användas som ett verktyg.

Nationella fördjupade kurser

2. Medier och delaktighet (KO3)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- fördjupa sina färdigheter i visuell kommunikation samt informations- och kommunikationsteknologi genom att utforska samband mellan medier och andra miljöer, egna bilder, konst och kulturarv
- iaktta mediekulturer med fokus på kulturell mångfald och hållbar utveckling
- använda medieinnehåll och – fenomen, olika förfaringssätt och mediala planeringsprocesser som utgångspunkt för att skapa bilder
- delta och påverka i mediemiljöer med hjälp av visuella metoder och genom andra sätt att producera kunskap
- undersöka mediekulturers betydelser för individen, gruppen, i samhället och globalt
- förstå betydelsen av det visuella i mediekommunikation, mediemiljöer och mediepresentationer samt i planeringen och skapandet av dem.

Centralt innehåll

- mediekulturer som identitetsbyggare och förnyare av kulturarvet
- medieinnehåll, -produkter, -tjänster, olika förfaringssätt och mediemiljöer som utgångspunkt för visuellt skapande
- begrepp, bildtyper och bildsamlingar som anknyter till medier
- olika sätt att tolka mediepresentationer
- aktuella mediefenomen och -frågor

I Vanda bekantar sig den studerande med olika sätt att påverka via bilder samt med kritiskt tänkande. I undervisningen används mångsidiga undervisningsmetoder och man kan utnyttja lokala aktörer inom media. Under kursen producerar de studerande digitala bilder och arbetar med IKT.

3. Konstens olika världar (KO4)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- undersöka samband mellan konstinnehåll och -fenomen, olika förfaringssätt och egna bilder, omgivningen och kulturarvet på ett fenomenorienterat sätt
- iaktta bildkonst som producerats under olika tider och i olika miljöer med fokus på kulturell mångfald och hållbar utveckling
- tillämpa olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder, individuellt och i grupp
- granska bildkonstens betydelser för individen, gruppen och samhället genom att tillämpa bildtolkningsmetoder
- utforska fenomen i sin egen livsmiljö och i samhället genom bilder och på andra sätt
- förstå konstens betydelse i byggda och naturliga miljöer, egna bilder samt för att påverka och delta.

Centralt innehåll

- konstens världar som identitetsbyggare, uttryck för kulturell mångfald och förnyare av kulturarvet
- bildkonst producerad under olika tider, i olika miljöer och kulturer
- begrepp, bildtyper och bildsamlingar inom bildkonsten

- visuella, verbala och andra metoder för att tolka konst
- aktuella konstfenomen och -frågor

I Vanda beaktas i mån av möjlighet konstutställningar samt kulturevenemang i närregionen. Mångsidiga undervisningsmetoder ger de studerande färdigheter att förstå konstens utveckling som en del av historien.

Multilitteracitet är en del av kursinnehållet och undersökande arbetssätt fungerar som ett verktyg för informationsanskaffning. Den studerande fördjupar sina kunskaper genom att lära sig tillsammans med och av andra.

Nationella tillämpade kurser

Gymnasiediplom i bildkonst (KOGD2)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden genom en särskild prestation visar sina kunskaper och färdigheter i och sitt intresse för bildkonst. Målet för gymnasiediplomet i bildkonst är att den studerande visar sitt breda kunnande inom bildkonst och annan visuell kultur genom att producera, tolka och värdera olika bilder på ett mångsidigt sätt. Det centrala innehållet i kursen ska basera sig på de mål som den studerande ställt upp för gymnasiediplomet och den uppgift, det perspektiv och det sätt att genomföra uppgiften som den studerande valt. Gymnasiediplomet i bildkonst omfattar ett verk och arbetsprocessen, självvärdering och en portfölj som beskriver kunskapen om bildkonst.

Gymnasiediplom i bildkonst är ett konstnärligt prov som genomförs självständigt och handleds av bildkonstläraren. Under kursen följs de riksomfattande anvisningarna av utbildningsstyrelsen (www.edu.fi/gymnasiediplomet). För att kunna delta i kursen krävs minst 4 godkända kurser i bildkonst.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *visa sitt intresse för och sitt breda kunnande inom bildkonst och annan visuell kultur genom att producera, tolka och värdera olika bilder på ett mångsidigt sätt*
- *kunna arbeta självständigt*

Centralt innehåll

- *I kursen väljer den studerande en av fem alternativa uppgifter, samt gör en portfolio över arbetsprocessen.*
- *Det centrala innehållet i kursen ska basera sig på de mål som den studerande ställt upp för gymnasiediplomet och den uppgift, det perspektiv och det sätt att genomföra uppgiften som den studerande valt*

För godkänd kursprestation bör bedömningskriterierna som utbildningsstyrelsen fastställt uppnås. Kursen bedöms på avgångsbetyget som godkänd eller underkänd.

Skolvisa tillämpade kurser

Konsthistoria (KO t6)

Denna allmänbildande kurs består av en kombination av teori och praktiskt arbete i bildkonst. Bildkonst och historia integreras. Kursen behandlar västerländsk konsthistoria ända ~~allt~~ från grottmålningar, konst och visuell kultur i olika former från antiken fram tills i dag. Kursen ger kännedom om västerlandets mest kända konstverk, arkitektur och konstutövare.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *få en bredare allmänbildning samt förståelse för de olika epokerna och för de enskilda konstnärerna och konstverken som påverkat vår historia.*
- *få ett mer konkret perspektiv på konsthistoria genom praktiska övningar*

Centralt innehåll

- *Konstens historia, främst ur europeisk synvinkel, samt de mest kända konstverk och konstutövare i Västvärlden.*
- *Undervisningen bygger på föreläsningar med bildvisning samt praktiska övningar.*
- *Som kursmaterial gör de studerande egna kompendier och stenciler, konstverk.*

SLÖJD

Skolvisa tillämpade kurser

1. Robotik (SD t1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *lära sig att arbeta med robotik i Arduino-miljö*
- *förstå hur samhället håller på att ändras och många mekaniska arbetsplatser ersätts av robotar*
- *skapa en slutprodukt som är något som kan användas och visas upp på tillställningar, tex robotikfestival.*

Centralt innehåll

- *frunderna i robotik och programmering samt i elektronik*
- *komponenter så som Led, motstånd, motorer, avbrytare, avståndsmätare, ljusmätare.*

Bedömning

Kursen bedöms med siffervitsord.

2. Träslöjd, möbelrestaurering eller möpeltapetsering

*Mål: att ge den studerande kunskap om trädets
möjligheter som material inom möbeltillverkning
och -restaurering, alternativt teoretisk och praktisk
kunskap om traditionell möbeltapetsering.*

*Centralt innehåll: traditionell träslöjd, olika
arbetsmetoder inom möbelrestaurering
och/eller -tapetsering. Användning av
traditionella verktyg och
träbearbetsningsmaskiner.*

Kurser som kan räknas till godo för detta kursinnehåll:

- *de blåmärkta kurserna nedan (puutyö, huonekalujen kunnostus m.fl.)*

3 - Metallslöjd eller teknologiprojekt

Gymnasiekursen Konst med alla sinnen (KON3) fyller kraven för detta kursinnehåll. Om kursen genomförs som "baskurs" för slöjddiplomet, sätts tyngdpunkten på metallslöjden eller teknologiprojektet.

Mål: att ge den studerande kunskap om metallens egenskaper och möjligheter, alternativt ge insikt i vilka möjligheter modern teknologi kan underlätta vardagliga situationer.

Centralt innehåll: experimentell metallslöjd, svetsning, metallsvavning, ytbehandlingsmetoder samt övriga tekniker och arbetsmetoder inom metallslöjden.

Alternativt kan den studerande planera och genomföra ett teknologiprojekt enligt egna intressen och önskemål.

Nationella tillämpade kurser

Gymnasiediplom i slöjd (SDGD3)

Kursens mål är att den studerande under gymnasietiden genom en särskild prestation visar sitt kunnande i och sitt intresse för slöjd. Målet för gymnasiediplomet i slöjd är att den studerande utvecklar sin förmåga att självständigt planera och framställa slöjdprodukter av hög kvalitet samt bedöma sitt kunnande. Det centrala innehållet i kursen ska basera sig på den uppgift och idé som den studerande valt, planerings- och framställningsprocessen samt en självvärdering av dem. Gymnasiediplomet i slöjd omfattar en slöjdprodukt eller ett slöjdalster och en portfölj som beskriver planerings- och framställningsprocessen samt självvärderingen.

Kursen följer Utbildningsstyrelsens anvisningar (http://www.edu.fi/planera/teman/gymnasiediplomet/gymnasiediplomet_i_sl%C3%B6jd).

Enligt Utbildningsstyrelsens föreskrift för diplomet i slöjd fastställs att man för att kunna avlägga gymnasiediplom i slöjd skall ha avlagt minst två (2) slöjdkurser som gymnasiet har godkänt.

De slöjdkurser som föregår avläggandet av gymnasiediplomet är minst två av de tre skolvisa tillämpade kurserna, som även kan avläggas vid en annan läroanstalt men motsvarar kurserna till mål och innehåll.

5.24 Ämnesövergripande kurser i konststudier

De ämnesövergripande konststudierna omfattar kurser som förenar olika konstarter. Syftet med kurserna inom dessa studier är att skapa en helhet genom att bredda och kombinera undervisningen i musik, bildkonst och andra enligt läroplanen fastställda konstämnen. De ämnesövergripande konststudierna erbjuder möjligheter till konstnärliga läroprocesser som bygger på breda tematiska helheter. Studierna ska stärka förståelsen för och uppskattningen av kulturell kompetens i det egna livet. Under kurserna ska de studerande tolka och producera kultur på de sätt som kännetecknar olika konstarter. Studierna ska stärka de studerandes aktivitet och delaktighet i sin egen livsmiljö, i samhället och i den globala världen. De ämnesövergripande konststudierna ger möjligheter att utveckla gymnasiets verksamhetskultur och att samarbeta med aktörer utanför gymnasiet.

Utbildningsanordnaren kan besluta om att erbjuda de ämnesövergripande konststudierna som beskrivs i grunderna för läroplanen. Ifall gymnasiet ger möjlighet till ämnesövergripande konststudier, ska målen och innehållen preciseras och konkretiseras i läroplanen.

Mål för undervisningen

Målet för de tvärkonstnärliga kurserna är att den studerande ska

- fördjupa sin kulturella kompetens genom att dra nytta av samband mellan olika konstarter
- utforska företeelser och teman som är relevanta för den studerande, både individuellt och i samarbete med andra
- utnyttja och tillämpa sin kompetens inom olika konstarter och vetenskapsområden
- kunna tillämpa metoder eller kombinationer av metoder som är typiska för olika konstarter
- utveckla sin kompetens genom att använda arbetssätt, tekniker, arbetsprocesser och studiemiljöer som är typiska för respektive konstarter
- kunna arbeta målinriktat och kollaborativt som en medlem i gruppen
- utveckla sin förmåga att uttrycka sig genom flera olika sinnen och med hjälp av upplevelser och aktiviteter.

Bedömning

Den studerande ska under kursen ges konstruktiv, mångsidig och handledande respons. Bedömningen av de ämnesövergripande konstkurserna ska främja målen som ställts upp för studierna i alla faser av lärprocessen. Bedömningen ska även omfatta självvärdering och kamratvärdering. Bedömningen ska fokusera på hur målinriktat och strukturerat den studerande arbetar, producerar kunskap och tillämpar färdigheter. I bedömningen ska man beakta hur kunskaperna utvecklats, hur arbetssätt och studiemiljöer använts, hur arbetsprocessen förlöpt och vad den resulterat i, det vill säga olika alster, produktioner och presentationer. Den studerande ska även ges respons på sin kommunikations- och samarbetsförmåga samt på användningen av arbetsredskap, material och tekniker.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Nationella tillämpade kurser

1. Tvärkonstnärligt musikprojekt (KON1)

Kursen ska ge den studerande möjligheter att utveckla sitt konstnärliga, kreativa och speciellt musikaliska tänkande och sin musikaliska uttrycksförmåga i tvärkonstnärligt arbete, även i samarbete med andra. Kursen ska förverkligas så att den studerande i grupp eller självständigt planerar och genomför en konstnärlig helhet. I planeringen och genomförandet av denna helhet ska den studerande tillämpa och kombinera sina tidigare utvecklade kulturella, musikaliska och övriga konstnärliga färdigheter. Under lärprocessen ska den studerande utvärdera sitt arbete och lära sig att agera på ett för helheten ändamålsenligt sätt. I genomförandet av den konstnärliga helheten kan den studerande också använda sådana ständigt nyutvecklade konstnärliga uttrycksformer som den moderna tekniken erbjuder.

Mål

- Den studerande planerar och genomför ett musikaliskt projekt med möjlighet till samarbete med bildkonst och slöjd.
- De studerande använder sig av ett processinriktat arbetssätt både individuellt och i grupp.

Centralt innehåll

- Den studerande gör en musikvideo, en videodokumentation, eller en minidokumentär.
- Den studerande använder sig av de intresseområden och kunskaper hen från tidigare studier och annan verksamhet besitter.
- Den studerande fördjuper sitt kunnande inom det delområde hen valt att sätta sig in i.

Bedömning

- Kursen bedöms med ett vitsord som grundar sig på *f* den studerandes individuella projekt, dess planering och genomförande, slutprodukt, även självbedömning och kamratbedömning, samt arbetsprocessen som en helhet.

2. Samtidskonst (KON2)

Kursens mål är att den studerande ska fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur på ett sätt som är karakteristiskt för samtidskonst. Den studerande ska undersöka kulturella fenomen genom att använda och tillämpa uttrycksformer inom olika konstarter. Under kursen ska den studerande vid sidan av visuella metoder också använda andra sätt att producera kunskap. Den studerande ska fördjupa sig i olika syner på konstens uppgift och undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur. Konsten ska användas som underlag för att delta och påverka. De fenomen som undersöks, liksom de redskap, tekniker och uttrycksformer som används, ska väljas tillsammans med de studerande. Under kursen ska den studerande skapa tvärkonstnärliga verk, produktioner och presentationer för olika miljöer.

Mål:

f

- *Eleven får insikt i samtidskonstens mångfald. f*
- *lära sig att förstå och använda samtidskonstens medel då de arbetar med olika fenomen f*
- *vänja sig vid att arbeta process- och målinriktat. Lära sig att följa med och bedöma aktuella fenomen inom samtidskonst.*

Centralt innehåll:

- *Den studerande genomför ett projekt med fritt valbar teknik.*
- *Månsidiga möjligheter att bekanta sig med konstgrenar inom konst.*
- *Konst är här en sammanfattande beteckning som omfattar såväl bildkonst i traditionell mening, måleri, skulptur, grafik m.m. som nyare medier av olika slag (t.ex. fotografi, video, performance, installationer, datorbilder. Även design samt byggnader, stadsmiljöer ingår som viktiga delar i den visuella kulturen.*
- *Denna bildkonstkurs ger också möjlighet att integrera med slöjd och musik.*

Bedömning

- *Kursen bedöms med vitsord som grundar sig på f den studerandes eget projekt och arbetsprocess som helhet.*

3. Konst med alla sinnen (KON3)

Målet för kursen är att den studerande ska lära känna och kunna värdera aktuella fenomen och metoder inom olika konstarter. Under kursen ska den studerande undersöka förhållandet mellan konst och kultur samt konstens betydelse i det egna livet, samhället och världen. Teman och ämnesområden som är relevanta för den studerande ska undersökas med hjälp av metoder som är typiska för olika konstarter och genom att kombinera dessa. Kursen ska genomföras som en helhet där man kombinerar minst två konstarter. Det centrala innehållet i kursen kan också väljas bland temaområdena. Tyngdpunkten i denna kurs är på slöjdens tekniker och arbetsmetoder.

Mål:

- *Den studerande kan självständigt planera och genomföra en slöjdprocess.*
- *Den studerande kan på ett kreativt sätt förverkliga sina planer och använda arbetsmetoder och material på ett nytänkande sätt.*
- *Den studerande inser sambandet mellan ämnena slöjd, musik, och bildkonst.*
- *Den studerande undersöker och fördjupar sig i aktuella fenomen inom dessa konstarter.*

Centralt innehåll

- *Det praktiska arbetet kan bestå av metallslöjd och/eller träslöjd.*
- *3D-printning, experiment med ljud och olika material samt andra ändamålsenliga metoder.*
- *Arbetssätt och innehåll inom ovan nämnda ämnen kan tas upp.*

Bedömning

- *Kursen bedöms med vitsord som grundar sig på f den studerandes förmåga att självständigt kunna planera och genomföra sin arbetsprocess.*
- *Nyskapande och kreativa metoder och materialanvändning betonas i bedömningen*

5.21 Studiehandledning

Studiehandledningen har som uppdrag att stödja de studerande i studierna under gymnasietiden och se till att de får tillräckliga kunskaper och färdigheter som de behöver vid livsförändringar och olika övergångsskeden i livet, till exempel vid övergången till fortsatta studier och arbetslivet samt för att bli fullvärdiga och aktiva samhällsmedborgare.

Handledningsverksamheten ska utgöra en kontinuitet som pågår under hela gymnasieutbildningen. Kurserna i studiehandledning samt all övrig handledning ska ge de studerande möjligheter att inhämta sådana grundläggande kunskaper och färdigheter som de behöver för att kunna planera sina gymnasiestudier och fortsatta studier och sin karriärinriktning. Individuell handledning, handledning i klass eller smågrupper och kamrathandledning stödjer den studerande att kartlägga sina intressen, upptäcka sina styrkor, planera sin karriär, göra val och lösa problemsituationer. Under den individuella handledningen ska den studerande kunna diskutera frågor som berör gymnasiestudier, karriärplanering, fortsatta studieval, livssituation och framtid. I smågrupper ska den studerande ha möjlighet att diskutera frågor som kan delas med övriga studerande och som det är meningsfullt att ta upp i gruppen.

Studiehandledningens uppgift är att stödja studerande i deras gymnasiestudier, karriärplanering och i livets olika övergångsskeden. I studiehandledning uppmuntrar man studerande att aktivt använda IKT som ett verktyg i studie- och karriärplanering. Studerande uppmuntras också att söka information om fortsatta studier och arbetsmöjligheter i Finland och utomlands. I Vanda genomförs studiehandledning i enlighet med skolans verksamhetskultur.

Mål för studiehandledningen

Handledningen ska genomföras på ett sätt som stärker den studerandes aktivitet, delaktighet och ansvar. Målet är att den studerande hittar egna sätt att lära sig, som också stödjer livslångt lärande. Den studerande ska stödjas att upptäcka sina styrkor och utvecklingsområden och att söka information om hur och var hen kan få hjälp vid eventuella svårigheter i studierna. Handledningen ska utveckla studiefärdigheterna och främja studierna samt stödja den ungas förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv och att fatta beslut som gäller utbildning och karriärval. Målet är att den studerande på ett realistiskt sätt ska kunna bedöma sina förutsättningar och möjligheter då hen planerar sin karriär och fattar beslut kring den.

Förmågan att söka information ska stärkas genom att den studerande på ett mångsidigt sätt handleds att utnyttja olika studiemiljöer och att aktivt och kritiskt söka och tillämpa information. Målet är att den studerande ska känna till de viktigaste informationskällorna, handledningstjänsterna och digitala ansökningssystemen som gäller fortsatt utbildning,

yrkesval och karriärplanering och ska kunna använda dessa för att planera sin karriär och söka till fortsatta studier.

Studiehandledningen ska ge den studerande information om undervisningen vid andra läroanstalter, studiealternativ efter gymnasiet samt kunskap om arbets- och näringslivet och företagande. Den studerande ska ges möjlighet att bekanta sig med många olika yrken och med arbetslivet samt med utbildningsutbudet vid folkhögskolor, yrkesläroanstalter på andra stadiet, yrkeshögskolor och universitet. Den studerande ska också lära sig att söka information om möjligheterna att studera eller arbeta utomlands.

Den studerande ska få handledning i att planera sina fortsatta studier och i att ansöka till fortsatta studier. Målet är att den studerande i god tid ska planera sina gymnasiestudier och göra sina val för att kunna söka till fortsatta studier direkt efter gymnasiet. Den studerande ska få hjälp med att göra upp en individuell studieplan, en plan för studentexamen och en plan för fortsatta studier och för sin yrkeskarriär samt med att uppdatera planerna

Inom studiehandledningen i Vanda samarbetar gymnasierna med högskolor och andra instanser som erbjuder fortsatta studier för gymnasiestuderande. Gymnasierna i Vanda samarbetar också aktivt med varandra för att utveckla och genomföra nya metoder inom handledning till fortsatta studier. Kännedom om arbetslivet och entreprenörskap samt färdigheter för arbetssökning förstärks med företagsbesök, expertgäster och alumniverksamhet i skolan.

Målet är att utveckla och stärka gymnasiets samarbete med högskolorna och arbetslivet. Studiehandledaren stödjer de studerande i att planera och aktivt uppdatera sin studie- och karriärplan under gymnasiestudierna.

Studiehandledningen stödjer individens självkännedom och hjälper hen att finna sina styrkor.

BEDÖMNING

SH-kurserna bedöms som godkänt (G) eller Icke bedömt (I). Godkänt vitsord förutsätter att den studerande har gjort överenskomna uppgifter och deltar aktivt i timaktiviteter under kursen.

I början av varje kurs går läraren igenom undervisningens mål och kommer tillsammans med studerandena överens om bedömningsgrunderna. På basen av dessa ställer studerandena upp egna inlärningsmål och planerar sin kompetensutveckling.

Obligatoriska kurser

1. Jag som studerande (SH1)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- få information om gymnasiestudierna, studiernas uppbyggnad och studentexamen
- vidareutveckla studiefärdigheter som förutsätts i gymnasiet samt centrala kunskaper och färdigheter som behövs för att kartlägga sina styrkor och intresseområden

- fundera över frågor i anslutning till livslångt lärande och personlig utveckling.

Centralt innehåll

- studiefärdigheter och förmåga att söka information, förmåga att lära sig
- planering av gymnasiestudierna och studentexamen; individuell studieplan och en plan för studentexamen
- reflektion kring fortsatta studier och yrkesinriktning; plan för fortsatta studier och yrkeskarriär
- självkännedom och att utveckla den
- livsfärdighet
- utvärdering av det egna lärandet
- informationskällor, digitala handledningstjänster och ansökningssystem som anknyter till fortsatta studier och framtidsplanering
- orientering i arbetslivet och information om olika utbildningar på andra stadiet och på universitet och högskolor
- aktuella frågor som tangerar gymnasiestudierna

I Vanda styr gymnasiernas verksamhetskultur SH1-kursens genomförande t.ex. som klassundervisning, små- och stödgruppsundervisning, personlig handledning, temadagar, expertgäster och studiebesök. I SH1-kursen kan man utnyttja gymnasiepersonalens expertis och utomstående experter.

2. Fortsatta studier och arbetsliv (SH2)

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla sin självkännedom och sin förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv
- fördjupa sig i teman som är centrala med tanke på fortsatta studier och arbetsliv och som utvecklar förmågan att planera sin karriär och sitt liv samt ger färdigheter för övergången till fortsatta studier och arbetslivet
- bekanta sig med olika utbildningsalternativ på andra stadiet och på universitet och högskolor samt med det övriga utbildningsutbudet
- förbättra sina arbetslivsfärdigheter och fördjupa sin kunskap om arbetslivet.

Centralt innehåll

- möjligheterna till fortsatta studier i Finland och utomlands
- arbetslivskunskap, det föränderliga och mångskiftande arbetslivet
- entreprenörskap
- arbetslivsfärdigheter och förmåga att söka arbete
- orientering i arbetslivet och information om fortsatta studier
- planering av fortsatta studier och framtiden, ansökan till fortsatta studier
- uppdatering av den individuella studieplanen, plan för studentexamensplanen och planen för fortsatta studier och yrkeskarriär
- aktuella frågor som tangerar gymnasiestudierna

I Vanda styr gymnasiernas verksamhetskultur SH1-kursens genomförande t.ex. som klassundervisning, små- och stödgruppsundervisning, personlig handledning, temadagar, expertgäster och studiebesök. I SH1-kursen kan man utnyttja gymnasiepersonalens expertis och utomstående experter. Det rekommenderas SH2-kursen avläggs efter SH1-kursen.

Skolvisa tillämpade kurser

SHt3 Studieteknik

Under kursen bekantar sig de studerande med olika studietekniker som kan förbättra deras skolframgång.

Mål

Målet för kursen är att den studerande ska:

- *identifiera sin individuella lärstil och hur hen på bästa sätt kan använda en studieteknik som passar ens egen individuella lärstil.*
- *utveckla nya strategier för att på olika sätt lyckas bättre med gymnasiestudier.*

Centralt innehåll

- *Lärstilar*
- *Planering av gymnasiestudier*
- *Tekniker för att läsa*
- *Tekniker för att anteckna och minnas*
- *Tekniker för att skriva provsvar*

SHt4 Stödkurs för gymnasiestudier

Kursen fungerar som stödkurs åt studerande som behöver hjälp med sina gymnasiestudier. Studeranden kan välja när hen kommer på stödkursens timmar som ordnas en gång i veckan under läsåret. För att få en godkänd kurs måste studeranden delta på 30 stödtimmar under gymnasietiden.

Mål

- *Att nå och hjälpa studerande som är i behov av extra stöd under gymnasietiden.*

Centralt innehåll

- *Handledning inom studieteknik*
- *Läxläsningshjälp*

5.22 Temastudier

Temastudierna är studier som kombinerar olika vetenskapsområden. De ger ett helhetsperspektiv på undervisningen och utvecklar de studerandes förmåga att gestalta och förstå större helheter än det enskilda läroämnet. Det centrala uppdraget för temastudierna är att erbjuda de studerande möjligheter att kombinera och tillämpa kunskaper och färdigheter från flera olika läroämnena. Målen och innehållet i temastudierna ska preciseras och konkretiseras i läroplanen.

Mål för undervisningen

Målet för temastudierna är att den studerande ska

- uppmuntras att söka samband mellan centrala begrepp och perspektiv inom olika vetenskapsområden och konstarter samt skapa helheter utifrån dem
- skapa sig en uppfattning om problem, fenomen eller olika frågeställningar och inspireras att söka svar på dem självständigt och i samarbete med andra
- dra nytta av kunskaper och färdigheter som man erhållit inom olika områden
- söka information i olika källor och bedöma källornas tillförlitlighet
- tillämpa sina kunskaper och utveckla sin digitala kompetens i praktiska situationer
- kunna arbeta målinriktat och konstruktivt som medlem i en grupp.

Bedömning

Bedömningen av temastudierna ska grunda sig på den studerandes förmåga att söka, bedöma och tillämpa information samt skapa strukturerade helheter på basis av tillförlitliga källor. Centrala föremål för bedömningen är den studerandes förmåga att kritiskt bedöma informationskällor och förmågan att förstå samband mellan olika kunskapsområden. Bedömningen av arbetet ska fokusera på hur målinriktat och strukturerat det är. Den studerande ska ges handledande respons även på sin kommunikations- och samarbetsförmåga och på sin förmåga att använda olika arbetsredskap. Vid bedömningen av temastudier ska mångsidiga bedömningsmetoder användas.

Lärdagbok används i alla tre kurser. I den reflekterar den studerande över det inlärd. I kurserna hålls inte regelrätta slutprov. Kurserna bedöms som avlagda/underkända.

Nationella fördjupade kurser

1. Tvärvetenskapligt tänkande (TS1)

Kursens mål är att erbjuda den studerande möjligheter att vidareutveckla ett mångsidigt och ämnesövergripande tänkande. Den studerande ska, inom ramen för större helheter, lära sig att se samband mellan olika vetenskapsområden och konstarter samt växelverkan mellan centrala principer och begrepp inom dem. Under kursen ska den studerande även vidareutveckla sitt kritiska och kreativa tänkande både självständigt och i samarbete med andra. Den studerande ska analysera och bedöma olika begreppssystem och perspektiv och använda dem för att dra slutsatser och hitta lösningar. Det centrala innehållet i kursen ska väljas från minst två olika läroämnen eller temaområden.

Det centrala innehållet i kursen tangerar olika läroämnen och temaområdena hållbar livsstil och globalt ansvar, välbefinnande och trygghet, kulturkompetens och internationalism. Kursen innehåller minst ett studiebesök, teaterbesök eller utställningsbesök. Kursen fokuserar huvudsakligen på den studerande som individ ur ett jag-perspektiv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- utveckla ett mångsidigt och ämnesövergripande tänkande samt se samband mellan olika vetenskapsområden
- vidareutveckla sitt kritiska och kreativa tänkande
- klara av att analysera och bedöma olika begreppssystem och använda dem för att dra slutsatser och hitta lösningar
- inse att egna val påverkar andras liv och vardag
- förstå sin roll inom ett globalt samhälle
- öka förståelsen för en hållbar livsstil
- kunna analysera och målmedvetet utveckla sina kompetenser, styrkor och färdigheter samt hitta sina egna resurser
- lära sig att ta ansvar för det egna lärandet

Centralt innehåll

- Global etik
- Matproduktion
- Egna val
- Hållbar livsstil
- Konsumtion sett ur ett etiskt och miljömässigt perspektiv.
- Konfliktlösning

Arbetssätt

- Skriva blogg
- Självutvärdering
- Olika presentationssätt
- Studiebesök
- Experimentell undersökning
- Samarbetsövningar

Bedömning

Bedömningen baserar sig på en lärdagbok (individuell blogg), i vilken studeranden reflekterar över det inlärd, samt på aktivt deltagande i diskussioner och reflektioner och samverkan i den gemensamma hemsidan. I kursen hålls inte ett slutprov utan en slututvärdering. Kursen bedöms som avlagd/underkänd.

2. Undersökande projektarbete med hjälp av digitala arbetssätt (TS2)

Målet för denna kurs i informations- och kommunikationsteknologi är att den studerande självständigt eller i samarbete med andra studerande planerar, genomför och presenterar ett dokumenterat projekt, en undersökning, uppfinning eller annan produkt som anknyter till något fenomen, tema eller ämnesområde. Den studerande ska samtidigt utveckla sin digitala kompetens. Ett annat mål är att den studerande ska ges möjlighet att arbeta och samarbeta över ämnesgränserna. Det centrala innehållet i kursen ska ha koppling till kunskaper och färdigheter inom två eller flera olika läroämnen eller temaområden.

Det centrala innehållet i kursen har koppling till kunskaper och färdigheter inom två eller flera olika läroämnen, exempelvis samhällslära, psykologi, geografi, modersmål, matematik, finska och främmande språk. Temaområdena aktivt medborgarskap, teknik och samhälle samt medier och multilitteracitet tas upp under kursen. Kursen fokuserar huvudsakligen på den studerande i relation till människor i omgivningen och närsamhället, ur ett jag-och-du-perspektiv.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *kunna samarbeta*
- *kunna dra nytta av att arbeta tillsammans*
- *kunna agera ansvarsfullt i grupp*

Centralt innehåll

- *Globalt beslutsfattande*
- *Påverkningsmöjligheter*
- *Sociala medier, trender*
- *Ungdomsaktivism, miljöaktivism*
- *Globala konflikter (simulerade fredsprocesser)*
- *Deltagande i kommunalpolitiken*
- *Etisk hållbar ekonomi.*
- *Ekologiskt hållbar ekonomi.*

Arbetssätt

- *Lärdagbok, offentlig*
- *Presentationer i form av videodagbok, podcast, film*

- *Kamratutvärdering*

3. Vardagskompetens (TS3)

Under denna kurs som ska behandla frivilligverksamhet, arbetsliv, trafikfostran eller internationell verksamhet ska den studerande ges möjligheter att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i praktiska arbetsuppgifter och situationer. Syftet är att stärka sambandet mellan vardagslivet och kunskaper som den studerande inhämtat i skolan. Kursens mål är att den studerande ska lära sig förstå hur samhället fungerar och att den studerande i olika sammanhang utanför skolan ska utveckla sådan kompetens som behövs i arbetslivet. Den studerande ska i mån av möjlighet ges tillfälle att fördjupa sitt kunnande också i internationellt samarbete. Kunskap som inhämtats på annat håll och som motsvarar kursens mål och innehåll kan helt eller delvis räknas den studerande till godo.

Det centrala innehållet i kursen har koppling till kunskaper och färdigheter inom två eller flera olika läroämnena (t.ex. samhällslära, främmande språk) och temaområdena aktivt medborgarskap, entreprenörskap och arbetsliv.

*Kursen består av handledning, självständigt arbete och dokumentation.
Studerande väljer vilka delmoment den individuella kursen ska byggas upp kring.*

Kursen startar två gånger per läsår, och pågår under en termin (tredje årets studerande på hösten, andra årets studerande på våren). Kursen avläggs i så stor utsträckning som möjligt utanför lektionstid.

Mål

Kursens mål är att den studerande ska

- *fördjupa sin förståelse för hur samhället fungerar inom ramarna för de fyra kursteman.*
- *utveckla sådan kompetens som behövs i arbetslivet i olika sammanhang utanför skolan*
- *fördjupa sina kunskaper i främmande språk*

Centralt innehåll

- *Trafik (bilskola, undersökning av trafik, kommunikationssystem)*
- *Frivilligarbete inom organisation*
- *Praktik*
- *Självständigt arbete*
- *Offentlig lärdagbok*
- *Dokumentation i form av t.ex. utställning, blogg, podcast eller performance*

7 §

**Godkännande av läroplanen för de svenskspråkiga musikklasserna i
årskurs 3-6 i Vanda**

VD/5465/12.00.01.02/2016

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion beslöt 1.12.2015 § 10 att inrätta svenskspråkiga musikklasser.

Sektionen har 3.5.2016 godkänt läroplanen för den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Vanda, inklusive läroplanen för ämnet musik. Läroplanen för musikklasserna i årskurs 3-6 bygger på den allmänna läroplanen i musik och är en fördjupning av den. De nya nationella läroplanerna skall tas i bruk 1.8.2016 och den föreliggande läroplanen för musikklasserna gäller årskurserna 3-6. De nya nationella läroplanerna för årskurs 7 skall tas i bruk 1.8.2017. Läroplanen för musikklasserna i årskurs 7-9 i Vanda behandlas i undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion våren 2017.

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 7**Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:**

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion beslutar att

- a) godkänna läroplanen för musikklasserna i årskurs 3-6.
- b) läroplanen tas i bruk från 1.8.2016.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilaga: Läroplanen för musikklasserna i årskurs 3-6

Verkställighet: Det svenskspråkiga resultatområdet
Utdrag: Mårtensdals skola

Anvisning för
ändringssökande: Undervisningsnämnden

Information:
Berndt-Johan Lindström, (09) 8392 2859, fornamn.efternamn(at)vantaa.fi

Läroplan i musik för Vanda musikklasser

Introduktion

Läroplanen för musikklasserna utgår från Vandas allmänna läroplan i musik. De olika delområdena inom musikundervisningen fördjupas och breddas i läroplanen för musikklasserna. Målet för musikklassverksamheten är att stöda elevernas musikaliska utveckling, skapa förutsättningar för eleverna att musicera aktivt och målinriktat, fördjupa deras musikaliska kunnande, erbjuda möjligheter till eget kreativt skapande, ge dem möjligheter att framträda i olika musikaliska sammanhang och skapa förutsättningar till ett aktivt kulturellt deltagande. Musikklassverksamheten uppmuntrar till samarbete och musikaliska möten mellan aktörer i olika åldrar och med olika bakgrund och detta skapar en grogrund för en känsla av samhörighet och tolerans. För att utveckla och stärka det estetiska och kreativa tänkandet inom musiken erbjuds eleverna möjlighet att genomföra och planera olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Musikklasserna samarbetar i mån av möjlighet med olika musikaktörer som t.ex. Vanda musikinstitut.

Årskurs 3-4 musikklass

Tillägg till den allmänna läroplanen i musik i årskurs 3 och 4

Mål

Eleven utvecklar sitt eget musikaliska kunnande genom att mångsidigt delta i olika musikaliska aktiviteter. Eleven deltar i samspel och lyssnar aktivt på den musikaliska helheten. Eleven utvecklar sitt gehör och lär sig uppmärksamma tonhöjd och renhet i unison sång.

Innehåll

Sång

Eleven bekantar sig med sin egen röst som instrument och övar sig att använda den naturligt. Eleven bekantar sig med flerstämmighet. Eleven förbereder och övar in konsertrepertoar. Eleven deltar i körverksamhet och klassens framträdanden.

Spel

Eleven spelar ett melodiinstrument i grupp t.ex. blockflöjt. Eleven bekantar sig också med andra instrument som t.ex. gitarr och trummor. Eleven bekantar sig med bandspel.

Musik och rörelse

Musik och rörelse används mångsidigt för att befästa olika musikaliska färdigheter och kunskaper. Eleven improviserar med hjälp av t.ex. rörelse eller några toner. Eleven lär sig ge uttryck för musiken hen hör genom t.ex. bild, ord eller rörelse. Eleven bekantar sig med body percussion.

Musikkännedom och lyssnarupplevelser

Eleven lär sig följa en notbild då hen deltar i samspel. Eleven övar sig i att uppfatta sin egen del i en större helhet då hen musicerar. Eleven bekantar sig med tonarter och harmonier. Eleven övar sig på att urskilja olika tonhöjder och renhet. Eleven lär sig känna igen orkesterinstrument genom att lyssna. Eleven lär sig uppfatta formen i några musikstycken. I mån av möjlighet får eleven ta del av levande musik också utanför skolan t.ex. konsertbesök. Eleven får bekanta sig med några centrala verk inom konstmusiken t.ex. något verk av Sibelius, Nötknäpparen av Tjajkovskij, Cantus Arcticus av Rautavaara, Peter och vargen av Prokofjev, De fyra årstiderna av Vivaldi och Peer Gynt av Grieg.

Att framträda

Eleven övar sig i att framträda och förbereda sig inför detta genom att ställa upp mål, träna inför framträdandet och lära sig att agera i olika konsertsituationer. Eleven framträder minst en gång per år i någon konstellation.

Årskurs 5-6 musikklass

Tillägg till den allmänna läroplanen i musik i årskurs 5 och 6

Målen och innehållen i årskurs 5 och 6 bygger vidare på och fördjupar de eleven lärt sig i årskurs 3 och 4.

Mål

Eleven utvecklar sitt eget musikaliska kunnande genom att mångsidigt delta i olika musikaliska aktiviteter. Eleven deltar i samspel och lyssnar aktivt på den musikaliska helheten. Eleven utvecklar sitt gehör och lär sig uppmärksamma tonhöjd och renhet i solo- och körsång. Eleven tränar sig i att improvisera och lär sig strukturera sina musikaliska idéer och skapa musikaliska helheter. Eleven lär sig uttrycka sina musikaliska upplevelser genom bild, ord och rörelse.

Innehåll

Sång

Eleven stärker sin egen röst som instrument och övar sig i en sund röstanvändning. Eleven deltar i flerstämmig sång. Eleven förbereder och övar in konsertrepertoar. Eleven deltar i körverksamhet och klassens framträdanden.

Spel

Eleven spelar ett melodiinstrument i grupp t.ex. gitarr. Eleven spelar också andra instrument som t.ex. basgitarr och trummor. Eleven förkovrar sig i bandspel.

Musik och rörelse

Musik och rörelse används mångsidigt för att befästa olika musikaliska färdigheter och kunskaper. Eleven improviserar med hjälp av t.ex. rörelse eller något instrument. Eleven tränar på att konkretisera sina musikaliska idéer och skapa musikaliska helheter. Eleven lär sig ge uttryck för musiken genom t.ex. bild, ord eller rörelse. Eleven kan mångsidigt använda sig av body percussion.

Musikkännedom och lyssnarupplevelser

Eleven kan följa en notbild då hen deltar i samspel. Eleven övar sig i att uppfatta sin egen del och andras del i en större helhet då hen musicerar. Eleven bekantar sig med intervall och tonalitet. Eleven övar sig på att urskilja olika tonhöjder och renhet. Eleven lär sig musikaliska termer i samband med musicerandet. Eleven lär sig känna igen orkesterinstrument genom att lyssna. I mån av möjlighet får eleven ta del av levande musik också utanför skolan t.ex. konsertbesök. Eleven får bekanta sig med några centrala verk och tonsättare inom konstmusiken t.ex. Tuonelas svan eller Valse Triste av Sibelius, Young persons guide to orchestra av Britten, Trollflöjten av Mozart. Eleven bekantar sig med scenmusik.

Att framträda

Eleven övar sig i att framträda och förbereda sig inför detta genom att ställa upp mål, träna inför framträdandet och lära sig att agera i olika konsertsituationer. Eleven framträder minst en gång per år i någon konstellation.

Musiken i samhället

Eleven bekantar sig med musikens användning i medierna. Eleven funderar på musikens betydelse för människans välmående som individ och musikens betydelse för samhället.

8 §

Följande sammanträde

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 8

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Följande sammanträde hålls den 6 september 2016, kl. 17.00 på bildningsverket.

Beslut:

Förslaget godkändes.

9 § Anmälningssärenden

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2016 § 9

1. Klasslärarutbildning vid Helsingfors universitet

Helsingfors Universitet inleder hösten 2016 en ny, svenskspråkig klasslärarutbildning i Helsingfors. Utbildningens betoning ligger på flerspråkighet, mångfald och social rättvisa i den svenska skolan i Finland. Utbildningen sker i Helsingfors och i studierna ingår tre praktikperioder, som görs i utvalda svenskspråkiga skolor i huvudstadsregionen. En av de skolor som utvalts är Dickursby skola i Vanda.

2. Utredning om svenskspråkig lösning för dagvård och skola i Östra Vanda

Direktörens för det svenskspråkiga resultatområdet förslag:

Ärendena i denna paragraf antecknas för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Information:

Berndt-Johan Lindström, (09) 8392 2859, fornamn.efternamn(at)vantaa.fi

10 §

Övriga ärenden

Inga övriga ärenden inlämnades skriftligt senast under sammanträdet.

Anvisning 1. Anvisningar för rättelseyrkande

Den som är missnöjd med de beslut som fattats vid detta sammanträde, kan framställa ett rättelseyrkande, om inget annat bestäms separat genom lag eller nämnts separat i protokollet angående beslutet. Ändring i beslutet får inte sökas genom besvär (Kommunallagen 88 § och 89 §).

Rättelseyrkande får framställas av den som beslutet riktas till, eller den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar (part) samt av invånare i kommunen eller någon annan myndighet på grundval av stadgande i lag, eller om rätten till rättelseyrkande är nödvändig för det allmänna intresse som myndigheten skall bevaka (Förvaltningsprocesslagen 6 §).

Rättelseyrkandet skall framställas till Undervisningsnämnden i Vanda stad.

Postadress: Vanda stad, Registraturen, Stationsvägen 7, 01300 Vanda,

eller via e-post till adressen: kirjaamo@vantaa.fi

Att framställa rättelseyrkande

Rättelseyrkandet skall framställas skriftligt och till det skall det beslut som man kräver ändring i bifogas. Av skrivelsen skall framgå kravet med motiveringar och skrivelsen ska undertecknas av den som gjort rättelseyrkandet. I skrivelsen skall namn, hemkommun och postadress för den som framställt rättelseyrkandet anges, och om denna inte är undertecknare, ska också undertecknarens namn, hemkommun och postadress anges. Om rättelseyrkandet framställs på grundval av ställning som part, skall det framgå av kravet på vilket sätt det beslut som är underkastat rättelseyrkande kränker den överklagandes rätt, skyldighet eller fördel.

En elektronisk handling behöver inte kompletteras med en namnteckning, om handlingen innehåller uppgifter om avsändare, och det inte finns anledning att betvivla handlingens autenticitet eller integritet.

Tidpunkt för framställande av rättelseyrkande

Ett rättelseyrkande ska framställas till den behöriga myndigheten inom 14 dagar från det att man fått del av beslutet. En part anses ha fått del av beslutet, om inget annat påvisas, inom sju (7) dagar från det att brevet avsänts, vid den tidpunkt som anges i mottagningsbeviset eller vid en tidpunkt som antecknats i ett separat delgivningsintyg eller inom tre (3) dagar från att det elektroniska meddelandet har avsänts. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet då protokollet har framlagts offentligt.

Inlämnande av rättelseyrkande till myndigheten

Rättelseyrkandet med tillhörande handlingar skall av den som framställt rättelseyrkandet eller dennas befullmäktigade ombud lämnas in eller vara inskickad per post, elektronisk post eller med bud senast den sista föreskrivna dagen inom ämbetsverkets öppettid, eller om den sista föreskrivna dagen är en helgdag eller en annan sådan dag då ämbetsverken är stängda, första vardagen därefter.

Ett elektroniskt meddelande anses ha kommit in till en myndighet när det finns tillgängligt för myndigheten i en mottagaranordning eller ett datasystem på ett sådant sätt att meddelandet kan behandlas. Rättelseyrkandet skickas alltid på eget ansvar.

Anvisning 2. Förbud att framställa rättelseyrkande

Enligt 91 § i kommunallagen får rättelse inte yrkas i beslut som endast gäller beredning eller verkställighet.